

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS

Nedas Jurgaitis

**KRIZĖS KONCEPTAS LIETUVIŲ IR
VOKIEČIŲ KALBOSE**

Daktaro disertacija
Humanitariniai mokslai, filologija (04H)

Šiauliai, 2015

Mokslo daktaro disertacija rengta 2011–2015 metais Šiaulių universitete pagal suteiktą Vytauto Didžiojo universitetui su Klaipėdos universitetu, Šiaulių universitetu ir Lietuvių kalbos institutu (2011 m. birželio 8 d. Švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. V-1019) doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas:

prof. habil. dr. Aloyzas Gudavičius (Šiaulių universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – 04H)

© Nedas Jurgaitis, 2015

© Šiaulių universitetas, 2015

TURINYS

IVADAS	4
I. KONCEPTAS ŠIUOLAIKINĖJE KALBOTYROJE	9
1. Koncepto samprata.....	9
2. Koncepto metaforinės raiškos tyrimo metodas	18
II. KRIZĖS KONCEPTO RAIŠKA LIETUVIŲ IR VOKIEČIŲ	
KALBOSE	28
1. Tyrimų apžvalga.....	28
2. Krizės koncepto leksinės nominacijos	29
3. Krizės konceptualizacija metaforomis	36
3.1. Ištakos sritis <i>NEGYVASIS PASAULIS</i>	38
3.1.1. <i>GAMTA</i>	38
3.1.2. <i>DAIKTAS</i>	59
3.2. Ištakos sritis <i>AUGALAI</i>	65
3.3. Ištakos sritis <i>GYVŪNAI</i>	68
3.4. Ištakos sritis <i>ŽMONĖS</i>	71
3.4.1. <i>ŽMOGUS KAIP FIZINĖ BŪTYBĖ</i>	71
3.4.2. <i>ŽMOGUS KAIP VISUOMENINĖ BŪTYBĖ</i>	79
3.5. Ištakos sritis <i>ANTGAMTINIAI REIŠKINIAI</i>	90
4. Komunikacinis krizės metaforų aspektas.....	93
IŠVADOS	102
LITERATŪROS SĄRAŠAS	105
ŠALTINIAI	113
PRIEDAI	118

IVADAS

Dvidešimtojo ir dvidešimt pirmojo amžių sandūra pasaulyje ir Lietuvoje pažymėta įvairiais negatyviais socialiniais, politiniais, ekonominiais įvykiais, dažnai vadinamais krizėmis. 2007 m. prasidėjusi visuotinė finansų ir ekonomikos krizė atsidūrė politikų, ekonomistų, žiniasklaidos ir visuomenės dėmesio centre. *Krizė* tapo vienu populiariausių Lietuvos ir vokiškai kalbančių šalių viešojo diskurso žodžių, viena labiausiai diskutuojamų sąvokų viešojoje erdvėje. 2008 m. Vokietijoje žodis *Finanzkrise* išrinktas Metų žodžiu (vok. *Das Wort des Jahres*), o 2009 m. viena Lietuvos politinė partija pasiūlė už viešai pavartotą žodį *krizė* bausti pinigine bauda. Žodžiai *krizė* ir *Krise* nominuoja krizės konceptą – juslėmis nesuvokiamą abstraktą, kurį galima pažinti per jo kalbinę raišką¹. Dėmesys krizės fenomenui atsispindi abiejų kalbų leksinėse nominacijose ir metaforiniuose pasakymuose.

Krizės koncepto formavimuisi kalbinės bendruomenės sąmonėje svarbiausias žiniasklaidos vaidmuo – krizė verbalizuojama visų pirma per masines komunikacijos priemones, tik viešajame diskurse ji įgyja visuomeninio žinojimo ir realumo statusą ir tampa kalbos pasaulėvaizdžio dalimi, todėl tyrimui pasirinktas viešasis diskursas. Empirinė medžiaga krizės koncepto tyrimui rinkta iš 1990–2015 m. ekonomikos ir politikos diskursų. Didžiąją tyrimo medžiagos dalį sudaro metaforiniai pasakymai, apibūdinantys 2007–2011 m. pasaulinę ekonomikos krizę. Darbe nenagrinėjamos fiziologinės, psichinės ir technologinės krizės, aptariamose profesionaliuose diskursuose. Pastarosios krizės laikytinos savarankiškais konceptais, turinčiais nedaug sąlyčio taškų su ekonomikos krize.

Tyrimo objektas yra krizės koncepto raiška kalboje, t. y. leksinės nominacijos ir metaforiniai pasakymai. Leksinės koncepto nominacijos sudaro loginę, sąvokinę koncepto dalį², iš dalies atspindi mokslinę krizės sampratą. Metaforiniuose pasakymuose atskleidžiamos koncepto turinio ypatybės yra esmingesnės nei fiksuotos vien tik leksinių vienetų reikšmėse, nes metaforinių pasakymų pagrindu abstrahuotos konceptualiosios metaforos suteikia krizės konceptui struktūrą, padeda suvokti abstraktų fenomeną. Konceptualiosios metaforos sudaro subloginę koncepto dalį – kasdienį pasaulio vaizdą, atspindintį kalbėtojų sąmonėje esantį koncepto turinį.

Pasirinktas **gretinamasis tyrimas**, nes koncepto kalbinės raiškos lyginimas dviejose kalbose leidžia geriau pažinti kiekvienos kalbos leksinės semantikos sistemas, parodyti bendruosius ir specifinius kiekvienos kalbos bruožus (Gudavičius 2007, 12).

Skirtingai nei etnokultūriniai konceptai, atskleidžiami tautosakoje, krizės konceptas atsispindi leksinėse krizės nominacijose ir šiuolaikinio ekonomikos diskurso metaforiniuose pasakymuose. Viešasis diskursas ne tik informuoja, bet ir formuoja visuomenės nuomonę, daro įtaką kalbos pasaulėvaizdžiui, todėl metaforiniuose pa-

¹ „Iki minties nusigauti galime tik per žodį, niekas neišrado dar kito būdo“ (Wierzbicka 1999, 293); „Geriausias kelias aprašyti konceptą yra kalba“ (Maslova 2004, 16).

² Šiame darbe adaptuota L. Černeiko koncepto struktūros idėja (1997, 311ff).

sakymuose užfiksuota ne tik savita kultūrinė patirtis ir globali ekonomikos samprata, bet ir komunikacinės diskurso dalyvių intencijos. Šios aplinkybės suponuoja **tyrimo problemą** – krizės koncepto turinys pasižymi ne tik leksine ir metaforine, bet ir komunikacine specifika, todėl būtina nustatyti ir palyginti, kaip šių trijų kalbos pasaulėvaizdžio sričių sąveika formuoja konceptą abiejose kalbose.

Tyrimo tikslas – atskleisti ir palyginti krizės konceptualizavimo ypatumus lietuvių ir vokiečių kalbų viešajame diskurse. Užsibrėžtam tikslui pasiekti formuluojami šie **tyrimo uždaviniai**:

- 1) apibrėžti teorines tyrimo nuostatas ir metodiką, atsižvelgiant į naujausias kognityvinės lingvistikos raidos tendencijas;
- 2) ištirti ir palyginti krizės koncepto leksines nominacijas lietuvių ir vokiečių kalbose;
- 3) ištirti ir palyginti metaforinius pasakymus, struktūruojančius krizės konceptą;
- 4) rekonstruoti ir palyginti konceptualiąsias krizės metaforas tiriamose kalbose;
- 5) įvertinti konceptualiąsias krizės metaforas komunikaciniu aspektu.

Pagrindinis **tyrimo metodas** yra konceptualiųjų metaforų analizė remiantis šiuolaikine metaforos teorija (angl. *The Contemporary Theory of Metaphor*; Lakoff 1993). Tai labiausiai paplitęs konceptualiųjų metaforų teorijos (toliau – KMT) variantas. Metodas dera su kognityvine tyrimo koncepcija, kurioje metafora suprantama ne kaip kalbos reiškiny, bet kaip mąstymo strategija, ištakos ir tikslo sričių sąveika. Darbas taip pat remiasi **etnolingvistikos** principais, nes konceptualiosios metaforos siejamos ne tik su individo, bet ir visos tautos kultūrine patirtimi. Stengiamasi atskleisti ne tik kalbos ir mąstymo, bet kalbos ir kultūros, kalbos ir tautos santykį. Pasirinktas tyrimo metodas išsprendžia *tertium comparationis* problemą, leidžia išvengti etnocentrizmo (Dirven, Verspoor 2004, 143), nes gretinamos konceptualiosios metaforos formuluojamos naudojant universalius konceptus.

Darbe tiriamas viešasis diskursas, kuriame išryškėja **retorinė, komunikacinė konceptualiosios metaforos funkcija**. Pasak A. Gudavičiaus, „būtent komunikacinis metaforos aspektas yra esmingiausias viešajame diskurse, kuriame pagrindinis dalykas yra subjektyvios nuomonės išsakymas ir poveikis į adresato mentalines struktūras, kad pastarasis į kalbamąjį dalyką pažvelgtų iš kitos perspektyvos, perspektyvos, kurią implikuoja metaforos ištakos sritis“ (2014, 25). Siekiant atskleisti, kokiomis kalbinės raiškos priemonėmis kuriama komunikacinė konceptualiųjų krizės metaforų vertė, tradicinės KMT nuostatos derinamos su inovatyvia trijų metaforos funkcijų koncepcija (angl. *Three-Dimensional Model of Metaphor*; Steen 2008, 2011, 2013). Pastarasis metodas padeda pažvelgti į konceptualiąsias krizės metaforas ne tik mąstymo ir kalbos lygmenyse, bet ir diskurse bei atskleidžia kalbinių ir komunikacinių krizės metaforų priešpriešą.

Klasikinis **empirinės tyrimo medžiagos kaupimas** derintas su paieška tekstyne. Leksinės koncepto nominacijos surinktos iš abiejų kalbų žodynų, spausdintų publicistinių tekstų ir interneto naujienų portalų. Metaforiniai pasakymai paimti iš

spausdintų publicistinių tekstų, interneto naujienų portalų ir abiejų kalbų tekstynų – Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno ir Manheimo vokiečių kalbos instituto tekstyno. Paieška interneto naujienų portaluose ir abiejų kalbų tekstynuose atlikta integruojant dalį MPA (angl. *metaphorical pattern analysis*) metodo principų (Stefanowitsch 2006) – visų pirma ieškoma metaforinių pasakymų su tikslo srities leksiniais vienetais (leksinėmis koncepto nominacijomis), nustačius ištakos sritis, paieška tikslinama su ištakos srities leksiniais vienetais.

Kognityvinės krypties tyrimų apžvalga rodo, kad tekstynai yra sparčiai populiarėjantis duomenų šaltinis, tekstynai svarbūs analizei, nes teikia objektyvių empirinių duomenų apie intuityviai ar dirbant su tekstynais aptiktus kalbos vienetų semantinius ypatumus ir dėsningumus (Marcinkevičienė 2000, 49). Publicistiniai tekstai tyrimui reikšmingiausi, nes atspindi dabartinės kalbos tendencijas (Lüger 1995, 22), be to, visuotinai pripažįstama, kad žiniasklaida formuoja visuomenės nuomonę apie tam tikrus diskurso konceptus.

Tyrimo naujumas. Krizės konceptas lietuvių kalbotyroje neaprašytas ir negretintas su kitomis kalbomis, todėl darbas papildys gretinamosios semantikos tyrimus naujais duomenimis apie vieną svarbiausių šiuolaikinio diskurso konceptų. Darbo naujumą sudaro ir tai, kad tyrime derinamos skirtingų lingvistikos tradicijų koncepto tyrimo nuostatos, įprastas KMT instrumentarijus papildomas naujesne komunikacinės metaforos koncepcija.

Praktinė tyrimo vertė. Disertacija gretinamojo pobūdžio, todėl eksplikuoti kalbinės raiškos dėsningumai gali būti panaudoti ekonomikos ir politikos tekstų vertimo praktikoje. Darbas tikslingai pritaikytas leksikografijoje – empirinė medžiaga ir tyrimo rezultatai panaudoti Šiaulių universiteto tyrėjų grupės parengtame pirmajame Lietuvos viešojo diskurso conceptualiųjų metaforų žodyne (2014). Krizės fenomeną tiria ne tik kalbotyros, bet ir ekonomikos, sociologijos, filosofijos, psichologijos ir kitos disciplinos, todėl tyrimo medžiaga ir rezultatai aktualūs tarpdisciplininiam tyrimams.

Ginamieji disertacijos teiginiai:

1. Krizės konceptą lietuvių ir vokiečių kalbų viešajame diskurse verbalizuoja identiškos konceptualiosios metaforos, apimančios visą **žmogaus jslėmis** suvokiamo pasaulio klasifikacijos spektrą, tačiau metaforiniuose pasakymuose atsispindi ir skirtingi ištakos srities konceptų požymiai.
2. Krizės koncepto požymių **minimumas**, atspindimas leksinių nominacijų reikšmėse, apibendrina metaforiniuose pasakymuose fiksuotus krizės vaizdinius.
3. Viešajame diskurse rekonstruojamos konceptualiosios krizės metaforos patvirtina trijų metaforos funkcijų – kognityvinės, kalbinės ir komunikacinės – sąveiką.

Darbas aprobuotas septyniose tarptautinėse mokslinėse konferencijose:

1. 2014-11-20 tarptautinėje tarpdalykinėje mokslinėje konferencijoje „Tradicijos ir modernumo dermė: konceptas JŪRA kalboje ir kultūroje“ Klaipėdos

- universitete skaitytas pranešimas „*Bangos ekonomikos ir politikos diskurse: konceptualiųjų metaforų analizė*“.
2. 2014-09-29 tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Construction and Cognition. Sechste Internationale Konferenz der Deutschen Gesellschaft für Kognitive Linguistik an der Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg“ (Vokietija) skaitytas pranešimas „*Konzept KRISE im deutschen und litauischen öffentlichen Diskurs*“.
  3. 2014-04-24 tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Lingvistiniai, didaktiniai ir sociokultūriniai kalbos funkcionavimo aspektai“ Lietuvos Edukologijos universitete skaitytas pranešimas „*Krizė kaip erdvė lietuvių ir vokiečių kalbų pasaulėvaizdyje*“.
  4. 2013-11-28 tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Vārds un tā pētīšanas aspekti“ Liepojos universitete (Latvija) skaitytas pranešimas „*Litauen in der Krise oder Krise in Litauen: eine kognitiv-orientierte Untersuchung*“.
  5. 2012-10-04 tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Pasaulio vaizdas kalboje“ Šiaulių universitete skaitytas pranešimas „*Krizės metaforos Lietuvos ir Vokietijos viešajame diskurse*“.
  6. 2012-09-07 tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Metaphor Festival 2012“ Stokholmo universitete (Švedija) skaitytas pranešimas „*Conceptual Metaphors in Lithuanian Public Discourse*“.
  7. 2012-01-26 tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „XXII Zinātniskie lasījumi“ Daugpilio universitete (Latvija) skaitytas pranešimas „*Einige Aspekte der Konzeptualisierung der Krise im Deutschen und Litauischen*“.

Tyrimo rezultatai paskelbti penkiose publikacijose:

1. Būdvytytė A., Jurgaitis N. (2015). JŪRA ekonomikos ir politikos diskurse: konceptualiųjų metaforų analizė. *Res Humanitariae* 18. Klaipėda (priimta spaudai).
2. Būdvytytė-Gudienė A., Gudavičius A., Jurgaitis N., Papaurėlytė-Klovienė S., Toleikienė R. (2014). *Konceptualiosios metaforos viešajame diskurse*. Konceptualiųjų metaforų žodynas. Vilnius.
3. Jurgaitis N. (2014). Ekonominės krizės konceptualizavimas gamtos reiškinių metaforomis. *Filologija* Nr. 19. Vilnius.
4. Jurgaitis N. (2013). Krizės metaforos Lietuvos ir Vokietijos viešajame diskurse. *Filologija* Nr. 18. Vilnius.
5. Jurgaitis N. (2012). Einige Aspekte der Konzeptualisierung der Krise im Deutschen und Litauischen. *Valoda – 2012. Valoda dažādu kultūru kontekstā*. Daugavpils.

Darbo struktūra. Tyrimą sudaro įvadas, dvi dalys, išvados ir bibliografija.

Įvade apibūdinamas temos aktualumas kognityvinių tyrimų kontekste, įvardijamas tyrimo objektas, formuluojama mokslinė problema, numatomi darbo tikslai ir uždaviniai, tyrimo metodai, pagrindžiamas tyrimo naujumas, rezultatų teorinis ir

praktinis pritaikomumas, aprašoma darbo struktūra, darbo aprobavimas mokslinėse konferencijose, paskelbtos publikacijos.

Pirmojoje darbo dalyje apžvelgiamos įvade suformuluotos problemos sprendimo galimybės. Daugiausia dėmesio skiriama koncepto sampratai aptarti, pagrindžiamas koncepto metaforinės raiškos tyrimo metodas.

Antrojoje dalyje aprašomos ir lyginamos leksinės koncepto nominacijos ir konceptualiosios krizės metaforos pagal ištakos sritis, analizuojama komunikacinė konceptualiųjų metaforų vertė.

Darbas baigiamas išvadomis, literatūros ir šaltinių sąrašu. Prieduose pateikiama termino *konceptas* genezės apžvalga, krizės definicijos leksikografiniuose šaltiniuose ir gretinamasis konceptualiųjų krizės metaforų žodynas pagal ištakos sritis.

I. KONCEPTAS ŠIUOLAIKINĖJE KALBOTYROJE

1. KONCEPTO SAMPRATA

Koncepto samprata kalbotyros diskurse nėra vieninga, skirtumai ypač išryškėja gretinant anglosaksiškąją ir slaviškąją kognityvinės lingvistikos tyrimų tradicijas bei etnolingvistikos poziciją. Sutariama, kad konceptas yra daugialypė mentalinė struktūra, tačiau diskutuojama, kurie konceptai turėtų būti tiriami, kokie parametrai svarbesni atskleidžiant koncepto turinį – kalbinėje raiškoje išreikštos vertybės, etimologija, kultūrinis kontekstas ar kt. E. Kubriakova teigia, kad *koncepto* susiformavimą lėmė būtinybė sukurti tokį terminą, kuris sintezuotų tiek leksikografinę, tiek enciklopedinę informaciją, terminą, kurio semantikoje susilietų denotacija ir konotacija, „artima“ ir „tolima“ žodžio reikšmės, žinios apie pasaulį ir jį pažįstantį subjektą (1996, 143). Siekiant apibrėžti darbinę koncepto sąvoką, šiame skyriuje nagrinėjama minėtų kalbotyros mokslo krypties šakų³ atstovų koncepto samprata, aptariama konceptų taksonomija, koncepto struktūra ir turinys.

Bendriausia reikšme konceptą apibūdina Tarptautinių žodžių žodynas (TŽ): „sąvoka; bendras vaizdas; žodžio (vardo) reikšmė“. VLKK konsultacijų banke⁴ į klausimą „Kokie galimi tarpt. žodžio „konceptas“ lietuviški atitikmenys?“ atsakoma „Atsižvelgiant į kontekstą ir stilių, galimi atitikmenys: sąvoka, samprata, idėja, sumanymas, bendras vaizdas“. Konceptas dažnai aiškinamas sąvokos ir reikšmės terminais, tačiau lingvistikoje konceptą, sąvoką ir reikšmę reikėtų traktuoti ne kaip skirtingus mentalinius reiškinius, o to paties reiškinių skirtingus aspektus arba tiksliau – skirtingus aktualizacijos laipsnius (Gudavičius 2011, 109).

Pasak Stenfordo filosofijos enciklopedijos, konceptai yra sudėtinė minčių dalis (angl. *constituents of thoughts*), jie struktūruoja mūsų suvokimą, elgesį ir santykius su žmonėmis, konceptų sistema yra svarbiausias dalykas suvokiant kasdieninę realybę (Lakoff, Johnson 1980a, 3). Konceptai atlieka keletą svarbių funkcijų, pvz., mokymosi, planavimo, bendravimo ir kt. (Croft, Cruse 2004, 74). Jie vaidina esminį vaidmenį įsimenant, mokantis, priimant sprendimus, kategorizuojant.

Kategorizavimas⁵, pasak W. Crofto ir A. Cruso (2004) yra viena svarbiausių esminių žmogaus pažintinių veiklų. Pažindami pasaulį, daiktus ir reiškinius priskiria-

³ Lietuvos mokslo erdvėje kognityvinė kalbotyra ir etnolingvistika formaliai nelaikomos kalbotyros mokslo krypties šakomis. Paskutiniajame galiojusiame 2011 m. mokslo sričių, krypčių ir šakų klasifikatoriuje (Žin. 2011-02-24, Nr. 23-1123) kognityvinė kalbotyra ir etnolingvistika neminimos, tačiau abi figūruoja 2011 m. gegužės 10 d. Lietuvos mokslo tarybos mokslo sričių, krypčių ir šakų klasifikacijos projekte kaip kalbotyros mokslo krypties šakos.

⁴ Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų bankas. Prieiga internete: <http://www.vlkk.lt/lit/konsultacijos>

⁵ Kategorijos savo esme yra kognityvinės struktūros, bet jau antikoje jos siejamos su kalba. Pasak K. Allano, Platonas ir Aristotelis išvėlgė kognityvinį kalbos aspektą. Jie tikėjo, jog kalba atspindi kalbėtojo patirtį apie pasaulį bei jame aptinkamus santykius ir struktūras (Allan 2009, 8-11).

me kuriai nors objektų grupei, t. y. kategorizuojame, nekategorizuodami negalėtume veikti nei fiziniame, nei socialiniame, nei intelektualiajame pasaulyje. Kategorizuodami fiksuojame pasaulio pažinimo rezultatus mūsų sąmonėje, tam tikrose pažinimo struktūrose. Kognityvinės lingvistikos tyrimuose šis procesas vadinamas konceptualizacija, pažinimo struktūros – konceptais. Darbas atstovauja kognityvinės lingvistikos ir etnolingvistikos kryptims, todėl toliau nagrinėjamas šių disciplinų santykis konceptų tyrimų kontekste.

Kognityvinė lingvistika šiame darbe suprantama kaip kognityvinių mokslų kryptis, tirianti kalbos suvokimo, kalbos apdorojimo ir kalbos produkavimo procesus bei struktūras (Baldauf 1997, 29). Kognityvinė lingvistika kaip savarankiška kalbotyros kryptis susiformavo XX amžiaus septintajame dešimtmetyje, kaip atsakas į tuo metu vyravusią N. Chomsky generatyvinę paradigmą bei struktūralizmą⁶. Kognityvinės lingvistikos pradininkais laikomi G. Lakoffas, L. Talmy ir R. Langackeris (Taylor 2006, 569; Geeraerts, Cuyckens 2007, 38), pagrindiniai kognityvinės lingvistikos manifestai yra Fillmore 1976, Lakoff, Johnson 1980a, Lakoff 1987b, Langacker 1987, 1990, 1991, Talmy 2003 darbai. Lietuvių kalbotyroje kognityvinės lingvistikos idėjos aptariamoms R. Marcinkevičienės (1995, 1999), A. Gudavičiaus (2000, 2007, 2009), E. Lassan (2008), A. Būdvytytės (2003), R. Toleikienės (2004), J. Cibulskienės (2006), L. Arcimavičienės (2009), R. Mikulsko (2009) darbuose.

Pagal tyrimo metodiką galima išskirti dvi kognityvinės lingvistikos kryptis – racionalistinę ir empirinę (Rickheit et al. 2010, 10). Racionalistinei kryptčiai priskiriamos kognityvinė gramatika ir kognityvinė semantika, empirinei kryptčiai – kognityvinė psicholingvistika, kognityvinė neurolingvistika ir kompiuterinė lingvistika. Šis darbas remiasi kognityvinės semantikos⁷, tiriančios sąmonės turinį, idėjomis, o gretinamasis dviejų kalbų, tautų pasaulėvaizdžiuose fiksuotų nuostatų tyrimo pobūdis taip pat sieja darbą su etnolingvistika. Pasak A. Babuškinio, kognityvinė semantika yra patraukli tyrimų kryptis, nes iš konceptų raiškos kalboje galima spręsti apie pasaulio mentalinius modelius, kurie atspindimi tiek kalboje apskritai, tiek konkrečių kalbėtojų galvose (Babuškinas 1997).

Kognityvinė lingvistika dažnai traktuojama kaip vieningas požiūris į kalbą, kaip nauja teorija, pakeitusi struktūralizmo paradigmą. Pasak J. Tayloro, kognityvinės lingvistikos atstovus vienija bendras požiūris į kalbą, tačiau pati disciplina neturi vieningos tyrimų metodologijos ir yra greičiau traktuotina ne kaip vienas požiūris, bet požiūrių grupė (Taylor 2006, 569). Šiai nuomonei pritariama ir autoritetingame leidinyje *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*: „Nėra vienos, vieningos doktrinos, kognityvinė lingvistika yra labiau lankstus karkasas, nei kalbos teorija“ (Geeraerts, Cuyckens 2007, 35). Kalbant L. Wittgensteino terminologija, kognity-

⁶ XX a. aštuntojo dešimtmečio kalbotyros „rinkoje“, ypač semantikos srityje, buvo jaučiamas metodologinis trūkumas, generatyvinė paradigma negalėjo pasiūlyti optimalaus įrankio reikšmės tyrimams (plg. Geeraerts 1989, 144).

⁷ L. Talmy teigia, kad kognityvinei semantikai reikia žodžio „kognityvinė“ vien todėl, kad egzistuoja alternatyvūs požiūriai į reikšmę, kaip nepriklausomą nuo proto (angl. *mind*), bet iš principo semantika yra kognityvinė (Talmy 2003, 18). Kognityvinė semantika nagrinėja kaip konceptualus turinys yra organizuotas kalboje.

vinė lingvistika yra kategorija, kurios nariai turi šeimyninio panašumo bruožų: ji apima daug iš dalies panašių metodų, tačiau vieningos teorijos nėra. Disciplinos lankstumas lemia skirtingą požiūrį į konceptą.

Koncepto samprata Vakarų šalių kognityvinės semantikos darbuose pasižymi tuo, kad konceptas, nors ir įvairiai vadinamas, suvokiamas kaip mentalinis vienetas, įkūnyta žinių ir patirties struktūra, tapatinama su kalbos vieneto reikšme, tačiau nesiejama su tautinio mentaliteto, kalboje įkūnytų tautinių vertybių paieška, įprasta slaviškojoje kalbotyroje.

Lakoniškiausiai konceptą apibrėžia R. Dirvenas ir M. Verspoor: konceptas yra asmens idėja apie ką nors pasaulyje (angl. *a person's idea of what something in the world is like*, 2004, 13). Koncepto sąvoką detalizuoja V. Evansas (2007): tai fundamentalus žinojimo vienetas, vaidinantis pagrindinį vaidmenį kategorizacijoje ir konceptualizacijoje. Pasak V. Evanso, konceptai glūdi žmogaus konceptualiojoje sistemoje ir nuo kūdikystės yra vis aktualizuojami per procesą, vadinamą jutimine reikšmės analize (angl. *perceptual meaning analysis*). Nors konceptai yra palyginti stabilūs kognityviniai vienetai, jie kinta dėl vienkartinės ar besikartojančios patirties (Evans 2007, 31).

G. Lakoffo darbuose, kuriais grindžiamas KMT taikymas konceptui tirti, pabrėžiamas neurologinis koncepto pobūdis: įkūnytas konceptas yra neurostruktūra, kuri yra mūsų smegenų somomotorinės sistemos dalis arba ta sistema naudojasi (Lakoff, Johnson 1999, 19). G. Lakoffo ir M. Johnsono teigimu, konceptai tik iš dalies atspindi tikrovę, jie nėra apibrėžti būtinų ir pakankamų požymių. Konceptai nėra vien tik mentalinis reiškinytis, vien tik formos klausimas. Jie yra įkūnyti. Baziniai konceptai neturi vidinės struktūros. Konceptai yra priklausomi nuo kitų konceptų, didžioji dalis konceptų, ypač abstraktūs konceptai yra metaforiškai iš principo. Konceptai nėra universalūs, netgi erdviniai konceptai, bet ne visi konceptai yra priklausomi nuo kalbos ir kultūros (Lakoff, Johnson 1989, 2).

Nors koncepto terminas kognityvinėje lingvistikoje yra nusistovėjęs, tačiau antropologiškai orientuotuose anglų kalba publikuotuose tyrimuose konceptui pavadinti pasitelkiami įvairūs sinoniminiai arba sudėtiniai terminai, implikuojantys konceptų taksonomiją. Reikia pastebėti, kad konceptų tipai paprastai atspindi skirtingą žinių tipą sąmonėje, tačiau galimos klasifikacijos ir kitu pagrindu.

R. Langackeris, vienas kognityvinės lingvistikos „tėvų“, vengia vartoti koncepto terminą. Vietoje *koncepto*, R. Langackeris vartoja konceptualizacijos (angl. *conceptualization*) terminą, taip pabrėždamas procesą, dinamiškumą kaip priešingybę konceptui, stabiliai, fiksuotai struktūrai (Taylor 2001, 3). Konceptus, turinčius kalbinę raišką, V. Evansas vadina leksiniais konceptais (angl. *lexical concept*), turėdamas omenyje ne mentalinę, bet kalbinę struktūrą, kuri yra raktas į mentalinę struktūrą (Evans 2007, 23). Sudėtiniais konceptams, turintiems vidinę struktūrą, pavadinti siūlomas konceptualios kategorijos (angl. *conceptual category*) terminas (Croft, Cruse 2004, 74; Dirven, Verspoor 2004, 21), pvz., konceptualią kategoriją ASMUO sudaro vyro, moters, vaiko, tėvo, motinos, brolio ir kt. dėmenys (Bartminski 2009, 18).

G. Lakoffas, nepateikdamas nuoseklios klasifikacijos, konceptus skirsto į metaforinius ir nemetaforinius (angl. *metaphoric concept, non-metaphoric concept*, Lakoff, Johnson 1980b, 1). Metaforiniais konceptais G. Lakoffas ir M. Johnsonas vadina abstrakčius konceptus, kuriems suvokti pasitelkiami kiti konceptai. Prie tokių konceptų galima priskirti krizę, nes ji neturi joslėmis apčiuopiamo referento tikrovėje. Nemetaforiniai konceptai suprantami be kitų konceptų pagalbos, jie kyla iš žmogiškosios patirties, pvz., erdvės konceptai AUKŠTYN-ŽEMYN⁸, IŠORĖ-VIDUS, ARTIMAS-TOLIMAS, PRIEKIS-GALAS, ontologiniai konceptai DAIKTAS, MEDŽIAGA, TALPYKLA, ASMUO, struktūruotos patirties ir veiklos konceptai, pvz., VALGYMAS, JUDĖJIMAS, DAIKTŲ PERKĖLIMAS IŠ VIENOS VIETOS Į KITA. Vėlesniuose darbuose G. Lakoffas ir M. Johnsonas konceptus skirsto į spalvų konceptus, bazinius konceptus, erdvinius konceptus, įvykio konceptus (angl. *event structuring concept*) (Lakoff, Johnson 1999, 19). Kompleksiškus konceptus Ch. Fillmoras vadina freimais (angl. *frame*, Fillmore 1982), G. Lakoffas laiko juos idealizuotais kognityviniais modeliais (1987b), Z. Kövecsesas (Kövecses 1990) scenarijumi (angl. *scenario* – emocijų būsenų konceptai).

F. Ungereris ir H. H. Schmidas, remdamiesi G. Lakoffu ir M. Johnsonu, konceptus skirsto į vaizdines schemas (angl. *image schemas* – VIDUS-IŠORĖ, PRIEKIS-GALAS, DALIS-VISUMA), bazines koreliacijas (angl. *basic corellations* – PRIEŽASTIS-PASEKMĖ, PRIEMONĖ-TIKSLAS, BUVIMAS-EGZISTAVIMAS) ir kultūriškai nulemtus vertinimus (angl. *culture dependent evaluations* – JAUNAS, TURTINGAS, KVAILAS, STIPRUS ir kt.) (2013, 119).

T. Clausneris ir W. Croftas pagal sudėtingumą skiria konceptus, sritis (angl. *domains*), konstrukcijas (angl. *construal*)⁹, kategorijas ir vaizdines schemas (angl. *image schema*). Sudėtingi konceptai, neturintys vientisos struktūros, G. Lakoffo (1981), V. Evanso (2007) ir kt. darbuose vadinami geštaltais¹⁰. T. Clausneris ir W. Croftas (1999, 2) teigia, kad visi šie terminai kognityvinėje lingvistikoje reiškia konceptą, nepaisant alternatyvių terminų, bazinė sąvoka kognityvinėje semantikoje yra konceptas. Šiam požiūriui pritaria Z. Popova ir J. Sterninas, teigdami, kad išvardintos sąvokos yra koncepto tipai¹¹ (Popova, Sternin 2007, 117).

Terminologinės variacijos atspindi ne tik skirtingą koncepto aktualizacijos laipsnį, bet ir skirtingą tyrimo metodiką. Kognityvinės lingvistikos pradininkai, su būrę mokyklas, išvystė savo terminologinį aparatą, susietą su tam tikra tyrimo metodologija, todėl nuoseklios konceptų tipologijos nepateikia. Atsižvelgiant į pasirinktą

⁸ Konceptų pavadinimų rašymas didžiosiomis raidėmis adaptuotas iš originalo.

⁹ Vokiečių kognityvinėje lingvistikoje angl. terminas *construal* verčiamas kaip *Konstruktion* arba *Konstruierung*.

¹⁰ Vok. *Gestalt* – „pavidalas“, „forma“, „figūra“. Terminas kalbotyroje paimtas iš XX. pradžios Berlyno eksperimentinės psichologijos mokyklos darbų, kuriuose geštaltas reiškia visuminę patyrimo struktūrą sąmonėje. Geštalto psichologijos ir kognityvinės kalbotyros sąsajas analizuoja I. Osmanska-Lipka (2012).

¹¹ Z. Popova ir J. Sterninas siūlo konceptų taksonomiją, sudarytą pagal žinių tipą žmogaus sąmonėje – vaizdiny, schema, sąvoka, freimas, scenarijus (skriptas), geštaltas (2007, 117).

konceptualiųjų metaforų tyrimo metodą, kuriame ištakos ir tikslo sritys suvokiamos kaip konceptai, darbe vartojamas nediferencijuotas koncepto terminas.

Vakarų šalių kognityvistų koncepto sampratoje akcentuojamas kalbos ir mąstymo ryšys, tačiau šiame darbe taip pat svarbus kalbos ir kultūros, kalbos ir tautos santykis. Kategoriškai teigti, kad vakarietiška kognityvinė lingvistika neatsižvelgia į kultūrinį kontekstą, negalima. Pasak D. Geeraerts ir H. Cuyckenso, kalboje atspindi tiek individų, tie kultūrų patirtis apie pasaulį (Geeraerts, Cuyckens 2007, 36). Kognityvinė lingvistika traktuoja kalbą iš psichologinio požiūrio taško, t. y. tiria, kaip kalba padeda organizuoti žinias individualioje sąmonėje, tačiau nemažai tyrėjų pabrėžia, kad ir kultūrinė aplinka turėtų būti traktuojama kaip vienas pagrindinių kognityvinio požiūrio elementų, pvz., dalis tyrėjų taiko KMT socialinio identiteto klausimams tirti (Geeraerts, Cuyckens 2007, 46-47). Vakarų lingvistikos tradicijoje konceptualiųjų metaforų analizės dažniausiai nesiejamos su koncepto tyrimais, pvz., šis darbas pagal anglosaksišką tradiciją vadintųsi „Krizės metaforos lietuvių ir vokiečių kalbose“, bet ne „Krizės konceptas lietuvių ir vokiečių kalbose“. Gretinant koncepto sampratą anglosaksų ir slavų kognityvinės lingvistikos darbuose, galima konstatuoti ir skirtingą disciplinos supratimą ar net kelių savarankiškų disciplinų egzistavimą.

Koncepto samprata kognityviškai orientuotuose slavų, Baltijos ir Rytų Europos šalių kalbotyros darbuose pažymėta kalbos ir kultūros, kalbos ir tautos santykio paieška, būdinga etnolingvistikai, lingvokultūrologijai ir (lingvistinei) konceptologijai. Šios disciplinos priskirtinos kognityvinės semantikos kryptčiai. V. Maslova teigia: „natūralus kognityvinės lingvistikos domėjimasis semantikos problemomis ir metodologinis artumas semantikai paaiškina daugelio mokslininkų, ypač rusų, siekį kalbėti apie kognityvinę semantiką, o ne apie kognityvinę lingvistiką ar gramatiką. Būtent iš semantikos į kognityvinę lingvistiką atėjo ryškiausi pastarosios atstovai – N. Arutiunova, A. Wierzbicka, J. Stepanovas, E. Kubriakova, V. Telija ir kt.“ (2004, 21).

Galima konstatuoti, kad kognityvinė lingvistika ir minėtos disciplinos tarpusavyje nekonkuruoja. XX a. paskutiniajame dešimtmetyje įsitvirtinusios Liublino ir Maskvos etnolingvistikos mokyklos bei lingvokultūrologijos kryptis Vakarų kognityvinės lingvistikos atstovų beveik necituojamos, nes pastarųjų mokyklų darbai dažniausiai parengti lenkų ar rusų kalba, nepublikuojami Vakarų tradicijai įprastuose „Cognitive Linguistics“, „Cognitive Science“, „Mind and Language“, „Metaphor and Symbol“ ar kituose Thomson Reuters (ISI) bei Scopus duomenų bazių žurnaluose.

Kognityvinės lingvistikos enciklopedijose etnolingvistikos ir lingvokultūrologijos terminai taip pat nėra minimi. D. Crystalo Kembridžo kalbos enciklopedija¹² apibrėžia etnolingvistiką kaip „kalbos tyrinėjimus, susijusius su etninėmis grupėmis ir elgsena“ (angl. *behaviour*), taip pat Oksfordo kognityvinės lingvistikos vadovėlis (Geeraerts, Cuyckens 2007, 20) mini G. Palmer etnosemantikos tyrimus, kurie įvardijami kaip kultūrinių kategorijų ir leksinių vienetų polisemijos tyrimai.

¹² Crystal D. *Cambridge Encyclopaedia of Language*. 2nd Edition. 1997. Cambridge.

Šiuo metu daugiausia cituojamu slavų kognityvinės lingvistikos darbu laikytina 2009 m. J. Bartminskio monografija „Aspects of Cognitive Ethnolinguistics“, išversta iš lenkų kalbos. Pastarąjį darbą redagavo J. Zinkenas, vienas žinomiausių jaunosios kartos kognityvinės lingvistikos atstovų Europoje (Portsmuto universitetas, D. Britanija). Paminėtina, kad 2014 m. pasirodė lenkų etnolingvistų M. Kuzniako, A. Libura, M. Szawerna išleista monografija „From Conceptual Metaphor Theory to Cognitive Ethnolinguistics“. Santykis tarp slaviško ir vakarietiško požiūrio į kognityvinę lingvistiką išsamiai aptariamas P. Plas (2006).

Etnolingvistikos¹³ objektas – tauta kalboje (Gudavičius 2009, 13). Etnolingvistika yra savarankiška lingvistikos kryptis – disciplinos brandumą liudija istorinės ištakos, sietinos su W. Humboldto kalbos filosofija, vystymasis ir sistemiškumo atsiradimas F. Boaso, E. Sapiro ir B. Whorfo darbuose, terminų aparato buvimas (J. Bartminski, N. Tolstojaus, S. Tolstajos darbai). Šis krizės koncepto tyrimas siejamas ne tik su kognityvine lingvistika, bet ir su etnolingvistika dėl tarpdisciplininio (kognityvinės lingvistikos rėmuose) požiūrio į konceptą, kuriame dera anglosaksiškas požiūris į konceptą kaip mąstymo vienetą, išreikštą kalboje, bei etnolingvistinis požiūris, kuriame akcentuojamas koncepto tautinis pobūdis ir koncepto atspindys kalbos pasaulėvaizdyje.

Etnolingvistikai giminingos lingvokultūrologijos ir (lingvistinės) konceptologijos kryptys telpa etnolingvistikos sąvokoje (plg. Gudavičius 2009, 13), juolab kad lingvokultūrologai savo disciplinos ištakas sieja su W. Humboldto kalbos filosofija, E. Sapiro ir B. Whorfo darbais. Panašaus požiūrio laikosi ir V. N. Telija, išskirdama lingvokultūrologiją kaip etnolingvistikos šaką (1996, 217). Pagal koncepto sampratą slaviškosios kognityvinės lingvistikos darbuose sąlygiškai galima išskirti (lingvo) kultūrinę ir semantinę-kognityvinę kryptis.

(Lingvo)kultūrinės krypties atstovai traktuoja konceptus kaip kultūrinius vienetus. J. Stepanovas konceptą laiko pagrindine kultūros ląstele (rus. *основная ячейка культуры*) žmogaus mentaliniame pasaulyje (1997, 41), šiua laikinių mokslo žinių išplėsta samprata (2007, 31). J. Stepanovas koncepto ir sąvokos netapatina. Pasak jo, tai yra to paties pobūdžio reiškiniai, tačiau skirtingų mokslų terminai. Sąvoka vartojama logikoje ir filosofijoje, o konceptas yra vienos logikos šakos terminas, pastaruoju metu vartojamas kultūrologijoje (2001, 43).

N. D. Arutiunova konceptą laiko praktinės, kasdieninės filosofijos samprata (rus. *понятие практической, обыденной философии*), kuri yra įvairių faktorių – nacionalinės tradicijos, religijos, folkloro, pojūčių, ideologijos ir vertybių sistemos – rezultatas. Konceptai, pasak jos, formuoja tam tikrą kultūrinį sluoksnį (rus. *культурный слой*), kuris tarpininkauja tarp žmogaus ir pasaulio (1993, 3). Toks kon-

¹³ Etnolingvistikos terminas, pasak J. Bartminskio (2009, 7), turi ilgą tradiciją, atsiradusią anglų kalboje pavadinti Amerikos indėnų kalbų tyrimams. Jis vartojamas prancūzų (*ethnolinguistique*), vokiečių (*Ethnolinguistik*), rusų (*этнолингвистика*) ir kitose kalbose. Iš graikų kalbos kilęs dėmuo *etno-* yra semantiškai talpus, gali reikšti tiek siauresnę, tiek platesnę sąvoką. Ji apima tiek tautos, tiek visuomenės, socialinės grupės ar genties sampratas, todėl gali būti plačiai taikoma. Etnolingvistika tiesiogiai sieja kalbą su kalbine bendruomene, netiesiogiai – su tuo, kas jungia kalbinę bendruomenę, t. y. kultūra.

cepto supratimas perkelia konceptą iš mentalinės, filosofinės ir psichologinės srities į kultūrinę ir vertybių sritį.

V. Maslovos manymu, konceptas yra mentalinis darinys, turintis tautinę specifiką, jo turinį sudaro žinių apie objektą visuma, jo raiška – kalbos priemonių (leksinių, frazeologinių, paremiologinių ir kt.) visuma“ (2004, 27). Konceptas, atspindėdamas etninę pasaulėžiūrą, žymi etninę kalbos pasaulėvaizdį ir yra, pagal M. Heidegerį, plyta „būties namų“ statybai. Konceptas yra ir žinių kvantas, atspindintis visą žmogaus veiklą. Konceptą, pagal V. Maslovą, gaubia emocijų, ekspresyvumo, vertybių aureolė. Tai daugialypis darinys, kuriame galima išskirti racionalų, emocinį, abstraktų, konkretų, universalų, etninį, individualų sluoksnius (2004, 36).

S. Vorkačiovas konceptu laiko kolektyvinio žinojimo ar sąmonės vienetą, orientuojantį į aukščiausias dvasines vertybes, turintį kalbinę raišką ir etnokultūrinę specifiką (2001, 70). Tai susiaurintas koncepto supratimas, nes definicijoje pabrėžiamas etnokultūrinis elementas. Šiame darbe laikomasi nuostatos, kad ne visi konceptai privalo atspindėti aukščiausias dvasines vertybes, pavyzdžiui, stalo, lango ar kiti būtiniai konceptai. (Lingvo)kultūrinis požiūris svarbus krizės koncepto tyrimui idėjinio požiūriu, nes konceptas neatskiriamas nuo tautos ir kultūros, neizoliuojamas tik kalbos ir mąstymo lygmenyse. Disertacijoje tiriamas krizės konceptas implikuoja modernų kontekstą, todėl remiamasi platesne koncepto samprata, kurią atspindi semantinės-kognityvinės krypties darbai.

Semantinės-kognityvinės krypties atstovai tiria kalbos leksinę ir gramatinę semantiką kaip konceptų turinio raiškos priemones (E. S. Kubriakova, Z. Popova, J. Sterninas, A. Babuškinas). Pastaroji koncepcija yra artimiausia krizės koncepto tyrimui lietuvių ir vokiečių kalbose, kadangi koncepto turinį efektyviausia aprašyti analizuojant atitinkamų kalbos vienetų semantiką (Popova, Sterninas 1999, 8). Tos pačios nuomonės laikosi G. Lakoffas ir M. Johnsonas (Liebert 1992, 33). Jų teiginys, kad mąstymas vyksta konceptais, kurie atskleidžiami kalboje, randa pritarimą ir V. N. Telijos, R. Langackerio, A. Wierzbickos darbuose.

Semantinės-kognityvinės krypties atstovai konceptą apibrėžia kaip operatyvų atminties turinio, mentalinio leksikono, konceptualiosios sistemos, viso pasaulėvaizdžio, atspindimo žmogaus psichikoje, vienetą (Kubriakova et al. 1996, 90). Šią definiciją palaiko A. Babuškinas, V. Karasiko ir J. Sternino apibrėžimai. Pirminis konceptu laiko bet kurią diskretų kolektyvinės sąmonės turinio vienetą (rus. *содержательная единица коллективного сознания*), atspindintį realaus arba idealaus pasaulio dalyką, saugomą kalbėtojų sąmonėje, turintį kalbinę raišką (Babuškin 1997, 47). A. Babuškinas teigimu, abstrakčių konceptų semantiką reikia tirti tiek racionalių (sąvokos lygmeniu – aut. past.), tiek asociatyvinių-vaizdinių lygmenimis, racionalus elementas koncepto struktūroje yra invariantinio pobūdžio (Babuškin 1997, 186).

Pagal L. Černeiko apibrėžimą, konceptas yra visų rūšių žinių apie reiškinį (empirinių žinių, nuomonės, pasitikėjimo ir tikėjimo) kalbinė prizmė (1997, 311). L. Černeiko teigia, kad dar visai neseniai konceptas buvo laikomas absoliučiu sąvokos ekvivalentu (1997, 310). Jos teigimu, sąvokos pagrindas – loginis, racionalus

nepriklausomai nuo to, ar sąvoka mokslinė ar buitinė. Koncepto pagrindas – subloginis.

Z. Popova ir J. Sterninas konceptu laiko „diskretų mentalinį darinį, bazinį žmogaus mąstymo kodo vienetą, turintį palyginti sutvarkytą vidinę struktūrą, kuris yra asmens ir visuomenės pažintinės veiklos rezultatas ir kuriame užfiksuota kompleksinė enciklopedinė informacija apie atspindimą objektą ar reiškinį, tos informacijos interpretaciją visuomeninėje sąmonėje ir visuomeninės sąmonės santykį su šiuo objektu ar reiškiniu“ (Popova, Sternin 2007, 34).

Semantinei-kognityvinei kryptčiai galima priskirti **lietuvių kalbotyros darbuose** aptinkamus koncepto apibrėžimus, kuriuos pateikia A. Gudavičius, E. Lissan, E. Jakaitienė, A. Būdvytytė, S. Papaurėlytė, J. Ruškys. Pasak A. Gudavičiaus, pasaulio pažinimo rezultatai fiksuojami kalbančiųjų sąmonėje. Šio proceso metu susiformavusios pažinimo struktūros gali būti vadinamos konceptais (2009, 50). A. Gudavičius konceptą skiria nuo sąvokos: „žodžiu signalizuojamas konceptas apima visas su reiškinio pavadinimu susijusias žinias – empirinio patyrimo, veiklos, išsilavinimo, perteikiamas tektais ir t. t., šios žinios nebūtinai turi turėti logiškai sutvarkytą struktūrą“, tad tapatinti sąvokos ir koncepto negalima (2007, 138). Pasak jo, „tiesioginis lingvistikos objektas yra reikšmė kaip kalbos vieneto turinys, atsirandantis iš žinojimo, kas pavadinama tuo kalbos vienetu (ženklų). Terminai *sąvoka* ir *konceptas* fiksuoja pažinimo rezultatus, pirmasis loginę, koncentruotą formą, antrasis – labiau individualizuotą holistinį pavidalą“ (2011, 117).

E. Jakaitienė teigia, kad konceptas yra tam tikras mąstymo produktas, kodavimo ir perteikimo priemonė (Jakaitienė 1988, 15ff). Vėlesniame darbe E. Jakaitienė konceptą tapatina su sąvoka ir apibrėžia taip: „konceptu laikomas bet koks diskretus sąmonės vienetas – tai gali būti ir konkretus, ir apibendrintas dalykų atvaizdas, o gali būti ir pačios sąmonės konstruktas“ (2010, 46). E. Jakaitienė pabrėžia, kad žodžių reikšmės ir konceptai yra neatskiriama susiję žmogaus sąmonės reiškiniai, konceptas dažniausiai tapatinamas su sąvoka (2010, 46). Pasak jos, skirtumas tarp sąvokos (koncepto) ir reikšmės aptinkamas dviejuose lygmenyse – prigimtyje ir turinyje. Sąvoka, kaip apibendrintas pasaulio dalykų atspindys, žmogaus sąmonėje susidaro natūraliai, tada, kai smegenys apdoroja įvairių receptorių duomenis, tačiau reikšmė atsiranda susitarimo keliu, tai dirbtinis ryšys tarp garsinio pavidalo ir pavadinamo dalyko atspindžio sąmonėje.

E. Lissan, apibrėždama konceptą, išryškina jo komunikacinę funkciją: „konceptas – kognityvinė struktūra, kuri išreiškiama nuomone (dabartis); ši struktūra formuojasi veikiamą patirties (praetis); būdama verbalizuota, ji skirta perduoti kalbančiojo patirtį, nuostatas, tam tikru būdu paveikti klausytojų pasaulio fragmentą, užfiksuotą žodžio konceptualiajame turinyje (ateitis)“ (2002, 32)¹⁴.

Kultūrinį kontekstą pastebi A. Ruškys: „koncepto turinys plačiąja prasme yra grįstas individo (resp. tautos) kultūrologinė patirtimi“ (2011, 124).

Atsižvelgiant į aptartas koncepto sampratas ir komunikacinės metaforos koncepciją, šiame darbe laikoma, kad **konceptas yra individualus ir tuo pačiu kolek-**

¹⁴ Vertimas mano.

tyvinis sąmonės fenomenas, pasižymintis tautine specifika, tam tikra struktūra, turiniu ir kalbine raiška, kurioje atsispindi kalbančiųjų objektyvi ir subjektyvi patirtis bei komunikacinės intencijos. Koncepto turinys yra nevienalytis, jį sudaro kognityviniai požymiai, apibūdinantys konceptualizuojamo daikto ar reiškinio savybes.

Tirti galima koncepto struktūrą ir (arba) turinį. Koncepto turinys atskleidžiamas analizuojant leksines koncepto nominacijas bei konceptualiąsias metaforas. Tiriant koncepto turinį, neišvengiamai apibūdinama ir jo struktūra, nes kognityviniai požymiai yra išsidėstę lauko pavidalo koncepto struktūroje. Pasak semantinės-kognityvinės krypties atstovų Z. Popovos ir J. Sternino (2007, 106), konceptą galima įsivaizduoti kaip lauką, kurį sudaro 3 baziniai komponentai: jutiminis vaizdas (rus. *чувственный образ*), informacinis turinys (rus. *информационное содержание*) ir interpretacinis laukas (rus. *интерпретационное поле*). Panašią koncepto struktūros sampratą pateikia S. Vorkačiovas. Jis išskiria tris koncepto struktūros sluoksnius: sampratinių (rus. *понятийный*), kurį sudaro požymiai, definicinė struktūra, vaizdinį (rus. *образной*), kurį sudaro konceptualiosios metaforos, atspindinčios konceptą kalbinėje sąmonėje, reikšminį (rus. *значимостный*), kuris apibrėžia, kokią vietą konceptas užima kalbos leksinėje-semantinėje sistemoje, ir į kurį įeina etimologinės ir asociatyvinės koncepto charakteristikos (Vorkačiovas 2004, 7).

Leksinių nominacijų analizė leidžia apibrėžti koncepto informacinį turinį – kognityvinių požymių minimumą. Tai skiriamieji daikto ar reiškinio požymiai. Informacinis turinys panašus į žodžio definiciją žodynuose, pvz., krizė – staigus persilaužimas; sunki pereinamoji padėtis. Leksinių nominacijų analizė taip pat leidžia iš dalies apibūdinti interpretacinį koncepto lauką. Pastarasis suvokiamas kaip kognityviniai požymiai, interpretuojantys informacinį turinį, iš jo išplaukiantys. Pasak Z. Popovos ir J. Sternino, tai tarsi oras, užpildantis erdmes tarp koncepto struktūrinių dalių, mažiausiai struktūruota dalis (2007, 111). Koncepto interpretacinį lauką sudaro keletas sluoksnių, kai kurie iš jų reprezentuojami atskiromis leksemomis arba atskiromis vienu ar kitu leksemų reikšmėmis. Interpretacinis laukas yra nehomogeniškas, turi vertinimo zoną (geras-blogas), enciklopedinę zoną (krizė – tai ...), utilitarinę zoną (krizės priežastys ir pasekmės), reguliacinę zoną (kaip elgtis su krize), socialinę-kultūrinę zoną (krizės ryšys su tautos kultūra), paremiologinę zoną (patarlės, aforizmai, priežodžiai) (Ibid., p. 108ff).

Disertacijoje daugiausia dėmesio skiriama krizės koncepto jutiminių vaizdų atskleisti analizuojant metaforinius pasakymus ir abstrahuojant konceptualiąsias metaforas. Jutiminis vaizdas koduoja konceptą, formuodamas universalaus daiktinio kodo vienetą. Jutiminį vaizdą sužadina tokie žodžiai kaip *raudonas, saulė, kraujas, autobusas, močiutė*. Jutiminis vaizdas nėra vienalytis komponentas, jis gali būti percepinis konkrečių konceptų atveju ir metaforinis abstrakčių konceptų atveju.

Konceptas ir kalbos pasaulėvaizdis. Konceptai nėra izoliuoti, jie egzistuoja kalbos pasaulėvaizdyje, turi tam tikrą ryšį su kitais konceptais. Kalbos pasaulėvaizdžio arba pasaulio vaizdo kalboje (vok. *das sprachliche Weltbild*, angl. *linguistic world view*, rus. *языковая картина мира*) sąvoka pirmą kartą galėjo būti pavartota

dar W. Humboldto (vok. *Weltansicht, Weltbild der Sprache*) (1767–1835), plėtota ryškausio neohumboltizmo atstovo L. Weisgerberio (*Zwischenwelt*) (1899–1985), tai pat naudota amerikiečių kalbininkų E. Sapiro (1884–1939) ir B. Whorfo (1897–1941)¹⁵.

Tirdami konceptus kaip kalbos pasaulėvaizdžio dalį, kognityvinės kalbotyros atstovai dažnai vadinami Sapiro-Whorfo hipotezės šalininkais, nors kognityvinės lingvistikos tyrimai nėra tiesiogiai susiję su lingvistiniu reliatyvizmu¹⁶. Kognityvinės semantikos atstovai atmeta prielaidą, kad egzistuoja esminiai mąstymo procesų skirtumai, tačiau pripažįsta, kad egzistuoja skirtinga pasaulėjauta, kuri ypač atsispindi idiomose (Babuškin 1997, 190, 213). Kiekviena kalba gali išreikšti bet kurią turinį, tačiau, pasak A. Wierzbickos, svarbus skirtumas yra „ką tam tikra kalba įgalina, siūlo, sufleruoja ir palengvina, skirtumas yra tarp potencialaus ir „habitualaus“ mąstymo“ (angl. *potential and „habitual“ thinking*) (1978, 22, cit. iš Bartminski 2009, 25). Kalboje užfiksuotą „habitualų“ mąstymą, tam tikrą pasaulio sampratą, pasaulėjautą, tikrovės interpretaciją, išreikštą kalboje, galima vadinti kalbos pasaulėvaizdžiu. Pasak S. Vorkačiovo, kalbos leksinėje sistemoje atspindimas pasaulėvaizdis gali būti apytikslis ir nedetalizuotas, tačiau jis intuityviai yra teisingas, vaizdingas (rus. *наглядный*) ir atitinkantis sveiką protą (2004, 29).

Kalbos pasaulėvaizdis traktuotinas ne tik sinchroniniu požiūriu, t. y. ne tik dabartiniame kalbos ir pasaulio raidos etape. Kalbos pasaulėvaizdis yra per šimtmečius kalboje susiklostęs pasaulio supratimas (Gudavičius 2009, 13), tačiau laikytinas dinamišku fenomenu: „My own definition of linguistic worldview as a ‘set of judgements’ reveals its epistemological (interpretive) nature, does not limit it to what is ‘fossilised’ or closed as a ‘structure’, makes room for the dynamic, open nature of the worldview <...>“ (Bartminski 2009, 24). Viena svarbiausių kalbos pasaulėvaizdžio eksplikacijos sričių yra metaforos, suteikiančios konceptui struktūrą bei atskleidžiančios jo turinio ypatybes.

2. KONCEPTO METAFORINĖS RAIŠKOS TYRIMO METODAS

Konceptas *per se* nėra darbo objektas, tyrimas apima tik kalboje fiksuotą koncepto dalį. Koncepto turinys reiškiamas žodžiais, žodžių junginiais, metaforiniais pasakymais, frazeologizmais, vidine žodžio forma, gramatinėje sistemoje, sintaksinėse struktūrose (plg. Popova, Sternin 1999, 21). Koncepto kalbinės raiškos visumą galima pavadinti koncepto nominaciniu lauku. Tirti koncepto kalbinę raišką galima įvairiais aspektais. Darbas atstovauja kognityvinės semantikos sričiai, kuri tiria sąmonėje esantį turinį. Pasak L. Talmy, vienintelis instrumentas tirti sąmonės turinį

¹⁵ Kalbos pasaulėvaizdžio sampratą išsamiai aptaria A. Gudavičius (2009, 13ff).

¹⁶ Sapiro-Whorfo hipotezės ir kognityvinės kalbotyros santykį analizuoja R. Dirven ir M. Verspoor (2004, 143).

yra introspekcija. Ji turi būti taikoma tiksliai, atsakingai, pavyzdžiui, introspekcijos būdu gauti duomenys turėtų būti palyginti su duomenimis, gautais taikant kitus metodus – kitų tyrėjų introspekcijos būdu gauti duomenys, diskurso ir tekstyno analizė, gretinamieji ir diachronijos tyrimai, konteksto ir kultūrinių faktorių analizė, psicholingvistiniai, neuropsichologiniai ir neurologiniai eksperimentai (Talmy 2003, 5). Nors introspekcija kritikuojama kaip empiriškai mažai pagrįsta, ją galima pateisinti kaip ir bet kurį kitą mokslinį metodą. Pasak L. Talmy, „tyrėjas turi eiti ten, kur yra duomenys“. Šiame darbe tiriama reikšmė, o reikšmė yra sąmonėje.

Introspekcijos metodams priskiriama konceptualiųjų metaforų analizė. Krizės konceptas yra abstraktus, metaforiškas, todėl darbe daugiausia dėmesio skiriama metaforinių pasakymų analizei. Metafora yra plačiai naudojamas kalbos pasaulėvaizdžio kūrimo instrumentas (Telija 1988, 4), konceptualiosios metaforos¹⁷ šiuo metu – bene dažniausias semantinės analizės objektas (Gudavičius 2007, 222), žiniasklaidoje aptinkamos konceptualiosios metaforos yra visuomenės būklės ir pasaulėvaizdžio indikatorius (Budajevas 2006).

Plintant kognityvinės lingvistikos idėjoms, kinta ir metaforos samprata. Metaforos teorijos siekiančios nuo klasikinės substitucinės sampratos¹⁸ iki I. Richardso ir M. Blacko interakcinės metaforų teorijos (Black 1979) bei kognityvinės G. Lakoffo ir M. Johnsono (1980a) koncepcijos¹⁹ lietuvių kalbotyroje išsamiai aptartos pastarąjį dešimtmetį rengtose disertacijose (Toleikienė 2004, Cibulskienė 2006), todėl darbe nenagrinėjamos.

Kognityvinėje šio darbo koncepcijoje dera **antropologinis požiūris** į metaforą – tai ne tik nominacija, bet ir mąstymo būdas, dviejų konceptualiųjų sričių (konceptų) sąveika. Apibrėždama metaforą kognityvine prasme, R. Marcinkevičienė teigia: „Metaforos esmė – mes jaučiame, suprantame ir pavadiname vieną daiktą ar reiškinį, paprastai sunkiau suvokiamą, abstraktesnį, kitu, dažniausiai konkretesniu, suprantamesniu, geriau pažįstamu“ (1995, 1).

Kryptis KONKRETU-ABSTRAKTU KMT vadinama unidirekcionalumo teze (angl. *unidirectionality thesis*, vok. *Unidirektionalitätsthese*), daugelio tyrimų duomenimis atvirkštinė kryptis negalima, pvz., F. Ungereris ir H.-J. Schmidas (2013, 2) teigia, kad suvokdami abstrakčias kategorijas remiamės konkrečiau pasaulio patyrimu. Z. Kövecseso (2002, 7) požiūriu, metaforizacijos procese kryptis paprastai yra iš konkrečios į abstrakčią, bet ne atvirkščiai, tokiai pozicijai pritaria R. Gibbssas (1996).

Šiame darbe apibrėžiant metaforinio pasakymo ir konceptualiosios metaforos santykį, remiamasi M. Pielenzo nuostata, kad „konceptualioji metafora yra nuo konteksto nepriklausoma abstrakcija, realizuojama tik per konkrečius metaforinius

¹⁷ Konceptualioji metafora dar vadinama kognityvine (plg. Marcinkevičienė 2006, 109), tačiau antrinių šaltinių analizė leidžia teigti, kad terminas „konceptualioji metafora“ vartojamas dažniausiai.

¹⁸ Klasikinis metaforos supratimas, kildinamas iš *Aristotelio*, paprastai priešinamas su konceptualiosios metaforos idėja, tačiau būtent Aristotelis pirmasis atkreipė dėmesį į metaforos pažintinį potencialą (Budajevas 2007).

¹⁹ Konceptualiųjų metaforų idėjos atsiradimo aplinkybes aptaria G. Lakoffas ir E. Wehling (2009, 15).

pasakymus (Pielenz 1993, 71), taip pat G. Lakoffo ir M. Johnsono definicija: „metaforinis pasakymas – konceptualiosios metaforos kalbinė raiška²⁰“ (Lakoff, Johnson 1980a, 7), pavyzdžiui, metaforinis pasakymas *nugalėti skolų krizę* aktualizuoja konceptualiąją metaforą KRIZĖ YRA PRIEŠAS. Tokiu būdu suvokiama metafora yra ne kalbos reiškinys, bet mąstymo būdas, kalbinis mąstymo procesų atspindys. Sakydami įveikti krizę nepastebime metaforinio pasakymo pobūdžio, mūsų mąstymo strategija yra metaforiška (Lakoff, Wehling 2009, 14).

Požiūris į metaforą kaip į mąstymo strategiją yra **metodologinė darbo prielaida**, nes konceptualiosios metaforos yra abstrakčių konceptų pagrindas (Gibbs 1996), metaforiniuose pasakymuose užfiksuotos kalbinės-kultūrinės bendruomenės vertybinės nuostatos (Földes 1996, 86), metaforos siejamos ne tik su individo, bet ir visos tautos kultūrine patirtimi (Papaurelytė 2003, 26). Metaforų tautinę ir kultūrinę specifiką patvirtina solidžios monografijos – A. P. Čiudinovas (2001), R. Dirvenas ir R. Pörings (2003), O. Jäkelis (2003), Z. Kövecsesas (2005), R. Gibbsas (2008).

Koncepto kalbinės raiškos tyrimas grindžiamas KMT. Svarbiausi teorijos teiginiai yra šie (Lakoff 1993):

- a) Metaforos yra pagrindinis mechanizmas, leidžiantis suvokti abstrakčias sąvokas.
- b) Metafora yra konceptuali struktūra, ne kalbos reiškinys.
- c) Metafora leidžia suvokti abstrakčius dalykus per konkrečių dalykų patirtį.
- d) Metaforiniai pasakymai yra konceptualiosios metaforos raiška.
- e) Metafora yra dviejų konceptualiųjų sričių (ištakos ir tikslo) sąveika.
- f) Konceptualiųjų sričių sąveika yra asimetriška ir dalinė. Ji neatsitiktinė, įkūnyta ir remiasi kasdiene patirtimi ir žiniomis.

KMT per 30 metų kalbotyroje užėmė solidžią poziciją, tapo pagrindiniu įrankiu abstrakčių konceptų tyrimams, tačiau pastarojo meto kritika (Haser 2005; Bowdle, Gentner 2005, McGlone 2007, Pragglejaz 2007, Steen 2011) skatina derinti KMT taikymą su naujausiais siūlomais teorijos papildymais. Šio darbo metodologijai svarbūs metaforinių pasakymų ir konceptualiųjų metaforų nustatymo, metaforos kaip mąstymo kategorijos pagrįstumo, konceptualiųjų metaforų analizės krypties ir klasifikacijos aspektai.

Metaforinių pasakymų ir konceptualiųjų metaforų nustatymas. Analizuojant viešąjį diskursą, visų pirma nustatomi metaforiniai pasakymai, kuriais remiantis rekonstruojamos konceptualiosios metaforos. Šis tyrimo „iš apačios“ (angl. *bottom-up*) būdas, dar vadinamas indukcine konceptualiųjų metaforų analize (Jäkel 2003, 143), leidžia susitelkti į kalbinių metaforų semantiką, tačiau problematiškas lieka mentalinės schemos, t. y. konceptualiosios metaforos nustatymas. Vienas pagrindinių pastarojo meto KMT kritikų, G. Steenas, teigia, kad metaforų tyrėjai nuo *Metaphors we live by* (Lakoff 1980a) laikų iš principo nepasistūmėjo į priekį būtent dėl to, kad nebuvo sukurtas patikimas konceptualiųjų metaforų abstrahavimo mechanizmas (cit. pagal Gavins 2014, 501). Tam tikras metaforiniame pasakyme aktualizuotas požymis gali būti priskiriamas ir vienai, ir kitai ištakos sričiai, pvz.,

²⁰ Metaforinio pasakymo skyrimo kriterijai – žr. 24 psl.

metaforinis pasakymas *krizės verpeto sūkuriai* implikuoja konceptualiąją metaforą KRIZĖ YRA GAMTOS STICHIJA, tačiau neįmanoma nustatyti vandens ar vėjo ištakos sritis yra esmingesnė. Metaforų tyrėjai nesutaria dėl vieningo modelio, kaip nustatyti santykį tarp ištakos ir tikslo sričių. Iškyla klausimas, kuo remiantis galima teigti, kad krizė verbalizuojama tam tikrais žmogiškosios patirties sričių požymiais?

Dažniausiai metaforų tyrėjai metaforinius pasakymus ir konceptualiąsias metaforas nustato remdamiesi ne objektyvia lingvistine analize, bet introspekcija ir intuicija, todėl būtina sukurti patikimus analizės instrumentus (Pragglejaz 2007). Iš žymių metaforų tyrėjų G. Steeno suburta Pragglejaz grupė²¹ sukūrė metaforinių pasakymų nustatymo metodiką (angl. *MIP - Metaphor Identification Procedure*). Pabrėžtina, kad ši metodika neskirta konceptualiųjų metaforų abstrahavimui, tačiau padeda identifikuoti metaforinį pasakymą remiantis pagrindiniu kriterijumi – kontekstinės žodžio reikšmės suvokimu lyginant ją su žodžio pagrindine reikšme (Pragglejaz 2007). Šiuo metu jau patobulintas metodas, vadinamas MIPVU (angl. *Metaphor Identification Procedure VU University Amsterdam*), nurodo tokią analizės seką (Pragglejaz 2007, 3):

1. Perskaitykite visą tekstą-diskursą, kad suvoktumėte bendrą prasmę.
2. Nustatykite leksinius vienetus tekste-diskurse.
3. (a) Nustatykite kiekvieno leksinio vieneto reikšmę kontekste, t. y. kaip ji siejasi su teksto situacijos subjektu, santykiu, ar atributu (kontekstinė reikšmė).
Atkreipkite dėmesį, kas yra prieš leksinį vienetą ir po jo.
(b) Nustatykite, ar kiekvienas leksinis vienetas turi labiau išreikštą pagrindinę šiuolaikinę reikšmę kituose kontekstuose nei duotajame. Pagrindinės reikšmės linkusios būti:
  - labiau konkrečios [tai, ką jos implikuoja, lengviau įsivaizduoti, pamatyti išgirsti, pajusti, užuosti ir paragauti];
  - susijusios su kūno veiksmais;
  - labiau apibrėžtos (kaip opozicija neapibrėžtomis);
  - istoriškai senesnės;
 Pagrindinės leksinio vieneto reikšmės nebūtinai yra dažniausios reikšmės.
(c) Jei leksinis vienetas turi labiau išreikštą pagrindinę šiuolaikinę reikšmę kituose kontekstuose nei duotajame, nuspręskite ar kontekstinė reikšmė skiriasi nuo pagrindinės reikšmės, bet gretinant su ja yra suprantama.
4. Jei taip, pažymėkite leksinį vienetą kaip metaforinį.

Pragglejaz principą galima įvardyti kaip mėginimą nustatyti, ar žodis (žodžių junginys) tekste įvardija naujas denotatų klases lyginant su prototipine žodžio vartosena (plg. Gudavičius 2013, 75). Vadovaujantis šiuo kriterijumi, galima nuosekliai įvardyti laipsnišką šalutinių reikšmių nutolimą nuo prototipinio denotato, t. y. skirti prototipinį denotatą, denotatų klasės išplėtimą / susiaurinimą, denotato kito aspekto

²¹ Pragglejaz pavadinimą sudaro pirmosios tyrėjų vardo raidės: Peter Crisp, Ray Gibbs, Alice Deignan, Graham Low, Gerard Steen, Lynne Cameron, Elena Semino, Joe Grady, Alan Cienki, Zoltan Kövecses.

įvardijimą ir galiausiai kito denotato įvardijimą, kuris laikytinas metaforinio mąstymo išdava (Ibid., p. 80). Nors Pragglez grupės išdėstyti žingsniai sunkiai pritaikomi didelės apimties tekstų apdorojimui, tačiau, taikant MIP ar MIPVU, aiškiai artikuliuojamas kriterijus, nusakantis, ar žodis (žodžių junginys) yra metaforinis pasakymas, o tai pirmas žingsnis į objektyvesnę konceptualiųjų metaforų tyrimą.

Nustačius metaforinius pasakymus, analizuojama jų semantika ir vartoseną, siekiant įvardyti ištakos ir tikslo sritis, t. y. suformuluoti konceptualiąsias metaforas. Pastarųjų kalbinė raiška yra nevienalytė, todėl būtina apibrėžti kriterijų, kuriuo remiantis nustatoma ištakos sritis.

Vienas Pragglez grupės narių – R. Gibbsas – metaforinių pasakymų nustatymui siūlo perkėlimo (angl. *mapping*) kriterijų. Jei tyrėjas nustato, kad ištakos srities požymiai perkeliama į tikslo sritį – metaforinis pasakymas (Gibbs 2013, 23). Pritariant R. Gibbsui, šiame darbe **remiamasi perkeliamaųjų požymių koncepcija**, nusakančia, kad metaforiniuose pasakymuose nurodomi perkeliamaieji požymiai yra pagrindinis orientyras konceptualiosios metaforos ištakos sričiai nustatyti (Gudavičius 2014a, 45). Priklausomai nuo perkeliamaųjų požymių pobūdžio, galimi šie tirtos diskurso metaforinių pasakymų ištakos srities aktualizavimo būdai (Ibid., p. 36):

- 1) Ištakos ir tikslo sričių sutapatinimas, kuomet tikslo ir ištakos sričių konceptai tiesiogiai sutapatinami, nepaliekant adresatui interpretacijos galimybių. Pavyzdžiui, metaforiniame pasakyme (1) *Portugalija atsidūrė giliausioje recesijos duobėje per 37 metus* (15min 2013 03 11) aktualizuojama metafora KRIZĖ YRA DUOBĖ, tiesiogiai sutapatinant tikslo ir ištakos sričių konceptus.
- 2) Ištakos srities požymių perkėlimas į tikslo sritį, kuomet ištakos sritis neįvardijama, o nurodomas tik jos požymis, iš kurio galima atkurti visą ištakos sritį (konceptą). Perkeliamaieji požymiai gali būti atributiniai ir predikatiniai, pvz., metaforiniame pasakyme (2) *Kol nedarbas, tikroji destruktvyvioji šios krizės šaknis, nepradės mažėti <...>* (delfi 2009 11 21) į augalo ištakos sritį nurodo požymis šaknis kaip augalo dalis. Metaforiniame pasakyme (3) *<...> nekilnojamo turto ir finansų krizę Amerikoje, kuri nuvilnijo per pasaulį <...>* (delfi 2013 04 27) perkeliama jūros (bangos) predikatiniai požymiai, išreikšti veiksmažodžiu *nuvilnijo*.
- 3) Ištakos situacijos perkėlimas į tikslo situaciją, kuomet tam tikra situacija (įprasta, kasdienė, išgalvota, nereali, tačiau nesunkiai įsivaizduojama situacija) sutapatinama su tikslo sritimi, pvz., krizinė situacija lyginama su vandens srove, plukdančia tam tikrus objektus: (4) *Ir naujoji finansų ministrė I. Šimonytė pripažino, kad mūsų šalis šiuo metu plaukia ta pačia kryptimi kaip ir krizė, tačiau tai irgi yra vienas iš būdų įveikti krizę. Tiesa, kur mus nuneš srovė, kol kas niekas negali pasakyti* (delfi 2009 07 19).
- 4) Precedentinių tekstų aktualizavimas, kuomet aktualizuojama ištakos situacija gali būti nusakyta nuorodomis į žinomus kūrinius, asmenybes ar jų pasakymus, istorinius įvykius. Pavyzdžiui, pieno gamintojų krizė apibūdinama Pilėnų pilies šturmo vaizdiniais: (5) *Pieno sektoriui rengiamas Pilėnų scenarijus? Vienoje (pieno gamintojų), kitoje (valdžios atstovų) kalno pusėje girdisi daug triukšmingų ovacijų, o pieno perdirbėjai ridena patrankas, nors šauda tik gimtadieni-*

ui skirtomis signalinėmis raketomis. Medinė Pilėnų pilis nuleidusi tiltą, kieme malkos laužui sukrautos (Irytas 2009 11 07).

Požymių koncepcijos patikimumą patvirtina ir O. Jäckelis – rekonstruodami konceptualiąsias metaforas pagal perkeliamuosius požymius, skirtingų kalbų ir kryptį tyrėjai gauna labai panašius rezultatus (plg. 1999, 23).

Kalbinių ir komunikacinių metaforų skyrimas. Pagal G. Lakoffo teoriją (1980a, 1993), metafora visada yra dviejų konceptualiųjų sričių (ištakos ir tikslo) sąveika (angl. *cross-domain mapping*), tačiau pastarojo meto psicholingvistų eksperimentai (Bowdle, Gentner 2005) įrodo, kad metafora gali būti realizuojama kategorizacijos būdu, t. y. nevykstant metaforinio perkėlimo procesui, pavyzdžiui, metaforinis pasakymas *enciklopedijos yra aukso kasyklos* (angl. *encyclopedias are gold mines*). Psicholingvistinio eksperimento dalyviai šio metaforinio pasakymo motyvaciją sieja ne su ištakos sritimi „aukso kasykla“, bet enciklopediją automatiškai, nesąmoningai priskiria kategorijai „kažko vertingo šaltinis“ (angl. *a source of something valuable*). Aukso kasyklos požymiai kalbėtojų sąmonėje neperkeliami, palyginimas tarp ištakos ir tikslo srities neįmanomas, todėl konceptualioji metafora ENCIKLOPEDIJA YRA AUKSO KASYKLA yra mirusi. Metaforinis perkėlimas šiuo atveju nevyksta tiesiogiai (angl. *on-line*), t. y. kalbos produkavimo procese. Tikėtina, kad žodžių junginio *aukso kasykla* metaforinė reikšmė istorijos eigoje buvo konvencionalizuota, dabarties kalbėtojas tik pasirenka žodžio junginio reikšmę, tačiau metaforinis perkėlimas kalbėtojo sąmonėje nevyksta.

Pasitelkdamas karo metaforos pavyzdį, G. Steenas tai pat įrodinėja, kad dalis metaforų tėra daugiareikšmio žodžio klausimas: „<...> why would children acquire the ‘war’ senses of defend, attack, win, lose and so on first, as basic senses from which they have to project figurative mappings, if many children grow up in an environment where argument is fortunately much more prevalent than war?“²² (2011, 5).

Teiginį, kad dalis metaforų yra „nemetaforiškos“, B. Bowdle ir D. Gentneris vadina „Metaforos raidos teorija“, o G. Steenas šį reiškinį įvardija kaip „metaforos paradoksą“²³ (Steen 2008). Paradoksas pagal G. Steeną gali būti išspręstas atsisakant klasikinio požiūrio, kad visos metaforos realizuojamos metaforinio perkėlimo būdu. Kiekviena metafora turi kalbinių, konceptualiųjų ir komunikacinių ypatybių, kurių sąveika lemia metaforos struktūrą ir funkciją diskurse, todėl G. Steenas siūlo taikyti trijų matmenų konceptualiųjų metaforų analizės metodą – tirti metaforą ne tik mąstyme (angl. *framing*) ir kalboje (angl. *naming*), bet ir komunikacijoje (angl. *changing*) (Steen 2011, 2013). Pagal jį, metaforos diskurse realizuojamos arba sąmoningai (angl. *deliberate*), siekiant paveikti adresato žiūros kampą, priversti pažiūrėti į

²² Pažymėtina, kad, žodžio semantinė struktūra kinta, tačiau prototipinė žodžio reikšmė yra gana stabili (Murphy 2010, 141).

²³ <...> many or most cross-domain mappings “in language” (if defined as corpus data) may not be processed as cross-domain mappings “in thought” (if defined as on-line processing). This is the paradox of metaphor: a lot of metaphor may not be processed metaphorically <...> (Steen 2008, 220).

tikslo sritį iš adresanto pageidaujamos ištakos srities pozicijos²⁴, arba kategorizacijos būdu (angl. *processed by comparison*), t. y. nesąmoningai (angl. *non-deliberate*), kuomet metafora nesuvokiama kaip metafora.

Vadovaujantis G. Steeno išdėstyta koncepcija, šio tyrimo objektu laikomi sąmoningai realizuojami (komunikaciniai, tiksliniai) metaforiniai pasakymai, o kategorizacijos būdu realizuojami (konvencionalizuoti) metaforiniai pasakymai neanalizuojami, nes jie vartojami ir suvokiami automatiškai, neaktualizuojant jų vidinės formos (plg. Gudavičius 2014b, 25).

Komunikacinę metaforos funkciją nagrinėja įvairių krypčių lingvistai. D. A. Crusas teigia, kad metafora verčia klausytoją ar skaitytoją žiūrėti į daiktą ar reiškinį lyg jis būtų kažkas kita, metafora keičia percepciją (1986, 41). G. Lakoffas metaforą laiko galingu retorinio poveikio įrankiu, kuriuo šalies valdžia gali programuoti piliečių mąstymą. Teigiama, kad po 2001 m. rugsėjo 11-osios įvykių, JAV valdžia specialiai naudojo metaforas, kalbėdama apie teroristus – „išrūkysime juos iš visų skylių“, „išsausinsime pelkes, kuriose jie gyvena“. Pasak G. Lakoffo ir E. Wehling, šiomis metaforomis visuomenė buvo įtikinta, kad teroristai yra ne žmonės, bet gyvūnai, parazitai, todėl nehumanišką JAV elgesį su teroristais, jų žudymą pateisina daugelis amerikiečių (Lakoff, Wehling 2009, 115). Vokietijos Diuseldorfo ir Tryro universitetų tyrėjų grupė publikavo keletą straipsnių (Scharloth et al. 2010; Posch 2010; Koller, Farrelly 2010), kuriuose aptariama komunikacinė socialinių ir politinių-ekonominių krizių metaforų vertė.

E. Lissan išskiria tris konceptualiosios metaforos komunikacinės vertės (realizacijos) lygmenis²⁵. Aukščiausias metaforos realizacijos lygmuo, kuomet tikslo ir ištakos sritys kalbinės bendruomenės sąmonėje yra sutapatamos, realus ir metaforiškas pasaulio matymas susijungia, kalbos priemonių metaforiškumas nebejauciamas, priimamas pažodžiui (2011, 230, 237), pvz., politinė kova ar konkurencija versle suprantama kaip tikras karas. Šiame metaforos realizacijos lygmenyje implikuojami veiksmai, nulemti konceptualiosios metaforos (metaforinio mąstymo). Politiniai oponentai ne tik įvardijami, pvz., „liaudies priešais“ (rus. *враг народа*), bet prieš juos imamas ir veiksmų.

Vidutinis metaforos realizacijos lygmuo reiškia, kad kalbinėje sąmonėje ištakos ir tikslo sritys yra traktuojamos kaip panašios, bet jos nesutapatamos. Konceptualioji metafora plėtojama tekste, tačiau ji nesukelia pasekmių, nesiimama veiksmų. Iš vidutinio lygio metafora gali nesunkiai pereiti į aukščiausią realizacijos lygmenį, pvz., internete skelbiami „liaudies priešų“ (žmogaus teisių gynėjų, kovojančių prieš ksenofobiją), sąrašai. Sąrašuose esantys žmonės nesijaučia saugūs, baiminasi smurto, tačiau smurtas prieš juos netaikomas, bet gali būti bet kada eskaluotas. Karo metafora šiame lygmenyje neiššaukia fizinio sunaikinimo, tačiau priešai „naikinami“ žodžiu.

²⁴ <...> a metaphor is used deliberately when it is expressly meant to change the addressee's perspective on the referent or topic that is the target of the metaphor, by making the addressee look at it from a different conceptual domain or space <...> (Steen 2008, 222).

²⁵ E. Lissan minimą koncepciją taiko politinio diskurso metaforoms.

Trečiasis, bazinis metaforos realizacijos lygmuo siejamas su nusitrynusių, mirusių metaforų vartojimu. Pasakymo metaforiškumas jaučiamas, tačiau vaizdinis-ekspresinis potencialas dingsta. Mirusios metaforos gali būti atgaivintos²⁶, todėl bazinis lygmuo gali peraugti į aukštesnius lygmenis (Lassan 2011, 233). Pirmąjį ir antrąjį lygmenis pagal G. Steeno terminologiją būtų galima tapatinti su tiksline, komunikacine metafora, trečiasis lygmuo atitiktų netyčinės, konvencionalios metaforos sampratą.

Dedukcinė ir indukcinė tyrimo kryptys. Tradicinėje teorijoje visų pirma suformuluojamos konceptualiosios metaforos, kurioms patvirtinti ieškoma metaforinių pasakymų, dažnai remiamasi dekontekstualizuotais pavyzdžiais (Kövecses 2008, 170). Dedukcinės analizės centre (angl. *top-down approach*) yra konceptualioji metafora, bet ne metaforiniai pasakymai, todėl kalbinei raiškai tenka mažiau dėmesio, gauti rezultatai paremti nedideliu duomenų kiekiu, gali būti netikslūs. Indukcinėje konceptualiųjų metaforų analizėje (angl. *down-top approach*) einama nuo metaforinių pasakymų prie konceptualiųjų metaforų (Jäkel 2003, 143), todėl tiriama metaforinių pasakymų semantika, struktūra, pragmatiniai ir kt. aspektai. Šiame darbe taikomas indukcinis metodas yra pranašesnis, nes dėmesio centre yra kalba ir kalbinės metaforos, analizuojamas didelis pavyzdžių kiekis, be to, indukcinis tyrimo metodas glaudžiai susijęs su metaforinių pasakymų nustatymo metodika (Krennmayr 2013).

Metaforinių pasakymų ir konceptualiųjų metaforų klasifikacija. Šiame darbe gretinami ne dviejų kalbų metaforiniai pasakymai, kurių kalbinė forma priklauso nuo abiejų kalbų specifikos, bet mėginama nustatyti ir palyginti krizės konceptualiuosius požymius, todėl aktualesnė konceptualiųjų metaforų kaip mentalinių reiškinių klasifikacija. G. Lakoffo ir M. Johnsono klasikinėje KMT pasiūlyta konceptualiųjų metaforų klasifikacija²⁷ yra metaforų suskirstymas pagal ištakos sričių pobūdį, tačiau klasifikavimo kriterijus nėra vieningas, klasės iš dalies sutampa, kalbos lygmenyje orientacinės metaforos niekuo nesiskiria nuo, pavyzdžiui, struktūrinių metaforų.

Alternatyvios klasifikacijos, pvz., Ch. Baldauf klasifikacija (1997) taip pat remiasi ištakos koncepto struktūros kriterijumi. J. Grady (1997) pasiūlė klasifikuoti konceptualiąsias metaforas pagal metaforinę motyvaciją į patirties metaforas (angl. *experiential correlation*) ir panašumu besiremiančias metaforas (angl. *resemblance*). Patirties koreliacijos – tai pirminės (bazinės) metaforos, motyvuotos dviejų skirtingų konceptų koreliacijos – ORGANIZACIJA YRA FIZINĖ STRUKTŪRA arba DAUGIAU YRA AUKŠTAI. Pastarosios metaforos įeina į kompleksinių metaforų, pvz., TEORIJOS YRA PASTATAI sudėtį. Tokia klasifikacija sprendžia neaiškiausią santykio tarp ištakos ir tikslo srities problemą – konceptualiąją metaforą TEORIJOS YRA PASTATAI (*sudrebino jo teorijos pamatus*) sudaro dvi bazinės nepriklausomai motyvuotos metaforos ORGANIZACIJA YRA FIZINĖ STRUKTŪRA ir ATKAKLUMAS YRA BUVIMAS TIESIOJE PADĖTYJE. Kitaip sunku identifikuoti tie-

²⁶ „Mirusių“ metaforų „gaivinimo“ būdus apžvelgia O. Jäkel (2003).

²⁷ Autoriai konceptualiąsias metaforas skirsto į orientacines, struktūrines ir ontologines (Lakoff, Johnson 1980a).

sioginį panašumą tarp pastato ir teorijos, nes naudojami ne visi ištakos srities požymiai (langai, laiptai nenaudojami, tik pamatai).

W.-A. Liebertas (1992) ir H. H. Dröbigeris (2007) laikosi radikalios pozicijos, kad analizuojant konceptualiąsias metaforas galima išsiversti ir be klasifikacijos, nes ji yra perteklinė.

Metaforizacija yra universalus reiškinys, kuriam aprašyti būtų galima taikyti S. Ullmano metaforizacijos tendencijų klasifikaciją (1970), tačiau krizės koncepto atveju metaforizacijos kryptis yra viena – konkrečios srities pavadinimų perkėlimas į abstrakčiąją sritį. Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, konceptualiosios metaforos bus klasifikuojamos pagal jų ištakos srities pobūdį (žr. 25 psl.).

Atsižvelgiant į išdėstytą kritiką, koncepto struktūros ir turinio sampratą, remiantis O. Jäckelio konceptualiųjų metaforų analizės žingsniais (2003, 142) bei komunikacinės metaforos samprata, **krizės konceptas bus analizuojamas tokia seka:**

1. Aptariant koncepto sampratą, laikomasi lauko modelio, kurį sudaro jutiminis vaizdas, informacinis turinys ir interpretacinis laukas. Pirmuoju žingsniu iš leksikografinių šaltinių, viešojo krizės diskurso ir elektroninių tekstynų išrenkamos ir analizuojamos krizės koncepto leksinės nominacijos. Tokiu būdu bus apibrėžtas krizės koncepto informacinis turinys – kognityvinių požymių minimumas. Tai svarbu, nes leksinės koncepto nominacijos yra pagrindas metaforinių pasakymų kompiuterinei paieškai. Apibrėžus, kurios leksinės nominacijos nominuoja konceptą, jos bus skirstomos į centrą ir periferiją. Tolimesniuose žingsniuose bus dirbama su centru priklausančiomis leksemomis, nes išnagrinėti aiškių ribų neturinčią periferiją reikštų analizuoti, pvz., iš dalies sutampančių konceptų PROBLEMA, DILEMA turinį. Periferijos tyrimas šio darbo rėmuose nėra įmanomas.
2. Jau minėta, kad abstrakčių konceptų jutiminis vaizdas yra metaforiškas, jis priklauso koncepto centrui, todėl pagrindinis dėmesys bus skiriamas krizės diskurso metaforinių pasakymų paieškai ir konceptualiųjų metaforų nustatymui. Metaforiniai pasakymai bus nustatomi rankiniu ir kompiuteriniu būdu, analizuojant žiniasklaidos tekstus apie krizę bei atliekant kompiuterizuotą paiešką abiejų kalbų tekstynuose su pagrindiniais konceptą nominuojančiais žodžiais *krizė* ir *Krise* bei kitomis pirmame žingsnyje apibrėžtomis koncepto leksinėmis nominacijomis.
3. Trečiajame analizės etape nustatomos koncepto ištakos sritys – kokiose žmogiškosios patirties srityse metaforiškos leksemos vartojamos tiesiogine reikšme.
4. Suskirsčius metaforinius pasakymus pagal ištakos sritį, rekonstruojamos konceptualiosios metaforos.
5. Rekonstravus konceptualiąsias metaforas, papildomai ieškoma metaforinių pasakymų su trečiajame žingsnyje nustatytų ištakos sričių leksemomis. Papildomai aptikti metaforiniai pasakymai patvirtins jau nustatytas konceptualiąsias metaforas arba padės patikslinti formuluotes.

6. Šiame etape gretinant aprašomos konceptualiosios metaforos. Šį etapą galima pavadinti kognityvine interpretacija, nes jos metu kalbiniai duomenys virsta kognityviaisiais, kuriais remiantis modeliuojamas konceptas. Kognityvinė interpretacija suprantama kaip semantinės analizės rezultatų apibendrinimas, siekiant išskirti koncepto kognityvinius požymius, aprašyti koncepto visumos vaizdą. Iki kognityvinės analizės gauti duomenys yra tik koncepto nominacinių vienetų reikšmių aiškinimas, tačiau dar ne koncepto struktūros ir turinio aprašymas (Popova, Sternin 2007, 200).
7. Paskutiniajame analizės etape palyginama, kaip kuriama komunikacinė konceptualiųjų metaforų vertė abiejose kalbose.

II. KRIZĖS KONCEPTO RAIŠKA LIETUVIŲ IR VOKIEČIŲ KALBOSE

1. TYRIMŲ APŽVALGA

Krizės konceptas yra ekonomikos diskurso²⁸ objektas. Lietuvos ekonomikos diskursas kalbiniu požiūriu tirtas mažai, nėra kompleksinio pobūdžio darbų, nagrinėjančių visą ekonominių reiškinių spektrą. A. Būdvytytė (2005) analizavo koncepto PINIGAI metaforizaciją lietuvių ir vokiečių kalbose, I. Šeškauskienė ir J. Urbonaitė (2007) tyrė ekonominių problemų konceptualizavimą sveikatos metafora angliškame ir lietuviškame politikos ir ekonomikos diskurse. L. Arcimavičienė (2009) nagrinėjo straipsnius iš Lietuvos verslo naujienų elektroninio archyvo ir nustatė vyraujančias konceptualiąsias metaforas bei jos struktūrinius elementus Lietuvos verslo kalboje. A. Būdvytytė-Gudienė ir R. Toleikienė (2010) analizavo metaforinius pasakymus, verbalizuojančius rinkos konceptą.

Konceptualiąsias krizės metaforas ekonomikos diskurse tiria M. White (2004), M. Wengeleris (2010), V. Koller ir M. Farelly (2010), A. Peltzer et al. (2012), tačiau kompleksiški darbai, skirti krizės koncepto analizei nėra daug. Apžvelgiant Lietuvoje atliktus mokslinius tyrimus, būtina paminėti J. Cibulskienės darbus (2013a, 2013b, 2012), kuriuose nagrinėjamas ekonominės krizės konceptualizavimas kelionės bei jėgos metaforomis. Analizuodama jėgos metaforą autorė demonstruoja, kaip trys Lietuvos sociopolitinės grupės (valdančioji partija, opozicija ir žiniasklaida) legitimizuoja save ir delegitimizuoja oponentus.

Tarp vokiečių kalba publikuotų tyrimų išskirtinas Vokietijos Diuseldorfo ir Trierio universitetų tyrėjų grupės 2010-2012 m. vykdytas projektas „Kalbinis socialinių ir politinių – ekonominių krizių konstravimas Vokietijoje nuo 1973 m. iki šių dienų“. Tyrimas apima penkių krizių kalbinę raišką – 1973 m. naftos krizė, 1982 m. politinių partijų krizė, 1997 m. darbo rinkos krizė, 2003 m. struktūrinė krizė ir 2008 m. prasidėjusi finansinė – ekonominė krizė. Projekto tyrėjų teigimu, krizė yra kalboje sukonstruotas objektas, ji egzistuoja tikrovėje tiek, kiek išreikšta kalboje. Tyrimo rezultatai publikuoti M. Wengelerio ir A. Zieme monografijoje (2013). Daugumos vokiškoje mokslinėje periodikoje publikuotų tyrimų objektas – dabartinės pasaulinės ekonominės-finansinės krizės kalbinė raiška žiniasklaidoje, pvz., C. Posch (2010). Tradicine KMT paremtas K. Soddemann (2013) darbas išryškina svarbiausias 2007 m. kilusios pasaulinės finansų ir ekonomikos krizės metaforų ištakos sritis vokiškoje spaudoje. Vokiškoje mokslo komunikacijoje atsiskleidžia tarpdisciplininis

²⁸ Ekonomikos diskursas kognityvinės krypties darbuose vadinamas sinonimiškais terminais, pvz.: V. Koller (2004) kalba apie verslo spaudos (žiniasklaidos) diskursą (angl. *business media discourse*), A. Lopez ir M. Llopis (2010) vartoja finansinės kalbos (angl. *financial language*), G. P. Smith (1995) ir N. Borodulina (2009) – ekonomikos teksto (angl. *economic text*, rus. *экономический текст*) terminus. Ekonomikos diskursas gali būti profesionalus, skirtas specialistams, ir populiarus, skirtas visuomenei (Skorzynska, Deignan 2006, 88)

dėmesys krizės fenomenui, pvz., 2009 m. Vokietijos Heidelbergo universitete organizuota konferencija „Krizių istorija (istorijos): „krizė“ kaip pagrindinė sąvoka ir pasakojimo motyvas kultūrologiniu aspektu“²⁹, perskaityta 16 pranešimų, analizuojančių krizių fenomeną įvairiais aspektais. Vienas konferencijos uždavinių – aptarti krizių metaforinę raišką (pranešėjai K. Patzel-Mattern, K. S. Rehberg).

Tarp Rusijoje atliktų tyrimų paminėtina T. A. Prokofjevovos daktaro disertacija „Концепт «кризис» в современном политическом дискурсе“ (2006). Darbe tiriama krizės koncepto kalbinė raiška leksikografiniuose šaltiniuose ir 1998–2005 m. laikraščių „Советская Россия“ ir „Коммерсант“ tekstuose, daugiausia dėmesio skiriama 1998 m. Rusijos ekonominei krizei. Darbas iš dalies remiasi kognityvinės lingvistikos teorija, tačiau naudojami ir tradiciniai semantinės analizės metodai – pagrindinio žodžio кризис ir kitų leksinių vienetų reikšmių komponentinė analizė, definicijų analizė, distribucinė žodžio analizė. Disertacijoje išsamiai aprašoma krizės koncepto dalis, fiksuota rusų kalboje, tačiau tyrimas nėra gretinamasis.

Rusų ir anglų kalbų viešojo diskurso krizės metaforas gretina L. Salatova (2013), T. Šmeliova (2009) apžvelgia leksines krizės nominacijas.

Krizių metaforikos aksiologija anglų ir ispanų kalbose tirta A. M. R. López ir M. A. O. Llopis (2010). Tyrimas apima tik pastarosios pasaulinės ekonomikos krizės metaforas anglų ir ispanų kalbose, rinktas iš leidinių „The Economist“ ir „El Economista“.

Krizės koncepto tyrimai, paremti konceptualiųjų metaforų analize, taip pat atlikti arabų (Abdel-Raheem 2013), bulgarų (Coneva 2012), danų (Esager 2011), latvių (Sile 2012), serbų (Silaški, Đurović 2010) ir kt. kalbose.

2. KRIZĖS KONCEPTO LEKSINĖS NOMINACIJOS

Siekiant visapusiškai atskleisti krizės koncepto turinį, t. y. aprašyti leksines koncepto nominacijas bei metaforinę raišką, analizuojami abiejų kalbų leksikografiniai šaltiniai, gauti duomenys verifikuojami tiriant viešojo diskurso turinį.

Žodis „krizė“ kilo iš senosios graikų kalbos žodžio *κρίσις*, kuris reiškia ‘teismą, kaltinimą, sprendimą, nuosprendį, lūžio tašką, ligos pokytį’. Veiksmazodinė forma *κρίνειν* (*κρίνειν*) reiškia ‘skirti, atskirti, išrinkti, nuspręsti, nu(teisti), kaltinti’. Teismo, kaltinimo, nuosprendžio reikšme žodis vartojamas Naujajame Testamente, pvz., Evangelijos pagal Joną 8 skyriuje, Jokūbo laiško 2 skyriuje ir daugelyje kitų Naujojo Testamento vietų. Lietuviškame Č. Kavaliausko Naujojo Testamento vertime graikiškas žodis *κρίσις* minimose vietose verčiamas kaip „sprendimas“ arba „teismas“, plg., *Jeigu aš ir teisčiau, mano sprendimas būtų teisingas* (Jn 8:16); *Teismas negailėstingas tam, kuris nevykdė gailėstingumo* (Jok 2:13). Krizės kaip biblinės kategori-

²⁹ <http://www.hsozkult.de/conferencereport/id/tagungsberichte-2782>

jos sampratą sutinkame teologiniame diskurse: „Krizė (gr. *κρίσις*, *krisis*) yra biblinė kategorija, reiškianti „teismą“. Antikinėje kultūroje krize buvo laikoma nuomonė ar sprendimas, įvardijantis gėrį ir blogį, tiesą ir neteisybę, nekaltumą ir kaltę. <...> žmogų ar tautą krizė ištikdavo akistatoje su teisingumu, o jos baigtis priklausė nuo to, ar tam tikri poelgiai bus pripažinti dori, ar ne“ (bernardinai 2009 09 18).

Medicininė žodžio *krizė* reikšmė sutinkama Hipokrato (460–370 m. pr. Kr.) ir Galeno (129–200 m.) darbuose. Lotynizuota forma *crisis* rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą užfiksuota 15 a. pradžioje, vartojama medicinine reikšme. Nėra duomenų, kada žodis pirmą kartą pavartotas lietuviškuose rašytiniuose šaltiniuose. Vokiečių kalboje leksema pirmą kartą pavartota 16 a. pradžios medicininėje literatūroje³⁰ ligos persilaužimo taško, vėliau staigaus temperatūros kritimo reikšme. Žodį *krizė* medicinine reikšme vartoja J. W. Goethe romane „Vilhelmo Meisterio mokymosi metai“ (1796 m.): „Alle Übergänge sind Krisen, und ist eine Krise nicht Krankheit? Wie ungern tritt man nach einer Krankheit vor den Spiegel!“ 18 a. žodis *Krise* vokiečių kalboje pradėtas vartoti dabartine ‘posūkio taško, sunkios politinės ir ekonominės padėties’ reikšme, tačiau vartoseną paplito tik 19 amžiuje, pvz., G. A. Bürgerio (1747–1794 m.) eilėraštyje „Die Königin von Golkonde“ (publikuotas 1836 m.) kalbama apie pinigų krizę: „Wofern ich nicht ohn’ allen Zeitverlust, Zur Wendung der fatalen Krise, Mich selbst an Ort und Stelle wiese“. Prekybos krizė minima 1848 m. K. Markso ir F. Engelso „Komunistų partijos manifeste“: „Es genügt die Handelskrisen zu nennen, welche in ihrer periodischen Wiederkehr immer drohenden die Existenz der ganzen bürgerlichen Gesellschaft in Frage stellen. In den Handelskrisen wird ein großer Theil nicht nur der erzeugten Produkte, sondern sogar der bereits geschaffenen Produktivkräfte regelmäßig vernichtet“.

Leksinės krizės koncepto nominacijos bendrinuose abiejų kalbų žodynuose atskleidžia „vidutinio kalbėtojo“, tautos sampratą apie krizę. Dabartinės lietuvių kalbos žodyno (DŽ) ir Lietuvių kalbos žodyno (LKŽ) duomenys leidžia kalbėti apie tris savarankiškus konceptus: POLITINĖ KRIZĖ, EKONOMINĖ KRIZĖ, SVEIKATOS KRIZĖ. DŽ ir LKŽ pateikti ekonominės krizės apibrėžimai iš dalies sutampa su ekonominės krizės samprata viešajame diskurse. Minėtuose žodynuose krizė siejama tik su gamybos ir apyvartos sutrikimu, perprodukcija, tačiau viešajame diskurse ekonominė krizė suvokiama plačiau – kaip ekonominės būklės, visuomenės gyvenimo lygio pablogėjimas.

Skirtingai nei lietuvių kalbos žodynai, didžiausi vokiečių kalbos žodynai nepabrėžia ekonominio ar politinio krizės pobūdžio, bet pateikia labiau apibendrintas definicijas, papildomai nurodo į dvasinį ir kūrybos diskursus.

Didžiausias istorinis vokiečių kalbos žodynas – J. Grimmo ir V. Grimmo vokiečių kalbos žodynas³¹ pateikia vieną apibendrintą žodžio *Krise* reikšmę. Skaitmeninis vokiečių kalbos žodynas³² skiria apibendrintą ir medicininę krizės reikšmes. Panašią

³⁰ <http://www.dwds.de/?qu=Krise>

³¹ Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm (1852-1960). Prieiga internete <http://woerterbuchnetz.de/DWB/>

³² Das Digitale Wörterbuch der deutschen Sprache.

tiriamą žodžio semantinę struktūrą pateikia *Duden*³³. F. Dornseiff'o sisteminio žodyno³⁴ duomenys rodo, kad *Krise* priskirtina netvarkos, nebaigtumo, pavojaus ir nepavykimo reikšminėms grupėms. Bendriniai abiejų kalbų žodynai patvirtina aukštą koncepto abstrakcijos laipsnį – krizės leksinių nominacijų reikšmės pobūdis yra metaforinis, pvz., ‘persilaužimas, lūžis’, stengiamasi surasti bendrą vardiklį įvairių sričių krizėms pavadinti. Ryškiausias semos yra ‘sunki būklė’, ‘laikinumas’, ‘pokytis’.

Terminologiniai žodynai perteikia mokslinę krizės sampratą, detalizuoja lakišią bendrinių žodynų krizės apibrėžimą. Ekonomikos terminų žodynas³⁵ krizę sieja su nedarbu. Į nedarbą nurodo ir oficialusis EUROVOC³⁶ žodynas, siedamas ekonomikos krizę su ekonomikos nuosmikiu, laikinu atleidimu iš darbo, atleidimu dėl darbo vietų, cikliniu nedarbu, griežto taupymo politika, ekonominės padėties blogėjimu.

Ekonominės krizės terminą tikslina Lietuvos Respublikos Terminų bankas (TB), dramatinuodamas krizės poveikį: „<...> *padėtis, dėl kurios atsiranda žala, kuri yra pastebimai didesnė nei įprasta žala ir kelia ypač didelį pavojų žmonių gyvybei ir sveikatai* <...>“. Laikytina, kad į ekonominės krizės sąvoką telpa finansinė krizė, kuri TB apibūdinama atskirai. TB taip pat pateikia daugiau sveikatos krizės požymių bei išplečia krizės sąvoką į karo, ekologijos, energetikos, standartizacijos ir metrologijos sritis. Su ekonomikos krize sietina, viešajame diskurse plačiai aktualizuojama politinė krizė TB neapibrėžiama, tačiau išsamiai apibūdinama karinė politinė krizė, nurodomi pagrindiniai karinės politinės krizės požymiai. TB apibrėžtis taip pat nurodo ribą tarp krizės ir ginkluoto konflikto konceptų.

Ekologinė krizė, kurią TB apibrėžia kaip *pagrindinių biosferos elementų, neorganinių bei organinių medžiagų ir energijos apytakos pažeidimą* bei energetikos krizė, apibūdinama kaip *energetikos sistemos nesugebėjimas tenkinti vartotojų poreikių*, užima solidžią poziciją viešajame diskurse. Tirtu laikotarpiu viešajame diskurse aptariamoms Černobylio, Islandijos ugnikalnio pelenų, Fukušimos, Meksikos įlankos ekologinės krizės bei Ignalinos atominės elektrinės uždarymo krizė, tačiau jos neanalizuojamos, nes apsiribojama ekonominės krizės konceptu.

Metrologijos ir standartizacijos srityse minimos tekėjimo krizė³⁷ ir virimo krizė³⁸ reprezentuoja išskirtinai mokslinį pasaulio vaizdą, nekonceptualizuojamos viešajame diskurse, žinomos tik tos srities specialistams.

Mokslinė krizės samprata yra universali, vokiški terminologijos žodynai teikia analogiškus duomenis, tačiau apibūdina daugiau krizės rūšių, pvz., žinomiausias ekonomikos terminų žodynas Gabler Wirtschaftslexikon³⁹ ekonominę krizę (vok. *Wirtschaftskrise*) skaido į bankų krizę (vok. *Bankenkrise*), blogų kreditų krizę (vok.

³³ Duden Online [duden.de]

³⁴ Dornseiff Bedeutungsgruppen – Wortschatz Universität Leipzig

³⁵ <http://e-terminai.lt/ekonomika/krize>

³⁶ <http://www3.lrs.lt/pls/ev/ev.main>

³⁷ Šuoliškas skysčio sluoksninio tekėjimo virtimas turbulentine tekėjimu (TB)

³⁸ Šuoliškas skysčio burbulinio virimo virtimas plėveliniu virimu ir atvirkščiai (TB)

³⁹ Prieiga internete: <http://wirtschaftslexikon.gabler.de/>

Subprime-Krise), finansinę krizę (vok. *Finanzkrise*), pasaulinę ekonomikos krizę (vok. *Weltwirtschaftskrise*), skolų krizę (vok. *Schuldenkrise*) ir valiutos krizę (vok. *Währungskrise*). Skirtingai nei bendrinuose žodynuose, kuriuose pateikiamos prototipinės, plačiausiai žinomos reikšmės, terminologinių abiejų kalbų žodynų apibrėžtys tiksliai diferencijuoja kelis savarankiškus krizės konceptus: EKONOMINĖ KRIZĖ, POLITINĖ KARINĖ KRIZĖ, EKOLOGINĖ KRIZĖ, ENERGETIKOS KRIZĖ.

Svarbiausius krizės konceptualiuosius požymius ir galimas metaforizacijos kryptis nurodo sintagminiai žodžių *krizė* ir *Krise* ryšiai. Wordsmith Tools Concord programa išanalizavus 444 konkordanso eilutes su žodžiu *krizė* iš Dabartinės lietuvių kalbos teksto publicistikos dalies nustatyta, kad svarbiausi kairieji kolokatai (neskaičiuojant tarnybinių žodžių ir nedubliuojant gramatinių formų) yra susiję su ekonomika: *finansų, paskolų, kreditų, Rusijos, bankų, ekonomikos, rinkos, likvidumo, JAV*. Svarbiausi dešinieji kolokatai rodo, kad krizė sietina su pokyčiais, kurie vertinami neigiamai: *metu, akivaizdoje, pasekmės, laikotarpiu, padariniai, prevencija, valdymas, poveikis, auka, atveju*.

Žodžio *Krise* kolokacijų analizė nurodo į kelis diskursus, tačiau svarbiausia krizės aktualizacijos sritis yra ekonomika. Leipzigo universiteto elektroninio žodyno⁴⁰ duomenimis, svarbiausi krizės kairieji kolokatai (neskaičiuojant tarnybinių žodžių ir nedubliuojant gramatinių formų) yra *aktuell, politisch, tief, schwer, gegenwärtig, nächste, global, humanitär, weltweite, derzeitig, wirtschaftlich, innenpolitisch, jetzig, diplomatisch, sportlich, schlimm, jüngst, groß, anhaltend, existenziell, akut, sozial, ökonomisch, momentan, systemisch, griechisch, finanziell*. Svarbiausi dešinieji kolokatai atskleidžia krizę kaip dinamišką procesą, krizės pradžią, eigą ir pabaigą: *stürzen, überwinden, betreffen, führen, kommen, stecken, hervorgehen, sein, geraten, herauskommen, gehen, haben, verursachen, auslösen, erholen, beitragen, meistern, verschärfen, verantwortlich, leiden, überstehen, lernen, schlittern, besser, bewähren, treffen, hervorgehen, Griechenlands, herausführen, reagieren, überstehen, helfen*. Minėtus konceptualiuosius požymius patvirtina ir *Duden* duomenys – daiktavardis *Krise* dažniausiai jungiasi su veiksmazodžiais *stecken, stürzen, raten, geraten, meistern, befinden, schlittern*.

Ekonomistas N. Mačiulis⁴¹ teigia, kad „*krizė yra abstraktus, publicistinis, ne-variantinis terminas, neturintis formalaus apibrėžimo*“, tačiau abiejų kalbų leksikografinių šaltinių ir žodžių *krizė* bei *Krise* kolokacijų viešajame diskurse analizė rodo, kad ekonomika yra svarbiausia krizės konceptualizavimo sritis. Politika, karas, medicina, ekologija ir energetika yra svarbios krizės eksplikacijos sritys, tačiau jose reiškiamas krizės turinys turi kitų bruožų, kurie leidžia kalbėti apie kelis krizės konceptus.

Apibendrintai galima teigti, kad svarbiausi konceptualieji krizės požymiai yra kraštutinumas, pavojus, pokytis ir laikinumas. Pagrindiniai krizės situacijos kompo-

⁴⁰ <http://wortschatz.uni-leipzig.de/>

⁴¹ N. Mačiulis. Ekonominės ir finansinės krizės „Swedbank“ Asmeninių finansų instituto moko-
moji konferencija ekonomikos mokytojams. 2010 08 26, Vilnius.

mentai, t. y. laikas, vieta, veikėjai, aplinkybės, vertinimas, pasekmės ir pan. atskleidžiami metaforiniuose pasakymuose.

Tolesnei koncepto analizei svarbu nustatyti pagrindines leksines koncepto nominacijas, t. y. konceptą nominuojančio žodžio *krizė* sinonimus, kurie yra svarbūs metaforinių pasakymų paieškai. Koncepto leksinės nominacijos bus suskirstytos į centrą ir periferiją. Su centro leksemomis bus atliekama paieška elektroniniuose šaltiniuose. Apsiribojama centru, nes krizės diskurso analizė rodo, kad periferijai priklauso neapibrėžtas leksinių vienetų kiekis, periferija peržengia kitų konceptų ribas. Pabrėžtina, kad metaforinių pasakymų ieškoma ne tik su išvardintais leksiniais vienetais, būtina nuosekli rankinė krizės diskurso analizė, nes krizė gali būti conceptualizuojama metaforiniais pasakymais ir be išvardintų leksemų, pvz.: (6) *Pasak finansininko, mes, Lietuva, neturime savo valiutų politikos, tiesą sakant, nei mes linksminomės vakare, nei pagiriojamės ryte, tačiau esame vienoje valtyje su tais, kurie gėrė vakare ir ryte toliau „gaivinasi“* (delfi 2009 11 21); (7) *Ein lokaler Brandherd, heißt es zunächst, ausgebrochen im Markt für schlechte US-Hypotheken. Doch schnell breitet sich das Feuer aus, erfasst die Wirtschaft in den USA, überquert den Atlantik und legt einst renommierte Banken in Schutt und Asche* (focus 2008 12 23).

Nagrinėtuose lietuvių kalbos žodynuose sisteminiai krizės sinonimai nepateikiami, A. Lyberio „Sinonimų žodyne“ pateikiamos leksemos *persilaužimas, posūkis*. Viešajame diskurse dominuoja ekonominės krizės konceptas, jį įvardijama kaip *recesija, sunkmetis, nuosmukis, sąstingis, krachas, kolapsas, štilis, griūtis, suirutė, stagnacija*⁴², *stagflicija*⁴³, *defoltas*⁴⁴, *konfliktas, žlugimas*, metaforiniais žodžių junginiais *finansinis tamsymetis, finansinis burbulas, ekonominis Armagedonas, finansinis infarktas*, daiktavardžio vediniais *krizė, krizelė, kriziukė, krizininkai, Kriziukas, (ne)kriziniai, prieškrizinis, ikikrizinis, antikrizinis, krizogeninis, krizenti*, plg. (8) <...> *pasaulinė finansų krizė iš tiesų susideda iš daugybės mažesnių krizelių* (lrytas 2013 09 17); (9) *Krizininkai kalba tik apie finansus ir mokesčius* <...> (LM 2008 12 12); (10) *Pasirodo, „tvarkiečiai“ reikalauja iš policijos vado surasti, kur prapuolė Kriziukas – „dar neemigravęs lietuvis“* (lrytas 2011 12 22); (11) <...> *kapitalizmo prigimtis nuo pat jo atsiradimo yra krizogeninė, tai yra jis būtinai kuria ir patiria krizes* (delfi 2012 08 11); (12) *Krescencija Šurkutė: Krizenanti Lietuva* (lrytas 2008 11 27). Aptikti du sudurtiniai žodžiai – *superkrizė* ir *kriziamometras*.

Vokiečių kalbos žodynai teikia sinonimus *Ausweglosigkeit, Dilemma, Kalamität, Not, Notlage, Tiefpunkt, Tiefstand, Problemsituation, Sackgasse, Schwierigkeiten, Krisis, kritische Situation, Gipfel, Höhepunkt, Zuspitzung, Störung, Zwangslage, Bedrängnis, Misere, Bredouille, Klemme, Schlamassel, Schlamastik, Ärmlichkeit, Armseligkeit, Drangsal, Druck, Elend, Entbehrung, Eskalation, Flaute, Gefahr, Leid*,

⁴² Padėtis rinkoje, kai tam tikrą laiką ekonomika neauga arba jos augimas labai nežymus („Verslo žinių“ žodynas)

⁴³ Padėtis rinkoje, kai vienu metu esti ekonomikos stagnacija, didelis nedarbas ir nuolatinė infliacija („Verslo žinių“ žodynas).

⁴⁴ Finansinių įsipareigojimų nevykdymas

Mißgeschick, Pein, Pression, Risiko, Unglück, Entscheidung, Klemme, Wendepunkt ir kt.

Viešajame vokiečių kalbos diskurse krizė dažniausiai vadinama *Rezession, Not, Depression, Niedergang, Tiefstand, Tiefpunkt, Zusammenbruch, Krach, Kollaps, Talsohle*, rečiau *Wirtschaftsschwäche, Krach*, anglicizmu *Crash*, sudurtiniais žodžiai su dėmeniu *-krise: Wirtschaftskrise, Finanzkrise, Regierungskrise, Energiekrise, Schuldenkrise, Immobilienkrise, Dauerkrise, Klimakrise, Lebenskrise, Krisenerscheinung, Krisenzeichen, Krisenzeit, Krisenzone, Krisenstimmung*, metaforiniais daiktavardžiais *Krisenlast, Krisengipfel, Krisengeist, Krisenphantom, Krisengespenst, Krisenwüste, Krisenlandschaft, Krisentunnel, Krisenherd, Krisenflut, Krisensymptome*, daiktavardžio *Krise* vediniais: *kriseln, krisenanfällig, krisenhaft, krisenmäßig, krisengeplagt, krisengefährdet, krisengeschüttelt, krisengebeutelt, krisengeschwächt* ir kt.

Koncepto leksinių nominacijų centro ir periferijos apibrėžimas yra neišvengiamai subjektyvus. Šiame darbe adaptuoti klasikiniai Prahos lingvistinės mokyklos atstovo J. Filipec centro ir periferijos skyrimo kriterijai (1966, 257ff). Laikoma, kad centrui priklauso savieji žodžiai ir adaptuoti skoliniai, dažniau vartojami, stilistiškai neutralūs žodžiai, bendrinės kalbos leksika, chronologiškai nežymėti žodžiai. Periferijai priskirtini neadaptuoti skoliniai, rečiau vartojami, stilistiškai žymėti žodžiai, profesinė leksika, neologizmai, archaizmai, istorizmai.

Ištyrus abiejų kalbų leksikografinius šaltinius ir viešąją krizės diskursą, laikomasi pozicijos, kad lietuvių kalboje krizės koncepto leksinių nominacijų centrą sudaro žodžiai *krizė, recesija, sunkmetis, nuosmukis*, vokiečių kalboje žodžiai *Krise, Rezession*, sudurtiniai žodžiai su dėmeniu *-krise*.

Tarp apibrėžtų centrų pastebima asimetrija, kurią lemia abiejų kalbų leksinės ir darybinės ypatybės – vokiečių kalboje nėra *sunkmečio* atitikmens, jį tik iš dalies atitinka *Not*. Pastarasis daiktavardis atspindi konkrečią patirtį (*Not – ‘besonders schlimme Lage, in der jemand dringend Hilfe braucht; Mangel an lebenswichtigen Dingen; Elend, äußerste Armut’*), todėl nekonceptualizuojamas metaforomis, tuo tarpu *sunkmetis* suvokiamas ir metaforiškai (*sunkmečio grimasos, sunkmečio akivarai, sunkmečio banga, sunkmetis žudo, kerta, spendžia kilpas*). Daiktavardis *Not* dažnas krizės diskurse, pvz., krizės ištikti bankai vadinami „*notleidende Banken*“. Pastarasis žodžių junginys dėl savo ciniškumo (bankai yra ne nukentėję nuo krizės, bet krizės kaltininkai – aut. past.) išrinktas „Blogiausiu 2008-ųjų metų vokiečių kalbos žodžiu“ (vok. *das Unwort des Jahres 2008*)⁴⁵.

Leksema *nuosmukis* lietuvių kalboje priskirtina centrui, tačiau vokiečių kalbos atitikmuo *Niedergang* pagal dažnumą priskirtinas periferijai. Nors abi leksemos motyvuotos metaforiškai, lietuvių kalbos viešajame diskurse aptinkami metaforiniai pasakymai *nuosmukis kiša koją, slegia, nuosmukio banga, nuosmukio šešėlis, ekonominio nuosmukio uraganas, užburtas nuosmukio ratas, lipti, kilti iš nuosmukio, trenktis į nuosmukį, nuosmukio šaknys* ir kt., tačiau vokiečių kalboje leksema *Niedergang* mažiau metaforiška, metaforiniai pasakymai *Niedergangwelle* yra labiau

⁴⁵ <http://www.unwortdesjahres.net/>

išimtis, nei taisyklė. Tai patvirtina Leipceigo universiteto elektroninio žodyno duomenys – dažniausios metaforinės kolokacijos yra *schleichender Niedergang*, *Niedergang stoppen*, *aufhalten*, *beschleunigen*.

Vienareikšmiškai teigti, kad išvardintos centro leksemos yra sisteminiai krizės sinonimai, negalima, nes abiejų kalbų viešojo diskurso pavyzdžiai rodo, kad krizė tapatinama su recesija, nuosmukiu, sunkmečiu arba laikoma tam tikru šių reiškinių laipsniu:

a) Tapatinimas: (13) <...> šalį ekonominė *krizė* ištiko anksčiau, tad įmonės jau išmoko *sunkmečio pamokas* (VŽ 2008 10 24); (14) *Darbuotojai didesnę dėmesį pradėjo skirti gerovės paketui po krizinio nuosmukio* (delfi 2013 08 22); (15) *Recesija krizės drebinamoje euro zonoje* tęsis likusius 2013-uosius metus (delfi 2013 05 03); (16) *Kol beveik visos Europos valstybės skaičiavo ekonomikos nuosmukio atneštus nuostolius, Norvegija iš krizės išsikapstė* <...> (lrytas 2010 04 25); (17) *Rezession? Stagnation? Depression? Im Herbst 2008 ist die Finanzwelt gerade noch einem Kollaps entkommen. Rund um den Globus verhinderten milliarden schwere Rettungspakete den Zusammenbruch des Finanzsystems. Zwar brachen die Börsen massiv ein und lösten die schwerste globale Wirtschaftskrise seit der Welt-Depression vor fast 80 Jahren aus. Nur mit Mühen wurde der Abschwung gestoppt.* <...> *Die Welt muss eine schwere Rezession verdauen* (t-online 2008 11 26).

b) Laipsniavimas: (18) *Turtingos valstybės nerimauja dėl finansinės krizės, kuri jau pradeda peraugti į ekonominę recesiją* <...> (delfi 2009 01 05). (19) *Taip finansų nuosmukis peraugo į politinę krizę* (iskauskas 2009 02 26); (20) <...> *kaip ši šalis kovoja su krizės pasekmėmis ir šalina priežastis, dėl kurių prasidėjo ekonominė recesija, gresianti peraugti į dar didesnę ligą – depresiją* (balsas 2009 01 28); (21) <...> *Europos krizė veda į globalią recesiją* (iq.lt 2012 01 27); (22) *Die Waadt ist in einer Krise, die tiefer reicht als die Rezession, davon zeugt schon ihre letzte Legislatur* (ZT 1998 02); (23) *Eine normale Rezession ohne begleitende schwere Finanzkrise* führte in der Vergangenheit <...> (FAZ 2012 01 04).

Pastebėtina, kad vokiečių kalboje *krizė* turi du leksinius variantus – *Krise* ir *Krisis*. Vokiečių kalbos žodynuose *Krisis* pateikiamas su pažyma *veraltend*, t. y. „senstelėjęs“. Rasti tik aštuoni metaforiniai pasakymai su daiktavardžiu *Krisis*, pvz., (24) *Die Krisis der Stadt schreitet fort* (SN 1995 11 11), todėl *Krisis* skirtina periferijai.

Jei leksinių nominacijų centras yra sąlygiškai konkretus, tai periferijos ribų apibrėžti neįmanoma, jai galima priskirti semantiškai nutolusius leksinius vienus, pvz.: *krachas*, *kolapsas*, *suirutė*, *sąstingis*, *bedarbystė*, *infliacija*, *įsiskolinimas*, *konfrontacija*, *katastrofa*, *pralaimėjimas*, *nesėkmė*, *įtampa*. Periferija peržengia kitų konceptų ribas, pvz., *stagnacija*, *stagflicija* ir *defoltas* yra savarankiški ekonomikos konceptai, jie susiję, tačiau netapatinami su krizės konceptu. Dalis periferijos leksemų turi konceptualiųjų požymių, nesiejamų su krize, pvz., *suirutė* vartojama kaip *krizės* sinonimas – (25) *Ministras: finansų suirutė purto ir Rusiją* (VŽ 2008 09 11), bet prototipinė žodžio reikšmė turi krizei nebūdingas semas ‘netvarka, sąmyšis’. Svarbiausias štilio požymis – pasyvumas – mažai būdingas krizei, kuri dažniausiai

suvokiama kaip dinamiškas procesas. Daiktavardžiai *Tiefpunkt*, *Tiefstand* ekonomikos diskurse dažniau žymi ne krizę, bet žemas akcijų kainas, kurios nebūtinai yra krizės požymis. *Krachas*, *Krach*, *Crash*, *Zusammenbruch*, *kolapsas* ir *Kollaps* gali reikšti ekonominės krizės rezultatą – galutinį ekonomikos žlugimo etapą, bankrotą.

Informacijos apie krizės koncepto ribas teikia ekonomikos tema rašančių žurnalistų tekstai bei viešojo diskurso dalyvių pasisakymai, pvz., publicistė, filosofė Nida Vasiliauskaitė mėgina skirti krizę ir sunkmetį. Krizėje ji mato racionalų pradą, apibūdina ją kaip mokslinio pasaulio vaizdo dalį: (26) „Pirmiausia, „sunkmetis“ priklauso šnekamajai, „liaudies“ kalbai, tuo tarpu „krizė“ – mokslinei, edukotai: kalbama apie politines, ekonomines, socialines, ekologines, psichologines krizes, bet ne apie „sunkmečius“ (ligonis gali būti „kritinės būklės“, bet „išiktas sunkmečio“?). Atitinkamai, „krizė“ – dalykas, aprašomas mokslo terminais, pasiduodantis (iš principo) racionaliai analizei, į kurią dera žvelgti tarsi iš šalies, atsiribojus („krizę“ analizuojantis subjektas nesijaučia pats esąs joje), o „sunkmetis“ – tiesiog sunkus metas, kuriį įvardijantis subjektas kalba „iš vidaus“ (jis patiria „sunkumą“, išgyvena jį „savo kailiu“, kenčia fiziškai ir/ar emociškai, bet nedisponuoja jokiais analitiniais resursais ir apskritai „nieko negali“). Krizę reikia mėginti „įveikti“, sunkmetį – tik „išlaukti“ susitraukus kur nors kamputy“ (delfi 2009 07 20).

Skirtingai nei N. Vasiliauskaitė, publicistas, buvęs kunigas Ričardas Jakutis interpretuoja krizę per bendražmogišką prizmę, priskiria krizei antgamtinių savybių: (27) „Krizė – labai taikliai sugalvotas apibrėžimas: nesunku išstarti, lengvai įsisavinamas bet kurioje kalboje, smegenys greitai pripranta prie šio termino. Žodis primena burtažodį „abra kadabra“, nes skirtas tarsi įbauginti, įtikinti, kad žmogus neturi kito pasirinkimo, tik džiaugtis tuo, ką turi dabar (nesvarbu, kad viskas brangsta, atlyginimai maži, o darbo nėra), nes jei bandys ką nors keisti, tai „krizė“ suvalgys jį gyvą“ (etaplus 2011 07 15).

Leksinės nominacijos rodo, kad konceptas KRIZĖ abiejose kalbose turi keletą konceptualiųjų požymių, kuriuos vienija neigiamo pokyčio vardiklis. Krizės samprata tautoje ir moksle skiriasi požymių detalumu, tačiau pokyčio požymis abiejose srityse svarbiausias. Konceptas turi konkrečiai apibrėžtą centrą ir plačią periferiją, kurios ribų nustatyti neįmanoma. Siekiant giliau atskleisti koncepto turinį, atliekama konceptualiųjų metaforų analizė, padėsianti nustatyti ir palyginti konceptualesius krizės požymius lietuvių ir vokiečių kalbose.

3. KRIZĖS KONCEPTUALIZACIJA METAFOROMIS

Nagrinėjant krizės konceptą, išanalizuoti 1104 lietuvių kalbos metaforiniai pasakymai ir 1030 vokiečių kalbos metaforinių pasakymų. 70 proc. lietuviškų pavyzdžių surinkti iš penkių didžiausių šalies naujienų portalų delfi.lt, lrytas.lt, 15min.lt, alfa.lt, balsas.lt. 19 proc. sudaro pavyzdžiai iš 1990-2000 m. dienraščio „Lietuvos rytas“, Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno, portalų valstietis.lt, bernardinai.

lt, ekonomika.lt bei regioninės spaudos. 11 proc. metaforinių pasakymų paimti iš „Verslo žinių“ portalų. 75 proc. vokiškų metaforinių pasakymų surinkti iš Mannheimo vokiečių kalbos tekstyno (daugiausia iš dienraščių „Nürnberger Nachrichten“, „Rhein-Zeitung“, „St. Galler Tagblatt“, „Hannoversche Allgemeine“, „Hamburger Morgenpost“, „Südostschweiz“), 24 proc. sudaro stambiausių Vokietijos interneto portalų welt.de, faz.net, focus.de, spiegel.de medžiaga, 1 proc. metaforinių pasakymų – iš regioninių portalų ir tinklaraščių.

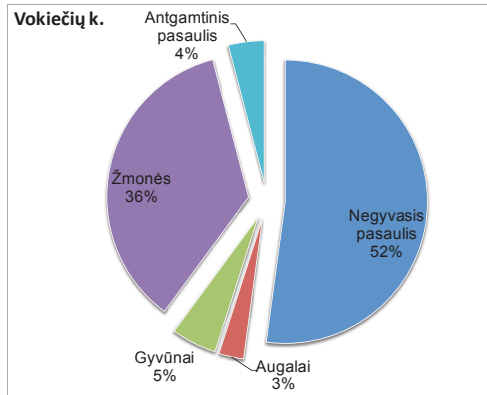
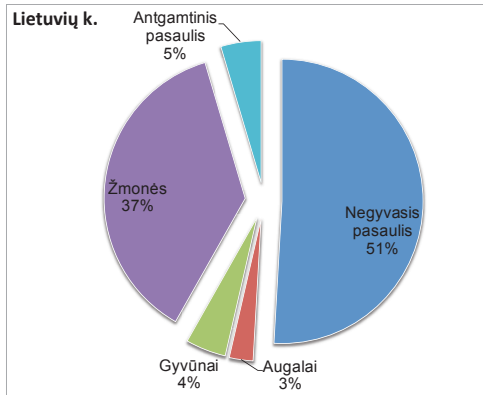
Tyrimo medžiaga surinkta iš nevienalyčio diskurso, tirti tekstai siekia nuo trumpų pranešimų apie ekonomikos naujienas, vertybinių popierių biržų apžvalgų, interviu su politikais, šalies vadovais, iki išsamių politinių ir ekonominių analizių. Analizuojami metaforiniai pasakymai aptinkami straipsnio pavadinime, tekste, straipsnių struktūruojančių dalių pavadinimuose. Tekstų autoriai yra įvairių socialinių ir profesinių sluoksnių atstovai – ekonomikos ir politikos temomis rašantys žurnalistai, politikai, ekonomistai, politologai, verslininkai, visuomenėje aktyvūs žmonės. Tyrimo medžiaga rinkta iš populiaro diskurso, skirto visuomenei, „vidutiniam kalbėtoji“, ir profesionalaus diskurso, skirto specialistams. Šiame darbe netiriami viešojo diskurso skaitytojų komentarai. Juose pastebėtos krizės paremijos, priskirtinos nenorminei leksikai.

Abiejų kalbų tyrimo medžiaga rinkta vadovaujantis trimis principais: a) nustatoma maždaug vienodo dydžio medžiagos apimtis abiejose kalbose; b) leksinių koncepto nominacijų nustatymui naudojami žodynai taiko panašų reikšmės definicijos modelį; d) empirinės medžiagos bazė nėra statiška, ji nuolat pildoma tyrimo eigoje, nes kalbamuoji momentu krizė yra žiniasklaidos dėmesio centre, fiksuojami vis nauji metaforiniai pasakymai, atskleidžiantys svarbias krizės charakteristikas.

Atsižvelgiant į perkeliamųjų požymių koncepciją ir Didžiosios būties grandinės (lot. *scala naturae*) pakopų idėją, laikoma, kad krizės konceptą abiejų kalbų diskurse reprezentuoja ištakos sritys NEGYVASIS PASAULIS, AUGALAI, GYVŪNAI, ŽMONĖS ir ANTGAMTINIS PASAULIS, kurios atspindi žmogaus juslėmis suvokiamo pasaulio klasifikaciją. Formuluojuojant konceptualiąsias metaforas, kiekviena *scala naturae* pakopa buvo skaidoma remiantis vidutinio kalbėtojo (vok. *Durchschnittssprecher*) samprata, kuri nebūtinai atitinka mokslinį pasaulio vaizdą. Abiejose kalbose produktyviausios ištakos sritys NEGYVASIS PASAULIS ir ŽMONĖS. Pirmoji apima dešimt apibendrintų konceptų: VANDUO, METEOROLOGINIS REIŠKINYS, UGNIS, ŽEMĖS DREBĖJIMAS, TAMSA, GARSAS, DAIKTAS, PASTATAS, MECHANIZMAS, ERDVĖ. Ištakos sričiai ŽMONĖS būdingi devyni konceptai: ORGANIZMAS, LIGA, VISUOMENINĖ BŪTYBĖ, MOKSLAS, MENO KŪRINYS, NUSIKALTĖLIS, PRIEŠAS, AZARTINIS ŽAIDIMAS, SPORTAS. Ištakos sritys AUGALAI ir GYVŪNAI į posričius neskaidomos. Ištakos srityje ANTGAMTINIS PASAULIS ryškios priešingybės – DEMONIŠKASIS ir DIEVIŠKASIS PASAULIS.

Ištakos sričių pasiskirstymas pagal produktyvumą abiejose kalbose pateikiamas diagramose:

1 pav. Ištakos sritys lietuvių k. diskurse 2 pav. Ištakos sritys vokiečių k. diskurse

3.1. IŠTAKOS SRITIS NEGYVASIS PASAULIS

3.1.1. GAMTA

3.1.1.1. KRIZĖ YRA VANDUO

Dalis viešojo diskurso konceptualiųjų krizės metaforų remiasi perkeliamaisiais ištakos koncepto VANDUO požymiais, pabrėžiančiais griauamąją krizės jėgą, pavojų. Abiejų kalbų diskurse krizė figūruoja kaip vandens telkinys, pvz.: *krizės vandenynas, krizės srovė, krizės banga, krizės bala, krizės šaltinis, krizės ištakos, krizės purlai, krizės pelkė, krizės liūnas, Krisenmeer, Krisensee, Ursprungsort der Krise, im Sumpf der Schuldenkrise, die ausufernde Euro-Krise, das Ausufernde der Krise verhindern*. Ištakos sritis VANDUO dažniausiai aktualizuojama sutapatinant ištakos ir tikslo konceptus, tačiau vandens telkinys gali būti pavadinamas ir netiesiogiai, dažniausiai perkeliant pavienius atributinius požymius: (28) *Valiutų valdyba – po-vandeninis rifas Lietuvos ekonomikai* (Irytas 1994 01 13); (29) *Rusijos ekonomika, atrodo, palietė dugną* <...> (VŽ 2009 06 03). Rečiau pasitelkiami predikatiniai požymiai, pvz., *pa(nerti), panirti*: (30) *Taip žmonės reaguoja į valdžios veiksmus šaliai panirus į didelę krizę* (15min 2010 02 24).

Vokiečių kalboje krizės konceptas taip pat reiškiamas per vandens telkinį charakterizuojančius požymius, pvz., uolas bangų mūšoje ar bangas: (31) „*Der Stiftungssektor ist in der Krise der Fels in der Brandung*“ <...> (HAZ 2010 02 04); (32) *Die Wogen, die die Kreditkrise in den USA aufgeworfen hat, bringen nun auch die Inselrepublik im Nordatlantik ins Trudeln* (presse 2008 04 10) arba predikatinius požymius: (33) *Seit wir 1990 in die Rezession eingetaucht sind* <...> (ZT 1998 09).

Geografiškai nulemta, kad lietuvių kalbos pasaulėvaizdžiui artimesnis ištakos konceptas JŪRA, tačiau krizė tapatinama dažniau su vandenynu, pvz.: (34) <...> *kaip ramus užtekis įsisiūbavusiame krizės vandenyne* (verslosavaite 2008 09 24); (35) *Lietuva buvo lyg laiminga sala krizės vandenyne* (knyga.kvb.lt). Kalbantieji suvokia krizę kaip globalų, visa apimančią fenomeną, todėl svarbus dydžio požymis aktualizuojamas pasirenkant ištakos konceptą VANDENYNAS.

Vokiečių kalbos diskursui vandenyno vaizdinys nebūdingas. Metaforiniuose pasakymuose kalbama apie salas krizės jūroje – (36) *Deutschland wähnt sich in der Euro-Krise als Insel der Seligen. Während Italiener, Spanier und Griechen in einem Meer von Schulden versinken* <...> (welt 2011 11 22), nurodoma, kad tai atvira, audringa jūra: (37) *Letzter Rettungsanker in der rauen Krisensee ist de facto die Europäische Zentralbank* (dw 2012 01 22); (38) <...> *durch die stürmische Krisensee zu lotsen* (wallstreet-online 2009 08 05); (39) *Der Euro im Dauersturm auf hoher See* <...> *Die Euro-Krise ist zurück* (welt 2015 01 21).

Ryškiausias perkeliamausias ištakos srities požymis yra *bangą – krizės bangą, recesijos bangą, sunkmečio bangą, nuosmukio bangą, die Krisenwelle, die Rezessionswelle*: (40) *Šimonytė: antroji recesijos bangą nebus tokia tragiška* (alfa 2011 10 03); (41) <...> *Lietuvos kryptimi juda antroji sunkmečio bangą?* (lrytas 2012 08 17); (42) <...> *besivystančias Azijos akcijų rinkas gali užklupti dar viena nuosmukio bangą* (VŽ 2013 12 12).

Krizės bangos atneša neigiamą poveikį ekonomikai, todėl diskurso dalyviams svarbios bangos charakteristikos. Nuo bangos eiliškumo priklauso ekonomikai padarytos žalos dydis. Abiejų kalbų diskurse detalizuojama kelinta bangą – *antroji, kaip ir pirmoji, krizės bangą yra sukelta dirbtinai, trečioji krizės bangą, zweite Krisenwelle, dritte Krisenwelle, die nächste Krisenwelle*: (43) *Pagausėję įspėjimai apie artėjančią antrąją krizės bangą pykdo Lietuvos verslininkus* <...> (lrytas 2012 07 24); (44) *Trečioji krizės bangą pasiekė ir skurdžiausias pasaulio šalis* (lrytas 2009 03 04). Paprastai krizės bangos skirstomos į pirmąją ir antrąją, tačiau išimtiniais atvejais kalbama apie trečiąją krizės bangą, kuri Lietuvos krantų nepasiekia: (45) *Tarptautinis valiutos fondas (TVF) perspėja apie nuosmukio „trečiąją bangą“* <...> *ypač pažeidžiamos yra daugiau nei 20 šalių, tarp kurių yra Moldova, Kirgistanas, Mongolija* <...> (KD 2009 03 04). Vokiečių kalbos diskurse užfiksuotas ketvirtosios krizės bangos vaizdinys (*vierte Krisenwelle*), apibūdinantis paskutinį ir sudėtingiausią 2008 m. JAV kilusios krizės etapą.

Metaforiniai pasakymai, perteikiantys bangos vaizdinį, išryškina griauančią krizės jėgą, stichiją, kurios žmogus negali kontroliuoti. Krizės bangą paprastai užlieja objektus sausumoje, konkrečias šalis, pvz.: (46) *Lietuvą antroji krizės bangą pasieks 2014-ųjų rudenį* (15min 2013 07 26), dideles geografines teritorijas: (47) *Krizės bangos užliejo Baltijos šalis* (balsas 2009 04 02); (48) *Bis jetzt schwappte die Krise nicht über den Atlantik* (FAZ 2008 03 27) ar visą pasaulį (49): <...> *pasaulį užliejo finansų krizės bangą* <...> (KD 2011 12 31), taip pat visuomenės grupes: (50) *Die Krise hat die Machtelite einer ganzen Generation weggespült* (SGT 2010 06 26).

Krizės banga gali siekti nuo palyginti nepavojingų ratilų, pvz.: (51) *Amerikos krizės ratilai artėja prie Lietuvos* (delfi 2007 08 20) iki cunamio (52) *Skolų cunamis skandina Japoniją* (KD 2013 01 08). Kuomet bangos vaizdinys realizuojamas ne pagrindiniu komponentu *bangą*, bet ir kitomis leksinėmis nominacijomis, pvz., (53) *krizės ratilai* (delfi 2007 08 20), (54) *krizė nuvilnijo* (delfi 2008 09 22), prarandamas krizės galios įspūdis. Bangos jėgą taip pat charakterizuoja spalva, sustiprinanti neigiamą vertinimą (55) *Ant Lietuvos ritasi juoda krizės banga, bet Briuselis jos nemato* (lrytas 2012 11 08) ir bangos svoris – (56) *sunki krizės banga* (delfi 2011 10 21). Vokiškajame diskurse bangos svoris neaktualus.

Retais atvejais neigiami bangos požymiai neperkeliami: (57) *Privatizavimo banga* užtvindė Čekijos kapitalo rinką (LR 1995 11 03); (58) *Lietuviškų viešbučių banga ritasi į Rygą* (delfi 2005 12 20); (59) *Krizės bangos atplukdė investuotoją* (skrstas 2011 11 09).

Abiejuose diskursuose su krizės banga susiduriama ir vandens telkinyje, nes krizės būseną konceptualizuojama kelionės laivu per audrą metafora: (60) <...> „*Lietuvos ekonomikos laivelis plaukioja neramioje jūroje*“ <...> (lrytas 2012 06 14); (61) *Die jetzige Krisenwelle wird so als Erstes diejenigen treffen, die ganz vorne im Boot sitzen: die Beschäftigten* (tv 2012 06 28).

Jūros požymių implikuotą ekonomikos scenarijų sudaro plaukimas audringa ekonomikos jūra, skendimas ir išsigelbėjimas. Plaukimas, laivo valdymas audringoje jūroje yra įprastas ekonomikos diskurso vaizdinys, verbalizuojantis valstybės ar atskirų jos subjektų pastangas suvaldyti krizinę situaciją, pvz.: (62) <...> *Naglis Nasvytis kelionėje aplink pasaulį įgytą patirtį gali pritaikyti verslo kasdienybei. Jachta – tai įmonė, įgula – kolektyvas, kapitonas – vadovas, jūra – verslo erdvė, o audra – krizė* (VE 2010 11 05).

Lietuviškojo diskurso laivybos metaforinius pasakymus išskiria neigiamai charakterizuojamas laivas, simbolizuojantis Lietuvos valstybę ir ekonomiką. Linkstama menkinti laivo dydį, pvz.: (63) *Valtelė į euro uostą paruošta* (VŽ 2014 05 02), tačiau pripažįstama, kad mažas laivo dydis turi ekonominių privalumų – (64) <...> „*Baltijos šalys – lyg maži laiveliai jūroje. Per audrą juose nemalonu plaukti, tačiau pučiant palankesniai vėjui, laiveliai yra gerokai manevringesni nei didelės baržos*“, – teigė A. Galubickas (ekonomika.lt 2011 04 19). Kritikuojama laivo kokybė, tačiau tuo pačiu pripažįstama aukšta įgulos kompetencija: (65) *Lietuva buvo menkas, aplūžęs, kiauras laivelis, patekęs į vandenyną. <...> „Nors mūsų laivelis ir nedidelis, bet sutvarkytas, komanda tvirta, kryptis aiški, šturvalas rankose ir mes plaukiam labai aiškiai žinodami, kur turime pataikyti*“ (15min 2012 07 14).

Laivo, patekusio į audrą, vaizdinys būdingas ir vokiečių kalbos finansų krizės diskursui. Pavyzdžiai atskleidžia, kad valstybės ir įmonės tarsi laivas plaukia per krizę (*durch die Krise lotsen*), stengiasi ją apiplaukti arba iš jos išplaukti: (66) *Die Krisenjahre 2008 und 2011 noch bestens umschiff* <...> (welt 2013 04 19); (67) „*Schiffsbeteiligungen segeln aus der Krise*“, *hieβ es beispielsweise Anfang dieses Jahres* (welt 2010 11 20). Vokiškajame diskurse krizinė situacija stabilizuojama išmetant inkarą (*Anker in der Krise*), išskleidžiant bures (*In der Krise die Segel*

richtig setzen), naviguojant teisinga kryptimi: (68) *Wirtschaftsvertreter müssen sich <...> mit einer ungewissen Zukunft abfinden und trotzdem ihr Unternehmen sicher durch die Krise lotsen* (SOZ 2009 09).

Nesiimant priemonių, ekonomika gali nevaldomai nudreifuoti į krizę: (69) „*Dennoch spricht bisher wenig dafür, daß – wie verschiedentlich befürchtet – die Weltwirtschaft insgesamt in eine Rezession abdriften könnte*“ <...> (NUN 1999 02). Krizė gali numušti laivą nuo kurso, pvz.: (70) *Die Krise hat die Europäische Zentralbank vom Kurs abgebracht* (zeit 2007 09 09), todėl vokiškai kalbantiesiems svarbu valdyti laivą: *Kurs halten in der Krise, in der Krise gegensteuern, mit kühlem Kopf durch die Krise navigieren, sich durch die Krise lavieren, durch Krisen hindurch manövrieren, aus der Krise segeln, Kurs halten in der Krise*. Nesugebėjimas tvarkytis su krize conceptualizuojamas kaip laivo nevaldymas: *führungslos durch die Krise steuern, ohne klaren Kurs durch die Krise wurschteln*.

Krizės pavojus slypi ne tik griauančioje vandens jėgoje. Jei krizė yra vandens telkinys, jame galima nuskęsti: (71) *Todėl Lietuvos Vyriausybei būtina kuo greičiau įgyvendinti verslo gelbėjimo priemonės, kurios leistų šalies ūkio flagmanui išsilaikyti vandens paviršiuje iki pasaulio ekonomikos recesijos pabaigos, nes jam paskendus Lietuva praras turimas eksporto rinkas* <...> (delfi 2009 02 27); (72) *Ackermann: Griechenland retten oder mit untergehen* (focus 2010 03 17).

Skendimo motyvas lietuvių kalboje reiškimas ne tik metaforinėmis kolokacijomis su pagrindiniu konceptą reprezentuojančiu žodžiu *krizė*, bet ir sinonimais *recesija*, *sunkmetis*, *suirutė*, pvz.: (73) <...> *sunkmečiu bando iš paskutinių jėgų išsilaikyti vandens paviršiuje* (delfi 2009 09 20); (74) *Pirmasis, didžiausias – neleista Lietuvai paskęsti finansinėje suirutėje, į kokią paskendo Graikija* (aidas 2012 06 05) arba aliuzijomis į istorines laivų katastrofas, pvz.: (75) <...> *Europos Sąjunga (ES) smuko į tokią krizę, kokios dar niekada nebuvo patyrusi. „Titanikas“ plaukia, ledkalnis artėja ir klausimas, ar spės pasukti į šoną, ar susidurs, ar nuskęs. Mes plaukiame kitu laivu. Jei „Titanikas“ nespės išsisukti, ar nutemps mus iš paskos? Pavairuoti jo negalime*“, – taip padėti, kurioje atsidūrė euro zona ir Lietuva, birželį apibūdino vienas diplomatas (15min 2012 12 31); (76) *BayernLB steuerte wie die Titanic auf Krise mit der Hypo zu* (focus 2014 07 14).

Lietuvių kalbos viešajame diskurse kyla pavojus ne tik paskęsti, bet ir būti nuštam srovės, t. y. nesuvaldyti krizinės situacijos, pvz.: (77) *Ilgą laiką pasroviui plaukusi, pernai pradėjusi skęsti kooperatinė bendrovė „Vaisių sultys“ dabar skubiai lopo veiklos spragas* <...> (VŽ 2010 01 19). Krizės veikiami subjektai lietuvių kalbos diskurse dažniau yra pasyvūs, aktyvios antikrizinės priemonės verbalizuojamos rečiau: (78) *Lietuvos ekonomika sėkmingai iriasi prieš Europos recesijos srovę* <...> (alfa 2012 09 04).

Skęstančiųjų gelbėjimas Lietuvos ekonomikos diskurse yra problemiškas, nes gelbėjimo priemonės neparuoštos, pvz., (79) <...> *šis antikrizinis planas, tai tarsi gelbėjimosi ratas ir ateinanti valdžia, kurdama šį planą, mąsto net apie ekonominę griūtį* (alfa 2008 11 16), nekokybiškos, pvz., (80) *Ekonomikai ruošiamas kiauras gelbėjimosi ratas* (ekonomika.lt 2010 09 20) arba per brangios: (81) *Mikrofinansavimas – gelbėjimo ratas vargšams už dideles palūkanas* (alfa 2009 09 19).

Desperatiškas mėginimas gelbėtis pasmerktas žlugti, nes gelbėjimosi priemonės blogina padėtį, o galimi gelbėtojai skęsta kartu: (82) *Krizėje besimirkdanti Lietuva* <...> *įklimptų dar giliau, o gal jau ir įsikibtų į skęstančios sesės Latvijos ranką* (delfi 2009 11 04). Vokiečių kalbos pasaulėvaizdyje kritiniu atveju naudojama gelbėjimosi valtis, pvz.: (83) *Die Europäische Zentralbank ist das Rettungsboot der Euro-Krise* (welt 2012 07 04), simbolizuojanti Europos centrinę banką.

Iš krizės gelbėjamosi ne tik laivu, bet ir natūraliomis žmogaus jėgomis: (84) *Und bei jeder Gelegenheit musste er dort erklären, dass die Optionen seien, „gemeinsam zu schwimmen oder allein unterzugehen“* <...> (derstandard 2011 12 11). Pastarasis vaizdinys liudija, kad dalis krizės aktantų pagalbos nesulaukia ir turi patys imtis priemonių. Vokiškai kalbantieji prisitaiko prie ekonominės krizės sąlygų, plaukdami ant krizės bangos, tai rodo modifikuotas frazeologizmas *auf der Welle reiten*: (85) *Man könne meinen, dass Lenze „auf der Welle der Krise reitet“, um lediglich Kosten zu senken* (HAZ 2009 04 04). Nelaimės ir gelbėjimo vaizdiniai atskleidžia vieno-dą krizinės situacijos suvokimą abiejose kalbinėse bendruomenėse, tačiau skirtingą *reakciją gelbėjantis*. Būtina pažymėti, kad skirtingų ištakos konceptų (gelbėjimo(si) priemonių) buvimas gali būti ir atsitiktinis.

Pavojus ekonomikai įvardijamas ne tik jūros stichijos nominacijomis, bet ir ištakos koncepto POTVYNIS metaforiniais pasakymais. Pastarieji liudija, kad 2007 m. finansų krizė lietuvių kalbos diskurse suvokiama kaip išskirtinė: (86) *Per visas anks-tesnes recesijas visuomet buvo „saugus užutėkis“, kuriame investuotojai pralaukdavo, kol baigsis audra. Tačiau per šią finansų audrą visi užutėkiai buvo užtvindyti* <...>. Potvynio (vok. *Krisenflut, Sturmflut*), atoslūgio (vok. *Krisenebbe*), išsiliejančios upės vaizdiniais abiejose kalbose reiškiamas krizės intensyvumo kitimas: (87) *Priežastys, kodėl euro zonos krizė nuslūgo per pastarąjį pusmetį* <...> (delfi 2013 05 31). 1998 m. kilusiai Rusijos krizei verbalizuoti pasitelkiamas ištakos konceptas CUNAMIS: (88) *Lietuvą labiausiai paveikė Rusijos finansinė krizė, cunamio banga užliejusi visas su jos ūkiu susijusias Europos ekonomikas* (t 2002).

Leksema *tvanas* ištakos konceptą POTVYNIS susieja su ištakos sritimi ANT-GAMTINIAI REIŠKINIAI: (89) <...> *už tai, kad išgelbėjo mus visus nuo pasaulinio krizės tvano, mes turėtume būti dėkingi šio rojaus kūrėjui — A. Kubiliui* (balsas 2010 04 17); (90) *Tuomet, rašo straipsnio autorius, prieš jo akis iš vandenyno iškilo Atlantida, o dabar ją vėl negailestingai daužo visuotinio tvano bangos* (delfi 2009 07 10).

Ištakos konceptas ŠALTINIS lietuvių kalbos diskurse nurodo į krizės priežastis: (91) *Šalių fiskalinė politika buvo krizės požymis, o ne krizės šaltinis* (delfi 2012 02 22); (92) – *Ar JAV būsto krizės ištakas būtų galima lyginti su Lietuvos?* (delfi 2010 12 20). Vokiečių kalbos diskurse ištakos konceptas ŠALTINIS užfiksuotas pavieniuose metaforiniuose pasakymuose, pvz.: (93) *Eine Krisenquelle ist das Geldsystem, bzw. das heutige Papiergeldsystem, in dem Banken durch Kreditvergabe neues Geld schaffen* (daf.fm 2013 11 22).

Paprastai perkeliamas vieno vandens telkinio požymis. Metaforiniai pasakymai, kuriuose minimi keli vandens telkiniai, verbalizuoja krizės poveikio mastą: (94) *Ne-*

tikėtai Lietuvą ištiks ir krizė, kurią pranašauja dauguma ekspertų, nesutariančių tik dėl vieno dalyko – kiek mažesnių krizių susilies į didžiąją (balsas 2008 07 08).

Siekis įveikti krizę lyginamas su bridimu iš vandens telkinio: (95) *Lietuvos ekonomika sėkmingai brenda iš krizės, kuri ją ištiko 1998-ųjų pabaigoje* <...> (delfi 2001 02 14); (96) *Erst nachdem dieser Tiefpunkt durchwatet ist* <...> (presse 1997 03 22).

3.1.1.2. KRIZĖ YRA METEOROLOGINIS REIŠKINYS

Konceptualizuojant abstrakčius konceptus, dažnai perkeliama tik keli ištakos srities požymiai, pvz., konceptualiąją metaforą TEORIJA YRA PASTATAS pagrindžia metaforiniai pasakymai *teorijos pamatai, teorinis karkasas*, bet ne *teorijos laiptinės* (Grady 1997, 271). Ištakos koncepto GAMTOS STICHIJA požymiai leidžia pastebėti priešingą reiškini. Ph. Eubanksas teigia, kad kalbėtojų sąmonėje ekonominės situacijos ir meteorologinių sąlygų sutapatinimas (konceptualioji metafora EKONOMIKA YRA METEOROLOGINIS REIŠKINYS) sukuria visą gamtinio reiškinių scenarijų (2012, 226). Ištirti metaforiniai pasakymai rodo, kad abiejose kalbose krizę kaip meteorologinį reiškinių struktūruoja trys ištakos konceptai – AUDRA, ŠALTIS ir KARŠTIS.

Audros ar blogo oro leksika būdinga abiejų kalbų diskursui. Lietuvių kalboje konceptas KRIZĖ verbalizuojamas metaforiniais pasakymais *krizės audra, ekonominė audra, finansinė audra, krizės viesulas, tornadas, taifūnas, uraganas*, vėtra, pvz.: (97) *Kaip A. Kubilius vėją sėjo, o audrą tauta gavo. Lietuviškos krizės anatomija* (delfi 2012 08 21); (98) *Ekonomikos krizės viesulas* iššlavė Lietuvos komandų biudžetus (Irytas 2008 10 15). Audros modelį vokiškajame diskurse atspindi analogiškas kalbinių metaforų spektras: *Krisenstürme, Krisentornado, Krisenwirbel, Finanzsturm, Finanzunwetter*. Krizės audrą linkstama įvardyti ir netiesiogiai, pvz., kaip žemo slėgio sritį: (99) *Euro-Krise. Das Tief zieht weiter* (news.at 2011 08 28) arba neapibrėžtą meteorologinį reiškinių: (100) *Krise trifft Kommunen mit voller Wucht* (bild 2010 07 29).

Ryšciausias ištakos koncepto AUDRA perkeliama požymis *vėjas – krizės vėjas, vėjai, skersvėjai, šuorai, krizė nupūtė*. Į veidą pučiančio vėjo vaizdinys aktualizuoja negatyvias krizės pasekmes ekonomikai: (101) *Auch den bayerischen Pferdezüchtern weht der Wind der wirtschaftlichen Rezession ins Gesicht* (NUN 1993 03). Neigiamą vėjo efektą sustiprina šalčio požymis: (102) *Trotzdem: Der kühle Wind der Rezession bläst den Souvenirherstellern noch nicht so eisig um die Nase wie anderen Branchen* (NUN 1993 10). Modifikuotas frazeologizmas *pūsti prieš vėją* atskleidžia krizės pranašumą prieš jos aktantus: (103) *Prieš krizę papūsti negali ir pasaulio galingieji* (balsas 2008 12 30). Vokiškajame diskurse beviltišką kovą su krize apibūdina ne vėjo, bet augalo požymiai⁴⁶: (104) *Gegen die Euro-Krise scheint kein Kraut gewachsen* (welt 2012 11 07). Vėjo vaizdinį taip pat sustiprina metaforiniai pasaky-

⁴⁶ Žr. 79 psl.

mai su ekspresyviu veiksmažodžiu *košti*: (105) *O juk iki pastarojo meto arabų perlu vadintas Dubajus atrodė tarsi palaiminga ramybės ir turto sala recesijos košiamame pasaulyje* (delfi 2009 12 01). Nors prototipinė veiksmažodžio *košti* reikšmė yra ‘valyti skystį pro medžiagą ar sietelį nuo nereikalingų priemaišų, filtruoti’, jos požymiai neperkeliami, aktualizuojama metaforinė reikšmė ‘eiti, skverbtis kiaurai (apie vėją, lietų); perpūsti ką kiaurai’.

Skiriamasis vokiško diskurso ištakos koncepto VĖJAS požymis – metaforiniai pasakymai, kuriuose krizė vadinama vertikaliu, į viršų keliančiu vėju (vok. *der Aufwind*), simbolizuojančiu ekonominės situacijos pagerėjimą, krizės pabaigą: (106) *Die von den konventionellen Finanzmärkten verursachte Krise gab alternativen Anlageformen starken Aufwind* (SGT 2009 09); (107) *Euro-Krise. Portugal im Aufwind, Frankreich herabgestuft* (tagesspiegel 2012 11 20). Teigiamus perkeliamuosius vėjo požymius lemia bazinė konceptualioji metafora GERAI YRA JUDĖJIMAS AUKŠTYN.

Abiejose kalbose krizę verbalizuoja metaforiniai pasakymai *krizės verpetas*, *krizės sūkurys*, *Krisenwirbel*, tačiau *šiuo atveju* neįmanoma nustatyti, ar aktualizuojamas vėjo ar vandens ištakos konceptas. LKŽe *verpetas* apibūdinamas kaip „smarkus vandens, vėjo, ugnies ar jų pagautų daiktų sukimasis ratu, sūkurys“; *sūkurys* apibrėžiamas kaip „smarkus vandens, vėjo ar jo pagautų daiktų sukimasis ratu“. Duden pateikiamas *Wirbel* apibrėžimas „sehr schnell um einen Mittelpunkt kreisende Bewegung von Wasser, Luft o. Ä.“ taip pat neleidžia nustatyti konkretaus ištakos koncepto. Metaforinio pasakymo kontekstas neatskleidžia atributinių ar predikatinių požymių, kurie įvardytų ištakos konceptą: (108) *Staaten trudeln im Wirbel der Finanzkrise, Bankhäuser auf der ganzen Welt straucheln mit* (yahoo 2011 10 19).

Audrai būdingas kritulių požymis perkeliamas abiejuose diskursuose. Lietuviškai kalbantieji krizę vadina lietumi: (109) *Matyt, ekonominės krizės lietutis aplijo tik teisėjus, prokurorus, seimūnus <...> Galima net pagalvoti, kad Lietuvoje ekonominė krizė veikė kažkaip selektyviai. Kaip lietutis iš debesėlio. Vienur smarkiai nulijo, o kitur švietė saulė. Aplijo teisėjus, prokurorus, Seimo narius bei ministrus <...>* (R 2014 12 18). Tik lietuviškam diskursui būdingas ištakos konceptas PŪGA, papildomai aktualizuojantis šalčio požymį: (110) *Krizės pūga automobilių turguose* (Irytas 2008 12 01). Vokiečių kalbos diskurse krizė gretinama su lietumi ir kruša: (111) *Draussen ist Krise. Die Regierungen der EU stützen 50 Banken mit 400 Milliarden Euro und spannen Garantieschirme von 2300 Milliarden* (SOZ 2009 06); (112) *Krise verhagelt die Strandferien. Der Ferienmonat August ist da, doch der übliche Exodus an Italiens Ferienorten bleibt aus* (SGT 2012 08).

Ištakos konceptą AUDRA lydi ne tik kritulių, bet ir žaibų požymis, verbalizuojantis krizės netikėtumą: (113) *Buvome taip apakinti vartojimo blizgesio, jog atrodė, kad krizė trenkė it žaibas iš giedro dangaus* (bernardinai 2010 02 16); (114) *Tačiau dėl nelauktai, kaip perkūnas iš giedro dangaus, driokstelėjusios ekonominės krizės sukniužo mūsų ekonominės sėkmės namelis* (apzvalga 2011 06 12); (115) *Opel in der Krise. Wie vom Blitz getroffen* (FAZ 2008 11 22).

Ištakos koncepto METEOROLOGINIAI REIŠKINIAI metaforinius pasakymus galima suskirstyti į logišką seką. Krizės pradžia verbalizuojama kaip audros artėjimas, kurį žymi ištakos požymis *debesuotumas*: (116) *Ekonomikos padangė vėl niaukiasi?* (balsas 2011 08 22); (117) *Krizės debesys virš Lotynų Amerikos naftos kainą kelia į dangų* (Irytas 2008 03 06); (118) *Aktuell ziehen dunkle Wolken am Horizont auf. Kommt es zur grossen Krise?* (SOZ 2011 09). Netiesiogiai apie krizės atėjimą informuoja metaforine reikšme vartojamas veiksmožodis *užslinkti* (DŽ.: 3. slenkant uždengti: Debesis ~o saulę.): (119) *Tačiau užslinkusi pieno krizė spaudė supirkimo kainas žemyn ir visus mus stūmė bankroto link* (Irytas 2015 04 11).

Krizės veikimas suprantamas kaip audros eiga: (120) *Lietuvoje visu smarkumu siaučianti ekonomikos krizė* <...> (Irytas 2009 08 08); (121) *Vor nicht einmal zwei Jahren, die Krise entfaltete gerade ihre ganze Wucht* (welt 2011 01 11). Abiejų kalbinių bendruomenių pastangos išvengti krizės audros verbalizuojamos skirtingai. Lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje slepiamasi *krizės užuovėjoje, užutekyje*: (122) <...> *Kinijos valdžia buvo priversta atsisakyti kalbų apie ramią užuovėją nuo pasaulinės finansų krizės ir priimti ekonomikos gaivinimo planą* <...> (balsas 2009 01 15). Vokiškai kalbantieji saugiai jaučiasi tvirtovėje: (123) *In der sicheren Festung Europa – in EG, Nato und WEU kann man das ziemlich unbesorgt tun, bis die Stürme der Rezession wieder abgezogen sind* (presse 1993 03) arba plaukia laivu per audrą, ieškodami saugaus uosto: (124) *Immer mehr Anleger haben Eigentumswohnungen und Mehrfamilienhäuser als sicheren Hafen für ihr Geld entdeckt, seit die Euro-Krise die Kapitalmärkte durcheinanderwirbelt* (welt 2012 06 29). Pasyvus elgesys per krizę vokiškajame diskurse verbalizuojamas kaip laukimas, sėdėjimas, kol nurims krizės audra: (125) *Eine aktive Vorwärtsstrategie des Kantons zur Bekämpfung der Arbeitslosigkeit ist nach wie vor gefordert, damit die Krisen nicht einfach ausgesessen wird* <...> (SGT 2010 03); (126) *Wir hatten in letzter Zeit mehrere solcher Fälle, wo versucht wurde, die Krise auszusitzen* (SGT 2008 10).

Krizės pabaigą nusako audros pasitraukimas: (127) *Atrodytu, šiandien krizės debesys jau sklaidosi* <...> (balsas 2012 12 11); (128) *Die dunklen Wolken der grossen Krise scheinen sich über dem Glarnerland etwas zu verziehen* (SOZ 2010 04). Krizės pabaigą taip pat signalizuoja metaforiniai pasakymai *krizė išsikvepia, krizės viesulas aprimo, krizė abklingt, krizė abebbt*, (129) <...> *die Wolken der Rezession beginnen sich zu lichten* (tv).

Po krizės audros išryškėja padariniai ekonomikai: (130) *Finansų krizė, regisi, jau praėjo, arba, tiksliau sakant, praūžė it vėtra, kuri po savęs palieka išvartytus medžius, nuplėštus stogus, išlaužtas duris. Jungtinėse Valstijose daug kas neteko namų, patyrė paskolų kilpą* (VŽ 2010 10 11); (131) *Visus socialinius sluoksnius palietusi ir turtingiausias rinkas – JAV, Europą, Japoniją – nusiaubusi krizė paliko nedaug saugių užuovėjų* (LR 2009 08 13); (132) *Die Krise hat in Osteuropa eine Schneise der Verwüstung geschlagen* (tv 2010 01 28).

Viešajame diskurse įprasta konceptualizuoti ekonomiką kaip pastatą, todėl logiškas krizės audros padarinys – sugriauta ekonomika: (133) *Pastaraisiais dešimtmėčiais šalis bandė tapti finansinių paslaugų centru, bet praūžusi krizė sugriovė*

bankų sistemą ir valstybės bei verslo puoselėtus planus (ekonomika.lt 2014 07 09); (134) *Griechenland am Wendepunkt. Auf den Trümmern der Finanzkrise* (NZZ 2014 11 30).

Abiejų kalbų metaforiniai pasakymai rodo, kad gamtos stichija paprastai sukelia didelę žalą ekonomikai, tačiau vokiečių kalbos diskurse krizės audros gali veikti teigiamai: (135) *Krisenturbulenzen helfen Börse. <...> Dank hoher Handelsumsätze baut der Konzern Umsatz und Gewinn im dritten Quartal deutlich aus* (n-tv 2011 10 27).

Krizės žala ekonomikai reiškiamą ne tik audros, bet ir sezoniškumo vaizdiniais. Žiema ir ruduo simbolizuoja krizės atėjimą: (136) *Žiema ateina ne tik į kiemą, bet ir į ekonomiką* (delfi 2008 12 12); (137) *In der deutschen Wirtschaft macht sich Herbststimmung breit <...>* (FR 2011 09 28). Sezoniškumo požymiai perteikiami modifikuotu frazeologizmu (138) *Pasaulio galingieji pripažino: krizė iš kiemo neišvartyta* (delfi 2013 07 20). Pavasaris ir vasara siejami su krizės pabaiga: (139) *Nors šalies pramonė gana vienodai pasiskirsčiusi po didžiuosius šalies miestus, ekonomikos pavasaris atėjo dar ne į visas įmones* (iq 2010 10 27); (140) *SEB banko prezidento patarėjo Gitano Nausėdos teigimu, bobų vasara ekonomikoje baigėsi* (delfi 2011 12 20); (141) *Börse boomt. Frühling da, Wirtschafts-Krise weg! Berlin – Frühlingserwachen in der deutschen Wirtschaft!* (bild 2012 03 16).

Verbalizuoti krizę padeda ištakos konceptas TEMPERATŪRA⁴⁷. Krizė abiejose kalbose apibūdinama ištakos konceptų ŠALTIS ir KARŠTIS požymiais, kurie išryškina krizei būdingą kraštutinumą. Priešingus temperatūros poliūs vienija tai, kad jie konceptualizuoja neigiamus krizės padarinius. Šaltis lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje *kausto, stingdo, užšaldo, įšaldo, atšaldo, atvėsina* finansinius procesus ar finansinius išteklius – *rinka pradeda vėsti, ekonomikos atšalimas, užšąlant vartojimui, krizės įšalas, krizės šaltis, įšaldyti pinigai, sunkmetis sukaustė*: (142) *Krizės šaltis kausto ir Rusijos auksinio jaunimo pinigines* (lrytas 2009 09 01); (143) *Nors daugelį verslo rūšių sunkmetis sukaustęs jau maždaug trejus metus <...>* (delfi 2011 04 01). Dalį metaforinių pasakymų motyvuoja drebulio požymis, pvz.: (144) *Po Italijos rinkimų – drebulys euro zonoje* (VŽ 2013 02 27), tačiau jis gali būti priskiriamas ir ištakos konceptui LIGA.

Ištakos konceptas ŠALTIS vokiškajame ekonomikos diskurse nėra produktyvus, tačiau taip pat siejamas su ekonomikos procesų stabdymu: (145) *Euro-Krise lässt den Immobilien-Handel schnell einfrieren* (welt 2011 12 29).

Krizės pabaiga, finansinių procesų suintensyvėjimas lyginamas su atšilimu, pavasario reiškiniais, pvz.: (146) *Amerikoje išaušo ekonomikos pavasaris* (VŽ 2012 04 04), tačiau karščio požymis reiškia artėjančią krizę arba jos intensyvumo piką, pvz.: (147) *Nors didžiųjų šalies miestų ekonominė aplinka buvo labiausiai įkaitusi <...>* (delfi 2010 10 05); (148) *Per patį pasaulinės finansų krizės įkarštį <...>* (delfi 2013 09 13); (149) *Ökonomen fürchten deutsche Krise durch Überhitzung* (welt 2014 11 26).

⁴⁷ Temperatūros metaforas išsamiai analizuoja E. Valiulienė (2015).

Lietuvos viešajame diskurse karštis atneša tik neigiamas pasekmes ekonomikai, bet vokiečių kalbos metaforiniai pasakymai rodo, kad karštis gali suintensyvinti prekybą tam tikroje rinkoje: (150) *Krise heizt Immobilienmarkt an* (merkur 2009 05 26). Karštis sukelia sausrą, kuri abiejų kalbų pasaulėvaizdyje kenkia ekonomikai – krizė išdžiovina, išsausina rinką – (151) *Schuldenkrise trocknet den Geldmarkt aus* (handelsblatt 2011 11 22), verslo įmones (152) *Rusų bendroves džiovina paskolų krizė* (VŽ 2008 03 27), grįžtančius emigrantus (153) Šiek tiek vilčių teikė iki 2008-ųjų labai lėtai, bet didėjęs ir sugrįžtančiųjų skaičius. *Tačiau krizė ir ši menką upeliuką išdžiovino* (delfi 2010 11 10).

Karščio sukelti tirpimo procesai suvokiami dvejopai, priklausomai nuo to, ar tirpsta pati krizė, ar ji tirpdo finansinius išteklius: (154) *Krizė tirpdo garsiausių JAV universitetų turtą* (lrytas 2008 12 18); (155) *Krizė tirpdo Lietuvos turtuolių milijonus* (delfi 2009 05 02). Ekonomikos krizė gali naikinti pelną, pensijas ir kitą turtą, pvz.: (156) *Finanzkrise – Bundesbank-Gewinn schmilzt zusammen* (sueddeutsche 2010 03 09); (157) *Euro-Krise schmilzt Altersvorsorge* (bild 2012 07 23). Krizės sąlygotas tirpimas išreiškia ne tik karščio, bet ir liesėjimo požymius: (158) *Profesorė J. Tutkuvienė: „Ekonominė krizė tirpins nereikalingus riebalus“* (lrytas 2008 11 28). Finansinių procesų atsigavimą žymi pačios krizės tirpimas, pvz.: (159) *„Akivaizdu, kad krizės ledai pajudėjo – pavasaris ne tik gamtoje, bet ir ekonomikoje“* (delfi 2013 04 18). Vokiečių kalbos pasaulėvaizdyje panašių vaizdinių neužfiksuota, galbūt tai lemia šalčio metaforų neproduktyvumas.

Tai, kad ekonominė krizė abiejų kalbų pasaulėvaizdyje suvokiama kaip meteorologinis reiškinys, įrodo ir metaforiškas krizės matavimas: (160) *Ekonomikos barometrai rodo: oras – permainingas, galima audra* (delfi 2012 01 07); (161) *Konjunkturbarometer: Rezession schwächt sich ab* (focus 2009 07 10).

Dalyje metaforinių pasakymų ištakos koncepto KARŠTIS požymiai sietini ir su ištakos konceptu VANDUO, kuomet krizė verbalizuojama pavojingų purslų ir garų pavidalu: (162) Nuo *karštos krizės purslų* apsaugo šaltas protas (lrytas 2009 01 20); (163) *Chemiebranche: Krisendampf verzieht sich leicht <...>* (daf.fm 2010 02 26).

3.1.1.3. KRIZĖ YRA UGNIS

Ištakos koncepto UGNIS motyvuotuose metaforiniuose pasakymuose galima įžvelgti tipišką gaisro scenarijų, kuriam būdingas ugnies atsiradimas, gaisro kilimas ir gesinimas. Ugnies atsiradimas metaforiniuose pasakymuose apibūdinamas veiksmožodžiais *įsiliepsnoti, užsidegti, įsipliekti, aufflammen, sich entzünden*, pvz.: (164) *„Domm“ įsteigtas labai nepalankiu momentu, kaip tik įsiplieskus krizei* (lrytas 2009 12 11); (165) *Die bisher schwerste Krise in der modernen Geschichte des internationalen Finanzsystems entzündete sich im Sommer 2007* (bundesbank.de 2015 03 11). Ugnies požymis leidžia traktuoti ekonominę krizę kaip natūralų reiškini-

nį, tačiau abiejų kalbų pasaulėvaizdyje tam tikros organizacijos ar valstybės gali būti krizės gaisro kaltininkais: (166) *Kinijos drakono galvos spjaudosi krizės ugnimi, bet Lietuvos nesudegins?* (veidas 2015 07 21); (167) *JAV Atstovų rūmai šliūkštelėjo alyvos į finansinės krizės ugnį, kuri gali sukelti dar vieną milžinišką gaisrą rinkose* (lrytas 2008 09 30); (168) *Sobald sich nämlich die Lage in Europa etwas beruhigt, fühlt sich prompt ein US-Experte berufen, wieder etwas Öl ins Krisenfeuer zu gießen* (ots.at 2011 09 11).

Įsiplieskusį gaisrą abiejų kalbų pasaulėvaizdyje mėginama gesinti. Metaforiniai pasakymai rodo, kad lietuviškai kalbantieji gaisrą gesina patys, be išorinės pagalbos, pvz.: (169) <...> „*Swedbank*“, *kaip ir bet kuris kitas bankas, šiuo atveju turėtų menkas galimybes savo jėgomis užgesinti krizę, jam teliktų laukti, kada ji pati natūraliai pasibaigtų, jeigu tai apskritai įvyktų* (delfi 2013 06 27). Krizės ugnis lietuviškajame diskurse suvaldoma, tačiau po gaisro lieka nemalonūs padariniai ekonomikai: (170) *Dabartinė Vyriausybė ryžtingais veiksmais praėjusią žiemą tą gaisrą sugebėjo užgesinti. Tačiau ji yra kritikuojama, kodėl gelbėdama gyventojus laiptinėje pritaškė vandens* (delfi 2009 10 03).

Vokiečių kalbos pasaulėvaizdyje ugnis valdoma pasitelkiant gaisrininkus: (171) *Dass Obama am Freitag noch Bill Richardson, UN-Botschafter, „Krisenfeuerwehrmann“ unter Bill Clinton und heute Gouverneur von New Mexico, zum Vorstellungsgespräch für das Außenministerium empfing* <...> (welt 2008 11 16). Krizės gaisrininkais laikomi politikai, o krizės gaisrine (*Finanzfeuerwehr, Krisenfeuerwehr*) vadinami bankai arba specialūs finansiniai fondai: (172) <...> *Europäische Finanzstabilisierungsfazilität (EFSF). Sie ist eine Art Finanzfeuerwehr, die mit Notkrediten an hochverschuldete Euro-Länder Krisenfeuerlöschen soll* (NUN 2011 09); (173) *Die Europäische Zentralbank (EZB) wird den Job als Krisenfeuerwehr einfach nicht los* (welt 2012 04 13).

Nuo krizės gaisro vokiečių kalboje saugomasi aukštomis gaisro apsauginėmis sienomis: (174) *Deshalb muss die akute Krisenabwehr ebenfalls auf der Agenda bleiben: Europa könnte sehr schnell höhere Brandschutzmauern brauchen* (RHZ 2012 03). Natūralu, kad vokiškajame pasaulėvaizdyje imamas krizės gaisro prevencijos, nes dega dideli plotai: (175) *Flächenbrand, die Krise frisst sich wie ein Feuer ihren Weg durch Europa* (tv 2011 11 16).

Konceptualioji metafora KRIZĖ YRA GAISRAS abiejų kalbų diskurse aktualizuojama nurodant ugnies pobūdį: *krizės židinys, krizės laužas, Krisenherd, Brennpunkte der Euro-Krise*. Metaforiniai pasakymai su daiktavardžiu židinys nurodo krizės kilmės vietą: (176) *Nors krizės židinys yra Amerikoje, jos poveikį netruko pajusti* <...> (balsas 2008 10 23); (177) <...> *Die staatseigene KfW hat ausgerechnet im Finanzkrisenherd Island mehrere hundert Millionen Euro investiert* (spiegel 2008 11 06). Vienareikšmiškai sieti konceptų ŽIDINYS ir UGNIS negalima, nes židinys yra ir erdvės fenomenas⁴⁸ – „ko susidarymo, susikaupimo vieta, centras“ (LKŽ), „Stelle, von der aus sich etwas Übles weiterverbreitet“ (Duden).

⁴⁸ Žr. 68 psl.

Ištakos konceptą UGNIS vokiškajame diskurse leidžia rekonstruoti ir dūmų požymis: (178) *Nachdem sich der Rauch der Haushaltskrise verzogen hat, bleibt die Bewertung* (FAZ 2013 10 18).

Lietuvių kalbos diskurse krizė nėra lokalizuotas ugnies taškas – (179) <...> *karštųjų krizės taškų esama daug* (VŽ 2008 03 17), ugnies plitimo vaizdiniai perteikia ekonominės padėties blogėjimą: (180) *Krizė plis degančios žolės principu. Jau po mėnesio ar dviejų gali sutrikti atsiskaitymai, vežėjai neturės iš ko mokėti bankams* (t 2002).

Ištakos konceptas UGNIS abiejų kalbų diskurse atskleidžia krizės atsinaujinimo ypatybę: (181) *Energetika – tai sritis, kurioje nuolat rusena krizių židiniai* <...> (delfi 2006 06 10), (182) *Die Krisenfeuer könnten jederzeit wieder auflodern* (SN 1999 02). Tai vienas svarių įrodymų, kad krizė yra cikliškas fenomenas (plg. ištakos konceptą BANGA). Metaforiniai pasakymai pabrėžia krizės netikėtumo pobūdį, kuris būdingas ir ištakos sričiai METEOROLOGINIAI REIŠKINIAI: (183) *Ir staiga, kaip perkūnas iš giedro dangaus - krizė!* (siauliaiplius 2015 07 10).

Ištakos konceptas UGNIS susijęs su ugnies kūrenimo vieta ar ugnies uždegimui skirtomis priemonėmis, pvz., Lietuvos ekonomikos diskurse kalbama apie krizės židinius, vokiškajame diskurse apie krosnis: (184) *Für Merkel bleibt die Krise Dauerbrenner* (welt 2010 01 21). Ekonominės sąlygos, lemiančios krizę, konceptualizuojamos kaip degtukai: (185) *In den Finanzzentren London und New York werden jetzt Boni ausgeschüttet, die größer sind als vor der Krise. Die Zünder von damals haben die Streichhölzer schon wieder in der Hand* (BZ 2010 01 23).

Paradoksas, tačiau krizė vokiečių kalbos diskurse gali būti ne tik pavojinga ugnimi, bet ir veiksniumi, slopinančiu „teigiamą ugnį“, t. y. rinkos konjunktūrą: (186) <...> *allein werde Deutschland nicht aus der Krise kommen. „Es kommt jetzt darauf an, Sauerstoff an die schwache Konjunkturflamme zu lassen, bevor der Ofen ausgeht“* (FAZ 2008 01 23).

Metaforiniai pasakymai rodo, kad krizės gaisro gesinimas reikalauja daug pastangų, tačiau abiejų kalbų diskurse konkrečiai nenurodoma, ką sudegina krizės ugnis.

3.1.1.4. KRIZĖ YRA ŽEMĖS DREBĖJIMAS

Konceptualiąją metaforą KRIZĖ YRA ŽEMĖS DREBĖJIMAS pagrindžia tipiški žemės drebėjimo požymiai, užfiksuoti metaforiniuose pasakymuose *pajusti krizės seisminius virpesius, požeminiai krizės smūgiai, krizės epicentras, smūgio bangos, krizė sudrebino, supurtė, papurtė, die Krise erschüttert, schüttelt, Schockwellen, Epizentrum der Krise*: (187) *Ar Žemaitijos žmonės, kurie nepolitikuoja, o užsiima kasdieniniu verslu, jau pajuto pasaulinės krizės seisminius virpesius?* (delfi 2008 09 28); (188) *Be to, ji buvo dviejų politinių krizių epicentre* (15min 2013 06 11);

(189) *Wir sind das Epizentrum dieser Krise* (FAZ 2011 09 24); (190) *Schockwellen der Krise erfassen Deutschland* (welt 2008 11 11).

Abiejose kalbose ištakos ir tikslo konceptai sugretinami ir tiesiogiai: (191) *Kitą dieną po investicijų banko „Lehman Brothers“ bankroto JAV nekilnojamojo turto krizė kaip žemės drebėjimas supurtė visą pasaulį* (lrytas 2009 09 15); (192) „*Die Krise ist wie ein Erdbeben*“ <...> (n-tv 2015 01 24). Seisminio reiškinių metaforinių pasakymų spektrą papildė kontinentinio dreifo, ugnikalnio bei jo išsiveržimo vaizdiniai. Pastarieji būdingi tik Vokietijos viešajam diskursui: (193) „*Die Krise hat sich bei uns als Kontinentaldrift gezeigt, die unser ganzes Unternehmensgefüge verändert hat*“ <...> (ingenieur.de 2011 05 13); (194) *Wer bisher noch geglaubt hatte, dass sich die neuerlichen Eruptionen der Euro-Krise* <...> (welt 2012 05 29).

Vokiškai kalbantieji linkę matuoti žemės drebėjimo stiprumą, kad įvertintų galimas pasekmes ekonomikai: (195) *Die Zinsen für europäische Staatstitel <...> sind eine Art Seismograph der Krise geworden* (welt 2012 08 09), tačiau konkreti žala ekonomikai neminima. Žemės drebėjimo pasekmės lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje verbalizuojamos kaip ertmės šalies biudžete: (196) *1999 metų gruodį, bandant lopyti biudžeto akivarus, atsivėrusius po Rusijos krizės* <...> (t 2001); (197) *Finansų analitikas Gitanas Nausėda mano, kad biudžete atsivėrusi kelių šimtų milijonų litų skylė – labai rimtas signalas valdžiai* (delfi 2009 03 10).

Paprastai abiejų kalbų diskurse krizė tapatinama su recesija, tačiau ištakos koncepto ŽEMĖS DREBĖJIMAS metaforiniai pasakymai nurodo, kad lietuvių kalbos diskurse krizė ir recesija gali būti skirtingi reiškiniai: (198) *Recesija krizės drebinamoje euro zonoje tęsis likusius 2013-uosius metus* <...> (delfi 2013 05 03).

3.1.1.5. KRIZĖ YRA TAMSA

Tiriamose kalbose krizę struktūruoja ištakos konceptas TAMSA: (199) *Amerika krizės tamsoje jau mato šviesos spindulius, o mes – vis naujas tamsos duobes* (lrytas 2009 04 22); (200) *Die Gewerkschaft droht aber bereits: „Wir werden das Land in Dunkelheit stürzen, wenn er (Papandreou) es wagt“* (derstandard 2010 08 02). Dienos pabaiga, saulėlydis, sutemos siejami su krize ar jos pradžia – (201) *BTV finansinis tamsymetis užtruko* (delfi 2011 02 19); (202) *Pasaulio perlai spindi ir krizių sutemoje* (lrytas 2011 11 07); (203) *Televizija, radijas, laikraščiai – visi kalba ir rašo apie baisią krizę. Atsibudęs naktį ir aš matau, kad už langą tamsu, bet nepuolu į paniką, kad nuo šiol teks gyventi tamsoje* (balsas 2008 10 22); (204) *Krisendämmerung: Schlechte Zeiten für Thanksgiving* (abendblatt 2007 10 11). Konceptualioji metafora TAMSA YRA BLOGAI universali daugelio kalbų pasaulėvaizdyje (Philip 2006, 15), tiriamame diskurse ji koreliuoja su konceptualiaja metafora JUODA YRA BLOGAI: (205) *Didžiausia tamsa jau praeityje. <...> Seimo pirmininkė Irena Degutienė tiki, kad juodžiausia krizė liko už nugaros, <...>* (Izinius 2010 12 28); (206) *2009 m. pirmoji pusė. Juodžiausia krizė. Rezervų augant ūkiui*

nesukaupta. *Biudžetas nerenkamas* (delfi 2012 02 22); (207) *Handelskonzern in der Krise. Schwarz, schwärzer, Arcandor* (sueddeutsche 2010 05 17).

Tamosos vaizdinys dažniausiai realizuojamas per ištakos konceptą ŠEŠĖLIS, pvz.: (208) *Automobilių prekeiviai išgyvena krizės šešėlį* (alfa 2015 05 03); (209) *Pirmąjį ketvirtį užstoja recesijos šešėlis* (VŽ 2010 04 20); (210) *Virš euro zonos apskritai tvyrojo nuosmukio šešėlis* (delfi 2013 02 08); (211) *Krisenschatten erreichen auch Luxemburg* (handelsblatt 2002 10 23); (212) *Griechenland-Krise überschattet schon wieder Gipfel* (stern 2015 06 09).

Šešėlis lietuvių kalboje taip pat gali reikšti buvimą nuošalyje, nesikišimą arba krizės padarinių švelninimą: (213) *Lietuvai klius tik pasaulio finansų krizės šešėlis* (VŽ 2008 12 26). Šešėlio vaizdinys liudija, kad krizė yra svarbiausias ekonomikos reiškinys, prieš kurį nublanksta kiti: (214) *G8 susitikimas: skurdas lieka krizės šešėlyje* (ekonomika.lt 2012 05 19); (215) *Aber wenn Sie schreiben, dass die nächste Krise alles Dagewesene in den Schatten stellen wird <...>* (SOZ 2011 08); (216) *Die Krise der Europäischen Union und des Euro scheint derzeit alles zu überstrahlen* (welt 2012 12 10).

Ištakos konceptas ŠEŠĖLIS lietuvių kalboje siejamas ir su apokaliptiniais reiškiniais: (217) *Dabar, ant pasaulio užslinkus ekonominės krizės šešėliui, net Volstryto bosai turi susiveržti diržus <...>* (lrytas 2009 10 09).

Išimties atveju krizė koreliuoja su konceptualiąja metafora SKAIDRU / ŠVIESU YRA GERAI (*ekonomikos prošvaistė, švinta ekonomikos padangė*), pvz., ištakos konceptas ŠVIESA lietuvių kalbos diskurse atskleidžia, kad krizė yra dvipusis reiškinys, turi ne tik tamsiąją, bet ir šviesiąją, teigiamą pusę: (218) *Pakalbėkime apie šviesiąją krizės pusę* (delfi 2008 09 16). Neaiškūs reginiai konceptualizuoja finansinius nuostolius: (219) *<...> ne visi paskendo krizės rūke* (delfi 2010 07 08); (220) *Bankentürme im Krisennebel. Fast täglich führen die Bankaktien derzeit die Verliererlisten im Dax an* (FAZ 2002 10 09). Lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje krizės rūkas pavojingesnis – jis gali virsti nuodingu: (221) *Ar sklaidosi krizės smogas virš Slovėnijos?* (apzvalga 2013 07 04).

Abiejų kalbų metaforinius pasakymus motyvuoja ne tik ištakos konceptai TAMSA ir ŠVIESA, bet ir bendresnio pobūdžio konceptas REGINYS: (222) *Krizė jau matoma ir iš kosmoso* (balsas 2011 12 13); (223) *<...> Die Krise ist mit bloßem Auge zu sehen* (FAZ 2011 05 23). Krizė nėra išskirtinai neigiamas reiškinys, ji turi gražiąją pusę: (224) *Null-Inflation als schöne Seite der Krise* (welt 2009 06 10). Dalis diskurso dalyvių mano, kad krizė nekelia pavojaus, t. y. krizės nemato arba mato ją nutolusia: (225) *D. Grybauskaitė euro krizę mato toli nuo Baltijos ir Šiaurės šalių* (Izinios 2011 12 02); (226) *Auch Jeff Rubin, Chefökonom bei CIBC Wood Gundy, sieht keine Rezession am Horizont <...>* (ZT 1998 08).

Ištakos sričių TAMSA ir METEOROLOGINIAI REIŠKINIAI sąsają rodo abiejų kalbų metaforiniai pasakymai su veiksmožodžiais *aptemdyti, niauktis, verdunkeln, verdüstern*, pvz.: (227) *<...> „šiandien eksporto ir pramonės padangė sparčiai niaukiasi, dėl to blogėja žmonių lūkesčiai, žmonės priversti veržtis ir taip neatplaudotus diržus“, – aiškino G. Nausėda* (delfi 2011 12 20); (228) *Finanzkrise verdunkelt Aussichten für die Solarbranche* (welt 2008 11 15).

3.1.1.6. KRIZĖ YRA GARSAS

Krizė ne tik matoma įvairiu pavidalu, bet ir girdima. Krizės garsas lietuvių ir vokiečių kalbų viešajame diskurse skirtingas. Lietuviškai kalbantieji verbalizuoja krizę kaip akustinį pavojaus signalą, informuojantį apie krizės atėjimą: (229) Žiniasklaida jau *skambina naujos krizės varpais* <...> (balsas 2011 10 19). Garsas ateina greičiau nei pati krizė, todėl krizės aktantai turi laiko pasirengti būsimei negandai: (230) „*Krizės aidus girdime, bet pati banga atsiris vėliau*“ <...> (delfi 2008 09 28); (231) *JAV didesnės rizikos būsto paskolų krizės aidai verčia suklusti ir Lietuvą* (delfi 2007 08 20). Aidas ne tik pranašauja būsimą krizę, bet ir nurodo jos poveikį geografiniu bei laiko požiūriu: (232) *Po Rusijos krizės, kuri aidu nusirito per Lietuvą, daug pogrindinių fabriku žlugo* (t 2001); (233) *Finansų krizės atgarsiai girdėsis dešimtmetį* (lrytas 2008 04 15). Krizė sukelia stiprų garsą, liudijantį apie didelę žalą ekonomikai: (234) *Be to, tą laikotarpį užbaigė bankų krizė – su trenksmu. Tuomet prarastą gyvenimo lygį mes vėl pasiekėme tik 2002 metais* (delfi 2009 12 09).

Garsas vokiečių kalbos diskurse apibūdina žemės ūkio ekonomikos problemas. Vieninteliame pavyzdyje verbalizuojamas nederlingas metas, sausra: (235) *Diese Krise hat ihr eigenes Geräusch: Es klingt wie das Rascheln trockenen Laubes, wenn ein amerikanischer Farmer einen Maiskolben bricht. Jetzt, kurz vor der Ernte, sollten die Kolben groß, gelb und saftig sein. <...> Eine Missernte droht durch die schlimmste Dürre seit 50 Jahren* (express.de 2012 08 15).

Keletas abiejų kalbų pavyzdžių liudija, kad krizę verbalizuoja ir ištakos konceptas TYLA, pvz.: (236) *Euro zonos skolų krizė: tyla prieš audrą* (iq 2012 04 10); (237) *Was wir jetzt sehen, ist eine stille Krise in der griechischen Gesellschaft* (heute 2014 12 08).

3.1.1.7. KRIZĖ YRA ERDVĖ / PADĖTIS ERDVĖJE

ERDVĖ yra abiems kalbinėms bendruomenėms viena svarbiausių krizės koncepto ištakos sričių, jai tenka 20 procentų visų krizę konceptualizuojančių metaforinių pasakymų. Panašią tendenciją patvirtina anglų ir rusų kalbų (Salatova 2013) bei anglų ir ispanų (López, Llopis 2010) gretinamieji krizės koncepto tyrimai.

Metaforiniai pasakymai *gili krizė, krizės viršūnė, kelias iš krizės, riedėti link krizės, tiefe Krise, Höhepunkt der Krise, Feld der Krisen, aus der Krise fliegen* leidžia abiejose kalbose rekonstruoti konceptualiąją metaforą KRIZĖ YRA ERDVĖ / PADĖTIS ERDVĖJE. Neigiamai konotuoti konceptai KRIZĖ⁴⁹, BĖDA, NE-LAIMĖ daugelyje kalbų reiškiami vertikalios erdvės nominacijomis, dažniausiai

⁴⁹ Ekonomikos konceptus sudėtinga skirstyti į teigiamai ir neigiamai konotuosius. Pavyzdžiui, konceptą KRIZĖ verbalizuojančių erdvės ištakos srities metaforinių pasakymų aksiologija priklauso ne tik nuo metaforiniame pasakyme koduoto vertinimo (*Skolų krizė euro zonoje nustumkė kakavos kainas* delfi 2011 12 06), bet ir nuo ekonomikos subjekto, nes mažėjančią ar didėjančią kainą pirkėjas ir pardavėjas gali vertinti skirtingai.

pasitelkiant ištakos konceptą ŽEMYN. Tai paaiškinama žmogaus fiziologijos universalumu, fizine žemumo patirtimi – sulenкта kūno padėtis būdinga nusiminusiam žmogui, sergantis paprastai atsigula, miręs žmogus dažniausiai yra paguldomas, žemai yra mažai.

Pasak G. Lakoffo (1980a, 14) ir Z. Kövecseso (2010, 40), ištakos konceptas AUKŠTYN paprastai susijęs su teigiamu vertinimu, ištakos konceptas ŽEMYN su neigiamu, tačiau krizės koncepto atveju ištakos konceptas AUKŠTYN taip pat gali turėti neigiamą vertinimą. Tirtuose diskursuose ištakos konceptas AUKŠTYN ne visada implikuoja teigiamai konotuotus metaforinius pasakymus, nes, pvz., metaforiniame pasakyme *krizės viršūnė* neigiamą vertinamąjį elementą pabrėžia jutiminė patirtis DAUGIAU YRA AUKŠTYN.

3.1.1.7.1. KRIZĖ YRA VERTIKALI ERDVĖ

Erdvinė krizės samprata dažniausiai atskleidžiama metaforiniuose pasakymuose, kuriems būdingi perkeliameji požymiai *gylis* ir *žemyn*. Krizė lietuvių ir vokiečių kalbose suvokiama kaip gili erdvė, judėjimas žemyn arba buvimas žemai. Tai lemia ne tik erdvinė patirtis, bet ir dominuojantis neigiamų žinių srautas⁵⁰, kuris pabrėžia krizės negatyvumą ir sąlygoja konceptualiąsias metaforas KRIZĖ YRA GILI ERDVĖ ir KRIZĖ YRA JUDĖJIMAS ŽEMYN, susijusias su universalia konceptualiąja metafora JUDĖJIMAS ŽEMYN / BUVIMAS ŽEMAI YRA BLOGAI, pvz.: (238) <...> *Vokietijos ekonomika klimpsta į krizės liūną, praneša AP* (delfi 2011 11 24); (239) *Spanien und Italien rutschen tiefer in Schuldenkrise* (spiegel 2011 08 02).

Krizę kaip natūralią erdvę lietuvių kalboje apibūdina metaforiniai pasakymai *krizės duobė, krizės dugnas, krizės bedugnė, krizės praraja*, pvz.: (240) *A. Kubilius: „Krizės duobė – jau praeityje“* (Irytas 2010 11 20). Ištakos konceptas ŽEMYN lietuviškajame diskurse unikalus tuo, kad ekonominės krizės etapai vadinami duobių numeriais: (241) *Analitikams matuojant, kokio gylio bus antroji globalios krizės duobė, Lietuvoje svarstoma, kad antrą kartą šalies ekonomika tokio didelio nuosmukio nepatirs* (iq 2011 08 08); (242) *Kai kurie realia laiko galimybę, kad euro zona įkris į trečiąją krizės duobę nuo didžiosios 2009 metų recesijos* (15min 2014 10 13). Gamtinių darinių pavadinimai nesvetimi ir vokiečių kalbos diskurse: *Untiefe, Abgrund, Tal, Schlucht, Graben*. Pažymėtina, kad tik vokiečių kalbai būdingi ištakos konceptai SLĖNIS ir TARPEKLIS: (243) *Die Möbelhersteller haben das Krisental nach eigenen Angaben endgültig verlassen* (RHZ 2012 01); (244) *Die <...> TSG Hoffenheim ist <...> noch etwas tiefer hinab in die Krisenschlucht gestürzt worden* (WAZ 2012 09 16).

Krizės kaip dirbtinės erdvės vaizdinys realizuojamas tik lietuvių kalboje. Akcentuojama, kad krizė nėra natūralus, savaiminis reiškinys: (245) <...> *Lietuvai*

⁵⁰ R. Williams (2010) teigia, kad neigiamos žinios dominuoja, nes žmonės labiau atkreipia dėmesį į pavojingus dalykus, kad pasirengtų reaguoti į grėsmę, jie ieško neigiamų žinių, kuriuos aktyvuoja išgyvenimo instinktą.

pavyks išvengti *kritimo į totalinę ekonomiką ir finansų krizės duobę, kurią iškasė ankstesnių ir paskutinės Vyriausybės netoliaregiškumas* “<...> (VŽ 2008 12 30).

Neapibrėžtos kilmės krizę verbalizuoja ištakos konceptai DUOBĖ ir LOCH: (246) *Pramonė pamažu ropščiasi iš krizės duobės*. <...> (t 2001); (247) „*Wir sind dabei, aus dem Loch herauszuklettern*“. *Die Thyssen-Gruppe sei gestärkt aus der jüngsten Rezession gekommen* (NUN 1995 02); (248) <...> *Damit ist das größte internationale Krisenloch gestopft* (zeit 2009 05 04).

Ištakos konceptas SKYLĖ leidžia sieti krizę su pačiu galingiausiu žinomu gamtiniu (astronominiu) reiškiniu – juodąja skylė. Vienas pagrindinių KMT postulatų teigia, kad konkretūs dalykai padeda konceptualizuoti abstrakčius (vok. *Unidirektionalitätsthese*, Jäkel 2003, 55). Nors juodoji skylė yra konkretus astronominis reiškinys, tačiau nuo 1964 m. vartojama *juodosios skylės* sąvoka pati yra metaforiška, motyvuota erdvės, spalvos ir gyvų būtybių ištakos sričių požymių. Abiejų diskursų pavyzdžiai atskleidžia krizės aktantų negebėjimą pasipriešinti krizei: (249) *Juodąja skylė vadinčiau dabar mus ištikusią krizę, panašią į astronomijoje žinomą fenomenalų visatos reiškinį* <...> Štai ir Lietuvoje atsiradusi *tokia skylė netikėtai pradėjo ryti pinigų, santaupas, nervus* <...> (bernardinai 2009 01 13); (250) *Die Deutschen in der Krise. „Ein schwarzes Loch, das alles verschlingt“* (FAZ 2008 12 08).

Metaforinės kolokacijos *krizės duobė, krizės bedugnė, krizės praraja, Abgrund der Krise, Schlucht der Krise* beveik nepalieka interpretacijos galimybes – krizė abiejose kalbose konceptualizuojama kaip vertikali erdvė, kuri gali būti gamtinės, dirbtinės arba neapibrėžtos kilmės. Šių požymių skyrimas svarbus komunikacinio krizės metaforų aspekto analizei, nes „gamtinės kilmės“ krizė nesiejama su asmenų ar institucijų veikla, dėl kurios kilo krizė.

Ištakos konceptas ŽEMYN aktualizuoja krizės gylį klausimą, kuris koreliuoja su žala ekonomikai: (251) *Kaip išmatuoti Lietuvos ekonomiką duobę?* (alfa 2011 01 20); (252) *Die Banken wissen gar nicht, wie tief sie in der Krise stecken* (spiegel 2007 09 20). Lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje gyliui matuoti pasitelkiamas specialus prietaisas – (253) *Ir man pasidarė įdomu objektyviai išmatuoti, kiek giliai mes iš tiesų esame įklimpę. Reikėtų kokio nors „kriziametro“* (alfa 2009 01 17). Krizės gylis vokiškajame diskurse matuojamas pasitelkus palyginimus, kuomet krizė gretinama su sinonimiškais reiškiniais, pvz., recesija. Tai skirtingi reiškiniai, bet diskurso analizė leidžia įtraukti recesiją į krizės koncepto leksinių nominacijų lauką: (254) *Die Waadt ist in einer Krise, die tiefer reicht als die Rezession, davon zeugt schon ihre letzte Legislatur* (ZT 1998 02).

Krizės gylis vokiečių kalbos pasaulėvaizdyje yra laipsniuotas, krizė suvokiama kaip kaskada (vok. *Kaskade*), ji turi fazes (vok. *Phasen*) ir laiptelius (vok. *Stufen*): (255) *Schwimmen die helvetischen Aktiengesellschaften in der tiefsten Phase der Rezession im Geld?* (SGT 1997 05); (256) *Die nächste Stufe der Finanzkrise* (FAZ 2011 08 24); (257) *In der ganzen Krisenkaskade befinden wir uns aktuell in der Staatsschuldenkrise* <...> (SOZ 2011 08). Metaforiniai pasakymai, žymintys gylį, gali verbalizuoti kraštutinumą, blogiausią krizės momentą: (258) <...> *žemiausias*

krizės taškas jau pasiektas arba esama netoli jo (Izinios 2009 02 09); (259) *Sony sieht Tiefpunkt der Krise noch nicht erreicht* (FAZ 2009 09 14).

Krizės sudėtingumą žymi ne tik gylis, bet ir plotis: (260) *Finansų krizei toliau plečiantis ir gilėjant* <...> (lrytas 2008 10 07); (261) <...> *pradedant aiškėti Europos finansų krizės dydžiui ir gyliui* <...> (VŽ 2008 10 07).

Vertikalios erdvės metaforinius pasakymus galima sudėlioti į krizės vystymosi scenarijų, susidedantį iš kelių etapų: artėjimas prie vertikalios erdvės (*ekonominės duobės, bedugnės, prarajos*), kritimas žemyn (*rublis slydo žemyn ir traukė su savim markę, bankai į dugną nusitempė ir visą šalies ekonomiką, ūkiui dardant į pakalnę*), buvimas žemai (*esame gilioje ekonominėje duobėje, įstrigome ilgoje, gilioje krizėje*), kilimas aukštyn (*pakilti iš recesijos, kilimas iš krizės išraustos duobės, kopti iš krizės*).

Artėjimas prie vertikalios erdvės lietuvių kalboje mažai detalizuojamas – veiksmazodžiais *artėti, judėti*, kolokacijomis *ant krizės krašto, ant krizės skardžio, prie krizės bedugnės*. Vokiečių kalboje artėjimas prie krizės dažniausiai reiškiamas veiksmazodžiu *sich nähern*, kolokacijomis *am Abgrund, am Rande der Krise*, nors pastaroji gali žymėti ir horizontalią erdvę. Vokiečių kalbos pasaulėvaizdžiui būdingas kabėjimo virš krizės judant rankomis vaizdinys, kuris lietuvių kalboje nesutinkamas: (262) *Der aktuelle Bundesrat hangelt sich von Krise zu Krise: sei es mit der teilweisen Preisgabe des Bankgeheimnisses, sei es wegen der Machtgebärden* <...> (SOZ 2009 11).

Kritimas žemyn lietuvių kalboje reiškiamas veiksmazodžiais (*nu)riedėti, (i) kristi, nudardėti, patekti, atsidurti*. Judėjimo žemyn veiksmui sustiprinti pasitelkiami pažyminiai: (263) „<...> *ūkis dideliu pagreičiu rieda žemyn*“ <...> (delfi 2009 07 14) bei veiksmazodžiai *varyti, nusileisti, nušokti*: (264) <...> *jeigu 2008 metais, mes matėm, kad nuo dangoraižio varom žemyn, buvo užlipę į viršų ir ... be parašiuto nusileidom* (delfi 2011 10 24). Pastarajame pavyzdyje krizinė situacija pateikiama kaip tyčinis veiksmas, nenaudojant pagalbinių priemonių padarinių sumažinimui.

Vokiečių kalbos diskurse judėjimo žemyn vaizdinys labiau detalizuojamas, turi daugiau konceptualių požymių – netyčinis veiksmas (*in die Krise rutschen, schliddern, fallen, geraten, abkippen*), kontroliuojamas judėjimas (*sich in die Krise manövrieren, in die Krise schippern, steuern, fahren, reiten, reißen*), nekontroliuojamas judėjimas (*in die Krise trudeln, taumeln*). Kritimo vaizdinyje galima išskirti intencionalumo aspektą – nors dažniau minimas savaiminis įkritimas, tačiau abiejų kalbų diskurse randami ir tyčinį įstūmimą reiškiantys metaforiniai pasakymai: (265) <...> *valdžia šalį tik dar giliau stumia į krizę* (lrytas 2009 11 30); (266) <...> *drei Großbanken Kaupthing, Landsbanki und Glitnir gemanagt, die das Land wegen riskanter Finanztransaktionen in eine tiefe Krise gerissen hatten* (sueddeutsche 2010 05 17).

Lietuvių kalbinėje sąmonėje kritimas į krizę atrodo neišvengiamas, dėmesys sutelkiamas į krizės padarinių švelninimą. Vokiečių kalbos pasaulėvaizdyje akcentuojamos prevencijos priemonės, pvz., tilto nutiesimas: (267) *Anos krizės metu turėjome minkštą pagalvę – buvo valstybinio turto, kai dabar jo nebėra, krizė veikia stipriau* (delfi 2009 12 09); (268) <...> *genügend Kapital zur Überbrückung der Krise bereitzustellen* (HAZ 2009 03).

Buvimas žemai lietuvių kalboje neverbalizuojamas, vokiečių kalboje reiškiamas metaforiniais pasakymais *unten liegen, am Boden liegen, niedrig liegen, tief liegen, tief stecken*, pvz.: (269) *Die Ukraine liegt wirtschaftlich am Boden* (n-tv 2014 08 13); (270) *Steckt das Land so tief in der Krise?* (HAM 1998 12 05).

Pastangos spręsti krizę abiejose kalbose suvokiamos kaip judėjimas aukštyn. Lietuvių kalboje šią konceptualiąją metaforą patvirtina kolokacijos *kopti iš krizės, keltis iš krizės, judėti iš krizės, pakilti iš krizės, kapstyti, išsikapstyti iš krizės, ropštis iš krizės duobės*: (271) „Lietuva pamažu lipa iš krizės duobės“ <...> (delfi 2013 11 20). Judėjimo iš krizės būdai įvairūs: *plaukti, kristi, kilti, lipti iš krizės*. Lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje kilimas aukštyn gali vykti etapais, tuo tarpu vokiečių kalboje galimas tik horizontalus laipsniškas judėjimas: (272) <...> *valstybė buvo tik įpusėjus kelią iš ekonominės duobės* (delfi 2010 01 12); (273) „*Wir sind zu einem Drittel durch die Rezession*“, *schätzt Koll* (RHZ 2001 12).

Pastebima, kad abiejų kalbų metaforiniai pasakymai išreiškia veiksmo savarankiškumą, rečiau aptinkami pasyvumą žymintys metaforiniai pasakymai, pvz.: (274) *Europos lyderiai sugebės ištraukti Graikiją iš finansinės duobės* (VŽ 2012 07 24); (275) <...> *doch der Konsum allein kann die amerikanische Wirtschaft nicht aus dem Loch ziehen* (NZZ 2011 11 01). Savarankiško judėjimo požymis labiau būdingas vokiečių kalbos pasaulėvaizdžiui, lietuvius reikia dažniau traukti iš krizės, nors, skirtingai nei vokiečių kalbos pasaulėvaizdyje, lietuvių kalbinėje sąmonėje kilimui aukštyn pasitelkiamos techninės priemonės – kopėčios ir varikliai: (276) *Lietuvos ir Vengrijos premjerai penktadienį kalbės apie kopėčias iš krizės* (VŽ 2010 12 09); (277) *Manoma, kad naujo pakilimo varikliais taps Azijos šalys* <...> (delfi 2010 01 04).

Vokiečių kalboje veiksmo savarankiškumui apibūdinti pasitelkiamas modifikuotas frazeologizmas *sich am eigenen Schopf aus etwas ziehen*: (278) <...> *Die Deutschen haben die Kraft und den Leistungswillen, sich am eigenen Schopf aus der Krise herauszuziehen* <...> (REI 2012); (279) *Daß die VW-Partner sich am eigenen Schopf aus dem Sumpf der Rezession ziehen wollen* <...> *zeigt einen Pragmatismus* <...> (NUN 1993 11).

Ekonomikos krizės suvaldymas suvokiamas ir kaip žemiausio krizės taško peržengimas arba nėrimas po juo: (280) *Die internationale Wirtschaftslage hat sich im zweiten Quartal 1992 verbessert und den konjunkturellen Tiefpunkt überschritten*. (SN 1992 09 15); (281) *Stahlproduktion und Maschinenbausektor haben zwar den Tiefpunkt durchtaucht* <...> (presse 1992 05 15).

Ištakos konceptas ŽEMYN glaudžiai susijęs su ištakos konceptu VANDUO, pvz., metaforiniai pasakymai su daiktavardžiais *liūnas, pelkė, gelmė, bala, dugnas, Sumpf, Tiefe, Strudel, Sog*, veiksmožodžiais (*iš*)*bristi, gramzdinti, (nu)grimzti, murdytis, murkdytis, hineinbrechen, untergehen* žymi vertikalią erdvę, tačiau minimuose pavyzdžiuose esmingesni vandens telkinio požymiai.

Paprastai konceptualiosios metaforos, besiremiančios bazine metafora AUKŠTYN YRA GERAI, turi teigiamą vertinimą, tačiau krizės koncepto atveju analizuoti metaforiniai pasakymai turi neigiamą konotaciją, nes į tikslo sritį perkeliamas išta-

kos srities požymis *daugiau* sustiprina krizės negatyvumą: (282) <...> *TSRS ekonominė krizė, manau, pasieks įtempimo viršūnę apie vidurvasarį* (LR 1990 05 29); (283) *Im März erreichte die Krise ihren Höhepunkt* (tv); (284) <...> *in den schwindelerregenden Höhen der Krise* (RHZ 2009 03).

Konceptualiąją metaforą KRIZĖ YRA JUDEJIMAS AUKŠTYN patvirtina metaforiniai pasakymai su veiksmožodžiu *gipfeln*: (285) <...> *Die Krise gipfelte bekanntlich 1991 im Zusammenbruch der Spar- und Leihkasse Thun* (SOZ 2007 11). Veiksmožodis *gipfeln* gali netiesiogiai žymėti krizę kaip vertikalią erdvę: (286) *Wie sich die Euro-Zone durch die Krise gipfelt* (stern 2011 07 20).

Bazinė metafora AUKŠTYN YRA GERAI, besiremianti įkūnijimo (angl. *embodiment*) idėja, gali būti papildyta naujesnių tyrimų duomenimis, pvz., O. Jäckelio (2003, 219) teiginiu, kad ekonomikos diskurso erdviųjų metaforų ištakos sritis yra ne pati orientacija erdvėje, bet ekonomikos diagramos, kurios grafiškai primena kalnus, todėl jos inspiruoja metaforinius pasakymus, pvz.: *krizės skardis, fiskalinio skardžio krizė, krizės viršūnė, krizės viršukalnė, krizės pakalnė, kopti iš krizės*, vokiečių kalboje – *Tal der Krise, Gipfel der Krise, bei der Euro-Krise geht es bergauf*, (287) *Krim-Krise schickt Euro auf Berg- und Talfahrt* (NZZ 2014 03 18).

3.1.1.7.2. KRIZĖ YRA HORIZONTALI ERDVĖ

Krizė konceptualizuojama ne tik vertikali, bet ir horizontali erdvės nominacijomis. Tokių pavyzdžių aptikta tik vokiškajame diskurse: KRIZĖ YRA OAZĖ, KRIZĖ YRA DYKUMA, KRIZĖ YRA LAUKAS, KRIZĖ YRA REGIONAS, KRIZĖ YRA ŠALIS, KRIZĖ YRA NEATRASTA ŽEMĖ: krizė turi centrą (*Zentrum der Krise*), pakraštį (*am Rande der Krise*), ji gali būti apskritimo formos (*Krisenkreis*), gali ribotis su kuo nors (*grenzt an eine Krise*), krizė turi bent dvi puses (*Jenseits der Krise*), neturi pabaigos (*Die endlose Krise*). Krizės kaip erdvės suvokimą liudija sudurtinių žodžių metaforos *Krisenterrain* ir *Krisenlandschaft*: (288) <...> *sind die Vorwürfe in Sachen Air Berlin neues Krisen-Terrain* (welt 2013 07 04); (289) *Doch was die industrielle Krisenlandschaft eint* <...> (diestandard 2013 06 27).

Nagrinėtame lietuvių kalbos viešajame diskurse kolokacijos *krizės landšaftas* ar *krizės vietovė* nebuvo aptiktos, tik pavienis pavartojimo atvejis internete. Tikėtina, kad Lietuvos viešąjį diskursą gali veikti anglų kalbos finansų diskursui būdinga metafora *crisis landscape*: (290) *Krizės landšaftas ne toks pastebimas kaip Lietuvoje, Latvijoje ar Vengrijoje*⁵¹. Pavieniai lietuviškajame diskurse yra ruožo, teritorijos ir zonos vaizdiniai: (291) *Euro zona vėl pateko į ekonominės recesijos ruožą* <...> (balsas 2012 09 25); (292) *Išvedant realų darbo užmokestį iš nuosmukio teritorijos, pirmąjį 2013 m. prisidėjo mažesnė nei 2011-2012 m. infliacija* (delfi 2013 05 24); (293) *Lietuva turi šansą išsikapstyti iš minuso zonos, iš recesijos zonos jau 2010 m.* <...> (delfi 2009 12 22).

⁵¹ <http://www.davivarepeckaite.com/tag/menas/page/2/>, žiūrėta 2014-01-29.

Dalis lietuviškų erdvės metaforų neatskleidžia detalesnių požymių: (294) *Šiuo metu mes akivaizdžiai ritamės krizės link* (VŽ 2007 10 29); (295) *Indija rieda link finansinės krizės* (balsas 2013 08 20). Į neapibrėžtą krizės erdvę dažniausiai patenkama ne savo noru: (296) *Tačiau Maskva kol kas apie tai girdėti nenori, necivilizuotomis priemonėmis stumia Lietuvą į ekonominį krachą* <...> (LR 1990 04 25); (297) *Į kokią krizę mus stumia valdžia?* (skrastas 2014 07 25).

Krizė kaip horizontali erdvė aktualizuojama ištakos konceptu KELIAS: *ekonominė aklavietė, ekonomikos kryžkelė, importuotojai pasuko klystkeliais, kelias iš krizės*. Pagal G. Lakoffo šiuolaikinės metaforos teoriją (1993, 220), tokie metaforiniai pasakymai vadinami įvykio metaforomis (angl. *event structure metaphor*), kuomet ekonominiai tikslai suvokiami kaip kelionės tikslai, veiksmai kaip judėjimas, ekonominiai sunkumai kaip fizinės kliūtys kelyje.

Konceptualioji metafora KRIZĖ YRA KELIAS padeda konceptualizuoti ekonominius sprendimus. Pateikti pavyzdžiai rodo, kad krizė lietuvių ir vokiečių kalbose verbalizuojama ir kaip pats kelias ar jo posūkis, t. y. pokyčių metas: (298) *„Krizė – tai kaip greitkelis, kai visi vairuoja per greitai“*, – *sugretino pranešėjas* (15min 2013 12 14); (299) *Krizė – posūkio taškas. O kur ir kaip suksime?* (Irytas 2008 11 04).

Vokiečių kalboje didelis kelio plotis apibūdina sėkmingai įveiktą krizę: (300) *Spedition fährt mehrspurig durch die Krise* (RHZ 2009 10). Kelias ne tik platus – vokiškai kalbantiesiems atsiveria galimybė rinktis iš šešiolikos kelių: (301) *16 Wege aus der Krise* (FAZ 2011 12 06). Šiame kontekste legitimus klausimas – (302) *Doch welcher Weg führt aus der Krise?* (HAZ 2008 05). Su kelione, kelio iš krizės metafora siejama krizės pabaiga: (303) *Įsivaizduoja, kad jei į ekonominę krizę įvažiuome solidarčiai, tai ir išvažiuokime iš jos solidarčiai* (R 2014 12 18).

Krizinei situacijai nusakyti pasitelkiama transporto priemonės valdymo ar važiavimo ja metafora: (304) *Su gėrimų importuotojais Lietuvoje elgiamasi kaip su lėktuvo keleiviais, kuriems pranešama, kad jų bilietas galioja iki pusiaukelės, todėl liepiama šokti lauk parašytu, paskui važiuoti traukiniu, autobusu, o kai tikslą pasiekiamo dviračiu, mums praduria padangas* (LR 1995 11 13). Abiejų kalbų metaforiniai pasakymai leidžia identifikuoti konceptualiąją metaforą KRIZĖ YRA NE-SAUGI KELIONĖ, kurią taikliai verbalizuoja saugos diržų vaizdinys: (305) *Zudem kann die Zweitwährung in Phasen von Rezession als Sicherheitsgurt dienen* (SGT 2001 09).

Lietuviškajame diskurse krizės kelias suskirstytas į etapus: (306) <...> *„Sunkiausias pasaulio krizės etapas galėjo dar neprasidėti“* (Irytas 2009 06 15); (307) *Penki Vokietijos žingsniai iš krizės* (delfi 2009 11 13). Vokiečių kalboje kelias labiau detalizuojamas – ant jo yra kliūtys, jis yra akmenuotas, t. y. vokiečių kalbinėje sąmonėje išėiti iš krizės yra sunkiau: (308) *All dies <...> führt nun dazu, dass der Weg aus der Krise etwas steiniger sein wird* (RHZ 2009 09). Kelias iš krizės ne tik sudėtingas, bet ir pavojingas: (309) *Ihre Kraft allein wird jedoch nicht ausreichen, um den gefährlichen Weg am Tal der Rezession entlang endgültig verlassen zu können* (MM 2003 10).

Inžinerinių kelio įrenginių (*tunelio, posūkio, sankryžos, šviesoforo*) pavadinimai nurodo, kad krizė yra varginanti kelionė, kurios metu tenka priimti sudėtingus

sprendimus: (310) <...> *Licht am Ende des Krisentunnels* <...> (BRZ 2009 01); (311) *Ich kann nur hoffen, dass wir gerade in dieser Krise die Kurve noch enger kriegen* <...> (RHZ 2008 11); (312) *Die Krisenampel zeigt, wo die Lichter gerade auf Grün stehen und wo Rot vor Gefahr warnt* (handelsblatt 2013 12 20); (313) *Europa an der Krisenkreuzung* (FAZ 2010 08 15).

Ieškodami išėjus iš krizės, vokiškai kalbantieji kelią iš krizės nusibrėžia (314) *einen Weg aus der Krise skizzieren* (HAZ 2009 03), jį atsirakina (315) *der Schlüssel des Wegs aus der Krise* (bundespräsident.de 2009 04 19), išlygina (316) *der Wirtschaft den Weg aus der Rezession zu ebnen* <...> (NUN 1993 07), dirba, kad išeitų iš krizės: (317) *Kuka arbeitet sich aus der Krise* (FAZ 2011 02 02).

Ištakos koncepto KELIAS perkeliemieji požymiai atskleidžia, kad krizės baigtis neprognozuojama, pvz.: (318) *Kriselnde US-Konjunktur: Amerikas Tunnel ins Nirgendwo* (spiegel 2010 10 17). Atkreipiant adresato dėmesį į krizės painumą, neapibrėžtas priemones ją suvaldyti (*išeiti iš krizės*), abiejose kalbose krizė vadinama labirintu – (319) *EP siūlo išeitį iš krizės labirinto* (ekonomika.lt 2012 06 14); (320) *Im Labyrinth der Krise* (weltwoche 2012/49).

Analizė patvirtina, kad krizė abiejose kalbose yra erdvė arba judėjimas erdveje. Konceptualiosios metaforos KRIZĖ YRA GILI ERDVĖ ir KRIZĖ YRA JUDĖJIMAS ŽEMYN koreliuoja su universalia konceptualiąja metafora BLOGAI YRA ŽEMYN, tačiau ištakos konceptas AUKŠTYN neimplikuoja teigiamai konotuotų metaforinių pasakymų, nes neigiamą vertinamąjį elementą pabrėžia jutiminė patirtis DAUGIAU YRA AUKŠTYN.

3.1.2. DAIKTAS

3.1.2.1. KRIZĖ YRA DAIKTAS

Ištakos sritis DAIKTAS klasikiniėje konceptualiųjų metaforų koncepcijoje siejama su ontologinių metaforų grupe, kuomet abstraktams suteikiamos objektų ar medžiagų savybės. Kai patirtį suvokiame kaip objektą ar medžiagą, ją galima operuoti, ją kategorizuoti, skaičiuoti, galiausiai apie ją reflektuoti (Lakoff, Johnson 1980a, 25).

Metaforiniai pasakymai atskleidžia, kad krizė verbalizuojama neapibrėžtos kilmės, natūralios kilmės arba žmogaus pagamintų daiktų (artefaktų) pavadinimais. Daiktų kilmės požymis svarbus komunikaciniu aspektu, nes dalis metaforinių pasakymų, kuriuose krizė suvokiama kaip prekė, gaminys, aktualizuoja krizės prado paieškas. Galimi du variantai – krizė sukeliama šalies viduje arba gali būti sąlygota išorės: (321) „*Skirtingai nei praėjusios šimtmečio dešimtojo dešimtmečio Meksikos ir Azijos regiono krizės, šįkart krizė buvo importuota, ne jų pačių sukurta*“ (lrytas 2009 10 15); (322) *Karstadtkrise hausgemacht* (FAZ 2014 07 24); (323) *Die importierte Krise* (sueddeutsche 2012 09 11). Būtina pažymėti, kad ši metaforinė raiška

abiejose kalbose yra globalizacijos procesų išdava, pvz., *naminė krizė (hausgemachte Krise) į vokiečių kalbą* paskolinta iš angliško finansų ir ekonomikos diskurso, kuriame plačiai vartojama sąvoka *homemade crisis*, o lietuviškas pavyzdys yra verstas iš britų dienraščio „Financial Times“:

Svarbiausi perkeliemieji požymiai, apibūdinantys krizę kaip daiktą – svoris ir dydis, žymintys krizės poveikį ekonomikai: *krizės svoris, našta, Gewicht der Krise, Last der Krise, Belastung der Krise, krizė (pri)slėgia, (pri)spaudžia, suspaudžia, die Krise (be)lastet, drückt*, pvz.: (324) *Ekonomikos ir finansų krizė slovenams tapo nepakeliamai sunki* (delfi 2012 09 17); (325) *Die anhaltende Krise in Europa lastet schwer auf der Bank* (SGT 2012 08). Neigiamą svorio įspūdį sustiprina girnapsusę vaizdinys. Lietuviškajame diskurse jis pabrėžia naikinančią krizės jėgą, o vokiškajame – finansinę naštą: (326) *Nepatekti tarp krizės girnapsusių šalies žemės ūkiui padėjo ir solidi finansinė injekcija <...>* (VŽ 2010 08 25); (327) *Sie wollten ihm die von Bush hinterlassene Krise als Mühlstein um den Hals hängen* (SGT 2012 09).

Vokiški metaforiniai pasakymai pabrėžia ne tik krizės svorį, bet ir tvirtumą, neįveikiamumą, pvz.: (328) *Wir müssen den Knoten aus Finanzkrise, Euro-Krise und Verschuldungskrise lösen und die Euro-Zone endlich in Nord und Süd unterteilen* (welt 2011 09 08); (329) *Regierung zerbricht an Finanzkrise* (sueddeutsche 2010 05 17). Šį įspūdį sustiprina modifikuotas frazeologizmas *an etwas zu kauen haben*: (330) *Noch 30 Jahre werden wir an dieser Krise kauen* (RHZ 2009 03).

Abiejų kalbų pasaulėvaizdžiuose krizės svoris ir dydis simboliškai matuojami siekiant įvertinti keliamą grėsmę ekonomikai. Krizė gali lengvėti, sunkėti, pasiekti kritinę masę. Kintantys krizės parametrai yra susiję su jos pavojingumo laipsniu: (331) *<...> euro krizė toliau lengvės* (delfi 2013 05 31); (332) *Keistos užmačios ar toliau sunkėjanti krizė?* (Irytas 2007 10 15); (333) *Vyriausybėje ir toliau kaupiasi kritinė krizės masė* (t); (334) *Zaghft erholt sich Europas Wirtschaft nach der massivsten Krise seit Jahrzehnten* (ORF 2014 03 07).

Svarbus ne tik krizės dydis ir svoris, bet ir forma, nuo kurios priklauso poveikis ekonomikai: (335) *V. Putino nuomone, pasaulinė krizė įgauna vis pavojingesnį kontūrų, ir tai neišvengiamai atsiliepia ir Rusijai* (delfi 2013 04 16); (336) *In Portugal nimmt die Euro-Krise groteske Formen an* (handelsblatt 2012 08 28).

Krizės svorio amortizavimas įvairiomis priemonėmis, pvz., buferiu (vok. *Puffer*), paminkštiniu (vok. *Polster*) arba spyruoklėmis (vok. *Feder, Abfederung*), vokiečių kalbos pasaulėvaizdyje suvokiamas kaip krizės žalos mažinimas: (337) *Puffer für die Krise. Commerzbank stärkt Kernkapital* (n24 2012 03 05); (338) *Die größte deutsche Fluggesellschaft schafft sich mit einem Milliardengewinn in 2008 ein dickes Krisenpolster* (FAZ 2009 02 03); (339) *Arbeitnehmer tragen zur Abfederung der Krise bei* (FAZ 2009 12 27).

Fizinis mastelis vokiškajame diskurse parodo netolygų krizės ir žmogaus pajėgumo santykį: (340) *Er ist ein Lokalpolitiker. Die Euro-Krise ist eine Nummer zu groß für ihn* (welt 2012 09 07); (341) *Die Krise ist groß genug für zwei. Finanzminister Steinbrück und Wirtschaftsminister Guttenberg erklären jetzt gemeinsam den Niedergang* (sueddeutsche 2010 05 17). Krizės dydžiu manipuliuojama, siekiant pateikti ją grėsmingesnę, nei ji yra iš tikrųjų: (342) *<...> išpūtė krizę iki neregėto*

masto <...> (balsas 2013 09 16); (343) „Bild“ *pumpte die Krise zum „Absturz des Jahres“ auf* <...> (SOZ 2009 09); (344) *Es handele sich um eine „allumfassende Krise von historischer Dimension“* (HAZ 2009 03). Tūrio požymis aktualizuoja konceptualiąją talpyklos metaforą, kurios vienas svarbiausių požymių – didelis slėgis ir persipildymas, galintys iššaukti talpyklos sproginą – negatyvias pasekmes visiems krizinės situacijos dalyviams: (345) *Prisimentant „Lehman Brothers“ žlugimą: krizės katilas iš vidaus* (ekonomika.lt 2013 09 16); (346) *Das klappt natürlich nicht, garantiert aber die nächste Krisenblase* (focus 2013 09 16); (347) *Das würde den Krisentopf an seine Grenzen bringen* (RHZ 2012 06).

3.1.2.2. KRIZĖ YRA PASTATAS

Konceptualioji metafora KRIZĖ YRA PASTATAS labiau būdinga vokiečių kalbos diskursui. Krizė iškyla kaip solidėsnis, tvirtesnis, sunkiau įveikiamas reiškinys, nes ji konceptualizuojama viso statinio ir atskirų pastato dalių pavadinimais – pamatai (*Fundament*), stogas (*Dach*), plyta (*Baustein*), durys (*Tür*): (348) *Zentrum öffnet Türen aus Krise* (kurier 2013 09 04); (349) *Geld ist das Fundament der Krise* (derstandard 2011 11 12); (350) *Wir steigen der Krise aufs Dach* (RHZ 2009 05); (351) *Ein wichtiger Baustein der Krise* <...> (RHZ 2009 04). Ištakos konceptą patvirtina ir vidinės erdvės požymis: (352) *Die Krise von innen gesehen* <...> (NZZ 2013 09 12). Lietuvių kalbos diskurse krizė siejama tik su pamatu, simbolizuojančiu krizės priežastį: (353) *Krizės pamatas ir priežastis – per daug ir per pigių pinigų, dėl kurių godūs žmonės bandė (nesėkmingai) iššokti aukščiau bambos* (alfa 2009 02 17).

3.1.2.3. KRIZĖ YRA MECHANIZMAS

Struktūrą krizės abstraktui suteikia mechanizmo arba jo dalies pavadinimai, kurie krizę pateikia kaip žmogaus sukurtą fenomeną, kuria įspūdi, kad krizė yra gerai apskaičiuotas ir pagal tam tikrą logiką veikiantis ekonomikos reiškinys: (354) *Amerikoje užvestas krizės mechanizmas buvo toks pat* (technologijos 2009 01 22); (355) „*Eine Währungsunion ohne Budgetbegrenzung ist eine Krisenmaschine*“ (handelsblatt 2011 04 08). Vokiečių kalbos ekonomikos diskurse dažnas krizės mechanizmo (vok. *Krisenmechanismus*) metaforinis pasakymas apibūdina ne krizės veikimo pobūdį, bet kovos su krize priemonę: (356) *EU-Krisenmechanismus soll die Märkte beruhigen. Finanzminister Wolfgang Schäuble setzt auf den neuen Stabilisierungsmechanismus* (welt 2010 11 29). Jei krizė mechanizmas, jį galima įjungti, išjungti, valdyti, t. y. sudaryti sąlygas krizei arba imtis priemonių jai sustabdyti: (357) *Užprogramuota finansinė krizė* (delfi 2008 09 13); (358) *Die Krise ist nicht nur vorprogrammiert, sie ist bereits da* (REI 2012); (359) <...> *krizės valdymo instrumentai – nedelsiant aktyvuoti* (delfi 2011 10 26).

Tiriamas konceptas pasižymi kompleksišku, kurį atskleidžia ne tik daikto sudėtinis pobūdis, pvz.: (360) *Latvija – silpniausia krizės grandis* (delfi 2009 02 24); (361) <...> *pasaulinė finansų krizė iš tiesų susideda iš daugybės mažesnių krizelių* (lrytas 2013 09 17), bet ir paskirtis. Veikiantis krizės mechanizmas atlieka kelias funkcijas, pvz., signalai įspėja apie besiantinančią krizę – (362) *Ką signalizuoja Kinijos grynujų pinigų krizė?* (delfi 2013 07 03), o besisukančios detalės leidžia krizei progresuoti, judėti į priekį – (363) *Globalios krizės smagratis tebesisuka nenumaldomu ir negailestingu ritmu* (geopolitika 2009 07 22); (364) „Kredito reitingų agentūros tik dar labiau įsuko krizės spiralę“ <...> (lrytas 2013 01 07).

Vokiškų žiniasklaidos tekstų analizė rodo, kad krizės mechanizmas turi daugiau funkcijų. Kaip ir lietuviškajame diskurse, krizė yra sudėtinis daiktas: (365) *Doch unter dem großen, alles überwölbenden Schirm der Euro-Krise verbergen sich alle möglichen nationalen Krisen* (welt 2012 12). Vokiškoji krizė taip pat skleidžia įspėjamuosius signalus: (366) *Der europäische Finanzgipfel <...> wird von neuen Krisensignalen überschattet*: <...> (HAZ 2009 01). Krizė turi savo bandymų laboratoriją, t. y. šalį, kurioje nuostoliai dėl krizės buvo didžiausi (Islandija): (367) *Im Versuchslabor der Krise: Ein Besuch bei dem isländischen Autor Arnaldur Indridason* (HAZ 2009 08). Krizės gnybtai ar spauštuvai trikdė ne tik bankų, bet ir valstybių veiklą: (368) *Bundesbank in der Krisenklemme* (NUZ 2012 03); (369) *Klassenprimus in der Krisenklemme <...> Die Niederlande sind das nächste Opfer <...>* (TAZ 2013 12 08).

Krizės mechanizmas turi tam tikrą veikimo nuotolį, simbolizuojantį žalos ekonomikai dydį: (370) *Die derzeitigen Bemühungen seien jedoch eher ein Zeichen, dass die Politik die Tragweite der Krise noch nicht erkannt habe* (wirtschaftswoche 2008 11 13). Net jei krizė neaktyvi, ji bet kuriuo metu gali būti įjungta, nes veikia budėjimo režimu: (371) *Krise ist noch im Stand-by-Modus <...>* (TAZ 2010 01 01).

Žmogaus sukurtiems daiktams būdingi gedimai, kurie padeda verbalizuoti krizę kaip ekonomikos „mechanizmo“ gedimą, pvz.: (372) „*Baltijos šalių ekonomikos varikliukas užsikirtė*“ <...> (delfi 2009 07 14); (373) *Alle Räder stehen still. Die Finanzkrise ist in Deutschlands Vorzeigewirtschaft angekommen* (FAZ 2008 10 11). Lietuviškajame diskurse krizė yra kompiuterio programinės įrangos gedimas: (374) *Jei sistemą užtenka perkrauti ir ji vėl veikia, dar pusė bėdos – taip jau daryta ir šį kartą, tačiau pastaroji krizė gali būti tas atvejis, kai reikia instaliuoti kažką visai naujo* (delfi 2012 07 09). Pateikti pavyzdžiai rodo, kad ekonomika per krizę negali tinkamai funkcionuoti, o vokiškajame diskurse dėl krizės nukenčia ne tik pati ekonomika, bet neveikia ir ją saugančios priemonės: (375) *Euro-Krise. Hebel für Euro-Rettungsschirm klemmt* (FR 2011 11 30). Dalis tokių metaforinių pasakymų yra perimti iš angliškojo ekonomikos diskurso⁵², pvz.: *ekonomikos perkaitimas* (angl. *economic overheating*), *Graikija linkusi į avarijas* (angl. *Greece crash course*), *euras nuvažiuos nuo bėgių* (angl. *Euro could derail*), *kietas nusileidimas* (angl. *eco-*

⁵² Lietuvių kalbos metaforinius ekonomikos terminus tyrė R. Vladarskienė (2012).

nomy hard landing). Pastarasis metaforinis pasakymas dažnai vartojamas ir Vokietijos viešajame diskurse: (376) *Vielmehr fürchtet er eine „harte Landung“*. „*Eine Bruchlandung, sprich Rezession, ist zwar nicht das wahrscheinlichste Szenario*“ <...> (bild 2008 08 26).

3.1.2.4. KRIZĖ YRA TRANSPORTO PRIEMONĖ

Krizės progresas abiejų kalbų viešajame diskurse verbalizuojamas transporto priemonės požymiais, pvz., krizės traukinio vaizdinys sukuria įspūdį, kad krizė nesustabdoma, ji gali pervaziuoti, užriedėti: (377) *Das ist der „EU-EUR-Finanz-Krisenzug“, der droht, uns zu überrollen* (spiegel 2013 05 30); (378) *Florian Heukäufer, 30, ist von der Krise nicht überrollt worden* (RHZ 2009 04).

Ištakos konceptas LAIVAS lietuviškajame diskurse padeda palyginti skirtingų finansinių krizių reikšmingumą, pvz.: (379) *Banko žlugimas laikomas didžiausios amžiaus finansų krizės flagmanu* (balsas 2013 09 16). Vokiškajame diskurse laivas padeda suvokti, kad krizė yra valdomas reiškiny (380) <...> *in der Frage, wohin sie das Euro-Krisenschiff eigentlich steuern wollen*. (yahoo 2012 11 21).

Dalis perkeliamųjų atributinių ir predikatinųjų požymių neleidžia tiksliai įvardyti konkretaus ištakos koncepto, pvz., minimos transporto priemonės dalys arba su transporto priemone susijusios aplinkybės: (381) *Akcijų rinkų kritimą lėmė keturi naujos pasaulinės krizės varikliai* (alfa 2011 08 05); (382) *Jedoch hinterließ die Krise <... > deutliche Bremsspuren in der Bilanz: <... >* (RHZ 2008 02).

Metaforinis pasakymas (383) *Papiergeld ist der Treibsatz für Krisen* (focus 2013 09 16) leidžia daryti išvadą, kad krizei reikalingas raketinis kuras. Viešajame diskurse daugiau kalbinės raiškos pavyzdžių, patvirtinančių raketos požymius, neužfiksuota, tačiau paminėtina, kad metaforinis pasakymas *Krisenrakete* plėtojamas naujienu ir finansų temoms skirtų portalų skaitytojų komentaruose, kurie nebuvo įtraukti į šio darbo empirinės medžiagos šaltinius, pvz.: (384) *Wenn heute ganze Währungen oder Volkswirtschaften zusammenbrechen (und das werden sie, die nächste Stufe der Krisenrakete hat längst gezündet), was sind dann Immobilien noch wert?* (spiegel 2010 10 26); (385) *Dann startet aber eine neue Krisenrakete, die das bisherige in den Schatten stellen wird* (wallstreet-online 2009 01 06); (386) *Du sprichst die dritte Stufe der Krisenrakete an: Die erste war die Bankenkrise (die Nachwehen erleben wir jetzt), die zweite <... >* (ariva 2008 07 24).

Ištakos koncepto DAIKTAS požymiai kuria išskirtinai neigiamą krizės paveiklą, kuriame atskleidžiamas tik vienas teigiamas krizės aspektas – krizė yra katalizatorius, išjudinantis ekonomiką: (387) <...> *būtent krizė ir gali būti tas svarbus katalizatorius taip reikalingoms reformoms ir permainoms* (bernardinai 2009 02 25); (388) „*Er hat die Krise als Katalysator benutzt, um den Konzern wachzurütteln und nach seinen Wünschen zu gestalten*“ <...> (wirtschaftswoche 2013 06 10).

Skiriamieji išvados:

1. Ekonominę krizę lietuvių ir vokiečių kalbose verbalizuoja ištakos konceptai VANDUO, METEOROLOGINIS REIŠKINYS, UGNIS, ŽEMĖS DREBĖJIMAS, TAMSA, GARSAS, ERDVĖ, DAIKTAS, PASTATAS, MECHANIZMAS, TRANSPORTO PRIEMONĖ.
2. Kiekviniu požiūriu konceptualiosios metaforos KRIZĖ YRA MECHANIZMAS, KRIZĖ YRA KRYPTIS AUKŠTYN, KRIZĖ YRA AUDRA, KRIZĖ YRA KELIONĖ JŪRA, KRIZĖ YRA GAISRAS labiau išplėtos vokiečių kalbos diskurse, o konceptualiosios metaforos KRIZĖ YRA TAMSA ir KRIZĖ YRA GARSAS žymiai dažniau sutinkamos lietuviškajame diskurse.
3. Būdingiausias abiems kalboms konceptualiosios metaforos KRIZĖ YRA KRYPTIS ŽEMYN ir KRIZĖ YRA VANDUO.
4. Analizuojant metaforinius pasakymus pagal jų raiškos specifiką matyti, kad abiejose kalbose dominuoja ištakos ir tikslo sričių sutapatinimas, pvz.: *krizės duobė, krizės liepsna, sunkmečio vėjai, recesijos liūnas, Krisenstürme, Krisenwirbel, Wolken der Rezession*. Krizės abstraktas struktūruojamas taip, kad alternatyvi samprata tampa negalima, komunikacijos procese adresatas perima adresanto padiktuotą ištakos konceptą. Ištakos srityje NEGYVASIS PASAULIS šis aspektas išryškėja labiausiai, kadangi adresatui gerai pažįstami konceptai yra plėtojami, kuriama logiška įvykių seka, kuri padeda įteigti tam tikrą nuomonę apie krizę, pvz., konceptualiosios metaforos KRIZĖ YRA KRYPTIS ŽEMYN, KRIZĖ YRA AUDRA, KRIZĖ YRA GAISRAS, KRIZĖ YRA KELIONĖ PER JŪRĄ nėra reiškiamos pavieniais metaforiniais pasakymais, bet yra išplėtos lyg įvykio ar kūrinio scenarijus, kuriame yra tam tikri veikėjai, priežasties ir pasekmės ryšys, pradžios ir pabaigos signalai, veiksmo vystymasis ir atomazga.
5. Minėtos konceptualiosios metaforos remiasi labiau apibendrintomis, universaliomis, anglosaksiškom, vokiškom, slaviškom ir kt. kalbinių bendruomenių viešajam diskursui būdingomis konceptualiosiomis metaforomis BLOGAI YRA KRYPTIS ŽEMYN, EKONOMINIAI SUNKUMAI YRA GAMTOS STICHIIJA, VALSTYBĖ YRA LAIVAS JŪROJE. Pastaroji metafora plėtojama dar nuo Antikos laikų, kai pirmą kartą buvo paminėta Platono „Valstybės“ VI knygoje (2000, 231). Tendencija vaizduoti krizę kaip meteorologinį reiškinį pastebima spaudos apžvalgininkų pasisakymuose: (389) <...> „*Wirtschaftskrise als Wetterbericht. Als gäbe es keine handelnden Personen, sondern nur Naturkatastrophen*“ (spiegel 2008 11 26).
6. Visi šios ištakos srities vaizdiniai pateikia krizę kaip pavojų, kuris yra mus supančiame pasaulyje. Krizės daiktas gali užgriūti ir sutraiškyti nepakeliamu svoriu, o krizės mechanizmas nenumaldomai juda į priekį, griaudamas ekonomiką. Didelė tikimybė įkristi į gilią krizės duobę ar kitą gilumą, pasiklysti ieškant kelio iš krizės, patekti į audrą, sudegti krizės ugnyje, paskęsti krizės vandenyne, pajusti krizę kaip žemės drebėjimą ar patekti į juodąją kosminę skylę, iš kurios niekas neištrūksta. Nors nenugalima gamtos jėga sukelia sunkias pasekmes ekonomiškai, tačiau trunka ribotą laiką.

7. Gamtos stichijos ir jos veikiamųjų jėgos yra nelygios, tačiau prieš krizės stichiją imamasi priemonių abiejų kalbų diskurse. Šalinamas neigiamas krizės poveikis, rečiau taikoma krizės prevencija. Reakcija į krizę parodo skirtingą abiejų kalbinių bendruomenių taktiką. Gretinant metaforinius pasakymus, vokiškajame diskurse galima įžvelgti aktyvesnius veiksmus, įvairesnes priemones suvaldant krizės stichiją, o Lietuvos viešajame diskurse ryškėja tendencija, stengtis išlikti didžiųjų pasaulio ekonominių audrų nuošalyje.
8. Ištakos srities NEGYVASIS PASAULIS konceptualiosios metaforos atspindi krizei būdingą netikėtumą, kraštutinumus, pokyčius ir laikinumą: krizė abiejose kalbose dažnai ištinka netikėtai kaip stichinė nelaimė, krizė gali būti ugnimi ir vandeniu, šalčiu ir karščiu, šešėliu, tamsiu ir pačiu ryškiausiu objektu, kryptimi žemyn ir aukštyn.
9. Nors krizės leksinių nominacijų turinys rodo, kad krizė yra traktuojama kaip sąstingio būseną, konceptualiųjų metaforų analizės požymiai atskleidžia priešingą krizės charakteristiką – dinamiškumą. Konceptualioji metafora KRIZĖ YRA MECHANIZMAS pabrėžia veržlumą, įsibėgėjusią krizę abiejų kalbų diskurso metaforiniuose pasakymuose mėginama stabdyti. Konceptualioji metafora KRIZĖ YRA METEOROLOGINIS REIŠKINYS nurodo į greitą oro sąlygų kaitą, didelį vėjo greitį (*krizės viesulas, uraganas*) bei staigius reiškinius, pvz., *krizės žaibai*. Dinamiški krizės bangos, audringos jūros, srovės ir žemės drebėjimo vaizdiniai. Konceptualiosios metaforos – KRIZĖ YRA BUVIMAS ŽEMAI ir KRIZĖ YRA ŠALTIS nurodo į pasyvumą, ekonomikos sulėtėjimą.
10. Per gamtos reiškinių prizmę suvokiama krizė tirtose kalbose reiškiamą universaliomis konceptualiosiomis metaforomis, kurios patvirtina abiejų kalbų leksinėse nominacijose užfiksuotas krizės charakteristikas. Krizinės situacijos aktantų veiksmai lietuvių ir vokiečių kalbų metaforiniuose pasakymuose skiriasi, tikėtina, kad tai lemia skirtinga ekonominė aplinka Lietuvoje ir vokiškai kalbančiose šalyse.

3.2. IŠTAKOS SRITIS AUGALAI

Tiriant abiejų kalbų viešąjį diskursą nustatyta, kad ištakos srities AUGALAI požymiai perkeliama rečiausiai, tačiau jie padeda suvokti svarbius koncepto bruožus – krizės priežastis ir pasekmes. Krizė retai konceptualizuojama augalu kaip visuma. Visą ištakos konceptą leidžia rekonstruoti atributiniai ir predikatiniai požymiai. Krizė verbalizuojama dažniausiai augalo dalių pavadinimais – *krizės sėklos*, šaknys, *branduolys, daigai*, žiedai, *vaisiai*, taip pat atskirais augalo vystymosi etapais.

Sėjimas verbalizuoja krizės pradžią, sąlygų krizei sudarymą: (390) *Girdi, jos agresyvi eksporto politika ir reikalavimai, kad kiti taupyti bei veržtusi diržus, buvo grynai savanaudiški ir pasėjo krizės sėklas* (lrt 2015 02 18); (391) *Hochverschuldete*

Unternehmen säen die nächste Krise (wirtschaftswoche 2014 07 24). Nors ištakos konceptas AUGALAS verbalizuoja krizę kaip natūralų reiškinį, sėjimo požymis leidžia teigti, kad krizės kilmė nėra natūrali.

Šaknų metaforomis abiejų kalbų pasaulėvaizdyje nurodoma į konkrečias krizės priežastis, tačiau dalis metaforinių pasakymų liudija, kad krizės priežastį tebeieškoma: (392) *Krizės šaknys – tarpbankinių paskolų likvidumo krizė, kurią sukėlė bankų nenoras skolintis ir nepasitikėjimas vienas kitu* (VŽ 2008 02 15); (393) „*Politische Fehler bilden die Wurzel der Krise*“, *sagte der Ex-Politiker und ehemalige Finanzminister* (SGT 2009 09 11); (394) *Euro zonos krizės šaknys slypi kažkur anapus* (balsas 2013 08 19); (395) *Auf der Suche nach den Wurzeln der chronischen Krise* (NZZ 2003 11 22).

Šaknys lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje žymi ne tik krizės pradą, bet kartu ir poveikį: (396) *Skamba pavojaus varpai: krizė įleido savo šaknis visur* (delfi 2013 10 14); (397) *Tačiau, kaip paaiškėjo, visa JAV finansų sistema yra antrinė ir joje slypi pasaulyje toliau plintančios krizės šaknys* (Irytas 2008 09 09).

Modifikuoti vokiečių kalbos frazeologizmai *das Übel an der Wurzel packen* ir *etwas im Keim ersticken* rodo, kad šaknys traktuojamos kaip pažeidžiamiausia „krizės augalo“ dalis, nes išrautos šaknys neleidžia augalui ataugti: (398) *Der Mangel an politischer Integration in Europa mache es dort hingegen unmöglich, die Krise an der Wurzel zu packen* (FR 2011 08 20). Su šaknimis, simbolizuojančiomis krizės pradą, sietina ir krizės sėkla, kurią sunaikinus, krizė negali išdygti: (399) *Die US-Notenbank (Fed) hat zum dritten Mal seit Jahresbeginn die Leitzinsen gesenkt. Sie will damit eine mögliche Rezession in den USA im Keim ersticken* (SGT 2001 03).

Apibūdinant krizės priežastį vokiečių kalboje pasitelkiamas ištakos požymis *branduolys*, sugeruojantis krizę kaip vaisių: (400) „*Wenn die US-Regierung jetzt darangeht, mithilfe privater Investoren illiquide Wertpapiere aufzukaufen, dringt sie endlich zum Kern der Krise vor*“ (HAZ 2009 03 24). Lietuviškuose šaltiniuose užfiksuotas metaforinis pasakymas nepriklauso tiriamam ekonomikos diskursui: (401) *Bažnyčios Europoje krizės branduolys yra tikėjimo krizė* (bernardinai 2011 12 23), tačiau paieška lietuvių kalbos tekstyne negalėjo patvirtinti kolokacijos *krizės branduolys*, tikėtina, kad pateiktas pavyzdys yra vertimas iš užsienio kalbos.

Krizės augalas veda vaisius, kurie simbolizuoja krizės pasekmes: (402) *Karčius krizės vaisius pajuto dar vienas garsus Lietuvos aktorius Ramūnas Rudokas* (Irytas 2009 11 26). Krizės pavojus didėja, jei vaisiai nuodingi: (403) „*Nuosmukis įgauna didesnę pagreitį nei tikėtasi. Aukštos naftos kainos, infliacijos poveikis vartojimui bei baimė dėl blogėjančios tarptautinės ekonomikos padėties duoda savo nuodingus vaisius*“, – *teigė analitikas Chirs Williamson* (alfa 2008 07 24). Paradoksas, tačiau vokiečių kalboje krizės vaisiai gali būti gražūs, t. y. ekonomikos krizė sąlygoja teigiamus pokyčius – (404) *Die schönen Früchte der Krise. <...> Die dreissiger Jahre haben gezeigt, dass Design und Kreativität gerade in Zeiten der Krise über sich hinauswachsen und Ideen von zeitloser Schönheit hinterlassen* (NZZ 2009 06 07).

Vokiečių kalbos pasaulėvaizdyje būdingas plintančio, dygstančio ar žydinčio augalo vaizdinys atskleidžia krizės vystymosi potencialą, tikimybę apimti kelias ekonomikos sritis: (405) *Die Sorge wächst, dass die Krise <...> sich auswächst und andere Bereiche der Volkswirtschaft in Mitleidenschaft zieht* (SOZ 2007 08); (406) *Wir sind nur einen Schritt von einer voll ausgewachsenen Krise entfernt, sagte er* (SOZ 2011 04); (407) *Kennst du das Land, in dem die Krise blüht?*⁵³ (welt 2013 07 24). Lietuvių kalbos diskurse krizė vadinama daigais, o vokiečių kalboje – žiedais: (408) *Tikėtina, kad jau 2009 metais pasimatytų pirmieji baisios krizės daigai* (delfi 2007 12 11); (409) *Die aktuelle Krise auf den weltweiten Finanzmärkten treibt merkwürdige Blüten im Kreis Neuwied <...>* (RHZ 2009 07 08).

Vokiškajame diskurse nustatytos krizės augimą skatinančios trąšos: (410) *Schüler sollten nicht darauf trainiert werden, nur für Geld gute Leistungen zu erbringen: „Eine solche Einstellung war der Dünger der Finanzkrise“* (20min 2009 03 24). Krizei augti padeda šiltnamis, simbolizuojantis Islandiją: (411) *Das Treibhaus der Finanzkrise steht am Polarkreis. Der rasante Aufstieg und tiefe Fall seiner drei Großbanken Kaupthing, Landsbanki und Glitnir hat Island <...>* (FAZ 2009 09 14).

Augalams būdinga nuvysti, tačiau metaforinių pasakymų, liudijančių apie krizės vytimą, t. y. pabaigą, neužfiksuota. Priešingai, metaforiniuose pasakymuose krizė iškyla kaip vešli piktžolė, t. y. nepageidaujamas fenomenas: (412) *Kur prasidėjo krizė? Kas kaltas, kad Europoj ji iškeruoj lyg piktžolė?* (Izinius 2012 06 20); (413) *„Kai piktžolės išauga, tai kartais tenka ir su „trimeriu“ pasidaruoti, nes neužtenka tik pirštinaičių, išraudinėjant tas žoleles“*, – apie Ūkio ir „Snoro“ bankų krizes kalbėjo V. Vasiliauskas (alfa 2013 02 20); (414) *Finanzkrise, Rezession, Kernschmelze bei den Banken – wie Unkraut haben sich die Schlagworte des Grauens in unsere Köpfe eingenistet* (welt 2008 12 27). Piktžolės vaizdinys vienintelis, kuriame krizės augalas įvardijamas tiesiogiai.

Ištakos sritis AUGALAS padeda suvokti tam tikro reiškinių virtimą krize arba krizės perėjimą į pavojingesnę formą: (415) *Ekonomistai įvardija grėsmes, kurios gali peraugti į krizę* (VŽ 2011 08 11); (416) *Finansų krizė gali peraugti į valiutos krizę* (delfi 2000 05 11); (417) *Sollte sich die derzeitige Krise in der Finanzwelt zu einer Wirtschaftskrise auswachsen <...>* (welt 2011 09 14).

Abiejų kalbų pasaulėvaizdyje krizė siejama su (ne)derlingumu. Kaip dirvožemis verbalizuojama krizė reiškia, kad sudėtinga ekonomikos būklė sudaro sąlygas naujiems ekonomikos ir politikos reiškiniams atsirasti, pvz.: (418) *Nauji grybai dygsta iš krizės dirvos <...> Politikai raminasi, kad naujos, prieš rinkimus išdygstančios partijos – atgyvena ir beprasmis dalykas* (Irytas 2008 04 28); (419) *Die Krise scheint ein idealer Nährboden für die Verbreitung solcher Formate zu sein* (welt 2009 05 05).

Vokiškajame diskurse dirvožemis reikalingas pačiai krizei – jai atsirasti būtinos tam tikros ekonominės sąlygos: (420) *Eine ultralockere Geldpolitik ist der beste Nährboden für Finanzkrisen* (handelsblatt 2013 10 31). Tik lietuviškuose pavyz-

⁵³ Parafrazuota J. W. Goethe eilėraščio *Mignon* (*Kennst du das Land, wo die Zitronen blühen*) eilutė.

džiuose ekonomikos rodiklių mažėjimas yra nederlingas metas: (421) *Santūriai vertinami ir praėję metai, nors po nederlingo sunkmečio 2011-aisiais augo ir sandorių skaičius, ir bendra jų vertė (VŽ 2012 02 15).*

Skirčiau išvados:

1. Konceptualioji metafora KRIZĖ YRA AUGALAS kiekybiniu ir kokybiniu požyriū labiau plėtojama vokiečių kalbos diskurse. Vokiški metaforiniai pasakymai įvardija krizės žiedus, branduolį, trąšas, šiltnamį – lietuviškam diskursui nebūdingus vaizdinius.
2. Pagal metaforinių pasakymų raišką abiejose kalbose dominuoja ištakos srities požymių perkėlimas į tikslo sritį, kai ištakos sritis neįvardijama, o nurodomas tik jos atributinis požymis, iš kurio galima atkurti visą ištakos konceptą, pvz., minimos augalo dalys. Dažniausiai perkeliamas požymis yra šaknys. Rečiau perkeliama predikatiniai požymiai, t. y. augimo, vešėjimo, žydėjimo vaizdiniai.
3. Ištakos sritis AUGALAS atskleidžia krizės gyvavimo ciklą. Krizei atsirasti reikalinga tinkama dirva (ekonominė aplinka), krizės sėklos ar grūdas yra krizės pradai, ją sąlygojantys veiksniai, išdygusi krizė leidžia šaknis ir veda netikusius vaisius (pasekmes), besiplėtodamos krizės šaknys ardo augaliją (finansinius išteklius). Krizės augalas gali mutuoti į dar negatyvesnius darinius (kitų rūšių krizes), komplikuodamas ir taip sunkią ekonomikos padėtį.
4. Vokiškajame pasaulėvaizdyje imamasi prevencijos, kad krizė neatsirastų – raunamos krizės šaknys ir naikinamas grūdas, o lietuviškai kalbantieji imasi aktyvesnių priemonių jau išdygusiam krizės augalui naikinti – trimerio, pirštinaičių ir rovimu.
5. Paprastai ištakos sritis AUGALAS ekonomikos diskurse lemia teigiamai konotuosius metaforinius pasakymus, nes būdingiausi augalo perkeliameji požymiai – augimas, žydėjimas ir vaisiai struktūruoja gerą ekonomikos būklę, pvz.: *ekonomikos vaisiai, ekonomikos atsigavimo ūgliai, rinkos žaliuoja, investicijų derlius*. Krizės diskurso metaforų vertinamasis aspektas priešingas, nes krizės augalas ekonomikoje yra perteklinis, parazitinis.

3.3. IŠTAKOS SRITIS GYVŪNAI

Ištakos srityje GYVŪNAI išskirtini konceptai PARAZITAS ir PAVOJINGAS GYVŪNAS (ŽVĖRIS). „Parazitų metaforos“ dažnos, kai ištakos srities BIOLOGIJA požymiai perkeliama visuomeniniams ar politiniams reiškiniams konceptualizuoti (Musolff 2011, 1). Abiejų kalbų pavyzdžiai rodo, kad krizė kenkia ekonomikai, rinkai, biudžetui: (422) *Didesnė nei ekonomikos krizė pakando lietuvių širdį ir protą* (Irytas 2008 12 30); (423) *Krizė graužia laisvosios rinkos pamatus* (VŽ 2012 10 01); (424) Į Lietuvos dvarus įsisuko *krizės kandys*. <...> (ekonomika.lt 2011

06 07); (425) *Die Finanzkrise ist völlig unbewältigt, sie frisst sich immer weiter in Wirtschaft und Staatshaushalte hinein* (TAZ 2010 06 29).

Lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje krizė tiesiogiai lyginama su žvėrimi (426) <...> *ši krizė tarsi užsnūdęs žvėris* (delfi 2013 08 13), turinčiu stambaus gyvūno atributus – iltis (427) *Keturios krizės iltys: kurios atšips pirmiausia?* (LR 1992 12 09), ragus (428) *Didžiausius krizės ragus pamatysime vidurvasarį* (Irytas 2010 04 18), nasrus (429) <...> *rusų oligarchų spjūvis į ekonomikos krizės nasrus* (Irytas 2008 10 28) ir keterą (430) *Ant JAV krizės keteros* <...> (delfi 2013 10 03).

Būtinai žvėries požymis – nagai ir dantys, simbolizuojantys krizės daromą žalą: (431) *Į krizės nagus patekusiems latviams broliška lietuvių poilsiautojų pagalba* (Irytas 2009 08 28). (432) <...> *vieniems krizė šiepia dantis, kiti dar gali kentėti* (Irytas 2009 03 05). Perkeliamasis požymis *pėdsakas* nurodo į krizės pasekmes: (433) *Vis dar akivaizdūs ekonominės ir finansinės krizės pėdsakai* (delfi 2014 05 23).

Žvėrimis būdinga ieškoti aukų, pvz.: (434) *Krizė sėlina į kaimo turizmo sodybas* (delfi 2008 12 09) ir praryti aukas, kuriomis tampa ne tik ekonomikos ištekliai, pvz.: (435) *Finansų krizė surijo pramonės pelną* (LR 1999 01 28) ar įmonės (436) – *Krizė ryja baldų fabrikus* (klaipeda.diena 2009 06 27), bet ir žmonės – (437) *Krizėi į nasrus pirmiausia kiša vargšus* (Irytas 2008 12 15). Krizės žvėris nėra visagalis – (438) *Tikrų vertybių krizė neįkanda* (Irytas 2009 12 11), jis gali būti užmuštas (439) *Jungtinės Valstijose perlaužė nugarkaulį didžiausiai per kelias pastarąsias kartas recesijai* <...> (delfi 2011 01 26).

Konkretus gyvūnas Lietuvos viešajame diskurse minimas tik vieną kartą: (440) *Recesijos baimę galima palyginti su senovės močiūčių gąsdinimais mišku ir vilku. Močiutė net nežino, ar tas vilkas tame miške gyvena, ir jei gyvena – ar dantys jam dar neiškritę* (balsas 2008 10 22). Krizės savybė sutrikdyti ekonomiką, varžyti ūkio subjektų veiklą verbalizuojama palyginimais su vandens gyvūnais ir paukščiais: (441) *Krizės čiuptuvai siekia vis toliau* (Izinios 2008 12 31). Prototipinė daiktavardžio *sparnas* reikšmė ‘paukščių, vabzdžių skrendamasis organas’ leidžia teigti, kad krizė turi paukščio bruožų: (442) *Per pasaulį nuvilnijus ekonomikos krizei, jos europiniam sparnui skaudžiai palietus Islandiją, Airiją* <...> (apzvalga 2013 07 04).

Vokiškas krizės žvėris panašus į lietuviškąjį – turi nagus (443) *Krise fuhr ihre Krallen aus* (KZ 2010 03), kuriais drasko ne tik ekonomikos subjektus (444) *Krise kratzt auch die staatliche LfA-Bank* (NUZ 2009 03), bet ir perkamąją galią – (445) *Krise kratzt nicht an der Kaufkraft der Deutschen* (welt 2009 03 26). Naguose krizė laiko ne tik šalies regionus (446) *Finanzkrise hat auch Mainfranken in ihren Krallen* (Mainpost 2008 10 23), bet ir laukinius gyvūnus (447) *Wildtiere in den Krallen der Krise* (BAZ 2009 05 06).

Nuo krizės nagų lieka randai, simbolizuojantys krizės pasekmes: (448) *Krizės randai Lietuvos krepšinio žemėlapyje* (15min 2013 04 03); (449) *Die Krise hat tiefe Narben hinterlassen, die Angebot und Nachfrage für viele Jahre beeinflussen* (HAZ 2009 08). Kaip ir lietuvių kalbos diskurse, krizė daro akivaizdžią žalą, vadinamą pėdsakais: (450) *Die Krise hat tiefe Spuren im Schweizer Aussenhandel hinterlassen. Exporte und Importe sind im 1. Halbjahr eingebrochen* (SGT 2009 07).

Vokiškoji krizė ėda ne tik finansinius išteklius, pvz., (451) *Da gleichzeitig das Geld in der Krise „weggefressen“ werde <...>* (HAZ 2009 08); (452) *Die Krise frass damit drei Jahre Wachstum auf* (SOZ 2009 07), bet ir žmones: (453) *Die Krise frisst die Euro-Retter* (KZ 2012 04 24). Ji sėlina ir tykoja aukų, pvz., (454) *Die Krise schleicht, ihr Ende ist noch längst nicht in Sicht* (RHZ 2007 09). Vokiečių kalbos pasaulėvaizdyje krizė yra visur – už kiekvieno kampo, užnugaryje arba pasislėpusi po žeme: (455) *<...> hinter jeder Ecke die Krise lauert* (NUN 2009 04); (456) *Aber die Krise lauert im Hintergrund* (welt 2012 03 01); (457) *Die Krise lauert unter der Oberfläche* (HAZ 2009 01). Krizė vokiečių kalbos diskurse ypatinga tuo, kad ėda vaikus, t. y. mažina gimstamumą: (458) *Die Wirtschaftskrise frisst ihre Kinder. Mit steigender Arbeitslosigkeit sinkt die Geburtenrate in Europa* (stern 2013 07 10).

Vokiečių kalbos diskurse krizės žvėrį mėginama priišti, pvz., (459) *Zerreißt uns die Euro-Krise oder bändigen wir sie?* (bild 2013 03 24), tačiau įvairūs veiksniai gali jį atrišti, pvz., (460) *Die Abspaltung der Republiken und die Invasion Russlands, das sie unterstützte, entfesselten 2008 eine internationale Krise* (welt 2010 07 23).

Ekonomikos krizė plinta šokinėdama, pvz., (461) *Soziologen befürchten ein Überspringen der Krise von der Wirtschaft auf die Gesellschaft* (HAZ 2009 04), ji gali mutuoti ir tapti globalia: (462) *Die Bankenkrise, die zur Weltkrise mutiert ist, erwischt den Freistaat voll* (NUN 2008 11). Krizę stengiamasi nusipurtyti kaip nepageidaujamą gyvį – (463) *Die Börse will die Krise abschütteln* (FAZ 2009 07 18). Laikiniai sumažėjęs krizės aktyvumas vokiškajame diskurse verbalizuojamas kaip žiemos miegas, pvz., (464) *Nach Auffassung führender US-Wirtschaftswissenschaftler könnte die Finanzkrise bald erneut ausbrechen. Sie sei womöglich nur „in den Winterschlaf gefallen“ <...>* (preussische 2009 09 23).

Vokiški metaforiniai pasakymai konkrečiau gyvūno dažniausiai taip pat neišvardija, vieninteliame pavyzdyje krizė lyginama su krokodilu, apeliuojant į krizės savybę „suryti“ finansinius išteklius: (465) *Was aber soll werden, wenn Kaspers Sponsoren ausbleiben, weil das Krokodil „Rezession“ ihr Scheckbuch gefressen hat?* (RHZ 2004 02).

Lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje krizė turi čiuptuvus, tačiau aštuonkoju nevadinama. Vokiškoji krizė tiesiogiai lyginama su aštuonkoju, turinčiu antgamtinės būtybės bruožų: (466) *Diese Krise hat sich zu einer vielarmigen Krake entwickelt, die alles überschattet und alles zu verschlingen droht. So groß, so mächtig, dass kaum jemand noch alle Facetten durchdringt und überblickt <...>* (NUN 2012 07).

Abieiose kalbose ištakos sritis GYVŪNAI implikuoja neigiamą vertinimą, kurį patvirtina kolokacijos *krizė išplito, krizė įsiskverbė, krizės čiuptuvai, krizės nagai, krizės nasrai, krizės dantys, krizė suleido dantis, krizės letena, krizės iščiulpti gyvenotojai, krizė gelia, krizė drasko, krizė ėda, krizė sėlina*. Tai patvirtina teiginius, kad zoomorfizmai lietuvių (Gudavičius 2009, 119) ir vokiečių kalbose (Hsieh 2007, 208) paprastai turi neigiamą vertinimą.

Skyriaus išvados:

1. Ištakos konceptą abiejose kalbose vienija parazito ir pavojingo žvėries požymiai, kurie papildomai aktualizuoja ištakos konceptą BAIMĖ.
2. Pagrindinis būdas sieti ištakos konceptą GYVŪNAS ir tikslo konceptą KRIZĖ yra atributinių ir predikatinių požymių perkėlimas. Vengiama tiesioginio konceptų sutapatavimo ar konkretaus gyvūno pavadinimų, tik pavieniuose pavyzdžiuose užsimenama apie vilką, aštuonkojį su galingais čiuptuvais ir krokodilą. Šiems gyvūnams, taip pat minėtiems parazitams būdingas rajumas, nepasotinamumas – tai pagrindinis šių ištakos sritį charakterizuojantis motyvas.
3. Abi kalbinės kultūrinės bendruomenės mato kiek skirtingą padarą. Lietuviškajame diskurse pabrėžiamas gyvūno stambumas, demonstruojantis krizės galią, o vokiečių kalbos diskurse svarbus graužiančio parazito vaizdinys. Įvairesnis vokiško žvėries racionas reiškia didesnę pavojų ekonomikos ištekliams.

3.4. IŠTAKOS SRITIS ŽMONĖS

3.4.1. ŽMOGUS KAIP FIZINĖ BŪTYBĖ

3.4.1.1. KRIZĖ YRA ORGANIZMAS

Kūno dalių ar gyvybinių procesų pavadinimai atskleidžia, kad krizė yra organizmas, pasižymintis tam tikra anatomija: (467) „*Nors krizės ir atrodo skirtingos, galima rasti bendrą jų visų anatomijos vardiklį*“ <...> (delfi 2015 04 19). Krizės kūne plaka *krizės širdis* (balsas 2013 08 25), apčiuopiamas *krizės pulsas* (Irytas 2008 12 01), jaučiamas *krizės alsavimas* (Irytas 2009 03 18), matomas *krizės veidas – su makiažu* (balsas 2009 05 06). Pastarasis pavyzdys neleidžia daryti išvados, kad krizė yra moteriškos lyties, nes vokiškajame diskurse užfiksuota ir vyriško organizmo bruožų – detalizuojama krizės kūno konstitucija ir išvaizda. Krizė būna kaulėta, apvaloka, su ūsais arba intelektualė. Skirtingi krizės kūno sudėjimai simbolizuoja nevieningą žinomų verslininkų ir ekonomistų nuomonę apie krizę: (468) *Die IT-Branche hat inzwischen einige zu bieten, Herren mit Falten, die wissen, was Krise ist. Es gibt sie in der knochigen Version wie Barrett, als rundlichen Verkäufer wie Microsofts Schnäuzerträger Kevin Turner oder intellektuell wie Leo Apotheker, Co-Chef bei SAP* (HAZ 2009 03 03).

Abiejų kalbų viešajame diskurse minimas *tikrasis krizės veidas* (VŽ 2010 10 11); *das wahre Gesicht der Krise* (bildungsblick 2014 11 17). Tai rodo, kad krizė yra apgaulingas ekonomikos reiškiny. Vokiško viešojo diskurso dalyviai ne tik neišvengiamai vertina, bet ir bjaurisi krizės išvaizda, kurią charakterizuoja nemalonūs, perkreiptas veidas (snukis): (469) *Die Fratze der Euro-Krise* (FAZ 2013 01 28). Lietu-

viškoji krizė turi pirštą, nurodantį konkretų krizės kaltininką: (470) *Kauno „Žalgirį“ krečiančios krizės pirštas rodo į patį klubo šeimininką* (lrytas 2011 11 27).

Krizės atsiradimas ir vystymasis verbalizuojami kaip organizmo gyvenimo etapai, pvz.: (471) <...> *būtent Jungtinėse Valstijose užgimė pasaulio ekonominė krizė* (lrytas 2011 12 22); (472) *die Krise entwickelt sich* (spiegel 2014 07 24). Abiejų kalbų diskurse nurodomas amžius leidžia spręsti apie kelių savarankiškų ekonomikos krizių egzistavimą, nes krizės verbalizuojamos visame 1990-2015 m. diskurse: (473) *Euro krizei neseniai sukako dveji metukai* (veidas 2012 08 24); (474) *Ketvirtus gyvenimo metus skaičiuojanti krizė* <...> (lrytas 2012 05 23); (475) *Am Ende der Wall Street: Die Krise hat Geburtstag. Fünf Jahre Lehman-Pleite* (politik-im-spiegel 2013 09 17).

Krizei būdinga giminės pratęsimo savybė. Gimdančiai krizei būdingos antgamtinės galios – krizė suvokiama kaip fizinė būtybė, tačiau ji dažniausiai gimdo ne vaikus, bet negatyvius reiškinius: *nusikaltimus maisto rinkoje* (balsas 2009 09 05), *emigraciją* (lrytas 2010 04 13), *populistinius judėjimus* (Izinios 2011 11 26), *moralinę krizę* (R 2009 11 19), *depresiją* (delfi 2014 11 12). Gimdomi vaikai atspindi visuomenės pokyčius, kuriuos sukelia krizė: (476) *Pasaulinė finansų krizė pagimdys naują žmonių rūšį* <...> „Mes pamažu tampame kita žmonių rūšimi. Iš Homo sapiens judame Homo evolutis link“ <...> (lrytas 2009 05 20).

Vokiečių kalbos diskurse krizė taip pat turi vaikų, pvz.: (477) *das Kind der Krise, Kind der Rezession* (ZT 1999 03). Krizė gimdo neigiamus reiškinius, pvz.: nestabilumą – (478) *Die Krise gebiert Instabilität* (FAZ 2013 12 31), monstrus – (479) *Gebiert diese Endlos-Krise ein politisches Monster?* (voxeurop 2011 12 01), tačiau, skirtingai nei lietuviškajame diskurse, daugelis pavyzdžių liudija neutralų ar net teigiamą krizės vaikų vertinimą.

Vokiškoji krizė gimdo geografinius regionus (480) *Europa wurde aus der Krise geboren – es kann auch in der Krise wachsen* (handelsblatt 2011 07 21), politikos žvaigždes (481) *Die Krise hat auch einen neuen politischen Star in Chile geboren* (MM 2010 10), politinius projektus (482) *Die Krise gebiert ein schwarz-gelbes „Projekt“* (welt 2010 01 19), nacionalinius bankus (483) *Aus der Krise geboren. Die US-Notenbank Fed wird 100* (tagesspiegel 2013 12 23), automobilius (484) *Geboren aus der Krise. 55 Jahre Mini* (welt 2014 08 18), teigiamus reiškinius, pvz., viltį (485) *Krise gebiert Hoffnung* (BAZ 2009 09 18) arba tiesiog kažką gero: (486) *Jede Krise gebiert jedoch Gutes* (HAM 2008 10 13).

Kiekvienam organizmui reikalingas maistas ir miegas. Paprastai krizė valgo finansinius išteklius, t. y. sukelia finansinę žalą: (487) *Kreditų krizė gali suvalgyti investicinių bankų pelnus* (lrytas 2007 09 17). Metoniminis perkėlimas padeda verbalizuoti taupymo priemones krizės metu: (488) *Krizė minta makaronais ir kruopomis* (VŽ 2009 09 14); (489) *Krizė greitojo maisto nevalgo* (delfi 2009 01 22). Skirtingų savybių turinčios krizės maitina viena kitą, sudarydamos uždara mitybos ciklą. Tai sustiprina sunkiai nugalimos, autonomiškai veikiančios krizės įspūdį: (490) *Iš gamtos ir biržos atėjo mūsų gerovės augimas, dabar finansų krizė ir aplinkosaugos krizė maitina viena kitą, teigia G. Monbiot* (lrytas 2008 10 29). Vokiškajame diskurse

krizė išmaitina pati save: (491) *Die bereits eingetretene Rezession in Japan speit sich somit von selbst* (presse 1998 08). Abiejų kalbų pavyzdžiai atskleidžia, kad krizės organizmui miegas nereikalingas. Tai reiškia, kad neigiamas krizės poveikis juntamas nuolat: (492) *Tačiau krizė nesnaudžia* (delfi 2008 12 31); (493) *Die Krise schläft nicht!* (diekrise.com). Miego požymis abiejų kalbų diskurse sieja krizę ne tik su visu ištakos konceptu ORGANIZMAS, bet ir su atskirais jo požymiais, t. y. organizmo gyvybiniais procesais: (494) *Europos finansų ministrai teigia, kad Dubajaus skolų rūpesčiai neturės didelės įtakos Europos regionui, kuris bunda iš recesijos* (balsas 2009 12 02).

3.4.1.2. KRIZĖ YRA LIGA

Ligos požymių perkėlimas problemoms konceptualizuoti yra universalus daugelyje kalbų (Baldauf 1997, 206; Kövecses 2010, 205). Ekonomikos krizė apibūdinama įvairiais negalavimais, kuriuos galima suskirstyti į virusines ligas, skausmą, žaizdas, nukraujavimą, kitus įvairius susirgimus bei žalingus įpročius.

Virusas. Abiejų kalbų diskurse dažniausias viruso vaizdiny: (495) *Lietuvoje tuo bemat pasinaudota ir kai kas itin gerai užsidirbo vien iš to, kad po šalį paskleista krizės infekcija* (R 2008 01 02); (496) *Wie ein Virus hat die Finanzkrise die Welt erfasst* (FAZ 2013 02 28). Krizė kaip užkrečiama liga verbalizuojama metaforiniais pasakymais *krizės virusas, krizės bacila, krizės drugys, krizės karštinė, krizės epidemija, krizės užkratas, krizės sukėlėjas, ekonominė sloga, taupymo karštligė, Krisenvirus, Kriseninfection, Krisenseuche, Krisenepidemie, Krisenübertragung, Krisen-Anzeichen, Krisenansteckung, Krisen-Entzündung, Fieberkurve der Krise*. Vokiečių kalbos diskurse krizės lyginimas su virusu pabrėžia jos paplitimo mastą: (497) *Finanzkrisen. Erhöhte Ansteckungsgefahr für die Schwellenländer. <...> Auch andere Schwellenländer zeigen erste Symptome der Ansteckung. <...> „Die ganzen Emerging Markets werden angesteckt. Selbst Mexiko und Russland haben den Virus <...> es ist offensichtlich, dass sie die Region ansteckt“* (FAZ 2002 06 24).

Nors ekonomikos krizė veikia pavienius asmenis, įmones, valstybes ir globalią ekonomiką, neužfiksuota pavyzdžių, kad asmeniniai finansiniai sunkumai būtų konceptualizuojami viruso metaforiniais pasakymais. Lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje krizės virusu užsikrečia valstybės, pvz., (498) *Ameriką purto elektros ūkio krizės karštinė* (t 2001), vokiečių kalbos pasaulėvaizdyje – valstybės ir stambios įmonės: (499) *Nein, nicht von Griechenland ist die Rede, sondern von Portugal. Das Land wird von der Krise in Athen angesteckt* (SOZ 2010 04); (500) *Krisenvirus schwächt Mobilfunkriesen Vodafone* (reuters 2012 07 12).

Nors krizės kartojasi nuolat, imunitetas krizės virusui natūraliai neįgyjamas: (501) <...> *imuniteto nuo krizių neturi niekas* (t 2001); (502) *Aktien- und Investmentfonds sind nicht immun gegen Krisen* (HMP 2010 05). Vokiečių kalbos diskurse krizė silpnina ekonomikos imunitetą (503) *„die vom Krisenschock betäubten*

Abwehrkräfte“ <...> (HAZ 2009 01), o atsparumą suteikia skiepai: (504) *Didžiosios Britanijos ekonomikos gelbėjimo planas – skiepai nuo krizės viruso* (Irytas 2008 12 01); (505) *Konsum und EU-Geld impfen Polen gegen Krise* (bpb 2009 09 04).

Skausmas. Abiejose kalbose krizė tapatinama su skausmu. Lietuvių kalbos diskurse krizė yra ir skausmas, ir skausmo sukėlėjas: (506) *krizės skauduliai* (veidas 2010 06 14); (507) <...> *ateina kokia nors krizė ir tarsi pirštu duria į pačią skaudžią vietą* (delfi 2012 11 28). Lietuviškąją krizės skausmą siekiama mažinti, pvz.: (508) *Lietuvos turtuoliai ekonomikos krizę malšina pirkdami katerius* (alfa 2008 07 10), o vokiškajame diskurse, atvirkščiai, kalbama apie didesnio skausmo naudą ekonomikai: (509) *Denn je größer die Schmerzen der Krise, desto geringer wird die Wiederholungsgefahr* (welt 2010 04 10). Vokiškajame diskurse krizės skausmai juntami ne tik ekonomikoje, pvz., (510) *Schmerzen im „Rückgrat der deutschen Wirtschaft“: Maschinenbauer steuern in die Krise* (n-tv 2014 02 04), bet ir sieloje, pvz., (511) *Diese Krise tut mir in der Seele weh* (zeit 2014 08 14). Iš krizės gimsta daug fenomenų, todėl logiška tapatinti krizę su sąrėmiais ir pogimdyviniais skausmais: (512) <...> *bei den ersten Wehen einer Rezession* (KZ 2000 11); (513) *Finanzkrise und Konjunktur – schmerzhaftes Nachwehen* (sueddeutsche 2010 05 17).

Žaizda. Vienas krizės skausmo šaltinių – krizės žaizdos, charakterizuojančios neigiamą poveikį ekonomikai, pvz.: (514) *pasaulio ekonomika dar nėra pilnai išsigydyusi praūžusios krizės žaizdų* (nordea 2011 05 18). Vokiečių kalbos diskurse krizės žaizdas galima pagydyti išoperuojant problematiškus vertybinius popierius: (515) *Die UBS ist jetzt vom Klumpfuss der problematischen Wertpapiere befreit. Damit ist die Sache vorbei: Die blutende Wunde ist operiert und vernäht* (tagesanzeiger 2008 10 17). Užkrėstos žaizdos požymis įtaigiai verbalizuoja krizės žalą ekonomikai: (516) *Dabar, norint suvaldyti krizę, reikia imtis greitų priemonių, nes neprižiūrima žaizda gali lemti kraujo užkrėtimą* (delfi 2013 11 26); (517) <...> „*kai ranka gangrenuoja, reikia galvoti apie jos nukirtimą, nes kitaip grėsmė kyta visam kūnui*“ (15min 2012 02 07). Gangrenos požymis nesvetimas ir vokiškajame diskurse: (518) *Die Krise frisst sich wie ein Wundbrand von Markt zu Markt* (RHZ 2008 03).

Užgijusi krizės žaizda palieka randą, simbolizuojantį ilgalaikės pasekmės ekonomikai: (519) *Ekonominis sunkmetis gyventojams ilgam palieka randus jų finansinei elgsenai* (delfi 2014 03 20); (520) *Brandžios ekonomikos tebesigudo randus nuo 2008-2009 metų krizės* (delfi 2012 11 14). Dalis metaforinių pasakymų, kuriuose minimas skausmas ir krizės žaizdos, gali būti priskiriami ištakos sričiai GYVŪNAI, pvz.: (521) *Langų gamintojai išsilaižė krizės žaizdas ir planuoja plėtrą* (VŽ 2013 08 17); (522) *Der Dax leckt seine Wunden* (ARD 2014 09 26).

Kraujavimas. Ekonominę žalą abiejose kalbose padeda išryškinti žaizdų kraujavimo vaizdinys. Kraujavimas reiškia prekybos arba pajamų mažėjimą: (523) *Krizės metu kaip reikiant nukraujavusi nekilnojamo turto (NT) rinka baigia atsitiesti* (delfi 2013 09 02); (524) <...> *artimiausiu metu teks nukraujuoti lietuvių namų biudžetams* (R 2011 03 12); (525) *Krizė ligoniams dar labiau nuleis kraują* (delfi 2010 02 04).

Vokiečių kalbos diskurse kraujavimas visų pirma siejamas su taupymu: (526) *Sparprogramm des Krisen-Staats Zypern – Regierung lässt Rentner für die Krise bluten* (focus 2013 04 02). Vokiškuose tekstuose perkeliama šis požymis *kraujas* gali būti aktualizuojamas kartu su požymiu *kryptis žemyn*. Tai sustiprina metaforišką kraujavimo vaizdinį, sudaromas įspūdis, kad objektas skęsta kraujyje: (527) *Daimler in der Krise. Benz im Blut* (sueddeutsche 2013 04 23).

Kiti susirgimai. Abiejų kalbų viešajame diskurse aptinkami metaforiniai pasakymai, verbalizuojantys krizę kaip ligą, sukeliančią organizmo išsekimą, pvz.: (528) *Milžiniškus išteklius gynybai skyrusias JAV galutinai išsekino krizė* (VŽ 2011 09 12). Vokiškajame diskurse euro valiuta vaizduojama kaip krizės nusilpnintas, lovoje gulintis atkritęs ligonis, kuriam gresia raumenų atrofija bei rankų arba kojų amputavimas: (529) *Euro. Bericht vom Krankenbett. Bei der Euro-Krise häufen sich die Rückfall-Symptome. Der Patient riskiert einen Muskelschwund wie – Japan in den 1990ern. Die Ärzte sind in einem Dilemma: Beine heilen und Arme amputieren – oder umgekehrt?* (weltwoche 2014/43).

Tai, kad krizės liga kenkia kojoms, patvirtina ir kiti pavyzdžiai. Ištakos konceptas KOJOS (TVIRTAS LAIKYMASIS ANT KOJŲ) susijęs su ištakos konceptu KRYPTIS AUKŠTYN, verbalizuojančiu gerą ekonomikos būklę. Ekonomikos „kojoms“ sunkiai kenkia dvi krizės – 2007-2008 m. finansų krizė sulaužo kojas, o vėlesnė euro krizė sutrupina kaulus: (530) *Selbst vor der Finanzkrise von 2007/2008 waren die Beine der Euro-Zone ziemlich schwach. Bei diesem Unfall gab's Beinbrüche. Und die darauffolgende Euro-Krise zerschmetterte die Knochen* (weltwoche 2014/43).

Krizė gali taip išsekinti, kad ekonomiką ar jos subjektus išstinka liguistas miegas, simbolizuojantis ekonominį pasyvumą: (531) *<...> atsigauantis eksportas pamažu daro įtaką iki tol buvusiai letargo būsenos vidaus prekybai <...>* (delfi 2011 12 20). Krizės sukeliama ekonominis pasyvumas ar įmonės veiklos sustabdymas abiejų kalbų diskurse suvokiamas kaip koma, pvz.: (532) *Premjeras Algirdas Brazauskas stengiasi sukurti įspūdį, kad jo vadovaujama Vyriausybė pradeda dirbti Lietuvos ūkiui esant vos ne komos būsenos* (delfi 2001 07 25); (533) *Es ist wie im Krankenhaus: Da liegt der Patient im Koma auf der Intensivstation* (stern 2009 03 08).

Abiejuose kalbose krizė siejama su kvėpavimo takų susirgimais. Dalį jų sukelia jau aptartas krizės virusas. Lietuviškajame diskurse krizė siejama su sloga: (534) *Lietuvai gresia ekonominė „sloga“* (delfi 2007 03 21), tuo tarpu vokiečių viešajame diskurse krizė lyginama su astma: (535) *Bludau verglich die Euro-Krise mit dem Auftreten von Asthma* (GÖT 2013 01 04).

Apie finansinius procesus įprasta kalbėti kūno koncepto nominacijomis, ypač pasitelkiant konceptą KRAUJOTAKA: *pramonės širdis, ekonomikos kraujotaka, ekonomikos pulsas*. Krizė suvokiama kaip ekonominės „kraujotakos“ sutrikimas: lietuviškajame diskurse tai kraujospūdžio kritimas (536) *1996 metų horoskopas: Lietuvos ekonomikos kraujo spaudimas gerokai sumažės* (LR 1996 01 15) ir infarktas: (537) *Dauguma euro zonos šalių jau ilgą laiką išgyvena skolų krizę. Vyriausysis Rusijos banko finansininkas diagnozuoja tokią pačią ilgą „ligą, priešinfarktingę*

ekonomikos būseną“ ir plačiojoje Rusijoje (mintis.info 2012 04 01). Vokiečių kalbos diskurse krizė tapatinama tik su infarktu: (538) *Ein Jahr nach dem Lehman-Infarkt: Krise – welche Krise?* (rp-online 2009 09 13).

Vėžio vaizdiny atskleidžia daugybės, mirtinas krizės pasekmes ne tik atskiroms finansų institucijoms, bet ir visai ekonomikai: (539) „*Manėme, jog tai sunkus gripas, tačiau pasirodė, jog vėžys*“, sakė V. Vasiliauskas (delfi 2012 06 20); (540) *Atrodo, toji krizė plinta kaip vėžys po viso pasaulio kūną* (KD 2008 11 20); (541) *Die Wirtschaftskrise ist wie Krebs* (n-tv 2011 09 27).

Krizės ligos nualina ne tik kūną, bet veikia ir psichiką. Dažniausias sutrikimas – stresas: (542) *Apklausa: žmonių reakcija į krizę – kaip į didelį stresą* (lyrtas 2009 10 19); (543) *Folgen der Finanzkrise. Neuer Stress für US-Banken* (wirtschaftswoche 2011 01 10). Bankams svarbu atsispirti stresui, todėl Europos Centrinis bankas rengia streso testus: (544) *Lieber Stresstest als Finanzkrise. Die Europäische Zentralbank zwingt Banken beim anstehenden Stresstest zum schnellen Handeln* (wirtschaftswoche 2014 07 17).

Vokiški pavyzdžiai patvirtina ir sunkesnes psichikos ligas – krizės metu išprotėjama: (545) *Griechenland-Krise. „Es ist ein Wahnsinn“* (zeit 2011 07 04); (546) *Irrer Krisen-Wahnsinn! Otto Rehhagel wird neuer Präsident von Griechenland* (tagesspiegel 2013 03 27).

Dalis krizės susirgimų neturi konkrečios ligos požymių, pvz.: (547) *Pirmieji 2007 m. krizės simptomai pasireiškė sprogus JAV, o vėliau ir kitų šalių nekilnojamojo turto kainų burbului* (bernardinai 2013 01 03); (548) <...> *Europa nenori pripažinti, kad jos ekonomika negaluoja* (delfi 2011 01 10); (549) *In Europa, den USA, den Schwellenländern: Überall kränkelt die Wirtschaft* (zeit 2014 01 23).

Žalingi įpročiai. Prie krizės ligų galima priskirti žalingus įpročius, kurie labiau būdingi lietuviškajam diskursui. Ekonomikos krizė Lietuvoje suvokiama kaip pagirios, kurias sukelia netaupumas: (550) *Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV) – užsitęsusių pokrizinės „pagirios“* (delfi 2013 01); (551) *Dar iki 2008 m. krizės daug kalbėjote apie neatsakingą kreditavimą ir apsvaigus nuo skolintų pinigų neišvengiamai ateinančias pagirias, su kuriomis susidurs ekonomikos pablogėjus makroekonominėi situacijai pasaulyje* (VŽ 2012 10 26). Tokią klišę patvirtina ir kiti metaforiniai pasakymai, kurių autoriai yra žinomi Lietuvos ekonomistai, pvz.: (552) *Linksminėms, siautėme, o dabar atėjo išblaivėjimas, ir skauda galvele, sako R. Vainienė* (delfi 2009 11 21).

Vokiškų pavyzdžių tekстыne aptiktas tik vienas metaforinis pasakymas, motyvuotas ištakos koncepto ŽALINGI ĮPROČIAI požymių, o ir pastarasis apibūdina krizę buvusiose socialistinėse valstybėse: (553) *Osteuropa: Der Kater nach der Party <...> Doch nun hat die Wirtschaftskrise die einst sozialistischen Staaten erreicht – in Polen und Tschechien bricht die Produktion ein, Lettland, Rumänien und Ungarn brauchen Milliardenhilfe* (spiegel 2009/13).

Turinio požiūriu pati drastiškiausia viešajame diskurse aptikta metafora atskleidžia, kad krizė sukelia priklausomybę nuo narkotikų, vadinamų pinigais: (554) *Lietuvos Prezidentės kelionė pas švedų bankininkus išmaldos – kaip narkomanės*

šauksmas, kad už Europos pinigų susileistų dar vieną dozę (Irytas 2009 08 13). Ekonomikos krizė suvokiama ne tik kaip kvaišalų vartojimas, bet ir kaip pavojinga priklausomybės pasekmė: (555) S. Girdzijauskas. *Ekonominė krizė – perdozavimas ar perprodukcija?* <...> *Norint sveikai gyventi dozių reikia atsisakyti visai* (delfi 2013 11 02). Nors dažniausiai krizė verbalizuojama kaip priklausomybės liga, tačiau krizė gali būti ir vaistas nuo žalingų įpročių: (556) *Kai kuriuos krizė prablaivino* (delfi 2010 12 23).

Diagnozė. Krizė yra diagnozuojama liga: (557) *Lietuvos ūkiui rašoma skirtinga diagnozė* (delfi 2007 05 31); (558) *Krizės liga ekonomikoje diagnozuojama* <...> (delfi 2008 12 11); (559) *Prezidentė paskelbė diagnozę visai Lietuvai* <...> (Irytas 2009 08 13). Diagnozė nustatoma ne visuomet teisingai – krizė patvirtinama arba paneigiama: (560) <...> *buvo nustatyta neteisinga šalies ūkio ir ekonomikos diagnozė – esą Lietuvoje nėra nei krizės, nei recesijos* (balsas 2009 01 30); (561) <...> *bet, deja, pasirodė blogiau, nei padarę tyrimus diagnozavo daktarai*“, *sprendimus dėl „Snoro“ prisimena Lietuvos banko valdybos pirmininkas Vitas Vasiliauskas* (delfi 2012 11 16).

Dalis abiejų kalbų pavyzdžių rodo, kad dažnai aktualizuojami ne atskiri ištakos koncepto DIAGNOZĖ požymiai, bet sudaromas logiškos, nuoseklios medicininės apžiūros įspūdis: (562) *Panašių informaciją pateikia ir Lietuvą vertinantys įvairių šalių bei tarptautinių finansinių institucijų ekspertai – jie tartum gydytojais specialistais apžiūri atskiras paciento kūno dalis, tačiau tai, kad kai kurios kūno dalys gerai funkcionuoja, dar nereiškia, jog žmogus yra sveikas ir gyvens ilgai bei laimingai* (delfi 2009 07 19); (563) *Wirtschaftskrise: der Altbundeskanzler analysiert die Symptome, stellt die Diagnose und skizziert die richtige Therapie* (HAM 2008 12 08).

Abiejų kalbų diskurse diagnozuojama ūminė arba lėtinė krizės liga. Vokiški pavyzdžiai rodo, kad ūminė krizės liga nedaro didelės žalos ekonomikai, ji greitai pagydoma: (564) *Die akute Krise der WestLB ist abgewendet* (HAZ 2008 02). Abiejų kalbų diskurse labiau bijoma lėtinės ligos: (565) *Per tą laikotarpį krizė iš ūmio tapo lėtinė* <...> (delfi 2013 01 06); (566) *Der Internationale Währungsfonds (IWF) hat die Eurozone vor einer „chronischen“ Finanzkrise gewarnt* (FAZ 2013 04 17). (567) *VW befürchtet langwierige Krise* (FAZ 2010 01 25).

Diagnozei atlikti vokiečių kalbos diskurse pasitelkiami prietaisai, pvz., Graikijos krizei ištirti daroma kardiograma: (568) *„Das Bild sieht aus wie das Kardiogramm eines Toten, nichts bewegt sich“* <...> (handelsblatt 2011 09 19). Krizė veikia ne tik žmogaus sveikatą, bet ir aplinką, todėl reikalingas multimetras, matuojantis kūno temperatūrą ir oro slėgį: (569) *Das Fieberbarometer der Krise sind dabei die Kurse an den Aktienmärkten* (SOZ 2008 10).

Gydymas. Nustačius diagnozę, skiriamas gydymas. Lietuviškajame diskurse krizės pasekmės šalina abejotinos reputacijos gydytojai: (570) *Krizės „daktarai“ jau pirmąjį šimtadienį su žiniasklaidos palaiminimais nacionalizavo bankus, kitas finansines institucijas ir net gamybos įmones* (bernardinai 2009 04 10). Vokiečių kalbos diskurse diskutuojama, koks gydymo metodas yra tinkamas: (571) *„Mit*

welchen Behandlungsmethoden ist diese Krise therapierbar?“ (SGT 2009 11), tačiau, panagrinęjus abiejų kalbų diskursą, akivaizdu, kad populiariausias gydymo būdas – vaistai, simbolizuojuantys įvairius taupymo, investicijų ir kt. finansinės pagalbos būdus: (572) *Ar turite vaistų, saugančių nuo krizės?* (Irytas 2009 01 20); (573) <...> *socdemai žino vaistus, kaip Lietuvai padėti krizės metu* (balsas 2009 01 30); (574) *Stipri pramonė – vaistas nuo krizės* (VŽ 2013 03 08).

Vaistams abiejų kalbų diskurse išrašomas receptas: (575) *Gal turite antikrizinį receptą?* (15min 2009 08 28); (576) *Die Rezepte gegen die aktuelle Krise sind ja ähnlich wie bei der letzten Krise* <...> (SOZ 2009 06). Metaforiniai pasakymai atskleidžia tradicinę klišę, kad vaistai kartūs, t. y. priemonės krizei suvaldyti nemalonios: (577) *Aš TVF lyginčiau ne su policininku, o su gydytoju. Mes patariame pacientui, kaip išsaugoti sveikatą. Jei jis suserga, skiriame vaistų. Pacientai – šalytės – nemėgsta jiems skirtų vaistų. Dažnai skundžiasi, kad jie per kartūs* (Irytas 2009 09 15); (578) <...> *die VW-Mitarbeiter seine bittere Medizin gegen die Wirtschaftskrise schlucken müssen: Alle müssen mehr arbeiten* (BRZ 2005 09).

Perkeliamieji požymiai vaistas ir nuodas gali būti aktualizuojami kartu, nes krizė suvokiama kaip nuodas, paralyžiuojantis ekonomiką: (579) *Euro zonos krizė nuodija ir Vokietiją* (15min 2010 11 28); (580) *Eine China-Krise wäre für die deutsche Industrie und die Börse Gift* (welt 2013 06 22). Nuodui abiejų kalbų diskurse yra priešnuodis: (581) *Praėjus penkeriems metams nuo finansinės krizės pradžios JAV ir Europos lyderiai skelbia apie priešnuodį, padėsiantį išjudinti stringančias abiejų pusių ekonomikas* (15min 2013 07 07).

Vaistai, simbolizuojantys pinigus ar kitus finansinius išteklius, abiejų kalbų diskurse suleidžiami: (582) *Lato devalvacijos padėtų išvengti skubios valiutinės injekcijos į Latvijos ekonomiką* (15min 2009 05 28); (583) *Zwei zusammen gut 400 Mrd. Euro schwere Geldspritzen* <...> *Die erste Injektion ist Mitte September geplant* (TTZ 2014 08 25). Tik vokiečių kalbos diskurso metaforiniuose pasakymuose aktualizuojamas ištakos konceptas LAŠELINĖ: (584) *Aber der Staat hat sicher nicht genug Mittel, um allen jetzt angeblich wegen der Krise kränklichen Industrien per Geldinfusion das Überleben zu garantieren* (derstandart 2008 11 18).

Nors vaistų nuo krizės yra pakankamai, jie nėra labai veiksmingi, nes abiejų kalbų diskurse ieškoma panacėjos: (585) <...> *nepritaria politikai, kurios laikosi Vokietija ir jos kanclerė Angela Merkel – kad taupymas yra panacėja nuo skolų krizės* (Izinios 2012 02 22); (586) *Berlin teile den Glauben nicht, „dass Euro-Bonds jetzt ein Allheilmittel für die Krise wären“* (welt 2011 11 22).

Abiejuose diskursuose krizės nualintiems pacientams gresia mirtis, todėl juos mėginama gaivinti. Lietuviškuose metaforiniuose pasakymuose gaivinimo būdai beveik neatskleidžiami, pvz.: (587) <...> *nesiryžta gaivinti* šalies tarpbankinės rinkos (LR 1997 03 24); (588) <...> *marinti ar gaivinti Lietuvos ūkį?* (Irytas 2009 04 22), kalbama apie kvėpavimo atstatymą: (589) *Šiaulių oro uostui dar bus mėginama įpūsti gyvybę* (delfi 2001 12 06). Vokiškajame diskurse krizės paveiktos įmonės guldomos į reanimacijos skyrių: (590) *Finanzkrise erreicht Deutschland. Hypo Real Estate auf Intensivstation* (news.de 2008 09 29). Joms taikomas elektrošokas, simbolizuojantis

pinigus: (591) *Nachgefragt – Finanzkrise. <...> In anderen Worten, die Fed wirft die Notenpresse an. <...> Analysten sprechen von Elektroschocks – und spielen auf die schlimme Lage des Patienten an* (focus 2009 03 25). Pacientai aprūpinami „finansiniu“ deguonimi: (592) <...> *die Märkte mit Sauerstoff, sprich Geld, versorgen und so die globale Wirtschaft bei Laune halten* (welt 2007 09 07).

Sunkiais krizės atvejais abiejų kalbų diskurse tenka operuoti. Lietuviškojo diskurso pacientas yra Lietuvos bankų sistema, iš kurios išpjaunamas Snoro bankas: (593) <...> *Mes manome, kad toks kardinalus, ryžtingas chirurginis pjūvis padės visai sistemai ir leis ją stabilizuoti*“, – kalbėjo V. Vasiliauskas (delfi 2011 11 24). Dalis viešojo diskurso dalyvių krizę traktuoja kaip operuotiną visos rinkos ekonomikos ligą: (594) *Laisvosios rinkos ekonomika, kitaip – kapitalizmas, serga. Sukūrė daug gero, o dabar iš krizės eina į krizę. Reikalinga operacija. Tik ją turi atlikti patis ligonis* (delfi 2014 12 27). Vokiškajame pasaulėvaizdyje operuojama visa euro zona, operacijos baigtis nėra aiški: (595) *Eurokrise: Operation gelungen, Patient außer Lebensgefahr?* (finanzjournalisten 2013 01 30).

Be gydymo vaistais ir gaivinimo, krizės ligai įveikti lietuvių kalbos diskurse taikoma *finansų dieta* (LR 1998 02 02), *pinigų dieta* (lrytas 2008 11 18) ir *bankrotų terapija* (lrytas 2009 08 13). Dalis gydymo abiejų kalbų diskurse neturi konkrečių ištakos požymių: „gydyti“ *pinigus ir finansus, išgydys ligotą pramonę*. Kadangi gydymas ne visada sėkmingas, siūloma užsiimti ligos prevencija: (596) *Finanzkrise. Vorbeugen statt heilen* (tagesspiegel 2009 03 27).

Mirtis. Kai krizės nepavyksta išgydyti, kalbama apie krizės sukeltą ekonomikos subjektų mirtį: (597) *Už ekonomines krizes mokame gyvybėmis* (valstietis 2014 10 05), (598) *Vilniaus birža – be gyvybės ženklų* (VŽ 2009 11 18); (599) *Karstadt in der Krise. Überleben oder sterben* (sueddeutsche 2013 07 13). Ištakos konceptą MIRTIS patvirtina požymis *laidotuvės*: (600) *Lehman Brothers neturėjo būti palaidotas* (traders.lt 2014 10 26); (601) *Sonnen-Branche in der Krise. Bosch begräbt seine verlustreiche Solarsparte* (focus 2013 03 22).

3.4.2. ŽMOGUS KAIP VISUOMENINĖ BŪTYBĖ

3.4.2.1. KRIZĖ YRA ASMUO

Abiejų kalbų pavyzdžiai atskleidžia intelektines krizės savybes, kurios padeda suvokti krizę kaip asmenį, psichinę ir visuomeninę būtybę. Lietuviškajame diskurse vartojami giminytės, draugystės ryšių pavadinimai ir asmenų titulai tiesiogiai sutapatina konceptus ASMUO ir KRIZĖ, pvz.: (602) *Tačiau tai tik juokai palyginus su globalia ekonomikos krize. Visų krizių motina – tulpių krizė* (alfa 2009 08 15); (603) *krizė – kaip uošvė: ir gero – maža ir išvart negali* (balsas 2009 06 01); (604) *Alkoholis – krizės brolis. Visokio plauko krizės ir įvairiausios gamybos alkoholis – draugai nuo seno* (15min 2008 12 05); (605) *Mat šita tetulė kerta iš esmės* (15min

2008 12 05); (606) *Tad lenkiame galvas Panelei Krizei* (delfi 2008 12 11); (607) *Kalėdų mados pagal ponių Krizę* (KD 2009 11 13). Ištakos konceptas ASMUO gali būti aktualizuotas ir netiesiogiai per atributinius požymius, pvz.: (608) *Reinoldijus Šarkinas, Lietuvos banko valdybos pirmininkas: Krizės lopšys buvo JAV* <...> (KD 2008 11 20).

Krizė yra dirbantis ir atostogaujantis asmuo. Vokiškai kalbantiesiems krizė yra mokytojas, nurodantis kaip paspartinti ekonomikos augimą: (609) *Wer hätte noch vor Kurzem auf Indonesien gewettet? Das Land bildet jetzt mit China und Indien das Hoffnungstrio Chindonesia. So manches Mal ist die Krise der beste Lehrmeister* (focus 2009 08 19). Panašių pavyzdžių yra ir lietuviškajame diskurse, tačiau jie nėra ekspresyvūs, atstovauja konvencionalų raiškos būdą, pvz.: (610) *Pasaulinė krizė Lietuvoje: priežastys, padariniai ir pamokos* (lrytas 2011 02 09).

Ištakos požymis *atostogos* abiejų kalbų diskurse aktualizuoja ekonominės situacijos pagerėjimą: (611) *Vyriausybė ilsisi: krizė išėjo atostogų* <...> *Andrius Kubilius – leidžia sau paskelbti krizės atostogas ir su visa komanda laigyti po Lietuvą dviračiais?* (delfi 2009 08 04); (612) *Die Krise macht Urlaub. Boom trotz schlechter Wirtschaftslage* (KZ 2009 05). Krizės atostogos reiškia, kad apie ją mažiau diskutuojama vasaros laikotarpiu, taip pat prieš artėjančius rinkimus: (613) *Die Krise in Europa ist noch nicht überstanden* <...> *Doch sie macht Ferien, denn es ist nicht nur Sommer; in Deutschland wird im September gewählt* (WZ 2013 07). Jei krizė neatostogauja, ekonominė situacija negerėja: (614) *Die Krise nimmt keinen Urlaub* (MM 2002 07).

Apie krizę kaip asmenį galima spręsti iš tam tikrų fizinių veiksmų, pvz., atėjusi krizė abiejuose diskursuose beldžiasi į duris: (615) *! Rusijos duris beldžia krizė* (delfi 2012 07 03); (616) *Die Krise klopft auch an unsere Tür* (FR 2012 05 24). Viena-reikšmiškai priskirti šį perkeliamąjį požymį ištakos sričiai ŽMONĖS negalima, nes krizės beldimas į duris gali apeliuoti į ištakos konceptą GILTINĖ, verbalizuojantį artėjančią ekonomikos žlugimą. Beldimas gali peraugti į agresyvius veiksmus, pvz.: (617) <...> *kai krizė jau veržėsi per duris, o pensijas vis vien teko mažinti po kelių mėnesių* (delfi 2013 11 07).

3.4.2.2. KRIZĖ YRA MOKSLAS

Krizė yra sudėtingas reiškiny, todėl natūralu, kad abiejų kalbų diskurse pasitelkiamas ištakos konceptas MOKSLAS, kurio ryškiausias požymis – *uždavinys*. Užduočių tipai skirtingi. Lietuviškajame diskurse kalbama apie galvosūkį: (618) *G-20 susitikime Vašingtone sprendžiamas finansinės krizės galvosūkis* (lrytas 2008 11 15). Vokiškajame krizė vadinama mįsle: (619) *Finanzkrise – ein großes Rätsel!* (focus 2014 09 27). Abiejuose diskursuose minimi *krizės sprendimai* (vok. *Lösung der Krise*), tačiau pastaruosius metaforinius pasakymus reikėtų laikyti konvencionalizuotu raiškos būdu, kuris darbe nenagrinėjamas. Lietuviškajame diskurse krizė apibūdi-

nama mokslinės veiklos požymiais, pvz.: (620) *Krizės „išradimas“ – nemokamos atostogos* (delfi 2009 10 16), taip pat nuoroda į matematikos discipliną: (621) *Krizės matematika, arba kiek recesija kainavo moterims?* (delfi 2013 04 28).

3.4.2.3. KRIZĖ YRA MENO KŪRINYS

Ištakos koncepto MENAS požymiai apibrėžia krizę kaip literatūros, muzikos ar teatro kūrinį, turintį tipišką dalis – užuomazgą, įžangą, kulminaciją, atomazgą, žyminčias krizės vystymosi etapus, pvz.: (622) <...> *paneigti galimos finansinės krizės užuomazgas* (delfi 2008 01 21); (623) *pastaroji krizė tebuvo įžanga prieš krizių virtinę* (delfi 2011 05 17); (624) Šios *krizės kulminacija jau arti* <...> (delfi 2014 03 19); (625) *Vyriausybės krizės atomazga eina į pabaigą* (LR 2001). Vokiečių kalbos diskurse krizės vystymosi etapus simbolizuoja kūrinio pradžia ir pabaiga: (626) *Auftakt der Krise* (RHZ 2008 09); (627) *Krisenausklang* (eu-infothek 2012 07 31); (628) <...> *Happy Ends der Euro-Krise* <...> (merkur 2012 01 06).

Nelaiminga kūrinio pabaiga nurodo į stabiliai blogą situaciją: (629) *Höfert: Dieses Gefühl des Durchwurstelns kommt daher, da es in dieser Krise kein Happy End geben wird* (SGT 2012 09 01). *Scenarijų* galima traktuoti kaip kūrinio veiksmo požymį: (630) *Ekonomistas N. Roubini: „Mano pranašautas krizės scenarijus jau pildosi“* (Irytas 2012 07 09). Kartu aktualizuojamas spalvos požymis sustiprina krizės negatyvumo įspūdį: (631) *W. Buffetas: „Krizė JAV rutuliojasi beveik pagal juodžiausią scenarijų“* (Irytas 2009 03 10). Vokiečių kalboje krizės scenarijus yra ne tik veiksmo turinys, pvz., (632) *Krisenszenarien* (HAZ 2009 01), bet ir knyga, kurioje aprašytas scenarijus: (633) *Doch es gebe kein Drehbuch für die Krise, welche in dieser Form ziemlich neu sei* (SOZ 2009 09). Į rašytinį kūrinį nurodo požymis žodis: (634) *Im Klartext: Der Verlust wirtschaftlicher Dynamik, die Erstarrung der Gesellschaft, eine unglaubliche mentale Depression – das sind die Stichworte der Krise* (REI 2012). Veiksmo plėtotę liudija didėjanti kūrinio įtampa: (635) *Valdžios krizės drama pamažu auga* (delfi 2012 11 07).

Viešasis diskursas atskleidžia įvairias krizės kūrinio rūšis. Lietuviškajame nurodoma į trilerį, tuo pabrėžiant, kad krizei būdinga įtampa, greitas veiksmas, aštrūs pojūčiai: (636) *Finansinės krizės trilerio centre D. Britanijoje – 10 tūkst. galvų* (Irytas 2008 0 31). Teatro terminas *užkulisiai* padeda nusakyti, kad dalis krizės nėra visiems matoma: (637) *Ukrainos krizės užkulisiuose įsiplieskė kibernetinis karas* (delfi 2014 03 18). Krizę kaip muzikos kūrinį atskleidžia požymis *ritmas*: (638) *Gyvenimas krizės ritmu* (Irytas 2009 01 20); (639) *Im Rhythmus der Krisen* (welt 2011 12 28). Vokiškajame diskurse krizė apibūdinama *uvertiūros* terminu, pabrėžiant krizės trukmę: (640) *Wir sollten „Jahr“ sagen zu 2008 und es als das in Erinnerung behalten, was es wirklich war: eine sympathische Krisenouvertüre, zwölf Monate, ohne die 2009 nicht denkbar wäre* (HAZ 2009 01). Dirbtinę krizės kilmę nurodo spektaklio žanras: (641) *krizė – gerai surežisuotas spektaklis* (t), (642) *Die Krise – ein Schauspiel der*

Ohnmacht (tagesspiegel 2010 03 07), o neatsakingus veiksmus valdant krizę išryškina požymis *cirkas*: (643) *Krizės cirkas ir klounai* (zurnalistika-kitaip 2009 10 01); (644) *US-Finanzkrisenausschuss: Aufklärungs-Zirkus mit Top-Managern* (spiegel 2010 01 11).

Abiejose kalbose nustatytas ištakos požymis *šokis* padeda suvokti pokyčius, kurie vyksta krizės metu. Lietuviškajame diskurse pokyčiai greitai: (645) *Akcijų pasiutpolkė Estijoje*. <...> *Vieni specialistai tikina, kad tai susiję su pasaulio rinkų krize, kiti – jog tai tik sutapimas* (VŽ 1997 10 29). Vokiečių kalbos diskurse aprašomi pokyčiai vyksta lėtai, nes krizė tapatinama su valsu: (646) <...> *mit dem noch nicht zu Ende getanzten langsamen Walzer der Euro-Krise lassen erhebliche Zweifel an einer von Rationalität, durchgreifendem Sachverstand und entschlossenem Vorgehen geprägten Politik aufkommen* (welt 2011 08 10).

3.4.2.4. KRIZĖ YRA NUSIKALTĖLIS

Vienas ryškiausių krizės bruožų – nusikalstama veikla, priešiškus visuomenei ir individui. Agresyvūs krizės veiksmai išryškina krizės autoritetą – krizė gali *sėlinti*, užpulti, užklupti, *smogti*, *smaugti*, *naikinti*, *žudyti*, *siautėti*, (647) *krizė nesirenka aukų ir laiko* (delfi 2008 12 31), tačiau krizė nebaudžiama, ji nesislepia. Jėgos ir smurto nominacijos įvardija ekonominės krizės poveikį ekonomikos subjektams – individui, įmonei, valstybei (*krizės auka*, *biržoje smūgi patyrė Ūkio bankas*, *krizės smaugiama Latvija*) arba pastangas išvengti krizės: *smogti krizei*, *suoduoti smūgi krizei*, *susidoroti su krize*.

Žudymas ekonomikos diskurse reiškia verslo įmonės ar visos valstybės bankrotą (*krizė žudo padangų gamintojus*, *pasmaugti respublikos ekonomiką*, *nužudysime Lenkijos ūkį*), nepalankią socioekonominę aplinką (*lietuvišką alų žudo plastmasė ir emigracija*) bei draudimus verslui (*mirties nuosprendis tabako reklamai*). Žudymo vaizdinys pasitelkiamas ir pablogėjusiai situacijai sveikatos priežiūros srityje nusakyti: (648) *Die Finanzkrise in Europa tötet Menschen*. <...> *Vor allem in Griechenland, Spanien und Portugal geht es den Menschen der Studie zufolge schlecht: Kranke müssen pro Arztbesuch plötzlich mehr zahlen, sie bekommen weniger finanzielle Unterstützung für Medikamente* <...> (spiegel 2013 03 27).

Konkretūs smurto veiksmai abiejų kalbų diskurse gali būti neįvardijami, pvz.: (649) <...> *krizė skaudžiai nubaudė nepasirengusiuosius* <...> (VŽ 2013 10 16), (650) <...> *gamintojus kankinusi krizė artėja prie pabaigos* (delfi 2001 06 28); (651) *Krizė puola ir „naujuosius rusus“* (15min 2008 10 22) arba pavadinami konkrečiai: (652) *Krizė kapojo vadovų galvas* (delfi 2011 01 21); (653) <...> *krizė pirmiausia vožė per pirkėjų pinigines* <...> (delfi 2010 07 08); (654) <...> *finansinės krizės grasinasi nužudyti kapitalizmą* (ATG 2008 09 26); (655) *Europarlamentarai: Lietuvą talžo dviejų krizių kirčiai* (delfi 2008 12 19); (656) *Krizė ir emigracija smaugia boulingo centrus* (delfi 2011 04 16); (657) *Krizės dusinamas Kremlius* <...> (Irytas

2008 10 29); (658) „*Krizė Lietuvos bankininkystę sužalojo*“ <...> (t 2007); (659) *Krise hatte die weltweite Wirtschaft im Würgegriff* (RHZ 2010 01); (660) *Opelanern sticht die Krise direkt ins Herz* (RHZ 2009 04); (661) *Die Krise würgt den Tourismus zunehmend ab* (SGT 2012 08); (662) *diese Krise kann den Kapitalismus umbringen* (welt 2009 03); (663) *Die Krise tötet 700 000 Babies* (SGT 2009 08).

Krizės smurtą patiria visas pasaulis (664) *Die Krise hat den Erdball fest im Griff* (NON 2010 02), abiejų kalbų diskurse atskiros valstybės ar regionai (665) <...> *smarkius ekonominės krizės smūgius patyrė Indonezija, Turkija, Rusija, kitos šalys* (KD 2001); (666) *Krise würgt Ostmitteleuropa ab* (NZZ 2009 11 07), miestai (667) *Kazachijos krizė pakirs Marijampolę* (VZ 2007 10 31); (668) *Düsseldorf ergibt sich in die Krise* (FAZ 2013 05), įvairios socialinės grupės (669) *Krizė smogė ir nelegaliems samdinams* (KD 2009 08 06); (670) *Krizė puola ir „naujuosius rusus“* (15min 2008 10); (671) *Krise schröpft Milliardäre* (HAZ 2009), organizacijos ar įmonės, verslo rūšys (672) *Krizė žudo padangų gamintojus* (VE 2009 05 10); (673) *Krise würgt Autobranche ab* (n-tv 2011 12 11), pavieniai asmenys (674) *Krizės smūgiai klaipe diečio gyvenimui atnešė tik naudos* (lrytas 2013 05 02), lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje netgi mirusieji (675) *Krizė smogė ir mirusiesiems* <...> *Sovietų represinių struktūrų aštuoniolikai aukų palaidoti valstybės biudžete pinigų nesurandama jau keletą metų* (delfi 2010 09 25). Smurto vaizdinius kaip nusikaltimą apibendrina vokiškoji žiniasklaida: (676) *Der griechische Schriftsteller Petros Markaris betrachtet die Krise wie einen Kriminalfall* (welt 2011 06 27).

Abiejų kalbų viešajame diskurse sudaromas įspūdis, kad visuomenė ar atskiri asmenys nesitiki krizės: (677) *net du dešimtmečius iki užklumpant finansų krizei* <...> (VŽ 2012 09 21); (678) *Wo kommt denn so plötzlich die Krise her?* (bild 2014 11 10). Krizės laukiama kaip asmens (*krizė ateina, beldžiasi į vartus, duris*), tačiau ji ateina gyvūno pavidalu (*krizė sėlina, pakanda, graužia ūkį, skaudžiai gelia, krizės letena, nagai, nasrai, ragai*). Nors krizė 2007-2009 m. laikotarpiu iškyla kaip gyva būtybė, tačiau abiejų kalbų krizės metaforų inventoriuje beveik nėra metaforiškų požymių apie krizės mirtį. Užuominos netvirtos – (679) *krizę bandoma laidoti statybų duobėse* (lrytas 2013 04 27); (680) *Die Euro-Krise ist nicht tot, sie ist nur betäubt* (welt 2014 02 18). Nuo 2009 m. kalbama apie naujos krizės atėjimą, tačiau ateinančią krizę dažniausiai verbalizuoja ne ištakos srities ASMUIO metaforiniai pasakymai, bet gamtos stichijos vaizdiniai (*antroji krizės banga artėja*).

3.4.2.5. KRIZĖ YRA PRIEŠAS

Krizė yra agresyvi būtybė, todėl ji suvokiama kaip priešas: (681) *Išorinis A. Merkel priešas yra pasaulinė ekonominė krizė* (geopolitika 2009 09 29); (682) „*Unser Feind ist die Krise*“, *sagte er* (welt 2012 10 09). Konceptas PRIEŠAS implikuoja ištakos sritį KARAS. Konceptualioji karo metafora aktualizuojama tiesiogiai gretinant ištakos ir tikslo konceptus, neišskiriant požymių: (683) *Krizė pagal V. Ušacką*

ar karas pagal Lietuvą? (delfi 2015 01 27); (684) *Wenn die EU der Ukraine nicht kräftig unter die Arme greift, dann könnte die Krise zum Krieg werden* <...> (heute 2014 11 05).

Ištakos srities KOVA (SMURTAS) požymius galima sujungti į scenarijų. Siekiant pasiruošti kovos veiksams, ruošiama karo strategija: (685) *M. Montis pristatys Briuseliui kovos su krize planą* (ekonomika.lt 2011 11 18); (686) *Obamas Schlachtplan für Kampf gegen die Krise* (welt 2009 03 24). Vokiškajame diskurse ne tik ruošiami karo planai, bet ir rengiami karo strategų pasitarimai: (687) <...> *einen Kriegsrat gegen die Euro-Krise zusammentrommeln* (welt 2012 06 19).

Abiejų kalbų diskursuose minimos antikrizinės pajėgos, kovojančios prieš krizę: (688) <...> *kai buvo sudaryta antikrizinė koalicija* (delfi 2006 07 18); (689) *Lenkijos pasienyje krizę išsprogdino lietuvių armija* (lrytas 2009 02 18); (690) *Soros bringt die Elite gegen Finanzkrise in Stellung* (handelsblatt 2011 10 12); (691) *Obama schmiedet Anti-Krisen-Koalition* (TAZ 2009 01 07).

Pajėgų išsidėstymą verbalizuoja požymis *frontas*: (692) *Euro krizės fronte nieko naujo* (lzinios 2012 09 27); (693) *Kurzbesuch an der Krisenfront: Merkels Auftritt bei Opel* (n-tv 2009 03 31); (694) <...> *erwarten die Schwarzseher unter den Konjunkturforschern jedoch bereits, dass sich eine Rezession auf breiter Front zeigt* (NUN 2000 12).

Kariniai veiksmai prieš krizę prasideda nuo grasinimų ir perspėjimų: (695) *Odontologai krizei paskelbė karą* (balsas 2010 04 26); (696) <...> *der Krise den Kampf ansagen* (glarus24 2009 04 27). Paprastai krizė renkasi taikinius, pvz.: (697) <...> *pamažu krizės taikiklyje atsidūrė Portugalija, Ispanija bei Italija* (nordea 2011); (698) *Euro-Krise. Italien im Visier* (FAZ 2011 07 10), tačiau vokiškajame diskurse pati krizė tampa taikiniu: (699) *Münchener Sicherheitskonferenz: Die weltweiten Krisen im Visier* (dradio 2013 02 01). Apie krizės artėjimą įspėja „raudonasis aliarmas“, t. y. ištakos srities KARAS požymis: (700) *Krise 2.0 in Europa. Alarmsstufe: Rot* (handelsblatt 2014 10 20).

Priešo artėjimas verbalizuojamas abiejų kalbų metaforiniuose pasakymuose, tačiau tik vokiečių kalbos diskurse svarbus karinių pajėgų judėjimo požymis: (701) *Weltwirtschaftskrise auf dem Vormarsch* (wirtschaftswoche 2009 03 09). Iš pradžių bandoma krizę sustabdyti, užkirsti kelią: (702) <...> *Lietuvos Vyriausybė imasi prevencinių priemonių galimai krizei šalyje sustabdyti* (delfi 2001 09 20); (703) *Prisiminę, kaip Gedimino Vagnoriaus vyriausybė nesiruošė Rusijos krizei, dabar ėmėmės dairytis į Vyriausybę – gal padės, užkirs kelią, amortizuos* (bernardinai 2005 09 13); (704) *Um das zu verhindern, versuchen Politiker jetzt, diese Krise zu stoppen* (RHZ 2008 12).

Jei krizės nepavyksta sustabdyti, pereinama prie tiesioginės konfrontacijos: (705) <...> *finansininkai rengiasi skubiai atakuoti krizę* (lrytas 2011 08 07); (706) „Čili“ *atlaikė pirmąsias krizės atakas* (balsas 2008 11 10); (707) *Österreich mit neuer Krise konfrontiert* (welt 1996 01 04). Ištakos konceptą PRIEŠAS taip pat aktualizuoja „Snoro“ krizės palyginimas su Antrojo pasaulinio karo metu vykusiais gyventojų trėmimais: (708) „*Visa šita „Snoro“ situacija man primena 1941 metų*

birželio mėnesį, kai visus staiga suvarė į traukinį ir išvežė į Sibirą. Galbūt banke ir vyko kažkokie nešvarūs dalykai, bet kur tada valstybė žiūrėjo anksčiau?“ <...> sakė J. Statkevičius (15min 2011 12 26).

Kovoti prieš krizę padeda ginklai ir kariniai įtvirtinimai. Ginklo pavadinimas gali būti nenurodomas: (709) *slaptas ginklas prieš krizę* (15min 2009 10 28); (710) *Weil sich die Banken für die Krise wappnen, verstärken sie das Problem* <...> (welt 2011 10 07). Vokiškajame diskurse ginklas aštrus (711) <...> *scharfe Waffe im Kampf gegen die ausufernde Euro-Krise* (welt 2012 06) arba minkštas, siekiant sušvelninti smūgį: (712) *US-Großbanken müssen sich besser gegen Krisen wappnen. US-Großbanken <...> brauchen künftig dickere Liquiditätspolster* (zeit 2014 09 04). Lietuviškai kalbantieji kare naudoja laiko patikrintus ginklus ir įrengimus, pvz.: (713) *Trojos arkllys, arba Nauji ginklai prieš krizę* <...> *Galbūt kultūra ir menas iš tiesų galėtų tapti Trojos arkliu žlungančių verslų ir ekonomikos karo lauke* (VE 2009 10 13); (714) *Graikų skydas nuo krizės – „Metaxa“* (VŽ 2012 05 25); (715) *Kovai su krize – darbo psichologijos apkasai* (VŽ 2008 07 24).

Vokiškajame diskurse kalbama apie sunkiuosius šaunamuosius ginklus (716) *Deutschland begegnet der Krise mit schwerem Geschütz* (tv) ir tvirtoves (717) *BMW baut sich flexible Krisenfestung* (manager-magazin 2012 11 06); (718) *Luxushersteller sehen sich als Bastion gegen Krise* (welt 2012 06 06). Greitį kovoje su krize suteikia užvesta turbina: (719) *Wirtschaftsjunioren wollen Turbo gegen die Krise zünden* (RHZ 2009 03).

Nežinia, ar išvardintos karinės priemonės prieš krizę efektyvios, nes iškyla būtinybė mobilizuoti rizikingą spausdinamų pinigų ginklą: (720) *Und so ist es nichts anderes als pure Verzweiflung, wenn die US-Notenbank jetzt zur letzten ihr noch zur Verfügung stehenden Waffe gegen die Krise greift: den Kauf von Staatspapieren – bezahlt mit frisch gedrucktem Geld aus der Notenpresse. Eine höchst riskante Waffe* (NUN 2009 03).

Krizė taip pat turi ginklų. Jie primityvūs, bet mirtini: *krizės vėzdas* (valstietis 2008 12 09); (721) *Er lief der Rezession und dem schrumpfenden Markt ins Messer* (SGT 2001 03). Daiktavardžiais kirvis, spąstai, giljotina, vėzdas, peilis, mėsmalė, girnapsūsė, veiksmazodžiais užgriūti, traiškyti, triuškinti, smukdyti kuriamas krizės pranašumo įspūdis, išryškinamos finansinės problemos: (722) *Výriausybės krizė – peilis deryboms dėl „Mažeikių naftos“* (VŽ 2006 05 31); (723) *Isibėgėjanti krizės mėsmalė traiško senas Kauno įmones* (alfa 2008 07 25); (724) *Ekonominiai pasaulinės krizės spąstai prispaudė nubėgančių žiurkės metų uodegą* (kurjeris 2008 12 31); (725) *Krizės giljotina nurideno ir bankininkystės banginio galvą* (VŽ 2007 11 06).

SPAŪSTŲ vaizdinys atskleidžia klatingą krizės pobūdį bei negebėjimą jai pasipriešinti: (726) *Rusai skaičiuoja, kas pateko į „Snoro“ krizės spąstus* (VŽ 2011 12 07); (727) *Kitąmet Lietuvos ekonomika trauksis, tačiau turėtų išlaikyti 2 proc. augimą ir nepakliūti į recesijos spąstus* (delfi 2011 12 15). Basmės įrankių pavadinimai nominuoja ekonominę krizę tiesiogiai (*krizės giljotina, krizės kirvis, krizės dalgis*) arba netiesiogiai – per finansines sankcijas, suvokiamas kaip krizė (*blokadų rykštė, Lietuvą krės elektrošokas*).

Vokiečių kalbos diskurse aktualizuojami ištakos konceptai KALAVIJAS, PEILIS, LANKAS: (728) *Viele Bürger Italiens <...> fürchten und fühlen bereits das Damoklesschwert einer Rezession* (MM 2011 09); (729) *Wenn das Krisenmesser am Lebensfaden herumgeschnibbelt hat, habe ich es als hilfreich empfunden, das Entweder-oder nicht zu achten* (welt 2007 02 24); (730) *Um den Krisenbogen zu Ende zu spannen <...>* (NUZ 2012 06).

Krizė yra pavojingas ekonomikos reiškiny, turintis staigumo, netikėtumo ir didelės griaunamosios galios požymių, todėl nenuostabu, kad pasitelkiama konceptualioji metafora KRIZĖ YRA SPROGMUO. Metaforinių pasakymų analizė leidžia suformuoti nominacinį sprogmsens lauką: *bomba, sprogmuo, sprogimas, sprogimo jėga, padegamoji virvelė, susprogdinti, nukenksminti*.

Sprogmsens vaizdinys labiau būdingas vokiečių kalbos pasaulėvaizdžiui: (731) „*Der Kosovo ist heute Europas gefährlichste Krisenbombe*“ (NKZ 1998 02); (732) *HSH-Krise als unkalkulierbarer Zündstoff – Union neigt derzeit zu größeren Zugeständnissen <...>* (welt 2010 11 09); (733) *Die jetzige Krise hat mehr Sprengkraft <...>* (NUN 2010 03); (734) *Noch eine Krisenexplosion: Die Staatsschulden überschritten erstmals die 200-Milliarden-Grenze* (derstandard 2013 09 28). Vokiškajame diskurse sutinkamas branduolinio sprogimo vaizdinys (vok. *Kernschmelze*) dramatinuoja krizės poveikį ekonomikai: (735) *Im Kampf gegen eine Kernschmelze des Finanzsektors und den schwersten Konjunkturabsturz seit Jahrzehnten <...>* (focus 2010 06 28).

Ištakos konceptą SPROGMUO liudija metaforiškai vartojamas veiksmožodis *entschärfen* (nukenksminti) ir daiktavardis *Lunte* (padegamoji virvelė): (736) *Brasilianer könnte die Krise beim VfL Wolfsburg entschärfen <...>* (welt 2011 08 02); (737) *<...> Mit den jetzt diskutierten und zum Teil schon beschlossenen Maßnahmen zündeln wir längst wieder an der Lunte der nächsten Krise* (NUN 2008 12).

Lietuvių kalbos diskurse ištakos konceptas SPROGMUO mažiau produktyvus, tačiau eksplikuojamas sprogmsens veikimo mechanizmas: (738) „*Krizės perspektyvą galima būtų pavaizduoti metafora, tereikia įsivaizduoti, kad sėdime ant bombos su laikrodiniu mechanizmu, kuris jau yra paleistas. Kaip gerame trileryje krizės įveikimo planu mes bandome rasti tą laidelį, kurį nukirpus mechanizmas išsijungtų. Be abejo, tai rizikinga, bet dar blogiau būtų nieko nedaryti*“, – kalbėjo A. Kubilius (delfi 2009 01 08). Sprogmsens metafora aktualizuoja šeimos finansų konceptą – (739) *Vartojimui plakamas Molotovo kokteilis. Brangstantį maistą, augančias išlaidas transportui ir prognozuojamą šildymo kainų didėjimą ekspertai vadina sprogstamuoju mišiniu vartojimui <...>* (VŽ 2011 06 27), nebūdingą vokiškajam diskursui.

Dalyje metaforinių pasakymų krizė gali būti suvokiama kaip sprogmuo arba sprogimo sukėlėjas: (740) *Prieš ketverius metus, kuomet krizė susprogdino didžiausius Islandijos bankus, šalis atsidūrė ant bankroto slenksčio* (VŽ 2012 08 06); (741) *Griechische Krise sprengt Umfang der Rettungspakete* (welt 2012 02 24). Tai lemia sakinio semantika – priklausomai nuo situacijos, abiejose kalbose veiksniai gali būti ne tik agentas (krizė kaip sprogimo sukėlėjas), bet ir instrumentas (krizė

kaip sprogmuo). Veiksniu gali būti ir patientas (krizė kaip sprogdinamas objektas): (742) *D. Dolce ir S. Gabbana krizę tikisi susprogdinti Holivudo žvaigždėmis* (Irytas 2008 12 16); (743) <...> *die Fesseln der Krise sprengen zu können* (presse 1996 03 25).

Daugelio ištakos sričių metaforiniai pasakymai liudija, kad krizę nugalėti sudėtinga, kartais neįmanoma, tačiau ištakos sritis KARAS verbalizuoja krizei nepalankią baigtį: (744) *krizė atsitraukia* (delfi 2010 03 04); (745) *Kinija – pasaulinės krizės nugalėtoja* (Irytas 2009 10 21); (746) *Lietuvoje veikiančių Vokietijos įmonių investiciniai planai byloja, kad krizė įveikta* (15min 2013 04 11); (747) *Schuldentilgungspakt – so kann die Krise endgültig besiegt werden* (sueddeutsche 2012 06 26); (748) <...> *es sei Zeit für den entscheidenden Schlag gegen die Euro-Krise* (welt 2012 06 19).

Karą prieš krizę laimi valstybės ar organizacijos, o pavieniai asmenys kovą paprastai pralaimi. Pralaimėti krizei abiejų kalbų diskurse reiškia nusižudyti: (749) *Dar vienas verslininkas pralaimėjo krizei* <...> *Policija įtaria savižudybę* (KD 2009 04 22); (750) *Steigende Selbstmordraten: Wenn die Krise tötet* (spiegel 2012 04 15).

3.4.2.6. KRIZĖ YRA AZARTINIS ŽAIDIMAS

Azartinis žaidimas paprastai implikuoja neigiamą vertinimą, tačiau metaforinių pasakymų semantika atskleidžia retai pasitaikančią teigiamą krizės konotaciją – krizės žaidėjai visada laimi: (751) <...> *kas labiau išlošė – Lietuva, iš krizės lipusi be TVF pagalbos, ar Latvija, ja pasinaudojus* (veidas 2013 07 22); (752) *Visada yra verslo šakų, kurios išlošia per ekonomikos krizes* (delfi 2008 09 16); (753) *Nuosmukio ruletėje išlošia taupieji* (delfi 2008 11 22); (754) *Der heimliche Krisengewinner* (zeit 2013 04 18); (755) *Deutschland – der Krisengewinner in Europa* (merkur 2015 01 06).

Sėkmę lošiant krizėje gali paaiškinti abiejų kalbų diskurse minimi koziriai – valstybinės priemonės ekonomikos krizei įveikti, pvz.: (756) *Airijos koziriai* – ne kitų euro zonos „paršelių“ nosims (VŽ 2013 12 02); (757) *Trumpfkarte gegen die Krise* (oberpfalznet 2011 01 05). Prototipinis ištakos koncepto AZARTINIAI ŽAIDIMAI požymis *rizika* vokiečių kalboje sustiprinamas kartu aktualizuojant požymį *ginklas*: (758) *Obama und Putin zur Krim-Krise. Russisches Roulette* (handelsblatt 2014 03 07).

Vokietija laikoma pasauline stalo žaidimų lydere, todėl nenuostabu, kad ši vokiškos kultūros ypatybė atsispindi ir metaforinėje raiškoje: (759) *Im satirischen Brettspiel „Finanzkrise“ schlüpfen die Spieler in die Rolle von Banken: Sie investieren, privatisieren und intervenieren* (handelsblatt 2014 10 29).

3.4.2.7. KRIZĖ YRA SPORTAS

Lietuvos viešajame diskurse krizė siejama su kovos sportu – (760) *įžengti į antrą euro krizės rundą* (delfi 2013 05 31); (761) *po sunkmečio nokauto amą atgavę mėgėjai gyventi skolon <...>* (delfi 2010 10 12). Požymis *antras raundas* žymi krizės tolesnį vystymąsį, situacijos pablogėjimą, o *nokautas* apibūdina nesugebėjimą suvaldyti krizės.

Nacionalinė sporto šaka Vokietijoje ir Austrijoje yra futbolas, todėl krizę vokiškajame diskurse mėginama aiškinti šio sporto terminais, pvz., pastangos įveikti krizę įvardijamos kaip futbolo komandos stiprinimas: (762) *Finanzkrise: „Guter Kapitalismus funktioniert wie im Fußball“ <...> funktioniert so, dass man in eine Mannschaft investiert und viel dafür tut, dass sie gewinnt* (focus 2008 11 18). Krizės progresavimas vadinamas antru kėliniu: (763) *Wir befinden uns in der zweiten Halbzeit der Krise* (FAZ 2010 02 25).

Ištakos srities SPORTAS požymis *ilgos bėgimo varžybos* vaizdžiai atskleidžia varginantį, tęstinį krizės pobūdį: (764) *Euro zonos krizės maratonas atsinaujins rugšėji* (VŽ 2012 08 17); (765) *Angela Merkel. Kanzlerin im Krisenmarathon* (news.de 2011 08 21). Dalyvaujama varžybose, nes į krizę būtina reaguoti greitai, suspėti su krizės pokyčiais: (766) *Der Wetlauf gegen die Krise hat erst begonnen* (FAZ 2008 11 20).

Skyriaus išvados:

1. Konceptualiąją metaforą KRIZĖ YRA ŽMOGUS abiejų kalbų pasaulėvaizdyje iliustruoja ištakos konceptai ORGANIZMAS ir VISUOMENINĖ BŪTYBĖ. Pirmasis iškelia anatomines ir fiziologines krizės ypatybes, sudarydamas įspūdį, kad krizė yra organizmas, taip pat verbalizuoja krizę kaip diagnozuojamą ir gydomą ligą. Antrasis ištakos konceptas išryškina krizę kaip asmenį, intelektualią būtybę bei su ja siejamus meno, mokslo, karo bei laisvalaikio veiklos požymius.
2. Raiškos požiūriu ištakos sritis ŽMONĖS metaforiniuose pasakymuose aktualizuojama keliais būdais. Ištakos ir tikslo konceptų sutapatinimas sietinas su konceptualiąją metafora KRIZĖ YRA ASMUO, kuri atskleidžia ironišką požiūrį – krizė vadinama tetule, panele, ponija, uošve. Krizė yra dvilypis asmuo. Perkeliama atributiniai ir predikatiniai požymiai pabrėžia krizės aktyvumą, agresyvumą, polinkį į smurtą, atstumiančią krizės išvaizdą bei ypač išreikštas reprodukcinės savybes, kurios dažniausiai vertinamos neigiamai. Pavieniai pavyzdžiai, kuriuose krizė vadinama mokytoju, patvirtina abiejų kalbinių-kultūrinių bendruomenių požiūrį negatyviuose dalykuose įžvelgti galimybes.
3. Krizė verbalizuojama gyvybinių procesų ir asmeniui būdingų bruožų bei veiksmų pavadinimais, tačiau nuoseklus ir logiškas krizės kaip organizmo ir asmens vaizdinys nekuriamas. Krizei priskiriamos intelektinės savybės užgožiamos agresijos požymiais. Pastarieji padeda kurti išplėtotą kovos (karo) su krize scenarijų (pajėgos, kovos veiksmai, karo strategija, ginklai ir kariniai įtvirtinimai, kovos baigtis).

4. Metaforiniai pasakymai patvirtina, kad krizė dažniausiai nugalima, tačiau ji niekuomet nebūna aukos vaidmenyje. Krizė puola pirma, jos jėga yra didesnė nei prieš ją kovojančiųjų. Krizė nesensta ir nemiršta natūralia mirtimi, todėl viešojo diskurso dalyviai neabejoja, kad krizė sugrįš.
5. Universalios konceptualiosios metaforos KRIZĖ YRA LIGA ir KRIZĖ YRA PRIEŠAS realizuojamos perkeliant visą ištakos situaciją į tikslo situaciją. Konceptualioji ligos metafora apima susirgimą, diagnozę, gydymą, pasveikimą ar mirtį bei laidotuves. Konceptualiąją priešo metaforą struktūruoja karinės strategijos, karinių pajėgų, karo veiksmų, ginklų, gynybinių įtvirtinimų bei karo baigties vaizdiniai. Šis perkeliamųjų požymių koncentratas ne tik pavadina abstraktų konceptą, bet ir suteikia jam struktūrą, kuri leidžia viešojo diskurso dalyviams diskutuoti apie krizės vystymosi eigą, krizės priežastis, pasekmes, priemones prieš krizę bei aktantus, kurie patiria krizės žalą.
6. Krizės leksinių nominacijų reikšmės turinyje ryškūs pavojaus, netikėtumo ir letalinės galios požymiai atspindimi konceptualiojoje metaforoje KRIZĖ YRA SPROGMUO. Lietuviškieji krizės ginklai žada mirtį ekonomikai. Vokiečių kalbos diskurse mirties simbolika silpnesnė, tačiau ginklų, naudojamų prieš krizę, pavadinimai rodo, kad vokiškai kalbantieji taiko svaresnes priemones krizei įveikti.
7. Konceptualioji metafora KRIZĖ YRA ŽALINGAS ĮPROTIS būdinga tik lietuvių kalbos diskursui. Su konceptualiąja metafora susiję metaforiniai pasakymai atskleidžia, kad lietuviškai kalbantieji išreiškia gėdą, iš dalies prisiima kaltę dėl kilusios krizės.
8. Vokiečių kalbos diskurse konceptualiosios metaforos KRIZĖ YRA LIGA ir KRIZĖ YRA SPROGMUO plėtojamos labiau nei lietuviškajame diskurse. Tai patvirtina ne tik viešojo diskurso analizė, bet ir Vokietijoje leidžiamų knygų pavadinimai, pvz.: (767) Petersen U. *Unkonventionelle Betrachtungsweisen zur Wirtschaftskrise II: Krankheiten des Wirtschaftssystems und Möglichkeiten und Grenzen ihrer Heilung* (2011); (768) Sommer R. *Die Subprime-Krise und ihre Folgen (TELEPOLIS): Von faulen US-Krediten bis zur Kernschmelze des internationalen Finanzsystems* (2009), taip pat rengiamų seminarų pavadinimai, pvz.: (769) *Finanz- und Wirtschaftskrise: Diagnose – Therapie – Prognose <...>* (tagblatt 2009 11 02).
9. Konceptualiosios metaforos KRIZĖ YRA MENO KŪRINYS ir KRIZĖ YRA SPORTAS neturi nieko bendra su paprastai teigiama šių ištakos sričių konotacija. Meno terminai simbolizuoja krizės vystymosi etapų, o ištakos sritis SPORTAS verbalizuoja pralaimėjimą krizei.
10. Paradoksalu, kad teigiamas krizės vertinimas susijęs su konceptualiąja metafora KRIZĖ YRA AZARTINIS ŽAIDIMAS, nes azartiniai žaidimai paprastai priklauso negatyvių reiškinių sričiai. Metaforiniai pasakymai nurodo, kad krizė yra pavojingas žaidimas, tačiau tuo pačiu manifestuoja krizę kaip netikėtą galimybę, sėkmę.

3.5. IŠTAKOS SRITIS *ANTGAMTINIAI REIŠKINIAI*

3.5.1. KRIZĖ YRA DEMONIŠKASIS PASAULIS

Ištakos srities *ANTGAMTINIAI REIŠKINIAI* konceptai, pvz., ŠMĖKLA ir GILTINĖ, mistifikuoja krizę, kuria baimės atmosferą ir mirties nuojautą: (770) *Krizės šmėkla kaimyninėse šalyse jau virto kūnu* (VŽ 2008 05 30); (771) <...> *kaip kaltininkus nurodytų nelemtąją ekonomikos giltinę – krizę ir žmogų, bebendantį tai giltinei įkrėsti į kailį – ministrų vadą Andrių Kubilių* (Irytas 2009 01 18). Nesvetimi lietuviškam diskursui graikų mitologijos personažai. Kovos su devyngalve Lernos hidra vaizdinys perkeliamas sunkiai įveikiamai ekonomikos krizei verbalizuoti: (772) *Bet štai projektų, kaip nugalėti ekonominės krizės hidrą, pakanka* <...> (LR 1990 09 11); (773) <...> *Permainų koalicija, per vargus sulipdžiusi Vyriausybę ir prisiekinėjusi drauge kovoti su krizės hidra, parodė ragus* (15min 2008 12 20). Graikų mitologijos konceptai įvardija ne tik krizę, bet ir jos priežastį: (774) *Ar planuojama reforma vėl neatvers Pandoros skrynios, netaps naujos ilgos institucinės krizės pradžia?* (veidas 2010 11 27).

Išlaisvintą krizę suvaldyti sudėtinga. Tai rodo įvairūs krizės vardai, iškeliantys ją aukščiau žmogiškosios jėgos: (775) <...> *tikrasis krizės monstras pasaulį sukūręs vėliau* (siauliaiplius 2015 02 20); (776) *Krizės baubas verčia mamas gilintis į rinkos naujoves* (Irytas 2010 04 30); (777) *Dar vienas demonas – besiantinanti pasaulinė finansų krizė* (mintis.info); (778) *O štai krizių premjeras Andrius Kubilius rašys vadovėlį apie tai, kaip išgelbėjo Lietuvą nuo drakoniškos krizės* (delfi 2012 01 12).

Dalyje pavyzdžių demoniškumo požymis aktualizuojamas ne tiesiogiai, bet per aliuziją, pvz., užuominą į giltinę atskleidžia požymiai šienavimas ir *dalgis*: (779) *Būsto paskolų krizė šienauja fondus* (VŽ 2008 03 13); (780) *Finansinė krizė dalgiu mojuoja neįgaliųjų bendrabutyje* (ukzinios 2009 11 12). Apeliuojant į populiaros dainos žodžius, krizė netiesiogiai vadinama zombiu: (781) *2006 metais Niujorko universiteto profesorius įspėjo, kad krizė atrieda atidunda* <...> (Irytas 2009 01 28). Ekonomikos krizei priskiriamos ir mitologinės būtybės – aitvaro – savybės: (782) <...> *įsiaučėjusi finansų krizė neša rekordinius pelnus* <...> (delfi 2008 12 11). Kartu su antgamtinių būtybių požymiais aktualizuojamas kraujo motyvas apibūdina ekonominės krizės peraugimą į karinę krizę, reikalaujančią žmonių aukų: (783) *Krizė gali prikelti iš karsto senas kruvinašias šmėklas, daugelį amžių sklandžiusias virš Europos iki ES sukūrimo* (bernardinai 2009 03 19).

Lietuvos viešajame diskurse manoma, kad ekonominiai sunkumai yra burtų ir prakeikimų rezultatas, pvz.: (784) *užburtas krizės ratas* (VŽ 2011 09 19); (785) *Nepanaikinamas krizės prakeikimas* (Izinios 2011 10 06). Dalis pavyzdžių ironizuoja perdėtą visuomenės dėmesį krizei: (786) *Kol vieniems krizė vaidenasi tik iš žinias-klaidos, kiti su ja susiduria akis į akį* (KD 2008 12 29).

Vokiškoji krizė yra visagalė, pvz.: (787) *Lebensläufe gegen die Allmacht der Krise* (FAZ 2012 06 20), tačiau negatyvus galios vertinimas rodo, kad šis požymis priskirtinas ne Dievo, bet tamsiųjų jėgų pasauliui. Dėl savo galybės ji viską pranoks-

ta (788) „*Auch wenn diese Krise alles übertrifft, was wir bisher kennen*“ <...> (RHZ 2008 11) bei turi savybę „didėti iš savęs“: (789) *Seitdem hat sich die Krise potenziert* (RHZ 2008 10).

Vokiškajame diskurse krizė vadinama šmėkla (790) *Das Gespenst einer neuen Krise geht wieder um* <...> (SOZ 2010 07), vaiduokliu (791) *Ist jetzt der Krisenspuk also vorbei?* (tagesanzeiger 2012 03 16), demonu (792) *Der Dämon von 2008 kehrt zurück. Genau drei Jahre ist es her, seit die weltweite Finanzkrise ihren Höhepunkt erreicht hat* (tagesanzeiger 2011 10 05) bei monstru: (793) *Das Krisenmonster lebt noch* (n-tv 2010 04 25).

Kitaip nei lietuvių kalboje, krizė siejama su vampyru: (794) *Der Vampir ist eine Figur der Krise, denn er verkörpert die Ängste der Menschen* (spiegel 2010 01 18) bei fantomu, kuris simbolizuoja tariamą krizės buvimą arba dar nepadarytą krizės žalą: (795) *IWF warnt. Die Krise ist vorerst noch ein Phantom. Vor allem die mittelständischen Betriebe sind noch gut aufgestellt* (nordbayern 2013 01 04). Ekonominis sunkumas aktualizuoja perkeliamašis požymis *prakeikimas*: (796) *Fluch der Euro-Krise* (FAZ 2012 05 15).

Nors velnias yra viena pagrindinių lietuviškos mitologijos figūrų, tiesioginių sugretinimų lietuviškajame diskurse neužfiksuota, velnio aliuizija pastebima tik vienteltame pavyzdyje, modifikuojant frazeologizmą čiupti velnią už uodegos: (797) <...> *egzistuoja dar vienas ingredientas, be kurio visos svajonės „čiupti krizę už uodegos“ taip ir liks tik svajonėmis* (alfa 2011 08 11).

Vokiškuose pavyzdžiuose konceptai KRIZĖ ir VELNIAS tapatinami tiesiogiai: (798) „*Turbulenzen an den Finanzmärkten und zunehmende Rezessionsängste lassen bei vielen die Angst vor dem Krisenteufel wieder wachsen*“ (nnz-online 2011 08 24). Krizę kaip neįveikiamą blogį – velnią – įkūnija modifikuoti frazeologizmai *den Teufel mit dem Beelzebub auszutreiben* ir *Teufelskreis brechen*, reiškiantys bevaisės pastangas įveikti krizę: (799) „*Hahn versucht, in der Eurokrise den Teufel mit dem Beelzebub auszutreiben*“ (spd-hessen 2012 08 28); (800) „*Wir müssen alles in unserer Macht stehende tun, um den Teufelskreis der Rezession zu durchbrechen*“ <...> (NUN 1998 11), taip pat modifikuotas frazeologizmas *den Teufel an die Wand malen*, reiškiantis ‘prisišaukti nelaimę’: (801) *Der Teufel ist an der Wand: Es droht eine Rezession, und sie wird vor allem die Schwächsten treffen* (spiegel 2008 10 27). Ištakos konceptas PRAGARAS nurodo į krizės buvimo vietą: (802) *Auch das trug dazu bei, dass Deutschland bislang nicht wie viele EU-Länder in der Krisen-Hölle gelandet ist* (HMP 2012 08).

Lietuviškajame diskurse imamasi priemonių prieš krizės hidrą, o vokiškajame kovojama prieš itin galingą šmėklą. Pasitelktas metaforų koncentratas rodo nuožmias pastangas išspręsti krizę, sudaromas įspūdis, kad krizė yra nepaprastai pavojinga būtybė, su kuria kaunamasi tarsi Armagedono mūšyje: (803) *Ein Gespenst geht um in Europa und in der Welt – das Gespenst einer Banken- und Finanzkrise ungeheuren Ausmaßes. Alle Mächte des alten Europa haben sich zu einer heiligen Hetzjagd auf dieses Gespenst verbündet – der Papst und die Zaren in Moskau, Merkel und Sarkozy, französische Radikale und deutsche Ordnungshüter, und auch die Herrscher in den asiatischen Ländern* <...> (TAZ 2009 02 18).

3.5.2. KRIZĖ YRA DIEVIŠKASIS PASAULIS

Žmogaus galias pranokstantį krizės pobūdį patvirtina ir ištakos koncepto DIEVAS metaforiniai pasakymai. Beveik visi analizuoti pavyzdžiai atstovauja krikščioniškąją Dievo sampratą, nuorodų į pagonybę ar kitus tikėjimus neužfiksuota. Aksiologiniu požiūriu krizė verbalizuojama trejopai. Teigiama vertinimą atspindi samprata, kad krizė tam tikriems visuomenės sluoksniams yra Dievo palaiminimas, pvz., nuorodoje į Senąjį Testamentą: (804) *Ekonominė krizė Paryžiaus Notre Dame katedrai virsta dangiška mana* (VŽ 2009 02 15) arba aliuzijoje į Naująjį Testamentą: (805) *Geroji krizės naujiena* <...> „Man ši krizė – jokia ne krizė. Labai geras laikas. Kol visi gyvena gerai, padėvėtus batus mesdavo į šiukšlių konteinerius. O dabar neša man pataisyti, pakalti, paklijuoti“ (bernardinai 2009 03 27).

Teigiama krizės samprata nebūtinai siejama su Šventajame Rašte įtvirtintais konceptais, bet ir universaliomis klišėmis: (806) *Krizė – Dievo dovana fondui*. <...> *TVF yra viena iš nedaugelio tarptautinių finansinių organizacijų, kuri pasipelnys iš krizės* (respublika 2009 03 12); (807) *Da ist die Bankenkrise geradezu ein Geschenk des Himmels* (RHZ 2008 10 24). Abiejų kalbų diskursuose krizė verbalizuojama kaip skastykla. Tai rodo, kad ekonomika ir politika vertinama kaip nuodėmė, o krizė suvokiama kaip apsivalymas per kančią, galimybė išpirkti nuodėmes: (808) *Europa pateko į ekonominę ir politinę skastyklą, iš kurios greito išsigelbėjimo nebus* (bernardinai 2011 12 19); (809) *Im Fegefeuer der Krise. ThyssenKrupp macht gigantische Verluste* (welt 2013 08 16).

Neigiamas krizės vertinimas atspindi sampratoje, kad krizė yra Dievo bausmė: (810) <...> *galime teigti, kad krizė nebuvo Dievo pirštas* <...> (ekonomika.lt 2013 09 13); (811) <...> *nemaža dalis ekonomikos ekspertų krizes laiko Dievo rykšte, antgamtiniu, nuo žmogaus valios nepriklausančiu reiškiniu* (Naujoji Romuva Nr. 4, 2010).

Kryžiaus simbolis perteikia įspūdį, kad krizė yra neišvengiamai bloga baigtis: (812) *Euro zonos krizė: kas dar parkris po skolų kryžiumi?* (Irytas 2011 09 22), nors tikroji kryžiaus reikšmė išskirtinai teigiama – nuodėmių atpirkimas. Dar įtaigiau krizė verbalizuojama Šventojo Rašto nuorodomis į pasaulio pabaigą bei krizės aplinką – pragarą: (813) *Europos finansinis Armagedonas* (ekonomika.lt 2011 12 08); (814) <...> *trečiojo prieš šešerius metus prasidėjusios pasaulinės finansų krizės etapo pradžia – arba trečiuoju Apokalipsės raiteliu* (15min 2014 01 30); (815) *Išsipūtusi Kinija – prie pragaro vartų* (VŽ 2010 06 24).

Neutralų vertinimą atstovauja krizės priežasties lyginimas su pseudokrikščionišku artefaktu – Šventuoju graliu – siekiant nusakyti, kad krizės priežasties nustatyti neįmanoma: (816) *Akademiniai ginčai, kas ją (krizę – aut. past.) lėmė, nesiliauja iki šiol. Kartais šis istorinis epizodas net pavadinamas ekonomikos mokslo Šventuoju graliu – kas galiausiai sugebės rasti pačią giliausią jos šaknį?* (delfi 2009 01 19).

Vokiečių kalbos diskurso dalyviai iš anksto nuteikiami galimiems krizės sunkumams – krizė palyginama su paslaptingu dieviškuoju perspėjimu apie būsimą ne-

laimę (vok. *das Menetekel*⁵⁴): (817) *Ist die dritte Rezession innerhalb einer Dekade schon ein Menetekel, das auf eine globale Krise schlimmsten Ausmasses hindeutet?* (SGT 2001 12).

Skiriamieji išvados:

1. Pagrindiniai ištakos srities ANTGAMTINIAI REIŠKINIAI raiškos būdai yra ištakos ir tikslo konceptų sutapatinimas bei precedentinių tekstų aktualizavimas, dominuoja konceptualioji metafora KRIZĖ YRA ANTGAMTINĖ BŪTYBĖ.

2. Krizę verbalizuojančius antgamtinius reiškinius abiejų kalbų diskurse galima suskirstyti į dieviškuosius ir demoniškuosius. Metaforiniuose pasakymuose išryškėjusi gėrio ir blogio dichotomija koreliuoja su krizei būdingu kraštutinumumu. Krizė yra absoliutus blogis (*šmėkla, velnias, demonas, pragaras*) ir tuo pačiu galimybė apsisvalyti nuo nuodėmės, Dievo siūsta dovana. Kraštutinumumas yra vienas pagrindinių konceptualiųjų krizės požymių, jis taip pat atskleidžiamas leksinėse nominacijose bei ištakos srities NEGYVASIS PASAULIS metaforikoje.

3. Abi kalbinės bendruomenės aiškina krizę žmogaus galias pranokstančių būtybių pavadinimais, kurie sugeruoja požiūrį, kad krizei pasipriešinti neįmanoma. Krikščioniško tikėjimo patirtimi paremti metaforiniai pasakymai pateikia krizę kaip nuo žmogaus valios nepriklausantį reiškinį, Dievo nulemtą, neišvengiamą būtinybę. Metaforiniais pasakymais komunikuojamą krizės poziciją sustiprina lietuviškai ir vokiškai kalbantiesiems žinomi precedentiniai tekstai – aliuzijos į Antikos mitologiją ir Šventojo Rašto ištraukos.

4. Ištakos sritis ATGAMTINIAI REIŠKINIAI Didžiosios būties grandinėje žymi krizės pažinimo aukštutinę ribą, sudėtingiausią krizės formą, kuri kinta nuo paprasčiausių daiktų iki dieviškų esybių.

4. KOMUNIKACINIS KRIZĖS METAFORŲ ASPEKTAS

Tradicinėje G. Lakoffo teorijoje konceptualioji metafora yra įrėmintą mąstymo ir kalbos lygmenyse, tačiau viešajame diskurse išryškėja trečioji – komunikacinė konceptualiosios metaforos funkcija (angl. *metaphor in communication*, Steen 2008, 231). Pastaroji apibrėžiama kaip perspektyvos keitimas – tikslinė metafora verčia adresatą pažvelgti į tam tikrą objektą ar reiškinį iš adresanto pageidaujamos ištakos srities pozicijų. Viešasis diskursas yra komunikacijos reiškinys, jis formuoja

⁵⁴ Vok. žodis *Menetekel* kildinamas iš Senojo Testamento Danieliaus knygos 5 skyriaus 24–28 eilučių, kuriose Babilono karaliui Belšacarui pranašaujamas karalystės žlugimas: „²⁴Taigi iš jo Artumo buvo atsiūsta ta ranka, kad parašytų šį užrašą. ²⁵O užrašas toks: ‘MENE MENE, TEKEL ir PARSIN’. ²⁶Štai ką jis reiškia: ‘MENE’ – Dievas atliko tavo karalystės apyskaitą ir atvedė ją prie galo; ²⁷‘TEKEL’ – tu buvai pasvertas svarstyklėmis ir rastas lengvas; ²⁸‘PERES’ – tavo karalystė padalyta ir atiduota medams ir persams“.

visuomenės nuomonę apie krizę komunikacinėmis (sąmoningai realizuojamomis, tikslinėmis) metaforomis. Krizės koncepto metaforinės raiškos analizė atskleidžia metaforų komunikacinės vertės kūrimo būdus bei apibendrintą komunikacinėmis metaforomis formuojamą krizės vaizdinį.

Ribą tarp konvencionalaus raiškos būdo ir tikslinių metaforų galima pademonstruoti sugretinus dviejų metaforinių pasakymų komunikacinę vertę, pvz.: (818) *ES lyderiai turi tris dienas, per kurias privalo surasti išeitį iš krizės* (valstietis 2011 10 24) ir (819) *Degalų kainos neleidžia išbristi iš itin klampios krizės pelkės* (delfi 2011 04 04). Abu pavyzdžiai verbalizuoja krizės suvaldymą, išsprendimą, jos pabaigą. Pirmajame pavyzdyje perkeliamas ištakos srities ERDVĖ požymis *anga išeiti iš kur nors*, tačiau neformuojamas konkrečios erdvės ar pastato vaizdinys, tikėtina, kad nei adresantas, nei adresatas negalvoja apie krizę kaip apie erdvę. Frazologizmo *surasti išeitį* ekspresyvumas „nusitrynęs“, todėl jis realizuojamas nemetaforiškai, t. y. adresantas pasirenka žodžių junginio reikšmę ‘išsigelbėjimas, baigtis’, o metaforinis perkėlimas tarp ištakos srities ERDVĖ ir tikslo srities KRIZĖ nevyksta. Empiriškai patikrinti šį teiginį reikalingas psicholingvistinis tyrimas. Šiame darbe remiamasi autoritetinių psicholingvistų B. Bowdle ir D. Gentnerio (2005) atliktų tyrimų išvadomis, kad dalis metaforinių pasakymų realizuojami kaip polisemiško žodžio reikšmės. Antrąjį pavyzdį struktūruoja ištakos srities ERDVĖ perkeliemieji požymiai *kryptis aukštyn, apsunckintas judėjimas*, kurie suliejami su ištakos srities VANDUO požymiais *vandens telkinys* ir *klampumas*. Pastarąjį požymį dar sustiprina prievaismis *itin*. Šis raiškos būdas verčia adresatą mąstyti apie krizę kaip pelkę, t. y. erdvę, iš kurios sunku ar neįmanoma ištrūkti.

Konvencionalių ir tikslinių metaforinių pasakymų santykis nėra vien tik retorinio metaforinių pasakymų poveikio klausimas. Pagal klasikinę KMT, visi krizę verbalizuojantys metaforiniai pasakymai yra „metaforiški“, tačiau jų gretinimas komunikaciniu požiūriu atskleidžia kalbinių (netikslinių, „nemetaforiškų“) ir komunikacinių (tikslinių) metaforinių pasakymų opoziciją. Galima išskirti keletą būdų, kaip kuriama komunikacinė konceptualiųjų krizės metaforų vertė abiejų kalbų viešajame diskurse.

Konvencionalizuotų metaforinių pasakymų modifikavimas arba „mirusių“ metaforų „gaivinimas“ yra dažniausias būdas atkreipti adresato dėmesį į tam tikrą ištakos sritį. „Nusitrynęs“, leksikalizuoti metaforiniai pasakymai teikia nedaug informacijos apie krizės konceptualizavimą kalboje, pvz.: (820) <...> į Lietuvos pieno sektorių *ateina krizė* (delfi 2008 03 13), tačiau metaforų tyrėjų teigimu (Lakoff 1987a, Kövecses 2002, Jäkel 2003), net ir „mirę“, jie turi potencialą „atgimti“. Mirusių metaforinių pasakymų potencialą vaizdžiai atskleidžia filosofas S. Guttenplanas: „*Dead metaphor may be more like a dead key on a piano; dead keys are still keys, albeit weak or dull, and so perhaps a dead metaphor, even if it lacks vivacity, is metaphor nonetheless*“ (Guttenplan 2005). Ekspresyvumą žodžių junginiui *ateina krizė* sugražina ir į ištakos sritį ŽMONĖS nukreipia lingvistinis žaidimas, pvz.: (821) *A. Butkevičius: „Krizė nebeateis, nes ji jau atėjo“* (lrytas 2012 07 04); (822) *Adomaitis: krizė atėjo, pabus ir išeis* (alfa 2009 01 16).

Siekiant retorinio poveikio, metaforiniai pasakymai išplečiami prijungiamaisiais sakiniais, kuriuose aktualizuoti asmeniui būdingi predikatiniai požymiai, pvz.: (823) *Krizė ateina, kad pasakytų – labas, atsibusk* (Irytas 2010 10 16); (824) *Kitose šeimose netgi sakoma, kad „laukėm krizės, o ji ėmė ir praėjo pro šalį, net arbatos išgerti neužsuko“* (Irytas 2012 02 03).

Leksikalizuotos raiškos priemonės modifikuojamos ir vokiškajame diskurse, pvz., žodžių junginys *in der Krise sein* nesužadina ištakos srities ERDVĖ požymių, tačiau tokį įspūdį sužadina ironiškas žodžių žaismas (825) *Euro-Debatte: Willkommen zurück in der Krise!* (spiegel 2012 04 11). Komunikaciniu požiūriu „negyvas“ metaforinis pasakymas *Wirtschaftskrise kommt* atgaivinamas perkeliamaisiais požymiais, kurie vienareikšmiškai priskiriami asmeniui, pvz.: (826) *Die nächste Wirtschaftskrise kommt mit großen Schritten auf uns zu* (ORF 2011 05 14) arba (827) *Keine Frage: Die Krise ist angekommen. Aber wie lange gedenkt sie zu bleiben?* (sueddeutsche 2008 12 27). Metaforinis pasakymas (828) *Die nächste Krise kommt bestimmt* (welt 2008 10 18) adresanto ir adresato sąmonėje neaktyvuoja konkrečios ištakos srities (koncepto), tačiau jis įgyja komunikacinę vertę pasitelkus modifikuotą frazeologizmą *ein Unglück kommt selten allein*, kuris nukreipia adresato dėmesį į ištakos konceptą NELAIMĖ: (829) *Eine Krise kommt selten allein* <...> (wirtschaftswoche 2008 04 21). Blogio, bėdos požymiai modifikuoto frazeologizmo būdu išryškunami ir lietuviškame pavyzdyje: (830) *Nėra tos krizės, kuri neišeitų į gerą* (delfi 2010 04 20).

Konvencionalizuoti metaforiniai pasakymai aktualizuojami ne tik tekstu, bet ir kita medijos rūšimi, pvz., krizės karikatūromis, kurias galima traktuoti kaip multimodalias (vaizdažodines) metaforas⁵⁵.

„Mirusių“ metaforų „atgaivinimo“ potencialas yra reikšmingas ne tik komunikaciniu, bet ir etimologiniu aspektu. Pasak A. Lieberto (1992), D. Geeraertso ir S. Grondelaerso (1995), O. Jäckelio (2003), D. Dobrovolskio (2007), metaforinių pasakymų „gaivinimas“ atveria galimybę analizuoti konceptualiąsias metaforas diachroniniu aspektu. Tikėtina, kad metaforos negali būti tiriamos visiškai asinchroniškai, nes metafora iš principo yra „semantinis kalbos vystymosi fenomenas“ (Jäckel 2003, 53). Diachroninis tyrimo aspektas leistų gauti papildomų duomenų apie konceptualiųjų metaforų motyvacijos šaltinius.

Tiesioginio ištakos ir tikslo konceptų sugretinimo atveju adresantas padiktuoja adresatui pageidaujamą ištakos sritį ir nepalieka jam galimybės interpretuoti perkeliamųjų požymių priklausomybės kuriai nors ištakos sričiai. Būtina tokio metaforinio perkėlimo sąlyga yra ištakos koncepto kaip nedalomos visumos, o ne atskirų požymių, perkėlimas. Konceptų sugretinimo priemonės lietuvių ir vokiečių kalbose yra identiškos, tačiau yra natūralių kalbinės raiškos skirtumų. Gramatiniu požiūriu abiejose kalbose galimi trys sugretinimo būdai. Pirmasis yra daiktavardinis junginys, pvz.: *krizės duobė* (Irytas 2010 11 20), *krizės mėsmalė* (alfa 2008 07 25),

⁵⁵ Multimodalias metaforas nagrinėja Ch. Forceville (2006), lietuvių kalbotyroje S. Juzeleńienė, S. Šarkauskienė (2007, 2011).

recesijos spąstai (delfi 2011 12 15), *krizių lavina* (delfi 2012 08 23), *krizės ledkalnis* (delfi 2009 03 02), *nuosmukio banga* (15min 2010 06 10).

Vokiečių kalboje vietoje daiktavardinių junginių sutinkami sudurtiniai žodžiai, prasidedantys komponentais *Krise(n)-*, arba *Rezessions-*, pvz.: *Krisensumpf* (n24 2013 04 24), *Krisenbombe* (presse 2011 05 17), *Krisenwelle* (spiegel 2008 05 09), *Rezessionsfeuer* (n-tv 2007 12 03), *Rezessionsgespenst* (kurier 2014 10 10).

Antruoju atveju konceptai sugretinami sudurtiniu tariniu, pvz.: (831) „*Ukrainos krizė*“ *yra vienas iš sprogusių pūlinių ant neoliberalizmo sužaloto pasaulio kūno* (satenai 2014 09 09); (832) *Griechenlands Krise ist nur einer von vielen Stolpersteinen für die EU* (welt 2015 02 27). Kai praleista tarinio jungtis, naudojamas brūkšnyš arba dvitaškis, pvz.: (833) *Výriasybės krizė – peilis deryboms dėl „Mažeikių naftos“* (VŽ 2006 05 31); (834) *Die Finanzkrise – eine hochansteckende Krankheit* (FAZ 2007 11 20); (835) *Rückblick Finanzkrise: Wie das Monster entstand* (stern 2008 11 28); (836) *Wirtschaftskrise: Das langsame Sterben einer Textilfirma* (spiegel 2009 03 30). Vokiečių kalboje tarinio jungtimi gali eiti prielinksnis *als*: (837) *Die Finanzkrise als Weihnachtsgeschenk* (wsj 2014 12 14).

Trečiasis abiejose kalbose užfiksuotas būdas yra palyginimas: (838) *<...> atrodo ji kyla beveik iš nieko, iš pačių viešos paslapties gelmių ir, kaip koks Katrinos uraganas, graso užlieti visą, žemiau kritinio lygio esančią, Lietuvos politinę sistemą* (delfi 2005 11 02); (839) *<...> krizė – lyg tolimas aidas* (KD 2009 11 12); (840) *Ekspertai: Lietuvos ekonominė krizė tarsi pagirios* (bernardinai 2009 11 07); (841) *<...> krizė kaip žemės drebjimas supurtė visą pasaulį* (lrytas 2009 09 15); (842) „*Krise ist wie ein Erdbeben*“ *<...>* (n-tv 2015 01 24); (843) *Die Euro-Krise ist wie ein Virus ohne Gegenmittel* (welt 2010 12 26); (844) *Sie wollten ihm die von Bush hinterlassene Krise als Mühlstein um den Hals hängen* (SGT 2012 09).

Vokiečių kalbos diskurse aptikti atvejai, kuomet retorinio poveikio siekiama krizę gretinant su konceptais, turinčiais itin dramatišką arba vulgarų atspalvį. Krizė dramatinuojama masinių žudynių, skerdynių vaizdiniais: (845) *Falls es einen Gewinner gibt in diesem Blutbad, das ursprünglich Subprime-Krise hiess, dann sind es die USA* (weltwoche 2008/44); (846) *Im Fall einer oder gleich mehrerer Staatspleiten, das räumen Finanzaufseher ein, droht Europas Finanzsektor ein „Blutbad“* (zeit 2010 07 15).

Nesvetimas vokiškajame diskurse krizės gretinimas su fekalijomis: (847) *Und so erklärt Lewis auch das Verhalten der Deutschen in der Finanzkrise: „Die Deutschen sehnen sich nach Scheiße – aber sie wollen nicht drin sitzen“* (welt 2011 11 13); (848) „*Ich bin für den Kapitalismus. Blöd, dass er wegen der Scheiß-Krise abgekackt ist. Aber wir brauchen den Kapitalismus*“ (arte 2012 01 18).

Specialiai sukonstruoti tekstai abiejose kalbose padeda adresantui išplėtoti pasirinktą metaforinį krizės vaizdinį, perkelti daugiau požymių, nei galima viename metaforiniame pasakyme. Tokie tekstai nekonstruojami ištakos srityje AUGA-LAI, dažniausiai abiejose kalbose plėtojama konceptualioji metafora KRIZĖ YRA LIGA. Krizė yra daugialypis reiškinyš – ji daro ekonomikai žalą, kurią stengiamasi

sumažinti, tačiau taikomos priemonės turi ir neigiamų aspektų. Vieno metaforinio pasakymo šiems aspektams verbalizuoti nepakanka, todėl pasitelkiamas ištakos konceptas LIGA, kuris implikuoja ligoonio būklės, gydymo, komplikacijų bei išgijimo požymius:

(849) <...> *pasaulio ekonomika dar nėra pilnai išsigydydžiusi praūžusios krizės žaizdų ir tebeguli ligos patale: kvėpuoti jai padeda žemos palūkanų normos, o reikalingus vitaminus suteikia viešojo sektoriaus išlaidų injekcijos. Ilgai gulėti ligos patale pavojinga, nes atsiranda pragulos: žemos palūkanų normos ilgainiui pripučia žaliavų, maisto ir finansinio bei nekilnojamojo turto kainų burbulus, o vitaminų injekcijos augina valstybės skolos kuprą. <...> pasaulio ekonomika turi pati atsikelti iš ligos patalo ir savo jėgomis stoti į kovą su laukiančiais iššūkiais* (alfa 2011 05 18).

(850) *Fünf Patienten, eine Krankheit. Doch zurück auf die Intensivstation der Eurozone: Die fünf Patienten Irland, Portugal, Griechenland, Zypern und Slowenien laborieren zwar an derselben Krankheit – einer im Zuge der internationalen Finanzkrise aufgetretenen akuten Paralyse der staatlichen Geldbeschaffung – allerdings in unterschiedlichen Stadien. Auf dem Weg zur Genesung am weitesten fortgeschritten ist Irland, das demnächst gesundgeschrieben werden soll. <...> Bleibt zu guter Letzt der griechische Patient, der bereits zwei Transfusionen von insgesamt 240 Mrd. Euro erhalten hat* (presse 2013 09 13).

Tokie tekstai įtaigūs, nes jų tematika ir naratyvinė struktūra priartina realybės pojūtį. Išplėtotoje konceptualiojoje metaforoje adresatas nesunkiai atpažįsta kasdienišką situaciją, kurioje yra logiška įvykių ar veiksmų seka. Specialiai sukonstruotuose tekstuose gali būti aktualizuojami žinomi literatūros ir meno kūriniai, istoriniai įvykiai, pvz., lietuviškajame diskurse pasirengimas ateinančiai krizei aprašomas pasakos apie tris paršiukus motyvais, o vokiškoje spaudoje pasiruošimas krizei apibūdinamas Biblijos motyvais:

(851) *Kaip toje pasakoje apie tris paršiukus – Litnifą, Latnafą ir Estnufą, kiekvienas Baltijos paršiukas pasirinko skirtingą kovos su ekonomine krize būdą. <...> Mažiausias paršiukas, vardu Estnufas, buvo įžvalgiausias ir sumaniausias. „Juk ekonominė vasara negali tęstis amžinai“, – pagalvojo jis ir dar 2002 m. pradėjo statyti tvirtą mūrinį namą, kad galėtų pasislėpti nuo ateisiančios žiemos speigų. <...> Kadangi turėjo tvirtą namą, Estnufas nusprendė ekonominę žiemą įveikti savo jėgomis. Litnifas ir Latnafas – priešingai, nesuko per daug sau galvos dėl atslinkiančios žiemos ir gyveno šia diena, džiaugėsi klestinčios ekonomikos teikiamomis gėrybėmis* (delfi 2012 12 27).

(852) *Zwei Männer bauen sich ein Haus, einer auf Sand, einer auf Fels: „Der Regen fiel hernieder, und die Ströme kamen, und die Winde wehten“, deklamierte Obama wie ein Priester von der Kanzel. Nur ein Haus hielt stand: „Es fiel nicht, denn es war auf einem Felsen gegründet“. Die Lehre der Parabel ist klar: „Wir*

können diese Wirtschaft nicht auf dem gleichen Sandhaufen wiederaufbauen“, rief Obama. „Wir müssen unser Haus auf einem Felsen bauen“ (spiegel 2009 04 15).

Specialiai sukonstruotus tekstus struktūruoja ne tik vienas leitmotyvas, bet ir **skirtingų ištakos sričių požymių derinimas**, kurį lemia diskurso dalyvių intencija sustiprinti neigiamą krizės įspūdį. Skirtingų sričių požymių suliejimą⁵⁶ galima pavadinti tam tikra sinestezijos rūšimi, nes kartu aktualizuojami logiškai nesuderinami požymiai, pvz.: (853) „*Das war der herausragende Tiefpunkt“, sagte Beckmann* (RHZ 2003 07 28). Tokie paradoksalūs metaforiniai pasakymai aptinkami tik vokiečių kalbos viešojo diskurso ištakos srityje ERDVĖ. Perkeliamasis požymis žemyn derinamas su ištakos konceptų MAISTAS ir GYVA BŪTYBĖ požymiais: (854) *Nach 120 Jahren wechselvoller Geschichte steht das Traditionsunternehmen nun an einem bitteren Tiefpunkt: Beim Landesgericht Klagenfurt muss heute der Konkursantrag eingereicht werden* (KZ 2000 02 22); (855) *Die tiefe Rezession, die in Griechenland wütet* (voxeurop 2011 05 03).

Antrąjį požymių suliejimo metodą galima apibūdinti kaip nenuoseklų tikslo koncepto KRIZĖ verbalizavimą, kai viename sakinyje ar vienoje pastraipoje plėtojamos kelios konceptualiosios metaforos. Abiejų kalbų diskurse nėra ištakos sričių junglumo apribojimų, tačiau suliejamus skirtingų ištakos sričių požymius (konceptus) dažniausiai sieja bendras požymis (motyvas). Pavyzdžiui, metaforinis pasakymas (856) *Krizė: bomba, meteoras ar nereikalinga panika?* (15min 2008 12 14) jungia semantiniu požiūriu nutolusias žmogiškojo pažinimo sritis, tačiau ištakos konceptai BOMBA, METEORAS ir PANIKA turi bendrus perkeliamuosius požymius *kraštutinumas, pasikeitimas, aktyvus judėjimas*. Kraštutinumo įspūdis perteikiamas derinant ištakos konceptų MIRTIS ir ŠALTIS požymius: (857) <...> *Die Regierung in London wolle die Kolonie finanziell ausbluten lassen. Mehrfach sind über der Hongkong-Frage die Beziehungen zwischen beiden Staaten auf einen Tiefpunkt abgekühlt* (NUN 1994 11 05).

Vienas būdingiausių krizės požymių – *pavojus*, verbalizuojamas ištakos konceptų VANDUO, LIGA, MECHANIZMAS, METEOROLOGINIS REIŠKINYS, pvz.: (858) *Graikija skęsta, Ispaniją purto karštligė, Kipras prašosi Europos Sąjungos skėčio, o Vokietija iki šiol buvo laikoma viena svarbiausių šalių gelbėjant Europą nuo žlugimo. Tačiau vis daugėja ženklų, kad ir Vokietiją ima temdyti tamsūs debesys* (Irytas 2012 07 02).

Metaforiniuose pasakymuose aktualizuotas požymis *pokytis išreiškiamas* suliejant ištakos konceptus JUDĖJIMAS ŽEMYN, GEDIMAS ir MASTELIS: (859) *Letland – die harte Landung nach dem Aufstieg. Niemand nahm die ersten Anzeichen*

⁵⁶ Skirtingų ištakos sričių požymių derinimas šiame darbe nesiejamas su M. Turner ir G. Fauconnier (2000) konceptualaus suliejimo teorija (angl. *conceptual blending*), kurioje pasitelkiama keturių konceptualių sričių idėja – dvi įvesčių (angl. *input*) sritis (ištakos ir tikslo), bendra sritis (angl. *generic space*), t. y. konceptuali struktūra, kuria dalijasi tikslo ir ištakos sritis bei sulieta sritis (angl. *blend space*) kurioje derinami įvesčių elementai. Šiame darbe nuosekliai laikomasi metaforinio perkėlimo tarp dviejų sričių idėjos.

einer Überhitzung ernst. Hinzu kommt die globale Finanzkrise, und jetzt schrumpft Lettlands Wirtschaft schneller als sie gewachsen ist (SRF 2009 04 25).

Daugumą krizės vaizdinių jungia požymis *blogis*, vienu metu verbalizuojamas ištakos srityse ŽVĖRYS ir ERDVĖ: (860) *Recesijos (jos egzistavimo Vakarų šalyse negalima neigti) „vilkiškumas“ priklauso nuo jos gylio ir poveikio ekonomikai* (balsas 2008 10 22).

Komunikacinės metaforos buvimą abiejose kalbose signalizuoja **metakalbiniai komentarai**⁵⁷. Prepoziciškai vartojami metakalbiniai komentarai teikia stilistinę informaciją, t. y. paruošia adresatą metaforiniam perkėlimui, iš anksto signalizuoja apie metaforos buvimą, pvz.:

(861) *Pateiksiu alegoriją: <...> Atsainiai numesta pypkė ir kartu kirtęs didžiulis pasaulio kreditų krizės žaibas sukėlė didžiulį gaisrą.* (15min 2009 10 03);

(862) *Joje dabartinė krizė buvo metaforiškai apibūdinta: vieninga valiuta be vieningos valdžios kaip „keli lokomotyvai, sujungti į vieną traukinį, bet važiuojantys skirtingu greičiu“* (balsas 2010 05 11);

(863) *„Vaizdžiai tariant, Lietuvos gyventojai pradėjo ruoštis finansinei žiemai“ <...>* (lrytas 2008 12 30);

(864) *Seit der Finanzkrise wird der Parthenon immer dann als Symbolbild verwendet, wenn in Zeitungen, Magazinen oder im TV über die Staatsschuldenkrise berichtet wird. <...> Die pittoreske Ruine ist nun ein Bildnis der Krise* (salzburg 2015 03 13).

(865) *Bildhaft gesprochen sitzen wir alle in einem großen Boot, es heißt EU und hat ein riesiges Loch, das uns allmählich nach unten zieht* (krisentalk 2012 05 16).

Postpoziciškai pavartotų metakalbinių komentarų, paaiškinančių jau pavartotą kalbinę krizės koncepto raišką, abiejų kalbų diskurse neaptikta.

Konceptualiųjų krizės metaforų adresato dėmesį rašytinėje kalboje atkreipia **kabutėmis išskirti metaforine reikšme pavartoti žodžiai**, pvz.: (866) *Mes nežinome kaip bus išspręsta vadinamoji „fiskalinio skardžio“ krizė JAV arba kaip klostysis įvykiai Ispanijoje* (delfi 2012 11 07); (867) *Der Leiter Kapitalmarktanalyse bei der Baader Bank gilt mittlerweile als das „Gesicht der Krise“* (welt 2011 08 20). Pasak A. Goatly (1997, 190), kabutės pabrėžia, signalizuoja metaforos buvimą, o G. Steeno mokyklos atstovai laiko jas vienu komunikacinės metaforos požymiu.

Vokiečių kalbos diskurse metaforinio pasakymo apie krizės dydį retoriką sustiprina žodžio *krizė* rašymas didžiosiomis raidėmis: (868) *Ja, wo ist sie denn?! Eben war sie doch noch da, an allen Ecken und Enden, in allen Köpfen, Bilanzen und Prognosen. <...> DIE KRISE, die weltumspannende, die beispiellose, die größte der Geschichte, kann einpacken <...>* (profil 2009 08 17).

⁵⁷ Metatakalbinius teksto vienetus išsamiai nagrinėja K. Župerka (2012).

Siekis atskleisti konkrečias komunikacines intencijas, slypinčias už tam tikrų metaforinių pasakymų, viršija kalbotyros kompetenciją, tačiau apibendrintai galima teigti, kad krizės diskurse retorinio poveikio siekiama. Viešasis diskursas formuoja visuomenės nuomonę apie krizę. Abiejų kalbų viešojo diskurso metaforiniuose pasakymuose krizė iškyla kaip natūralus arba antgamtinis fenomenas, dėl kurio niekas nekaltas – krizė yra sunkus, trašškantis objektas, meteorologinis reiškiny, besiplėtojantis augalas, parazitinis gyvūnas ar pavojingas žvėris, agresyvus, nelauktai įsiveržęs asmuo, liga, siaubą kelianti antgamtinė būtybė.

Dirbtinai kuriamą „natūralios“ krizės vaizdinį pastebi ir dalis Vokietijos ekonomikos apžvalgininkų, pvz., Nils Minkmar teigia, kad metaforinis raiškos būdas padeda pateikti krizę kaip savaiminį, natūralų, nekontroliuojamą dalyką: (869) *„Zwei Metaphern kursieren, wenn offiziell von der Krise gesprochen wird: Die vom Tsunami oder des „perfekten Sturms“, der über uns gekommen ist, und, häufiger, die vom Giftmüll, jener „toxischen Papiere“ in den „Kellern“. Der große Vorteil solcher Bilder ist ihr naturwissenschaftlicher Ursprung“* (FAZ 2009 02 07).

Panašios pozicijos laikosi ir kalbininkė Claudia Posch: (870) *„Im Allgemeinen wird von der Krise sehr gerne als Bedrohung von außen gesprochen, durch depersonales Formulieren werden die AkteurInnen und VerursacherInnen in den Hintergrund gerückt. Die Krise wird als Naturereignis oder Kriegsereignis dargestellt“* (Posch 2010, 136).

Tačiau viešojo diskurso medžiaga ne tik slepia, bet ir atskleidžia krizės kaltininkus, pvz.: (871) Retais atvejais „Goldman Sachs“ vadovas krizę pavadino tobula audra ir pridūrė, kad neįmanoma nieko padaryti, kad išvengtum tobulos audros. – *Tai ydinga metafora. <...> Finansų krizė buvo katastrofiškas įvykis, bet ji sukūrė žmogaus rankos* (Irytas 2009 09 15); (872) *<...> bankų krizę Lietuvoje suorganizavo viena iš kelių „finansinių pramoninių grupuočių“ <...>* (LR 1996 01 23); (873) *„Die Krise ist keine Naturgewalt“. Banken und Politik sind schuldig <...>* (FR 2010 04 12); (874) *Krisen und Kriege fallen nicht einfach vom Himmel, sondern werden i. d. R. bewusst von Menschen aus ziemlich nachvollziehbaren Gründen angezettelt bzw. ohne Gegenwehr zugelassen* (spiegel 2015 02 05).

Teisėsaugos diskursas patvirtina, kad ekonominė krizė kilo dėl konkrečių asmenų veiklos, pvz.: (875) *„Islandijoje nustatyti šalį drebinusios finansų krizės kaltininkai“* (Irytas 2010 04 12); (876) *<...> tyrimą FTB pradėjo šių metų sausį. <...> Iki birželio vidurio kaltinimai buvo pateikti 406 amerikiečiams“* (delfi 2008 10 20); (877) *Kaum ein Bankmanager hat sich bisher für die Finanzkrise gerichtlich verantworten müssen. Seit Montag steht in New York nun ein junger ehemaliger Goldman-Sachs-Mitarbeiter vor einem Geschworenengericht* (NZZ 2013 07 17).

Skiriamasis išvados:

1. Komunikacinę conceptualiųjų krizės metaforų vertę abiejų kalbų viešajame diskurse kuria konvencionalizuotų metaforinių pasakymų modifikavimas, tiesioginis ištakos ir tikslo konceptų sugretinimas, specialiai sukonstruotas tekstas, skirtingų ištakos sričių požymių derinimas, metakalbiniai komentarai ir metaforiškai pavartotų žodžių išskyrimas kabutėmis.

2. Abiejų kalbų diskurse dažniausiai taikomas konvencionalizuotų metaforinių pasakymų modifikavimas „reetimologizuoja“ ištakos konceptą (sritį), ironizuoja neigiamus krizės bruožus.
3. Tiesioginis ištakos ir tikslo konceptų sugretinimas leidžia adresantui ignoruoti tam tikrus ištakos koncepto požymius. Pastebima paralelė tarp tiesioginio ištakos ir tikslo konceptų sugretinimo ir metaforinių pasakymų atliekamos pabrėžimo ir paslėpimo funkcijos⁵⁸. Krizės konceptui suteikiamos ne visos savybės, o tik tos, kurios turi pabrėžti tam tikrą aspektą, likusios, tikėtina, komunikaciniais sumetimais specialiai neimplikuojamos. Pavyzdžiui, žvėries, gamtos stichijos, sprogmens metaforos pabrėžia krizės jėgą, agresyvumą, netikėtumą, asmens metaforos išryškina intelektines krizės savybes, karo ir mechanizmo ar mašinos metaforos iškelia krizės kontroliavimo aspektą, vaizdinės-scheminės metaforos fokusuoja neigiamą vertinamąjį elementą, sąlygotą jutiminės patirties, pavyzdžiui, opozicija žemai-aukštai suvokiama kaip *blogai-gerai*.
4. Kalbinės raiškos priemonės komunikacinei konceptualiųjų krizės metaforų vertei kurti nėra tiesiog retorinės metaforinių pasakymų funkcijos atspindys. Konvencionalizuoti (netiksliniai) metaforiniai pasakymai nekoduoja koncepto, jie nepriklauso krizės koncepto jutiminių vaizdai. Vietoje ištakos koncepto požymių perkėlimo pasirenkama viena poliseminio žodžio reikšmių.
5. Perfrazuojant G. Steeną, galima teigti, kad metaforos jėga yra ne tik nepastebimame, nesąmoningame vartojime, bet ir atvirkščiai, t. y. tikslinis, „tyčinis“ metaforos vartojimas riboja adresato galimybes interpretuoti adresanto siunčiamą turinį.
6. Riba tarp konvencionalių ir komunikacinių metaforų yra neryški, todėl galimu skyrimo kriterijumi⁵⁹ turėtų būti ne vieno, bet kelių komunikacinės metaforos signalų buvimas.

⁵⁸ Angl. *highlighting and hiding* (Lakoff, Wehling 2009, 28) arba vok. *Fokussierungseffekt* (Jäkel 2003, 37).

⁵⁹ Komunikacinių metaforų nustatymo metodiką kuria G. Reijniere. Planuojama tyrimo pabaiga – 2016 m. Prieiga internete: <http://metaphorlab.org/research/funded-research/deliberate-metaphor/>

IŠVADOS

1. Krizės konceptą abiejų kalbų diskurse struktūroja leksinės nominacijos ir konceptualiosios metaforos, rekonstruotos pagrindinėse žmogaus jauslėmis suvokiamo pasaulio srityse. Krizės metaforizacijos kryptis yra vienpusė – konkrečios srities požymiai perkeliama į abstrakčią sritį. Aukštą koncepto abstrakcijos laipsnį rodo metaforiškai aiškinamos krizės leksinių nominacijų reikšmės bei kompleksiškas krizės vaizdinys, varijuojantis nuo paprastų daiktų iki žmogaus suvokiamą pranokstančių antgamtinių reiškinių.

2. Koncepto abstraktumas lemia vidinę koncepto struktūrą. Pagrindinis krizės koncepto sluoksniu yra *jutiminis vaizdas*, kurį atspindi konceptualiosios metaforos. Krizės leksinės nominacijos atspindi sąvokinę, loginę koncepto dalį – *informacinį turinį*. Mažiausiai apčiuopiama krizės koncepto dalis yra *interpretacinis laukas*, atskleidžiantis nevienalytį aksiologinį koncepto aspektą. 95 proc. visų metaforinių pasakymų išreiškia neigiamą vertinimą, 4 proc. metaforinių pasakymų atspindi neutralus vertinimas, 1 proc. metaforinių pasakymų verbalizuotas teigiamas krizės vertinimas.

3. Leksinės nominacijos atskleidžia, kad krizė lietuvių ir vokiečių kalbinėje kultūrinėje bendruomenėje suprantama kaip kraštutinumas, pavojus, stagnacija, pokytis ir laikinumas. Šiuos požymius abiejose kalbose atspindi universalios konceptualiosios metaforos, tačiau jų kalbinė raiška iš dalies savita. Krizės konceptas yra susijęs su globalia ekonomikos samprata, kurią struktūroja diskurso metaforos – chronologiškai gana pastovūs konceptualiųjų požymių perkėlimo modeliai, tipiški tam tikram diskursui.

4. Svarbiausios krizės koncepto ištakos sritys abiejų kalbų diskurse yra NEGYVASIS PASAULIS ir ŽMONĖS. Pagrindinė krizės konceptą struktūrojanči abiejų kalbų konceptualioji metafora yra KRIZĖ YRA KRYPTIS ŽEMYN, besiremianti universalia konceptualiąja metafora BLOGAI YRA KRYPTIS ŽEMYN. Tik vokiečių kalbos diskurse krizė suvokiama kaip kryptis aukštyn ir horizontali erdvė. *Ištakos konceptai ŠVIESA / TAMSA* (2,35 % liet., 1,26 % vok. pvz.), *ŠALTIS* (1,72 % liet., 0,29 % vok. pvz.) ir *GARSAS* (1,36 % liet., 0,19 % vok. pvz.) ryškesni lietuvių kalbos diskurse. Vokiškai kalbančių šalių diskurse dažnesnis ištakos konceptas *KE-LIONĖ JŪRA* (1,18 % liet., 2,82 % vok. pvz.). Ištakos konceptą *GAISRAS* abiejų kalbų diskurse atspindi beveik vienodas metaforinių pasakymų skaičius, tačiau vokiškajame diskurse verbalizuojami įvairesni gaisro aspektai.

5. Lietuvių kalbos diskurse krizė atrodo labiau grėsminga. Tai lemia išskirtinai neigiama ištakos srities *GAMTOS STICHIJA* konotacija bei ištakos sričių *ŽMONĖS* ir *ANTGAMTINIS PASAULIS* raiškos ypatybės. Lietuvių kalbinėje sąmonėje su krizės stichija kovojama savomis jėgomis ir dėmesys sutelkiamas į krizės padarinių švelninimą. Vokiškai kalbantiesiems krizės stichija atneša ne tik žalą, bet ir suteikia naujų verslo galimybių. Vokiško diskurso ypatybė – kovoje su krizės stichija pasi-

telkiama išorinė pagalba ir prevencijos priemonės. Ši taktika pastebima ir ištakos sričių AUGALAS ir ŽMONĖS metaforiniuose pasakymuose. Didesnę krizės grėsmę pagrindžia konceptualioji metafora KRIZĖ YRA ŽALINGAS ĮPROTIS, būdinga tik lietuvių kalbos diskursui, taip pat tik lietuvių kalbos diskurse neigiamai konotuotas ištakos konceptas GIMINYSTĖS RYŠIAI. Krizės grėsmę sustiprina religinis kontekstas – tik lietuviškai kalbantieji traktuoja krizę kaip Dievo bausmę.

6. Leksinėse nominacijose užfiksuotas požymių minimumas atsispindi rekonstruotuose konceptualiosiose metaforose. *Kraštutinumo* požymių abiejų kalbų diskurse patvirtina opozicinių konceptualiųjų metaforų poros: KRIZĖ YRA VANDUO / UGNIS, KRIZĖ YRA POTVYNIS / SAUSRA, KRIZĖ YRA KARŠTIS / ŠALTIS, KRIZĖ YRA TAMSA / ŠVIESA, KRIZĖ YRA GARSAS / TYLA, KRIZĖ YRA KRYPTIS ŽEMYN / AUKŠTYN, KRIZĖ YRA DIEVIŠKASIS / DEMONIŠKASIS PASAULIS.

Pavojus abiejų kalbų diskurse reiškia finansinio saugumo praradimą, abiejų kalbų diskurse verbalizuojamą konceptualiosiomis metaforomis, kuriose krizė suvokiama kaip sunkus, traiškantis daiktas, mechanizmo gedimas, gamtos stichija, pavojinga kelionė, žvėris, liga, mirtis, priešas, nusikaltėlis, sprogmuo, demoniška būtybė.

Ekonomikos *stagnacijos* požymis, atspindėtas krizės leksinių nominacijų turinyje, susijęs tik su konceptualiosiomis metaforomis KRIZĖ YRA BUVIMAS ŽEMAI ir KRIZĖ YRA ŠALTIS. Metaforinės raiškos analizė atskleidė priešingą krizės charakteristiką – *dinamiškumą, veržlumą, pokytį* – krizė suvokiama kaip transporto priemonė, kryptis erdvėje, kelionė, gamtos stichija, banga, srovė, priešas, sportas. Krizė nuolat juda, keičia formą, ekonomikoje vyksta pokyčiai – tai proceso, ne stagnacijos požymiai.

Krizės *laikinumą* pagrindžia konceptualiosios metaforos KRIZĖ YRA GAMTOS STICHIJA kalbinė raiška – krizės audros, vėjai, žemės drebėjimas, gaisras ir kitos nelaimės daro didelę žalą ekonomikai, tačiau trunka ribotą laiką. Metaforiniai pasakymai atskleidžia, kad, praėjus krizei, šalinami padariniai, svarstomos prevencijos priemonės. Krizės laikinumas nesugeroja krizės pabaigos. Krizė nuolat kartojasi, krizės bangos implikuoja cikliškumą, krizės ugnis rusena ir gali vėl įsipliekti, krizės liga linkusi atsinaujinti, o metaforiškų užuominų apie krizės mirtį nėra.

7. Kiekviena ištakos sritis pasižymi savitu konceptualiųjų metaforų ištakos srities aktualizavimo būdu. Ištakos srityje NEGYVASIS PASAULIS ištakos ir tikslo konceptai dažniausiai sutapatunami. Ištakos srities AUGALAI atributiniai požymiai dažniausiai perkeliama į tikslo sritį. Ištakos srityje GYVŪNAI svarbiausias atributinių ir predikacinių požymių perkėlimas. Ištakos sritis ŽMONĖS aktualizuojama keliais būdais – ištakos ir tikslo konceptų sutapatinimas, atributinių ir predikacinių požymių perkėlimas bei ištakos situacijos perkėlimas į tikslo situaciją. Pagrindiniai ištakos srities ANTGAMTINIAI REIŠKINIAI aktualizavimo būdai yra konceptų sutapatinimas bei precedentinių tekstų aktualizavimas.

8. Konceptualiosios metaforos atskleidžia krizės aktantus, veiksmo laiką ir vietą. Krizės aktantus galima suskirstyti į aukas, gelbėtojus ir lošėjus. Krizės aktantai paprastai turi referentą tikrovėje. Aktualizuojant precedentinius tekstus, referento tikrovėje gali nebūti.

Krizės aukomis abiejų kalbų diskurse tampa skirtingos socialinės padėties asmenys, šeimos, visuomenės grupės, gyvūnai, įmonės ar organizacijos, valstybės ir visas pasaulis. Krizės aukos bejėgės, tačiau stengiasi išsigelbėti savo jėgomis – bren-da iš klampios krizės pelkės, valdo laivą audringoje jūroje, kopia iš gilos duobės, slepiasi nuo audros, ieško kelio, ginasi nuo krizės smūgių, gydosi krizės liga.

Aukas nuo krizės gelbsti ekonomistai, politikai, vyriausybės, valstybės (Vokie-tija), Europos ir Jungtinių Amerikos valstijų centriniai bankai. Gelbėtojai vadinami gydytojais, gaisrininkais bei karo pajėgų atstovais. Jie siūlo dažnai kontroversiškas gelbėjimo priemones, kurios gali pakenkti krizės aukoms.

Mažiausių aktantų grupę, krizės lošėjus, aktualizuoja konceptualioji metafora KRIZĖ YRA AZARTINIS ŽAIDIMAS. Tai dalis valstybių ir tam tikrų verslo rūšių atstovai. Pastarieji yra veikiami krizės, tačiau, susiklosčius tam tikroms ekonomi-nėms aplinkybėms, išnaudoja neigiamą situaciją ekonominei naudai gauti. Krizės lošėjai dažniau minimi vokiečių kalbos diskurse (vok. *Krisengewinnler*).

Krizės veiksmas abiejų kalbų pasaulėvaizdyje vyksta tikrovėje (sausumoje, vandenyje, kosminėje erdvėje) ir pomirtiniame pasaulyje (pagal krikščionišką tikė-jimą). Svarbiausias erdvės požymis – gylis. Tikslus veiksmo laikas nenurodomas. Apie krizę kalbama būtuojų, esamuojų ir būsimojau laiku. Ištakos srities ANTGAM-TINIS PASAULIS metaforiniai pasakymai atskleidžia, kad krizė siejama su pasaulio pabaigos laiku – Armagedonu, Apokalipse.

9. Krizė yra svarbiausias tirtu laikotarpio Lietuvos ir vokiškai kalbančių šalių ekonomikos diskurso konceptas, rekonstruojamas ne tik kalbos leksinėje sistemoje, konceptualiosiose metaforose, bet ir diskurse, t. y. komunikacijoje. Šių sričių sąveika atskleidžia, kad metaforos jėga yra trilypė. Konceptualiajame (mąstymo) lygmenyje metaforos mechanizmas padeda suvokti juslėmis neapčiuopiamą krizę per konkrečių konceptų patirtį. Kalbiniame lygmenyje įprastas metaforos vartojimas leidžia įvardyti krizės požymius, nes tiesioginių (nemetamorinių) jų nominacijų nėra daug. Viešajame diskurse komunikacinės krizės metaforos yra retorinės, persvazinės jėgos įrankis, paveikiantis adresatą.

Retorinio poveikio siekimas, taikant komunikacines metaforas, yra perspektyvus ne vien kalbotyros, bet ir tarpdisciplininių tyrimų objektas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Abdel-Raheem 2013 – Abdel-Raheem A. Metaphor of the global financial crisis after 2008: reconstructing confidence by Arab and Western financial medias. *L'organizing : une question de langage, discours et communication* 88. Toulouse.
2. Allan 2009 – Allan K. *The Western Classical Tradition in Linguistics*. London.
3. Arcimavičienė 2009 – Arcimavičienė L. Economy Metaphors: what Associated Conceptions Underlie Lithuanian Business? *Respectus Philologicus* 15 (20). Kaunas.
4. Aristoteles 2013 – *Aristoteles. Organon*. Berlin. Prieiga internete <http://www.zeno.org/Lesesaal/N/9781484030530>, žiūrėta 2014-07-14.
5. Arutiunova 1993 – Арутюнова Н. Д. *Логический анализ языка. Ментальные действия*. Москва.
6. Askoldov 1997 – Аскольдов С. А. Концепт и слово. *Русская словесность. От теории словесности к структуре текста. Антология*. Москва.
7. Babuškin 1997 – Бабушкин А. П. *Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка, их личностная и национальная специфика*. Диссертация на соискание учёной степени доктора филологических наук. Воронеж.
8. Baldauf 1997 – Baldauf Ch. *Metapher und Kognition. Grundlagen einer neuen Theorie der Alltagsmetapher*. Frankfurt am Main.
9. Bartminski 2009 – Bartminski J. *Aspects of Cognitive Ethnolinguistics*. London.
10. Black 1979 – Black M. More about Metaphor. Iš Ortony A. *Metaphor and Thought*. Second Edition. Cambridge.
11. Borodulina 2009 – Бородулина Н. Ю., Гуляева Е. А. Метафора как средство смыслопостроения в экономическом тексте. *Вестник Челябинского государственного университета*. 13 (151). *Филология. Искусствоведение* 31. Челябинск.
12. Bowdle, Gentner 2005 – Bowdle B., Gentner D. The Career of Metaphor. *Psychological Review* 112 (1). Washington.
13. Brown 2010 – Brown K. *Concise Encyclopedia of Philosophy of Language and Linguistics*. Oxford.
14. Budajevas 2006 – Будаев Э. В. „Могут ли метафоры убивать?“. прагматический аспект политической метафорики. *Политическая лингвистика* 20. Екатеринбург. Prieiga internete <http://www.philology.ru/linguistics2/budayev-06.htm>, žiūrėta 2014-07-25.
15. Budajevas 2007 – Будаев Э. В. Становление когнитивной теории метафоры. *Лингвокультурология* 1. Екатеринбург. Prieiga internete <http://www.philology.ru/linguistics1/budayev-07.htm>, žiūrėta 2014-07-25.
16. Būdvytytė 2003 – Būdvytytė A. *KŪNO koncepto aksiologinis aspektas lietuvių ir vokiečių kalbose: daktaro disertacija: humanitariniai mokslai (filologija, kalbotyra 04H)*. Šiauliai.
17. Būdvytytė 2005 – Būdvytytė A. Metaphorische Verprachlichung des Konzeptes GELD. *Filologija* 10. Šiauliai.
18. Būdvytytė-Gudienė, Toleikienė 2010 – Būdvytytė-Gudienė A., Toleikienė R. Konceptų MARKT ir RINKA raiška vokiečių ir lietuvių kalbose. *Acta humanitarica universitatis Saulensis* 10. Šiauliai.
19. Chomsky 1988 – Chomsky N. *Language and Problems of Knowledge. The Managua Lectures*. Cambridge.

20. Cibulskienė 2006 – Cibulskienė J. *Konceptualioji metafora Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkimų diskursuose*. Daktaro disertacija. Vilnius.
21. Cibulskienė 2012 – Cibulskienė J. Metaphors of Economic and Financial Crisis: Identified, Interpreted and Explained. *Respectus Philologicus* 22 (27). Kaunas.
22. Cibulskienė 2013a – Cibulskienė J. What is Economic Recession: A (Pot)hole or a Burden? A Cross-Cultural Study of the Conceptualization of Economic Recession via the Journey Metaphor. *Anglistics in Lithuania: Cross-Linguistic and Cross-Cultural Aspects of Study*. Cambridge.
23. Cibulskienė 2013b – Cibulskienė J. The FORCE Metaphor in Conceptualizing Economic Recession. *Respectus Philologicus* 23 (28). Kaunas.
24. Clausner, Croft 1999 – Clausner C., Croft W. Domains and Image Schemas. *Cognitive Linguistics* 10 (1). Berlin, Boston.
25. Coneva 2012 – Цонева Л. *Думата криза в медийния дискурс (българско-руски паралели)*. Велико Търново.
26. Crystal 1997 – Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. 2nd Edition. Cambridge.
27. Croft, Cruse 2004 – Croft W., Cruse D. *Cognitive Linguistics*. Cambridge.
28. Cruse 1986 – Cruse D. *Lexical Semantics*. Cambridge.
29. Černeiko 1997 – Чернейко Л. О. *Лингво-философский анализ абстрактного имени*. Москва.
30. Čiudinovas 2001 – Чудинов А. П. *Россия в метафорическом зеркале: когнитивное исследование политической метафоры (1991-2000)*. Prieiga internete <http://www.philology.ru/linguistics2/chudinov-01.htm>, žiūrėta 2014-07-31.
31. Dirven et al. 2007 – Dirven R., Wolf H.-G., Polzenhagen F. *Cognitive Linguistics and Cultural Studies*. *Cognitive Linguistics*. Oxford.
32. Dirven, Pörings 2003 – Dirven R., Pörings R. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*. Berlin, New York.
33. Dirven, Verspoor 2004 – Dirven R., Verspoor M. *Cognitive Exploration of Language and Linguistics*. Amsterdam.
34. Drößiger 2007 – Drößiger H.-H. *Metaphorik und Metonymie im Deutschen. Untersuchungen zum Diskurspotenzial semantisch-kognitiver Räume*. Hamburg.
35. Dobrovolskis 2007 – Dobovol'skij D. Cognitive Approaches to Idiom Analysis. Iš Burger H., Dobovol'skij D., Kühn P., Norrick N. *Phraseologie. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung*. Berlin.
36. Esager 2011 – Esager M. *Fire and Water. A Comparative Analysis of Conceptual Metaphors in English and Danish News Articles about the Credit Crisis 2008*. Prieiga internete http://pure.au.dk/portal/files/40317984/Fire_and_Water.pdf, žiūrėta 2015-06-13.
37. Eubanks 2012 – Eubanks Ph. The Perfect Storm: An Imperfect Metaphor. *Metaphor and Mills. Figurative Language in Business*. Berlin, Boston.
38. Evans, Green 2006 – Evans V., Green M. *Cognitive Linguistics. An Introduction*. Edinburgh.
39. Filipec 1966 – Filipec J. Probleme des Sprachzentrums und der Sprachperipherie im System des Wortschatzes. *Travaux linguistiques de Prague 2*. Prague, Paris.
40. Fillmore 1976 – Fillmore Ch. J. Frame Semantics and the Nature of Language. *Annals of the New York Academy of Sciences: Conference on the Origin and Development of Language and Speech* 280. New York.
41. Fillmore 1982 – Fillmore Ch. J. Frame Semantics. *Linguistics in the Morning Calm*. Seoul.

42. Flynn et al. 2009 – Flynn B., Froman W., Vallier R. *Merleau-Ponty and the Possibilities of Philosophy*. Albany.
43. Földes 1996 – Földes Cs. *Deutsche Phraseologie kontrastiv. Intra- und interlinguale Zugänge*. Heidelberg.
44. Forceville 2006 – Forceville Ch. Non-Verbal and Multimodal Metaphor in a Cognitivist Framework: Agendas for Research. Iš Kristiansen G., Achard M., Dirven R., Ruiz de Mendoza Ibàñez F. *Cognitive Linguistics: Current Applications and Future Perspectives*. Berlin, New York.
45. Frege 1892 – Frege G. Über Sinn und Bedeutung. *Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik*. N. F., Bd. 100 (1). Prieiga internete http://www.deutschestextarchiv.de/book/view/frege_sinn_1892?p=23, žiūrėta 2014-07-14.
46. Frumkina 1995 – Фрумкина Р. М. Есть ли у современной лингвистики своя эпистемология? *Язык и наука конца 20 века*. Москва.
47. Gavins 2014 – Gavins J. Metaphor Studies in Retrospect and Prospect. An Interview with Gerard Steen. *Review of Cognitive Linguistics* 12 (2). Amsterdam.
48. Geeraerts 1989 – Geeraerts D. Prospects and Problems of Prototype Theory. *Linguistics* 27 (4). Antwerp.
49. Geeraerts, Cuyckens 2007 – Geeraerts D., Cuyckens H. *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*. New York.
50. Geeraerts, Grondelaers 1995 – Geeraerts D., Grondelaers S. Looking Back at Anger: Cultural Traditions and Metaphorical Patterns. Iš Taylor J., MacLaury R. E. *Language and the Cognitive Construal of the World*. Berlin. Prieiga internete <http://books.google.com/>, žiūrėta 2013-11-11.
51. Gibbs 1996 – Gibbs R. Why Many Concepts Are Metaphorical. *Cognition* 61. New York.
52. Gibbs 2008 – Gibbs R. *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*. Cambridge.
53. Gibbs 2013 – Gibbs R. Why Do Some People Dislike Conceptual Metaphor Theory? *Journal of Cognitive Semiotics* 5 (1-2). Lund.
54. Goatly 1997 – Goatly A. *The Language of Metaphors*. London.
55. Grady 1997 – Grady J. THEORIES ARE BUILDINGS revisited. *Cognitive Linguistics* 8 (4). Berlin, Boston.
56. Gudavičius 2000 – Gudavičius A. *Etnolingvistika*. Šiauliai.
57. Gudavičius 2007 – Gudavičius A. *Gretinamoji semantika*. Šiauliai.
58. Gudavičius 2009 – Gudavičius A. *Etnolingvistika (Tauta kalboje)*. Šiauliai.
59. Gudavičius 2011 – Gudavičius A. Reikšmė, sąvoka, konceptas ir prasmė. *Res Humanitariae* X. Klaipėda.
60. Gudavičius 2013 – Gudavičius A. Žodžio semantinė struktūra nominacijos požiūriu. *Filologija* 18. Vilnius.
61. Gudavičius 2014a – Gudavičius A. Ištakos srities raiška metaforiniuose pasakymuose. *Filologija* 19. Vilnius.
62. Gudavičius 2014b – Būdvytytė-Gudienė A., Gudavičius A., Jurgaitis N., Papaurėlytė-Klovienė S., Toleikienė R. *Konceptualiosios metaforos viešajame diskurse. Konceptualiųjų metaforų žodynas*. Vilnius.
63. Guttenplan 2005 – Guttenplan S. *Objects of Metaphor*. Oxford.
64. Haser 2005 – Haser V. *Metaphor, Metonymy, and Experientialist Philosophy. Challenging Cognitive Semantics*. Berlin.

65. Hsieh 2007 – Hsieh Sh. Ch-Y. Konzepte der Tiermetaphern im Chinesischen und Deutschen. *Deutsch-Taiwanische Hefte. Journal für deutsche Studien* 13. Taipei.
66. Jackendoff 1989 – Jackendoff R. What is a Concept, that a Person May Grasp It? *Mind and Language* 4 (1, 2). London.
67. Jakaitienė 1988 – Jakaitienė E. *Leksinė semantika*. Vilnius.
68. Jakaitienė 2010 – Jakaitienė E. *Leksikologija*. Vilnius.
69. Jäkel 1999 – Jäkel O. Kant, Blumenberg, Weinrich. Some Forgotten Contributions to the Cognitive Theory of Metaphor. *Metaphor in Cognitive Linguistics: Selected Papers from the Fifth International Cognitive Linguistics Conference*. Amsterdam.
70. Jäkel 2003 – Jäkel O. *Wie Metaphern Wissen schaffen*. Hamburg.
71. Juzelėnienė, Šarkauskienė 2011 – Juzelėnienė S., Šarkauskienė S. Vaizdažodinė (multimodalinė) metafora spausdintinėje reklamoje. *Lietuvių kalba* 5. Vilnius.
72. Juzelėnienė, Šarkauskienė 2007 – Juzelėnienė S., Šarkauskienė S. Vaizdinė metafora spausdintoje reklamoje. *Respectus Philologicus* 12(17). Kaunas.
73. Koller 2004 – Koller V. *Metaphors and Gender in Business Media Discourse. A Critical Cognitive Study*. Hampshire.
74. Koller, Farrelly 2010 – Koller V., Farrelly M. Darstellungen der Finanzkrise 2007/08 in den britischen Printmedien. *Aptum. Zeitschrift für Sprachkritik und Sprachkultur* 2. Bremen.
75. Komatsu 1992 – Komatsu L. Recent Views of Conceptual Structure. *Psychological Bulletin* 112 (3). Washington.
76. Kövecses 1990 – Kövecses Z. *Emotion Concepts*. Berlin, New York.
77. Kövecses 2002 – Kövecses Z. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford.
78. Kövecses 2005 – Kövecses Z. *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge.
79. Kövecses 2008 – Kövecses Z. Conceptual Metaphor Theory. Some criticisms and alternative proposals. *Annual Review of Cognitive Linguistics* 6. Amsterdam.
80. Kövecses 2010 – Kövecses Z. Metaphor and Culture. *Acta Universitatis Sapientiae. Philologica* 2 (2). Cluj-Napoca.
81. Krennmayr 2013 – Krennmayr T. Top-Down Versus Bottom-Up Approaches to the Identification of Metaphor in Discourse. *metaphorik.de*. Prieiga internete <http://www.metaphorik.de>, žiūrėta 2015-11-07.
82. Kubriakova et al. 1996 – Кубрякова Е. С., Демьяков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. *Краткий словарь когнитивных терминов*. Москва.
83. Kuzniak, Libura, Szawerna 2014 – Kuzniak M., Libura A., Szawerna M. *From Conceptual Metaphor Theory to Cognitive Ethnolinguistics*. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien.
84. Lakoff, Johnson 1980a – Lakoff G., Johnson M. *Metaphors we live by*. Chicago.
85. Lakoff, Johnson 1980b – Lakoff G. Johnson M. The Metaphorical Structure of the Human Conceptual System. *Cognitive Science* 4. San Diego.
86. Lakoff 1981 – Лакофф Дж. Лингвистические гештальты. Перевод с английского Н. Н. Перцовой. *Новое в зарубежной лингвистике* X. Москва.
87. Lakoff 1987a – Lakoff G. The Death of Dead Metaphor. *Metaphor and Symbolic Activity*, 2(2). Philadelphia.
88. Lakoff 1987b – Лакофф Дж. *Женщины, огонь и опасные вещи. Что категории языка говорят нам о мышлении*. Перевод с английского И. Б. Шатуновского. Москва, 2004.

89. Lakoff 1989 – Lakoff G. Some Empirical Results About the Nature of Concepts. *Mind & Language* 4 (1-2).
90. Lakoff 1993 – Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor. *Metaphor and Thought*. Cambridge.
91. Lakoff, Johnson 1999 – Lakoff G., Johnson M. *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought*. New York.
92. Lakoff, Wehling 2009 – Lakoff G., Wehling E. *Auf leisen Sohlen ins Gehirn. Politische Sprache und ihre heimliche Macht*. Heidelberg.
93. Langacker 1987 – Langacker R. *Foundations of Cognitive Grammar* 1. Theoretical Prerequisites. Stanford.
94. Langacker 1990 – Langacker R. *Concept, Image, and Symbol: The Cognitive Basis of Grammar*. Berlin, New York.
95. Langacker 1991 – Langacker R. *Foundations of Cognitive Grammar* 2. Descriptive Application. Stanford.
96. Lissan 2002 – Lissan E. „Надежда“: семантический и концептуальный анализ. *Respectus Philologicus* 2(7). Kaunas.
97. Lissan 2008 – Lissan E. *Лингвокультурология (Очерк русской концептологии)*. Vilnius.
98. Lissan 2011 – Lissan E. *Лингвистика ставит диагноз...* Vilnius.
99. Liebert 1992 – Liebert W. A. *Metaphernbereiche der deutschen Alltagssprache*. Frankfurt am Main.
100. López, Llopis 2010 – López A. M. R., Llopis M. A. O. Metaphorical Pattern Analysis in Financial Texts: Framing the Crisis in Positive or Negative Metaphorical Terms. *Journal of Pragmatics* 42. Amsterdam.
101. Lüger 1995 – Lüger H.- H. *Pressesprache*. Tübingen.
102. Marcinkevičienė 1995 – Marcinkevičienė R. Karo metafora. *Darbai ir dienos* 10. Kaunas.
103. Marcinkevičienė 2000 – Marcinkevičienė R. Tekstynų lingvistika. Teorija ir praktika. *Darbai ir dienos* 24. Kaunas.
104. Marcinkevičienė 2006 – Marcinkevičienė R. Konceptualioji metafora vertime. *Darbai ir dienos* 45. Kaunas.
105. Maslova 2004 – Маслова В. А. *Когнитивная лингвистика*. Минск.
106. McGlone 2007 – McGlone M. What is the Explanatory Value of a Conceptual Metaphor? *Language & Communication* 27. New York.
107. Mikulskas 2009 – Mikulskas R. Kognityvinė lingvistika ir leksikografijos problemos. *Kalba ir žmonės*. Vilnius.
108. Murphy, Medin 1985 – Murphy G., Medin D. The Role of Theories in Conceptual Coherence. *Psychological Review* 92 (3). Washington.
109. Musolff 2011 – Musolff A. Metaphorische Parasiten und „parasitäre“ Metaphern: Semantische Wechselwirkungen zwischen politischem und naturwissenschaftlichem Vokabular. Iš Junge M. *Metaphern und Gesellschaft*. Wiesbaden.
110. Nöth 1995 – Nöth W. *Handbook of Semiotics*. Bloomington.
111. Osmanska-Lipka 2012 – Osmanska-Lipka I. Elements of Gestalt Psychology in American Cognitive Linguistics. *Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska* XXX (2). Lublin.
112. Papaurėlytė 2003 – Papaurėlytė S. Sielvarto metaforos lietuvių ir rusų kalbose. *Filologija* 8. Šiauliai.

113. Pellegrini, Blumauer 2006 – Pellegrini A., Blumauer T. *Semantic Web. Wege zur vernetzten Wissensgesellschaft*. Berlin, Heidelberg, New York.
114. Peltzer et al. 2012 – Peltzer A., Lämmle K., Wagenknecht A. *Krise, Cash & Kommunikation*. Konstanz und München.
115. Philip 2006 – Philip G. *Connotative Meaning in English and Italian Colour-Word Metaphors*. Prieiga internete <http://www.metaphorik.de>, žiūrėta 2013-11-11.
116. Pielenz 1993 – Pielenz M. *Argumentation und Metapher*. Tübingen.
117. Plas 2006 – Plas P. Slavic Ethnolinguistics and Anglo-American Linguistic Anthropology: Convergences and Divergences in the Language-Culture Nexus. *Etnolingwistyka* 18. Lublin.
118. Platonas 2000 – Platonas. *Valstybė*. Vilnius.
119. Popova, Sterninas 1999 – Попова З. Д., Стернин И. А. *Понятие „концепт“ в лингвистических исследованиях*. Воронеж.
120. Popova, Sterninas 2007 – Попова З. Д., Стернин И. А. *Когнитивная лингвистика*. Москва.
121. Posch 2010 – Posch C. „Ich halte es für den falschen Weg, sich täglich weiter in die Krise hineinreden zu lassen.“ Das (nicht) Sprechen über die globale Wirtschafts- und Finanzkrise in österreichischen Medien. *Aptum. Zeitschrift für Sprachkritik und Sprachkultur* 2. Bremen.
122. Pragglejazz 2007 – Pragglejazz Group. MIP: A Method for Identifying Metaphorically Used Words in Discourse. *Metaphor and Symbol* 22 (1). Philadelphia.
123. Prokofjeva 2006 – Прокофьева Т. А. *Концепт «кризис» в современном политическом дискурсе*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Санкт-Петербург.
124. Richards, Ogden 1923 – Richards I. A., Ogden C. K. *The Meaning of Meaning: A Study of the Influence of Language upon Thought and of the Science of Symbolism*. London.
125. Rickheit et al. 2010 – Rickheit G., Weiss S., Eikmeyer H.- J. *Kognitive Linguistik. Theorien, Modelle, Methoden*. Tübingen.
126. Riemer 2010 – Riemer N. *Introducing Semantics*. New York.
127. Rosch 1978 – Rosch E. Principles of Categorization. *Cognition and Categorization*. Hillsdale.
128. Ruškys 2011 – Ruškys A. Konceptas ŽEMĖ lietuvių frazeologijoje. *Res Humanitariae* 10. Klaipėda.
129. Salatova 2013 – Л. М. Салатова. *Метафорическое моделирование экономического кризиса 2008 года в массмедийных дискурсах России и США*. Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук. Екатеринбург.
130. Sapir 1921 – Sapir E. *Language. An Introduction to the Study of Speech*. New York.
131. Saussure 1986 – Saussure F. de. *Course in General Linguistics*. Chicago, La Salle.
132. Scharloth et al. 2010 – Scharlot J., Die Schweiz in der Krise. Korpuspragmatische Untersuchungen zur sprachlichen Konstruktion und Diffusion von Krisensemantiken. *Aptum. Zeitschrift für Sprachkritik und Sprachkultur* 2. Bremen.
133. Silaški, Đurović 2010 – Silaški N., Đurović T. The Conceptualisation of the Global Financial Crisis via the ECONOMY IS A PERSON Metaphor – A Contrastive Study of English and Serbian. *Facta Universitatis. Series: Linguistics and Literature* 8 (2).
134. Sile 2012 – Sile V. The Financial Crisis and the Discourses of Latvia's Political Parties. *European Integration Studies* 1. Kaunas.
135. Skorczynska, Deignan 2006 – Skorczynska H., Deignan A. Readership and Purpose in the Choice of Economics Metaphors. *Metaphor and Symbol* 21. Philadelphia.

136. Smith 1995 – Smith G. P. How High Can a Dead Cat Bounce? Metaphor and the Hong Kong Stock Market. *Hong Kong Papers in Linguistics and Language Teaching* 18. Hong Kong.
137. Soddemann 2013 – Soddemann K. *Die Metaphorik im Diskurs über die Wirtschaftskrise*. Essen.
138. Steen 2008 – Steen G. The Paradox of Metaphor: Why We Need a Three-Dimensional Model of Metaphor. *Metaphor and Symbol* 23. Philadelphia.
139. Steen 2011 – Steen G. *From Three Dimensions to Five Steps: The Value of Deliberate Metaphor*. Prieiga internete: <http://www.metaphorik.de/21/steen.pdf>, žiūrėta 2013-08-02.
140. Steen 2013 – Steen G. Deliberate Metaphor Affords Conscious Metaphorical Cognition. *Journal of Cognitive Semiotics* 5 (1-2). Lund.
141. Stefanowitsch 2006 – Stefanowitsch A. *Corpus Based Approaches to Metaphor and Metonymy*. Berlin.
142. Stepanovas 1997 – Степанов Ю. С. *Константы: словарь русской культуры*. Москва.
143. Stepanovas 2007 – Степанов Ю. С. *Концепты. Тонкая пленка цивилизации*. Москва.
144. Suto 2012 – Suto T. *Boethius on Mind, Grammar and Logic. A Study of Boethius' Commentaries on Peri Hermeneias*. Cambridge.
145. Šeškauskienė, Urbonaitė 2007 – Šeškauskienė I., Urbonaitė J. HEALTH Metaphor in Political and Economic Discourse: a Cross-Linguistic Analysis. *Kalby studijos* 11. Kaunas.
146. Šmeliouva 2009 – Шмелева Т. В. Кризис как ключевое слово текущего момента. *Политическая лингвистика* 2 (28). Екатеринбург.
147. Taylor 2001 – Taylor J. Concepts, or: What is it that a Word Designates? *RASK – International Journal of Language and Communication* 15. Odense.
148. Taylor 2006 – Taylor J. Cognitive Semantics. In: Brown K. *Encyclopedia of Language and Linguistics*. Oxford.
149. Talmy 2003 – Talmy L. *Toward a Cognitive Semantics I. Concept Structuring Systems*. Cambridge, Massachusetts.
150. Telija 1988 – Телия В. Н. Метафоризация и её роль в создании языковой картины мира. *Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира*. Москва. Prieiga internete: <http://linguists.narod.ru/downloads2.html>, žiūrėta 2011-12-12.
151. Telija 1996 – Телия В. Н. *Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты*. Москва.
152. Toleikienė 2004 – Toleikienė R. *Siela ir protas lietuvių ir vokiečių kalbose*. Doktoro disertacijos santrauka. Humanitariniai mokslai, filologija (04H). Vilnius.
153. Turner, Fauconnier 2000 – Turner M., Fauconnier G. Metaphor, Metonymy and Binding. *Metaphor and Metonymy at the Crossroads*. New York.
154. Ullmanas 1970 – Ульман С. Семантические универсалии. *Новое в лингвистике* 5. Москва.
155. Ungerer, Schmidt 2013 – Ungerer F., Schmidt H. J. *An Introduction to Cognitive Linguistics*. New York. Prieiga internete books.google.com, žiūrėta 2014-07-14.
156. Valiulienė 2015 – Valiulienė E. *Temperatūros metaforos lietuvių ir anglų kalbose: turinys ir raiška*: daktaro disertacijos santrauka. Kaunas.
157. Vladarskienė 2012 – Vladarskienė R. Metaforiniai ekonomikos terminai. *Terminologija* 19. Vilnius.
158. Vorkačiovas 2001 – Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании. *Филологи-*

- ческие науки* 1. Москва. Prieiga internete <http://lincon.narod.ru/articles.htm>, žiūrėta 2011-08-23.
159. Vorkačiovas 2004 – Воркачев С. Г. Счастье как лингвокультурный концепт. Москва.
160. Wengeler 2010 – Wengeler M. „Noch nie zuvor“. Zur sprachlichen Konstruktion der Wirtschaftskrise 2008/2009 im SPIEGEL. *Aptum. Zeitschrift für Sprachkritik und Sprachkultur* 2. Bremen.
161. Wengeler, Ziem 2013 – Wengeler M., Ziem A. *Sprachliche Konstruktionen von Krisen. Interdisziplinäre Perspektiven auf ein fortwährend aktuelles Phänomen*. Bremen.
162. White 2004 – White M. ‘Turbulence’ and ‘Turmoil’ in the Market or the Language of a Financial Crisis. *Iberica* 7. Madrid.
163. Wierzbicka 1978 – *Wstęp w: E. Sapir, Kultura, język, osobowość*. Warszawa.
164. Wierzbicka 1999 – Вежбицкая А. *Семантические универсалии и описание языков*. Москва. Prieiga internete <http://www.philology.ru/linguistics1/wierzbicka-96.htm>, žiūrėta 2014-07-04.
165. Williams 2010 – Williams R. Why We Love Bad News. *Psychology Today*. Prieiga internete <http://www.psychologytoday.com/blog/wired-success/201012/why-we-love-bad-news>, žiūrėta 2014-06-26.
166. Župerka 2012 – Župerka K. *Metalingvistika. Nekalbininkų kalbotyra*. Šiauliai.

EMPIRINĖS MEDŽIAGOS ŠALTINIAI

15min – naujienų portalas 15min.lt
20min – naujienų portalas 20min.ch
aidas – laikraštis „Lietuvos Aidas“. Prieiga internete: aidas.lt
alfa – naujienų portalas alfa.lt
apzvalga – interneto portalas apzvalga.eu
ARD – interneto portalas ard.de
ariva – finansinių naujienų portalas ariva.de
arte – interneto portalas arte.tv/de
BAZ – dienraštis „Badische Zeitung“. Prieiga internete: badische-zeitung.de
balsas – naujienų portalas balsas.lt
bernardinai – interneto dienraštis bernardinai.lt
bild – dienraštis „Bild“. Prieiga internete: bild.de
bildungsblick – interneto portalas bildungsblick.meinepruefung.de
bpb – Bundeszentrale für politische Bildung. Prieiga internete: bpb.de
BRZ – dienraštis „Braunschweiger Zeitung“.
bundesbank.de – „Deutsche Bundesbank“ naujienos. Prieiga internete: bundesbank.de
bundespräsident – *Vokietijos prezidento interneto portalas. Prieiga internete: bundespraesident.de*
BZ – dienraštis „Berliner Zeitung“ Prieiga internete: berliner-zeitung.de
daf.fm – finansinių naujienų portalas „Deutsches Anleger Fernsehen“. Prieiga internete: daf.fm
delfi – naujienų portalas delfi.lt
derstandard – naujienų portalas derstandard.at
diekrise.com – interneto portalas diekrise.com
diestandard – naujienų portalas diestandard.at
dradio – naujienų portalas deutschlandradio.de
dw – interneto portalas „Deutsche Welle“. Prieiga internete:
ekonomika.lt – interneto portalas ekonomika.balsas.lt/
etaplus – naujienų portalas etaplus.lt
eu-infothek – Europos naujienų žurnalas. Prieiga internete: eu-infothek.com
express.de – naujienų portalas express.de
FAZ – dienraštis „Frankfurter Allgemeine“. Prieiga internete: faz.net
finanzjournalisten – finansų tinklaraštis finanzjournalisten.blogspot.com
focus – savaitinis žurnalas „Focus“. Prieiga internete: focus.de
FR – dienraštis „Frankfurter Rundschau“ Prieiga internete: fr-online.de
geopolitika – interneto portalas geopolitika.lt
glarus24 – naujienų portalas glarus24.ch
GÖT – dienraštis „Göttinger Tageblatt“. Prieiga internete: goettinger-tageblatt.de
HAM – dienraštis „Hamburger Abendblatt“. Prieiga internete: abendblatt.de
handelsblatt – ekonomikos naujienų portalas handelsblatt.de
HAZ – dienraštis „Hannoversche Allgemeine“
heute – „die Nachrichten des ZDF“. Prieiga internete: www.heute.de
HMP – dienraštis „Hamburger Morgenpost“

ingenieur.de – interneto portalas ingenieur.de
iskauskas – interneto portalas iskauskas.lt
iq – verslo, ekonomikos ir politikos mėnesinis žurnalas IQ. Prieiga internete: iq.lt
yahoo – naujienų portalas de.nachrichten.yahoo.com/
KD – dienraštis „Kauno diena“. Prieiga internete: kauno.diena.lt/
klaipeda.diena – dienraštis „Klaipėda“. Prieiga internete: klaipeda.diena.lt/
knyga.kvb.lt – Kauno apskrities viešosios bibliotekos tinklalapis
krisentalk – finansinės krizės naujienų portalas www.krisentalk.de
kurier – dienraštis „Kurier“. Prieiga internete: kurier.at
kurjeris – interneto portalas kurjeris.lt
KZ – dienraštis „Kleine Zeitung“. Prieiga internete: kleinezeitung.at
LM – interneto portalas literaturairmenas.lt
LR – Dienraštis „Lietuvos rytas“.
lrytas – naujienų portalas lrytas.lt
lrt – Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tinklalapis
lzinios – dienraštis „Lietuvos žinios“. Prieiga internete: lzinios.lt
Mainpost – dienraštis „Lokalzeitung für Unterfranken“. Prieiga internete: mainpost.de
manager-magazin – žurnalas „Manager Magazin“. Prieiga internete: manager-magazin.de
merkur – dienraštis „Münchener Merkur“. Prieiga internete: www.merkur.de
mintis.info – interneto portalas www.mintis.info
MM – dienraštis „Mannheimer Morgen“
n24 – naujienų portalas n24.de
Naujoji Romuva – savaitinis žurnalas „Naujoji Romuva“. Prieiga internete: nromuva.lt
news.at - naujienų portalas news.at
news.de – naujienų portalas news.de
NKZ – dienraštis „Neue Kronen Zeitung“. Prieiga internete: krone.at
nnz-online – dienraštis „Neue Nordhäuser Zeitung“. Prieiga internete: nnz-online.de
NON – dienraštis „Niederösterreichische Nachrichten“. Prieiga internete: noen.at
nordbayern – naujienų portalas nordbayern.de
nordea – Banko „Nordea“ tinklalapio nordea.lt naujienų skiltis
n-tv – naujienų portalas n-tv.de
nnz – interneto naujienų portalas nnz-online. Prieiga internete: nnz-online.de
NUN – dienraštis „Nürnberger Nachrichten“
NUZ – dienraštis „Nürnberger Zeitung“
NZZ – dienraštis „Neue Zürcher Zeitung“. Prieiga internete: www.nzz.ch
oberpfalznet – naujienų portalas oberpfalznet.de
ORF – televizijos ORF naujienų portalas orf.at
ots.at – naujienų portalas ots.at
politik-im-spiegel – tinklaraštis „Politik im Spiegel“, politik-im-spiegel.de
presse – dienraštis „Die Presse“ Prieiga internete: diepresse.com
preussische – dienraštis „Preußische Allgemeine Zeitung“. Prieiga internete: www.preussische-allgemeine.de
profil – naujienų portalas profil.at
R – dienraštis „Respublika“. Prieiga internete: www.respublika.lt
REI – leidinys „Reden und Interviews“ (Presse- und Informationsamt der Bundesregierung).
reuters – naujienų agentūros „Reuters“ tinklalapis de.reuters.com
RHZ – dienraštis „Rhein-Zeitung“. Prieiga internete: www.rhein-zeitung.de

rp-online – dienraštis „Rheinische Post“. Prieiga internete: www.rp-online.de
 salzburg – dienraštis „Salzburger Nachrichten“ Prieiga internete: salzburg.com
 satenai – kultūros savaitraštis „Šiaurės Atėnai“. Prieiga internete: satenai.lt
 SGT – dienraštis „St. Galler Tagblatt“
 siauliaiplius – savaitraštis „Šiauliai plius“ Prieiga internete: siauliaiplius.lt/
 skrastas – Dienraščio „Šiaulių kraštas“ interneto svetainė skrastas.lt
 SN – dienraštis „Salzburger Nachrichten“. Prieiga internete:
 SOZ – dienraštis „Südoschweiz“. Prieiga internete: suedostschweiz.ch
 spd-hessen – Vokietijos socialdemokratų partijos interneto svetainė www.spd-hessen.de
 spiegel – savaitinis žurnalas „Der Spiegel“. Prieiga internete: spiegel.de
 SRF – Schweizer Radio und Fernsehen. Naujienų portalas srf.ch
 stern – savaitinis žurnalas „Stern“. Prieiga internete: stern.de
 sueddeutsche – dienraštis „Süddeutsche“. Prieiga internete: sueddeutsche.de
 t – Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas. Prieiga internete: <http://tekstynas.vdu.lt/>
 t-online – naujienų portalas t-online.de
 tagblatt – naujienų portalas tagblatt.ch
 tagesanzeiger – dienraštis „Tagesanzeiger“. Prieiga internete: tagesanzeiger.ch
 tagesspiegel – dienraštis „Tagesspiegel“. Prieiga internete: tagesspiegel.de
 TAZ – naujienų portalas TAZ.de
 technologijos.lt – interneto portalas technologijos.lt
 traders.lt – investuotojų portalas traders.lt
 TTZ – dienraštis „Tiroler Tageszeitung“. Prieiga internete: tt.com
 tv – Mannheimo vokiečių kalbos instituto tekstynas (Textkorpora des Instituts für Deutsche Sprache). Prieiga internete: <https://cosmas2.ids-mannheim.de/cosmas2-web/>
 ukzinios – naujienų portalas „Ukmergės žinios“. Prieiga internete: ukzinios.lt
 valstietis – naujienų portalas „Valstietis“. Prieiga internete: valstietis.tv3.lt/
 VE – dienraštis „Vakarų ekspresas“. Prieiga internete: ve.lt
 veidas – savaitraštis „Veidas“. Prieiga internete veidas.lt
 verslosavaite – interneto portalas verslosavaite.lt
 voxeurop – naujienų ir diskusijų apie Europą portalas voxeurop.eu/de
 VŽ – Prieiga internete vz.lt
 wallstreet-online – biržos naujienų portalas wallstreet-online.de/
 WAZ – naujienų portalas WAZ. Prieiga internete: derwesten.de
 webnews – interneto portalas webnews.de
 welt – interneto portalas welt.de
 weltwoche – savaitraštis „Weltwoche“. Prieiga internete: weltwoche.ch
 wirtschaftswoche – savaitraštis „Wirtschaftswoche“. Prieiga internete: wiwo.de
 wsj – the Wall Street Journal Deutschland. Prieiga internete: wsj.de
 WZ – dienraštis „Wiener Zeitung“. Prieiga internete: wienerzeitung.at
 zeit – naujienų portalas zeit.de
 ZT – dienraštis „Zürcher Tagesanzeiger“
 zurnalistika-kitaip – tinklalapis zurnalistika-kitaip.lt

LEKSIKOGRAFINIAI ŠALTINIAI

- Das Digitale Wörterbuch der deutschen Sprache*. Prieiga internete: <http://www.dwds.de>
- Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm (1852-1960)*. Prieiga internete <http://woerterbuchnetz.de/DWB>
- Dornseiff Bedeutungsgruppen*. Prieiga internete: <http://wortschatz.uni-leipzig.de/>
- DŽ_e – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas: šeštas (trečiasis elektroninis) leidimas*. Kompaktinė plokštelė / redaktorių kolegija: Stasys Keinys (vyr. redaktorius), Laimutis Bilkis, Jonas Paulauskas, Vytautas Vitkauskas. – Vilnius: 2006; internetinė versija, 2011. Prieiga internete <http://dz.lki.lt>
- Ekonomikos terminų žodynas*. Prieiga internete: <http://e-terminai.lt/ekonomika/krize>
- Europos žodynas (tezasauras) EUROVOC*. Prieiga internete: <http://www3.lrs.lt/pls/ev/ev.main>
- Gabler Wirtschaftslexikon*. Prieiga internete: <http://wirtschaftslexikon.gabler.de/>
- K. Sirvydo 1642 m. trikalbis lenkų, lotynų ir lietuvių žodynas* – Thesaurus Latino-Lituanicus. Jungtinis lotynų-lietuvių kalbų žodynas nuo XVII iki XXI amžiaus. Prieiga internete: <http://www.thesaurus.ff.vu.lt/>
- LKŽ_e – *Lietuvių kalbos žodynas* (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas / redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. redaktorė), Jonas Paulauskas, Ritutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė. Vilnius: 2005 (atnaujinta versija, 2008). Prieiga internete: www.lkz.lt
- Meyers Großes Konversations-Lexikon*. Šeštas leidimas (1905–1909). Prieiga internete: <http://www.zeno.org/Meyers-1905>
- Merriam-Webster: Dictionary and Thesaurus*. Prieiga internete: www.merriam-webster.com/
- OWID: *Das Portal für wissenschaftliche, korpusbasierte Lexikografie des Instituts für Deutsche Sprache*. Prieiga internete: <http://www.owid.de/>
- Sinonimų žodynas* / Antanas Lyberis. – 2-asis patais. leid. Vilnius. 2002.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Prieiga internete: plato.stanford.edu
- TB – *Lietuvos Respublikos Terminų bankas*. Prieiga internete: terminai.vlkk.lt/
- TŽ – *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.
- Wörterbuch Duden online*. Prieiga internete: <http://duden.de>
- Wortschatz Universität Leipzig*. <http://wortschatz.uni-leipzig.de/>

KITI ŠALTINIAI

VLKK konsultacijų bankas – Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų bankas. Prieiga internete: <http://www.vlkk.lt/lit/konsultacijos>

Biblija arba Šventasis Raštas. Antras pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius, 2000.

Wilhelm Meisters Lehrjahre. J. W. von Goethe. Prieiga internete: <http://gutenberg.spiegel.de/>
Die Königin von Golkonde. Bürgers sämtliche Werke hrsg. von August Wilhelm Bohtz. Einzig rechtmäßige Gesamt-Ausg. in einem Bd. - Göttingen, Dieterich, 1835. Prieiga internete: books.google.com

Manifest der Kommunistischen Partei. Marx K. Engels F. London, 1848. Prieiga internete: http://www.deutschestextarchiv.de/book/view/marx_manifestws_1848?p=7

Sprachliche Konstruktionen wirtschafts- und sozialpolitischer Krisen in der BRD von 1973 bis heute. Prieiga internete: <https://www.uni-trier.de/index.php?id=45453>

PRIEDAI

1 priedas. TERMINO *KONCEPTAS* GENEZĖ

Termino ištakos aptinkamos žodžio *konceptas* etimologijoje, semiotinio trikampio ir kalbos ženklo dvipusiškumo koncepcijoje bei kategorijų sampratos kaitoje, žyminčioje perėjimą nuo objektyvistinio (struktūralistinio) prie subjektyvistinio (kognityvinio) požiūrio į reikšmę.

Pasak leksikografinių šaltinių, žodis *konceptas* į baltų, germanų ir romanų kalbas buvo paskolintas iš lotynų *conceptum*, plg. latvių *koncepts*, anglų *concept*, vokiečių *Konzept*, olandų *concept*, švedų *koncept*, prancūzų *concept*, ispanų *concepto* ir kt. Lotyniškas žodis *conceptum* yra veiksmazodžio *concipere* (‘sutraukti, suvokti, pastoti’) būtojo laiko niekatrosios giminės sudaiktavardintas dalyvis. Veiksmazodis *concipere* savo ruožtu kilo iš lotyniško veiksmazodžio *capere* ‘imti, apimti, gauti’ ir lotyniško priešdėlio *con-*. Iš pradžių *concipere* naudotas medicinos kalboje reikšme ‘pastoti’, vėliau reikšmė išsiplėtė į ‘pagauti idėją ir sukurti planą’.

Vokiškas žodis *Konzept* iš lotyniško *conceptum* kilo tikriausiai veikiant daiktavardžiui *conceptus* (‘sitraukimas, suvokimas, pastojimas’), kuris vėlyv. lot. taip pat reiškė ‘mintis, ketinimas’. *Konzept* 16 a. vartotas ‘juodraščio, plano, projekto’ reikšme. Vienas pagrindinių vokiškų enciklopedinių šaltinių – Meyers Großes Konversations-Lexikon⁶⁰ – konceptą apibūdina kaip ‘juodrašti, švarraščio (lot. *mundum*) antonimą, pranešimo, pamokslo tekstą, kurį atsargus kalbėtojas dėl visa ko pasideda šalia“, plg. *aus dem Konzept kommen* (17 a.), *aus dem Konzept bringen* (18 a.) – ‘sutrūkyti pranešimą, minčių eigą’.

Dabartinę žodžio konceptas reikšmę galima kildinti iš Naujųjų amžių scholastinės filosofijos (16-18 a.), kurioje konceptas reiškė sąvoką (vok. *Begriff*). Filosofijoje *koncepto* ir *sąvokos* terminai yra tapatinami, terminą *Begriff* plačiai vartojo vokiečių filosofai, padarę didelę įtaką filosofijai, pvz., I. Kantas⁶¹. Terminai *konceptas* ir *sąvoka* (*Begriff*) savo etimologija yra skirtingi. Vokiškas daiktavardis *Begriff* kilęs iš veiksmazodžio *greifen* ‘čiuopti’, o lotyniškas daiktavardis *conceptum* susijęs su ‘esybe, kuri yra tuščia, ertmė’⁶² (Flynn et al. 2009, 247). Iš čia ir lotyniško veiksmazodžio *concipio* reikšmė ‘būti nėščiai’, bet taip pat ir ‘priimti kažką į dvasią, mintis, pojūčius’ (orig. šaltinyje “receiving something into one’s spirit, one’s thought, one’s sense”). Žodžio *conceptum* reikšmėje ryški sema ‘priimti’, bet ne ‘pačiam paimti’ kaip *greifen* atveju (Flynn et al. 2009, 248). Filosofinę termino *konceptas* kilmę patvirtina ir N. Riemeris (2010, 27).

⁶⁰ Šeštas leidimas (1905–1909)

⁶¹ Svetimvardžiai rašomi vadovaujantis Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 60-uoju nutarimu „Dėl lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos“ (Žin., 1997, 63-1490).

⁶² Angl. *entity that is concave*

Pasak elektroninio Merriam-Webster žodyno, anglų kalboje terminas *concept* pirmą kartą pavartotas 1556 m., tačiau tik 1663 m. žodis pirmą kartą pavartotas šiandienine 'sąvokos' reikšme. Į rusų kalbą *концепто* terminas pateko semantinės kalkės būdu, t. y. vidinė termino forma buvo atkurta morfeminėmis priemonėmis: *по-(н)ять - по(н)ятие* (Stepanovas 1997, 40). Duomenų, kada lietuvių kalboje pirmą kartą pavartotas žodis *konceptas*, nėra. K. Sirvydo 1642 m. trikalbiame lenkų, lotynų ir lietuvių žodyne lot. *conceptus* verčiamas kaip „nuomonė, išmanymas“ (orig. *nuomuonia, iżzmanimas*).

Termino genėzė lingvistikoje yra diskusijų objektas. Žvelgiant sąvokos lygmenyje, *konceptas* lingvistikoje gali būti kildinamas iš semiotinio trikampio, kuris žymi ryšį tarp žodžio, denotato (daikto ar reiškinių) ir designato (sąvokos, koncepto). Šiuolaikinėje semiotikoje designatas dažnai vadinamas konceptu. Nors semiotinio trikampio pradininkais laikomi C. Richardsas ir I. Ogdenas (1923), pati žodžio, daikto ir sąvokos ryšio idėja turi gilesnes ištakas. Semiotikai, pvz., W. Nöthas (1995, 89), T. Pellegrini, A. Blumaueris (2006, 56), semiotinį trikampį kildina iš Aristotelio filosofinių idėjų. Aristotelis skyrė objektus, juos apibūdinančius žodžius ir sąvokas sąmonėje. Veikale „Apie interpretaciją“ (lot. „De Interpretatione“) Aristotelis rašo, kad ištarti žodžiai žymi „vaizdinius sieloje“⁶³, kuriuos būtų galima laikyti tolimu koncepto proterminu. Plg. vertimą į vokiečių k. (pabraukimas autoriaus): „Die gesprochenen Worte sind die Zeichen von Vorstellungen in der Seele und die geschriebenen Worte sind die Zeichen von gesprochenen Worten. So wie nun die Schriftzeichen nicht bei allen Menschen die nämlichen sind, so sind auch die Worte nicht bei allen Menschen die nämlichen; aber die Vorstellungen in der Rede, deren unmittelbare Zeichen die Worte sind, sind bei allen Menschen dieselben und eben so sind die Gegenstände überall dieselben, von welchen diese Vorstellungen die Abbilder sind“ (Aristoteles 2013). Kituose „De Interpretatione“ vertimuose į vokiečių k. žodžių junginys *Vorstellungen in der Seele* keičiamas į junginį *Regungen in der Seele* (jausmai, proveržiai sieloje), vertimuose į anglų k. vartojamas žodžių junginys *mental experiences*, kituose vertimuose *affections in the soul*, rusiškuose vertimuose *представления в душе*. Reikia turėti omenyje, kad minimi terminai *Vorstellungen in der Seele* ir *mental experiences* į anglų ir vokiečių kalbas išversti iš lotyniško teksto, kurį iš graikiško originalo išvertė Boecijus (480–524 m.). Pastarasis vertimas yra filosofinių diskusijų objektas, manoma, kad galimai netikslus Boecijaus vertimas paveikė semantikos istoriją (Suto 2012), todėl vienareikšmiškai sieti Aristotelio idėjų su koncepto samprata lingvistikoje negalima.

Pasak Stenfordo filosofijos enciklopedijos⁶⁴, termino *konceptas* kilmė kalbotyroje siejama su 19 a. pabaigos filosofu G. Frege logikos koncepcija (2 pav.), kurioje nusakomas ryšys tarp prasmės (vok. *Sinn*), formos (vok. *Zeichen*) ir reikšmės (vok. *Bedeutung*). G. Frege teiginyje galima įžvelgti Richardso-Ogdeno semantinio trikampio pradmenis. Pabrėžtina, kad G. Frege vokiečių kalba 1879 m. parašytame

⁶³ „De Interpretatione“ vertimo į lietuvių k. nėra, pateiktas žodžių junginio vertimas yra autoriaus.

⁶⁴ <http://plato.stanford.edu/entries/concepts/#IssTer>

darbe „Über Sinn und Bedeutung“ terminu *konceptas* nevartoja, tačiau įveda *Sinn* (prasmė) sąvoką, kurią galima laikyti gimininga koncepto terminui, plg.: „Die regelmäßige Verknüpfung zwischen dem Zeichen, dessen Sinne und dessen Bedeutung ist der Art, daß dem Zeichen ein bestimmter Sinn und diesem wieder eine bestimmte Bedeutung entspricht, während zu einer Bedeutung (einem Gegenstande) nicht nur ein Zeichen zugehört“ (Frege 1892, 27). G. Frege darbų vertime į anglų kalbą bei lingvistikos darbuose apie G. Frege terminas *Sinn* verčiamas kaip „concept“, pvz.: „Central to Frege’s logical analysis of number statements is the idea that number statements are assertions about concepts“ (Brown 2010, 29).

Paradoksalu, tačiau, pasak kognityvisto J. Tayloro (2001, 3), koncepto terminą kalbotyroje reikėtų kildinti iš struktūralizmo pradininko F. de Saussuro dvipusio kalbos ženklo modelio, kuriame ženklo turinys (signifikatas) vadinamas konceptu. J. Tayloro nuomone, E. Sapiras ir N. Chomsky savo darbuose vartoja terminą *konceptas* remdamiesi sosiūriška kalbinio ženklo samprata, turėdami omenyje kalbinio ženklo semantinį polių (Taylor 2001, 4).

E. Sapiras konceptą laiko patogia mąstymo kapsule (angl. *convenient capsule of thought*), apimančia tūkstančius skirtingų patirčių ir galinčia priimti dar tūkstančius papildomai, plg.: „In other words, the speech element “house” is the symbol, first and foremost, not of a single perception, nor even of the notion of a particular object, but of a “concept”, in other words, of a convenient capsule of thought that embraces thousands of distinct experiences and that is ready to take in thousands more“ (Sapir 1921, 3).

N. Chomsky leksinių vienetų reikšmę taip pat prilygina konceptui, pasak jo „žodžiai yra konceptų etiketės“ (angl. *labels of concepts*), plg.: „<...> children are “learning” many words a day, meaning that they are in effect learning words on a single exposure. This can only mean, that the concepts are already available, with all or much of their intricacy and structure predetermined, and the child’s task is to assign labels to concepts, as might be done with very simple evidence“ (Chomsky 1988, 28).

Sosiūriškai koncepto sampratai pritaria kognityvistai R. Dirvenas ir M. Verspor, teigdami, kad kalbinis ženklas turi formą ir reikšmę, kuri, grubiai kalbant, sutampa su konceptu (2004, 14). Nors tokia pozicija dėl F. de Saussuro koncepto sampratos yra ginčijama, „Bendrosios lingvistikos kurso“ (1986 m. leidimas) vertėjas į anglų kalbą R. Harris teigia: „In Saussure’s theory of linguistics, the signifier is the sound and the signified is the thought. The linguistic sign is neither conceptual nor phonic, neither thought nor sound. Rather, it is the whole of the link that unites sound and idea, signifier and signified“⁶⁵. Vertėjo pozicija patvirtina, kad F. de Saussuras reikšmę traktavo kognityviai, tapatino ją su konceptu, idėja. Prancūziškas žodis *concept* „Bendrosios lingvistikos kurso“ vertime į anglų kalbą perteikiamas kaip *concept*, plg.: „A sign is not a link between a thing and a name, but between a concept and a sound pattern“ (Saussure 1986, 66).

⁶⁵ http://www.criticism.com/md/the_sign.html

C. Ogdeno ir I. Richardso pasiūlytoje sampratoje koncepto terminas nevartojamas, originalioje semantinio trikampio schemoje (1923, 11) designatui įvardyti jie pasitelkia terminus *mintis* arba *santykis* (angl. *thought or reference*), tačiau žmogiškojo faktoriaus buvimas jų koncepcijoje (angl. *thought*) susijęs su kognityvine reikšmės samprata.

Nors terminas *konceptas* minimas jau XX a. pradžioje (Sapir 1921, Askoldov 1997), Vakarų šalių kalbotyroje paplito tik XX a. septintajame ir aštuntajame dešimtmečiais kartu su kognityvinės psichologijos (Rosch 1978, Murphy, Medin 1985; Komatsu 1992) ir kognityvinės lingvistikos (Fillmore 1976, Lakoff, Johnson 1980a, Jackendoff 1989) idėjomis. Rusų kalbotyroje termino vartoseną paplito XX a. aštuntajame dešimtmetyje iš anglų kalba parašytų darbų vertimų (Frumkina 1995, 88).

2 priedas. KRIZĖS DEFINICIJOS LEKSIKOGRAFINIUOSE ŠALTINIUOSE

DŽ_e: 1. staigus persilaužimas; sunki pereinamoji padėtis: *Politinė k. Vyriausybės k. Naftos k. Vertybių k.*; 2. med. staigus karščio kritimas ir ligos persilaužimas; 3. ekon. gamybos ir apyvartos sutrikimas ir jo socialiniai padariniai.

LKŽ_e: 1. DŽ griežtas, staigus persilaužimas; sunki pereinamoji būklė: *Politinė krizė* rš. *Krizė bręsta, artėja proletariato diktatūros epocha* (sov.) rš. 2. DŽ med. greitas temperatūros keitimasis ir persilaužimas ligos eigoje: *Po krizės krinta į akis ryškus ligonio sulysimas* rš. 3. ekon. periodiškai pasikartojantis gamybos sumažinimas ar nutraukimas; prekių perprodukcija, kai nėra paklausos dėl žmonių nepajėgumo pirkti: *Paskui prasidėjo streikai ir krizė* J.Bil. *Krizė smaugte smaugė valstiečius ir varė juos iš savo senų sodybų į miestus ir pramonės centrus*. A.Vien. *Krizės glūdi pačioje kapitalizmo prigimtyje, jos neišvengiamos* (sov.) rš.

TB (finansinė krizė): situacija, kai dėl pasireiškusių rizikos veiksnių destabilizuojamas šalies finansų sektorius, finansų sektoriaus priežiūra, visuomenės teisių ir lūkesčių realizavimas ir (ar) kyla grėsmė viso valstybės ūkio gerovei. Šaltinis: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas Nr. 1032 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. lapkričio 24 d. nutarimo Nr. 1253 „Dėl Finansinių krizių prevencijos ir valdymo plano patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2012, Nr. 102-5193)

TB (krizė): Europos Sąjungos valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje susidariusi padėtis, dėl kurios atsiranda žala, kuri yra pastebimai didesnė nei įprasta žala ir kelia ypač didelį pavojų žmonių gyvybei ir sveikatai arba daro ypač didelį poveikį turto vertei, arba dėl kurios reikia imtis priemonių, siekiant aprūpinti gyventojus būtiniausiais reikmenimis, arba kyla neišvengiama tokios žalos grėsmė. Krize Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatyme taip pat laikomas ginkluotas konfliktas ir karas. Šaltinis: Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo projektas.

Ekonomikos terminų žodynas: verslo ciklo fazė, kuriai būdinga: santykinai ilgai trunkantis didelis nedarbas, gamybos apimties mažėjimas, dėl to didelės dalies gamybinių pajėgumų nepanaudojimas. Konkrečių „standartinių“ kiekybinių parametrų krizė neturi. Kartais siūloma krize laikyti tokią ekonomikos būklę, kai nedarbas siekia ar viršija 10 proc. ir trunka ne mažiau kaip dvejus metus.

J. Grimmo ir V. Grimmo vokiečių kalbos žodynas⁶⁶: 1. die entscheidung in einem zustande, in dem altes und neues, krankheit und gesundheit u. ä. mit einander streiten, das franz. crise, diesz nach lat. crisis, das nichts als gr. κρίσις ist, eingeführt wahrsch. durch die ärzte <...>.

Skaitmeninis vokiečių kalbos žodynas⁶⁷: 1. schwierige, gefährliche Lage, in der es um eine entscheidung geht (eine geistige, seelische, materielle, schöpfe-

⁶⁶ Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm (1852-1960). Prieiga internete <http://woerterbuchnetz.de/DWB/>

⁶⁷ Das Digitale Wörterbuch der deutschen Sprache.

rische Krise/Krisis); 2. (Medizin) entscheidender Wendepunkt im Verlauf einer akuten Krankheit (die Krise/Krisis ist vorbei, überstanden); in Anfällen auftretende Krankheit nur im Plural (Zwischen ihren Krisen lag Lola in aller Erschöpfung ganz glücklich da – H. Mann 2,11).

Duden žodynas⁶⁸: 1. schwierige Lage, Situation, Zeit [die den Höhe- und Wendepunkt einer gefährlichen Entwicklung darstellt]; Schwierigkeit, kritische Situation; Zeit der Gefährdung, des Gefährdetseins; 2. (Medizin) kritischer Wendepunkt bei einem Krankheitsverlauf; Krisis.

OWID⁶⁹ **žodynas**: Mit Krise bewerten Sprecher eine Situation oder einen Zustand, in dem sich eine Person(engruppe), ein Land, eine Branche (z. B. die Autoindustrie) oder ein Sachverhalt (z. B. eine Beziehung) befinden können, als kritisch und schwierig. Einstellung des Sprechers: Sprecher bewerten eine mit Krise bezeichnete Situation im elexiko-Korpus negativ. In den Texten des elexiko-Korpus werden in diesem Zusammenhang häufig negativ assoziierte Auswirkungen einer Krise deutlich gemacht (vgl. die Belege). Themengebundene Verwendung(en): Krise wird im elexiko-Korpus häufig im Kontext von Wirtschaft und Finanzen und der allgemeinen ökonomischen Entwicklung einer Branche oder eines Landes thematisiert. Darüber hinaus wird Krise im Zusammenhang mit soziopolitischen Fragen thematisiert, bei denen über die gesellschaftlichen Auswirkungen einer Konjunkturschwäche für die Bevölkerung sowie über politische Maßnahmen zur Bekämpfung einer Wirtschaftsflaute berichtet wird (vgl. die Belege).

F. Dornseiff sisteminis žodynas⁷⁰:

3.37 Unordnung: *Allerlei, Durcheinander, Gewirr, Konfusion, Krise, Labyrinth, Unordnung, Willkür*;

9.32 Unvollendet lassen: *Krise, Mangel, Pfusch, Schwächung, Unfertigkeit, Unvollkommenheit*;

9.72 Gefahr: *Gefahr, Klemme, Krise, Verschlimmerung, Wendepunkt*;

9.76 Misslingen: *Desaster, Implosion, Kollaps, Krach, Krise, Massenerbeitslosigkeit, Misslingen, Missmanagement, Nachteil, Niedergang, Rezession, Schaden, Schiffbruch, Schlamassel, Todesstoß, Umsturz, Unfall, Untergang, Zusammenbruch*.

⁶⁸ Duden Online [duden.de]

⁶⁹ Das Portal für wissenschaftliche, korpusbasierte Lexikografie des Instituts für Deutsche Sprache. Prieiga internete: <http://www.owid.de/>

⁷⁰ Dornseiff Bedeutungsgruppen – Wortschatz Universität Leipzig

3 priedas. KONCEPTUALIŲ KRIZĖS METAFORŲ ŽODYNAS

PAGAL IŠTAKOS SRITIS

1. NEGYVASIS PASAULIS

KRIZĖ YRA KRYPTIS ŽEMYN

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>„Krizės duobė – jau praityje“ (Irytas 2010 11 20). Azijos rinkos apeina JAV kreditų krizės iškaštą duobę (VŽ 2008 01 21). „Atrodo, kad Italija bus pirmoji iš keturių didžiausių euro zonos šalių, vėl nuslydusių į recesiją“ (delfi 2011 11 15). „Ištraukti Europos Sąjungą iš krizės“, – tokie žodžiai pirmiausia pasitinka <...> (Irytas 2009 05 10). „Lietuva pamažu lipa iš krizės duobės <...> (delfi 2013 11 20). „Nordea Markets“: Estija iš krizės duobės išlips greičiau už Lietuvą ir Latviją (Irytas 2009 11 17). „Regis, kad sunkmečio dugną pasiekėme praėjusi rudenį, būtent tuomet nustojome sparčiai kristi žemyn, o dabar, nors vis dar esame duobės dugne, išgyvename stabilumo laikotarpį“ <...> (delfi 2010 06 07). „Swedbank Markets“ tarnybos vadovas Lietuvoje Tomas Andrejauskas mano, kad Europos ekonomikai smukus į recesiją <...> Lietuvos nelaukia tokia sunki krizės banga kaip prieš dvejus metus <...> (delfi 2011 10 21). „Šalis <i>istrigo krizėje</i> panašiai kaip Pietų Europa“ (delfi 2012 09 20); <...> dėl skolų krizės ekonomika žiemą nuslys į lengvą recesiją“, – kalbėjo jis (delfi 2011 11 15). <...> ir tik dabar, pradedant aiškėti Europos finansų krizės dydžiai ir gyliui <...> (VŽ 2008 10 07). <...> jeigu 2008 metais, mes matėm, kad nuo dangoraižio varom žemyn, buvo užlipę į viršų ir ... be parašiuoto nusileidom.“</p>	<p>„Die Talfahrt im Ausland hat ihren Tiefpunkt überschritten“ (RHZ 1999 03 30). „Die Werbebranche verlässt das Tal der Rezession“, freut sich der ZAW über die Trendwende (MM 2005 02). „Wir sind dabei, aus dem Loch herauszuklettern“. Die Thyssen Gruppe sei gestärkt aus der jüngsten Rezession gekommen (NUN 1995 02). „Wir stehen mit einem Fuss bereits am Abgrund“, lautete das ernüchternde Fazit des Marktkenners an einer Präsentation vor rund 200 Fondsmanager am Dienstag in Zürich (ZT 1999 01). Die Konjunktur hat sich dem Abwärtsog der globalen Finanzmarktkrise, der Rezession in den USA und des drastischen Anstiegs von Ölpreis und Euro bislang überraschend gut entzogen (BAZ 2008 05 16). „Das war der herausragende Tiefpunkt“, sagte Beckmann“ (RHZ 2003 07 28). „In diesem Kontext glaube ich, dass entschlossene Maßnahmen in der Haushalts und Geldpolitik gerechtfertigt sind, um eine weitere Vertiefung der Krise zu vermeiden (HAZ 2009 06). <...> drei Großbanken Kaupthing, Landsbanki und Giltir gemanagt, die das Land wegen riskanter Finanztransaktionen in eine tiefe Krise gerissen hatten (sueddeutsche 2010 05 17). <...> ohne Schutz, ohne Förderungen, ohne die helfende Hand des Staates durch die Untiefen einer Rezession zu kommen. Um kein Mißverständnis aufkommen</p>

<p>Tai dabar situacija tokia, kad galim ir nuokti, bet galim koja susilaužyti (delfi 2011 10 24). <...> Lietuvai pavyks išvengti kritimo į totalinę ekonomiką ir finansų krizės duobę, kurią iškasė ankstesnių ir paskutinės Vyrųsybės netoliaregiškumas“ <...> (VŽ 2008 12 30). <...> Lietuvos ekonomikos vežimas pradės judėti iš duobės (delfi 2009 12 30). <...> TSRS ekonominė krizė, manau, pasieks itempimo viršūnę apie vidurvasarį (Irytas 1990 05 29). <...> valdžia šali tik dar giliau stumia į krizę (Irytas 2009 11 30). <...> žemiausias krizės taškas jau pasiektas arba esama netoli jo (Izinios 2009 02 09). 1996 metais Japonija triumfavo, kai BVP augimas siekė net 12 proc., nors valstybė buvo tik įpusėjus kelią iš ekonominės duobės (delfi 2010 01 12). Aibę pažeidimų prirašę specialistai nustatė, jog ore pakibo vien 2010 metais įvykdyti pirkimai, kurių vertė – daugiau kaip 5 mln. litų (Irytas 2012 07 05). Analitikams matuojant, kokio gylio bus antroji globalios krizės duobė, Lietuvoje svarstoma, kad antrą kartą šalies ekonomika tokio didelio nuosmukio nepatirs (iq 2011 08 08). Anos krizės metu turėjome minkštą paglavę – buvo valstybinio turto, kai dabar jo nebėra, krizė veikia stipriau (delfi 2009 12 09). Bet visa tai buvo daroma tokiomis aplinkybėmis, kai smalsuoliai jau būriavosi prie skardžio, rengdami stebėti Lietuvos skrydį į finansinę bedugnę (delfi 2010 04 18). Vokietijoje pirmą kartą per pastaruosius dešimtmečius didinamos algos, o Lietuva – ant realios ar prognozuojamos krizės krašto (balsas 2008 05 14). <...> Japonijoje, euro zonoje ir JAV nuspręsta į rinką įlieti beprecedentę pinigų sumą, kad tarptautinė ekonomika būtų ištraukta iš baisiausios krizės po Didžiosios Depresijos (VŽ 2013 04). Darbuotojai didesnę dėmesį pradėjo skirti gerovės paketui po krizinio nuosmukio (delfi 2013 08 22). Degalų kainos neleidžia išbristi iš itin klampios krizės pelkės (delfi 2011 04 04). Didžiausia bėda ta, kad inertiškai riedantis pasaulis įgauna stebuklingą regejimą tik tada, kai nurieda į gilią krizę (bernardinai 2005 09). <...> finansininkų</p>	<p>zu lassen: Es ist klar, daß der Staat nicht einfach wegschauen kann, sondern versuchen muß, der Wirtschaft den Weg durch diese heikle Passage zu erleichtern (SN 1993 05). <...> Die Deutschen haben die Kraft und den Leistungswillen, sich am eigenen Schopf aus der Krise herauszuziehen wenn sie es sich nur zutrauen (REI 2012). adidas hat „den Sprint aus der Rezession geschafft“ <...> (NUN 2011 03). Schwimmen die helvetischen Aktiengesellschaften in der tiefsten Phase der Rezession im Geld? (SGT 1997 05). „Das heißt noch nicht zwingend, dass wir in eine Rezession hineinbrechen, das erwarten wir auch nicht“, sagte Michael Hüther <...> (HAZ 2008 07). Bildhaft gesprochen sitzen wir alle in einem großen Boot, es heißt EU und hat ein riesiges Loch, das uns allmählich nach unten zieht (Krisentalk 2012 05 16). Bis einer der Kandidaten am Schalthebel der Macht sitzt, hat die jetzige Rezession vermutlich ihren Tiefpunkt schon wieder überwunden. Doch alle überschlagen sich in Versprechen, die in ihrer Folge eines gemeinsam haben: Sie würden den Staatshaushalt noch tiefer in die roten Zahlen stürzen (HAZ 2008 01). Wirtschaft: Machtkampf überdeckt tiefe Krise (RHZ 2003 07). Das gefährliche Darmbakterium EHEC hat die heimischen Gemüsebauern in eine schwere Krise gestürzt (tv 2011 06). Das kündige sich aber trotz der US-Zinssenkung nicht an, weil die US Konjunktur viel eher auf eine sanfte Landung zusteure als in eine Rezession (SGT 2001 01). Der Tiefpunkt des Abschwungs sei noch lange nicht in Sicht (NUN 2009 01 30). Daß die VW Partner sich am eigenen Schopf aus dem Sumpf der Rezession ziehen wollen <...> zeigt einen Pragmatismus <...> (NUN 1993 11). Es spricht alles dafür, dass die Zahlen zum ersten Quartal den Tiefpunkt der Krise markieren (HAZ 2009 05). Der aktuelle Bundesrat hangelt sich von Krise zu Krise: sei es mit der teilweisen Preisgabe des Bankgeheimnisses, sei es wegen der Machtgebärden des libyschen Diktators Gaddafi oder wegen der Verhaftung Roman Polanskis (SOZ 2009 11). Der angeschlagene finnische Handy</p>
---	--

<p>sprendimas pirmiausia sužlugdytų tarptautinės bendruomenės pastangas iš ekonominio sunkmečio duobės ištempti Latviją (delfi 2009 07 08). Europos centrinio banko komiteto nariai, prieš keisdami politiką, nusprendė tiksliau išmatuoti recesijos gylį (balsas 2009 02 05). Finansų ministrė baiminasi, jog neatsakingi kai kurių koalicinės Vyriausybės narių veiksmai valstybę gali įklampinti į finansų krizę (Irytas 2002). Tai jau dvidešimtas nuosmukio ketvirtis iš eilės. Didžiulis nedarbo lygis <...> neleidžia ekonomikai išbristi iš giliausios recesijos duobės (delfi 2013 08 13). Griūdami bankai į dugną nusitempė ir visa šalies ekonomiką (delfi 2007 04 23). Intervencija į skolų rinką užkerta kelią disbalanso gylėjimui, tačiau vien to nepakanka siekiant įveikti pagrindines problemų priežastis“ <...> (delfi 2011 10 26). Ir man pasidarė įdomu objektyviai išmatuoti, kiek giliai mes iš tiesų esame įklampę. Reikėtų kokio nors „križiamometro“ (alfa 2009 01 17). Iš krizės sparčiai išsikapstę vežėjai į ateitį žiūri atsargiai. Transporto sektorius, vienas pirmųjų pajutęs krizės kirčiū, vienas pirmųjų ir išsikapstė iš duobės <...> (VŽ 2013 07). Iš tikro ir Finansų ministrė, ir Ministras Pirmininkas yra teisūs tuo, kad jeigu 2008 metais, mes matėm, kad nuo dangoraizžio varom žemyn, buvo užlipę į viršų ir ... be parašiuto nusileidom. Tai dabar situacija tokia, kad galim ir nušokti, bet galim koją susilaužyti (delfi 2011 10 24). Jos sunkiai kapstosi iš krizės, drastiškai didinti eksportą į šias šalis kone nėra galimybių (delfi 2013 04 21). Kai kurie realia laiko galimybę, kad euro zona įkris į trečiąją krizės duobę nuo didžiosios 2009 metų recesijos (15min 2014 10 13). Kaip išlikti viršuje ekonomikos krizės metu? (Irytas 2008 10 22). Kaip išmatuoti Lietuvos ekonomikos duobę? (alfa 2011 01 20). Kalbant toliau apie 1990 1995 m. laikotarpį, tai buvo išsisas kritimas, ir tai truko net ilgiau negu 4 metų JAV depresija (delfi 2009 12 09). Kiek žemyn risis kainos, sunku prognozuoti. Joms nusileidus, perkamoji gali irgi gali mažėti, nes neužteks finansinių išteklių. Manychiau, kad</p>	<p>Hersteller Nokia taumelt immer tiefer in die Krise <...> (welt 2011 06 01). Der dominierende Konsens: Die asiatische Krise hat die Ialsohle erreicht <...> (presse 1999 01). Der IVG Konzern rutscht tiefer in die Krise (FAZ 2013 03). Der Minister und die Kontrolleure hatten die Verstaatlichung der drei Großbanken Kaupthing, Landsbanki und Glitnir gemanagt, die das Land wegen riskanter Finanztransaktionen in eine tiefe Krise gerissen hatten (HAZ 2009 01). Der zarte Konjunkturaufschwung 2002 hängt von so vielen Faktoren ab, dass ein Abkippen in eine Rezession nicht auszuschließen ist (RHZ 2001 10). Deutsche IT Industrie hat den Tiefpunkt noch nicht erreicht. Hardwareanbieter verzeichnen schwere Umsatzeinbußen (tv 1993 10 01). Deutschland wird in eine Rezession schlittern, sollten die Euro Länder die Schuldenkrise nicht eindämmen können (NUN 2011 10). Die <...> TSG Hoffenheim ist <...> noch etwas tiefer hinab in die Krisenschlucht gestürzt worden (WAZ 2012 09 16). Die Banken wissen gar nicht, wie tief sie in der Krise stecken (spiegel 2007 09 20). Die Hoffnung, rasch aus der Krise herauszuwachsen zu können, wurde ebenfalls erschüttert <...> (welt 2012 09). Die internationale Wirtschaftslage hat sich im zweiten Quartal 1992 verbessert und den konjunkturellen Tiefpunkt überschritten (SN 1992 09 15). Die Möbelhersteller haben das Krisental nach eigenen Angaben endgültig verlassen (RHZ 2012 01). Die nächste Stufe der Finanzkrise (FAZ 2011 08 24). Die tiefe Rezession, die in Griechenland wütet (voxeurop 2011 05 03). Die tiefste Krise seit Gründung der EU (FAZ 2013 06). Die Waadt ist in einer Krise, die tiefer reicht als die Rezession, davon zeugt schon ihre letzte Legislatur (ZT 1998 02). Doch bei den Landesbanken sind die Zeiten nicht normal. Gleich mehrere haben sich tief in die Krise manövriert (HAZ 2008 02). Ein Blick in die Medien erwecke den Anschein, dass wir permanent in der Krise stecken, quasi von einer Krise in die andere rutschen (SOZ 2006 05). Ein hochrangiger Weltbank Experte sagte gestern, die Japan Krise</p>
--	--

<p>šis kritimas bus apie 25-35 proc. O pirkti reikia tada, kai bus pasiekta kritimo duobė", – tikino Lietuvos turto vertintojas asociacijos prezidentas S. Develkis, tačiau nesiryžo prognozuoti, kada šios duobės nudžiugins pirkėjus. Mat ši duobė gali ne tik gelbėti, bet ir praryti prie banko durų atėjus prašyti paskolos (delfi 2009 01 07). Kita vertus, politikoje 1992 metais ekonominė duobė reiškė Sąjūdžio nušlavimą. Dabar, kai Lietuva dar neišbridusi iš vienos giles duobės, stumiamą į kita <...> (Irytas 1994 05 03). Kitaip sakant, ministro anaipol nedžiugina minėto regiono valstybių kilimas iš krizės išraustos duobės – jis vėl išvelgia riziką, kad gali susidaryti naujas nekilnojamojo turto (NT) burbulas, o už nesėkmę esą gali tekti mokėti Švedijos mokesčių mokėtojams (VŽ 2010 12 09). Kol beveik visos Europos valstybės skaičiaus ekonomikos nuosmukio atneštus nuostolius, Norvegija iš krizės išsikapstė <...> (Irytas 2010 04 25). Krizė yra sunkus ir skausmingas momentas, bet, kaip pabrėžė popiežius, tai mums gali būti gera atspirtis, jei tik suprasime krizės gelmę (bernardinai 2013 06 20). Krizės dugne – klestėjimą išgyvenanti smulkioji daržininkystė (Irytas 2010 05). Laivų statytojai iš krizės kopia konstruodami brangius laivus (Irytas 2013 11 19). Latvijoje nuo tada, kai nuosmukio kreivė pasiekė žemiausią tašką, vidutinis darbo užmokestis iki mokesčių padidėjo 11 proc., o realusis darbo užmokestis – 2,5 proc <...> (delfi 2012 10 26). Lietuva ant demografinės krizės skardžio (delfi 2013 04 15). Lietuva daro atvirškiai – dirdinama mokesčius ir karpydama biudžetą valdžia šali tik dar giliau stumia į krizę (Irytas 2009 11 30). Lietuva gana greitai lipa iš recesijos ir turi galimybių įsivesti eurą 2014 metais, tvirtina Lietuvos premjeras Andrius Kubilius (delfi 2010 04 20). Lietuviai nesileidžia ištraukiami iš krizės (Irytas 2009 05 10). Lietuvos ir Vengrijos premjerai penktadienį kalbėsis apie kopėčias iš krizės (VŽ 2010 12 09); Manoma, kad naujo pakilimo varikliais taps Azijos šalys, nes jų ekonomika auga sparčiausiai (delfi 2010 01 04).</p>	<p>verde möglicherweise die gesamte Weltwirtschaft in die Rezession hinabreißen (presse 1998 06). <...> er bekamnte sich aber zu sinnvoller Hilfe für Unternehmen zur Überbrückung der Rezession (tv 1993 04). Ihre Kraft allein wird jedoch nicht ausreichen, um den gefährlichen Weg am Tal der Rezession entlang endgültig verlassen zu können (MM 2003 10). Auf der einen Seite die Schwaben, die sich mit eisenharter Disziplin, mit Schweiß und Tränen aus dem Jammertal der Krise auf den Gipfel der Autohersteller der Welt hochgearbeitet haben (BRZ 2007 09). In der ganzen Krisenkaskade befinden wir uns aktuell in der Staatsschuldenkrise <...> (SOZ 2011 08). <u>Krise</u>: <u>Loch</u> in der Steuerkasse? (SRF 2009 07 01). <...> Damit ist das größte internationale <u>Krisenloch gestopft</u> (zeit 2009 05 04). Diese Krisenschlucht aber ist etwas ganz besonderes <...> (webnews 2009 03 24). Kurzarbeit sei und bleibe eine Beschäftigungsbrücke, die zwar durch hilfreiche Maßnahmen verlängert werden könne, aber nicht stark genug sei, um allen Unternehmen und Beschäftigten über das tiefe Tal der Krise hinwegzuhelfen (MM 2009 10). Lettland – die harte Landung nach dem Aufstieg. Niemand nahm die ersten Anzeichen einer Überhitzung ernst. Hinzu kommt die globale Finanzkrise, und jetzt schrumpft Lettlands Wirtschaft schneller als sie gewachsen ist (SRF 2009 04 25). Nach 120 Jahren wechselvoller Geschichte steht das Traditionsunternehmen nun an einem bitteren Tiefpunkt <...> (KZ 2000 02 22). Nach Schätzungen von DRI hat die Autoindustrie zwar den Tiefpunkt der Krise durchschritten <...> (NUN 1993 11 06). Die von der Fluggesellschaft Cathay Pacific angekündigte Entlassung von 760 Beschäftigten gibt denjenigen recht, die die einstige Kronkolonie noch nicht im Tiefpunkt der Talsohle sehen (RHZ 1998 01 20). Zeitverzögert ziehen nun die Kontinentaleuropäer und Japaner nach, doch dürfte inzwischen in den meisten Ländern der Tiefpunkt der Flaute überschritten sein (presse 1993 12 21). Ökonomisch steht der einstige Musterschüler Europas hart am Abgrund der Rezession,</p>
--	---

<p>LPK duomenys rodo, kad iki šiol gyventojų nuotaikos gerėja, jie nekreipia dėmesio į euro zonoje gylėjančią krizę (Irytas 2012 07 24). LVPA direktorė Diana Vilytė sakė, kad šiauliečių paraiška beveik 7 milijonų litų ES paramai gauti atmeta, nes projektas yra pakibęs ore (Irytas 2012 09 27). Mes nežinome kaip bus išspręsta vadinamoji „fiskalinio skardžio“ krizė JAV arba kaip klostysis įvykiai Ispanijoje (delfi 2012 11 07). Tačiau 2010 ujų pabaigoje jau galima tikėtis, kad Lietuvos ekonomikos vežimas pradės judėti iš duobės (delfi 2009 12 30). Į recesijos duobę krintančią valstybę užstienyje žiūrima gana įtariai, todėl Finansų ministerijai tenka ieškoti pinigų ir vidaus rinkoje (delfi 2009 01 29). Naftos produktų krovos kreivė į apačią leidžiasi visuose Pabaltijo uostuose, ypač Talino uoste (Irytas 2012 08 14). Netikėtai įkritome į gilia duobę ne dėl išorinio finansinio nuosmukio ar Lietuvos ekonomikos silpnumo, bet dėl krizės pačioje valdžioje (delfi 2012 11 02). Nors prezidentas V. Putinas šį sprendimą panaikino, srities ekonomika iki šiol nepajėgia atsikelti iš krizės. Pasak prezidento, visose srities pramonės šakose jaučiamas nuosmukis (Irytas 2001). Pagrindiniai pavasario prognozėje nurodyti rizikos veiksniai materializavosi – finansinė suirutė gilėjo, prekių kainos smarkiai kilo <...> (delfi 2008 09 10). Pasak Lietuvos pramonininkų konfederacijos (LPK), etapas, kai pramonė kėlėsi iš krizės, baigėsi ir prasideda naujo augimo laikotarpis, tad išpūdingų šuolių tikėtis nebeverta (VŽ 2013 11 04). Palyginti su kitomis Baltijos šalimis, Lietuva turi geriausias šansus išvengti „kietojto nusileidimo“ scenarijaus <...> (balsas 2008 08 28). 1996 metais Japonija triumfavo, kai BYP augimas siekė net 12 proc., nors valstybė buvo tik įpusėjus kelią iš ekonominės duobės (delfi 2010 01 12). Portugalija atsidūrė giliausioje recesijos duobėje per 37 metus (15min 2013 03 11). Pramonė pamažu ropščiasi iš krizės duobės. <...> (t 2001); Pramonė <...> buvo vienas pagrindinių Lietuvos ūkio lokomotyvų, ištempusių šalies ekonomiką iš nuosmukio</p>	<p>und nichts deutet darauf hin, dass wirkliche Besserung in Sicht ist (MM 2002 09). „Man kann nicht sagen, dass die Krise tiefe Kerben geschlagen hat“, so Züger (SOZ 2010 01). Schwimmen die helvetischen Aktiengesellschaften in der tiefsten Phase der Rezession im Geld? (SGT 1997 05). Sie suchen nach einer Antwort auf die Frage, wie tief und wie lang die Rezession wird (HAZ 2008 11). Und der Branchenboom kann schnell in einer Rezession untergehen (tv 1998 02). Sollte die Wirtschaft 2009 in eine tiefe Krise schlittern, werde aber auch die Immobilienbranche davon betroffen sein, und dann müsse man sich am Fundamentalen festhalten (SGT 2009 01). Sony sieht Tiefpunkt der Krise noch nicht erreicht (FAZ 2009 09 14). Spanien und Italien rutschen tiefer in Schuldenkrise (spiegel 2011 08 02). Stahlproduktion und Maschinenbausektor haben zwar den Tiefpunkt durchtaucht, doch läßt sich kein deutlicher Aufschwung erkennen (presse 1992 05 15). Welche Folgen der Krise über die Banken hinaus sind zu gewärtigen? Schon jetzt wird eine tief greifende Rezession für die amerikanische Wirtschaft erwartet, deren Folgen auch die Handelspartner der USA zu spüren bekommen werden (BRZ 2008 10). Wir haben es mit einer tiefen, weltumspannenden Krise zu tun <...> (welt 2008 11 21). Wird dieses Spiel zu weit getrieben, ohne dass der Staat gegensteuert, wird die Konjunktur abgewürgt, und die Wirtschaft fällt in eine Rezession (SN 2000 12). Ziel des Schirms ist es nach den Vorstellungen der IG Metall, genügend Kapital zur <u>Überbrückung der Krise</u> bereitzustellen (HAZ 2009 03). Zu diesem Zeitpunkt hatte sich allerdings schon längst abgezeichnet, dass die Handelsschiffahrt – und damit auch Hapag Lloyd – in eine tiefe Krise schippert (welt 2012 10). Ein Blick in die Medien erwecke den Anschein, dass wir permanent in der Krise stecken, quasi von einer Krise in die andere rutschen (SOZ 2006 05). Für Europa sei es hingegen eher frustrierend, in die Krise mit reingezogen zu werden (RHZ 2009 03). Roach: Die Tiefe der Krise hat eine außerordentlich</p>
--	--

<p>(delfi 2013 06 21). <u>Prancūzijos ir Nyderlandų rodikliai skelbia apie gilų šalių ekonomikų nuomonių, o tai gali kartu į recesijos zoną nutempti ir Vokietiją (delfi 2013 05 22). Prieš porą metų per krizę jūs sakėte, kad Baltijos šalys išskops, net jeigu atsidurtų giliausioje duobėje, kad debesyms ims sklaidytis. Kokios prognozės dabar? – Iš tiesų, kai Baltijos šalys ėmė grimzti į nuomonių, jos ėmėsi labai ryžtingų priemonių padėčiai suvaldyti, ir ūkis ėmė augti (delfi 2012 10 27). Reigis, kad sunkmečio dugną pasiekėme praėjusį rudenį, būtent tuomet nustojome sparčiai kristi žemyn, o dabar, nors vis dar esame duobės dugne, išgyvename stabilumo laikotarpį“, – kalbėjo R. Saulytė (delfi 2010 06 07). Rusija teigia jau pastebinti krizės dugną. Rusijos ekonomika, atrodo, palietė dugną (VŽ 2009 06 03). Sausra Lietuva gali istumti į finansinę krizę (delfi 2002 09 05). Šiuo metu Latvijos ekonominė ir finansinė padėtis tikrai pašlijusi. Latviai bando lipti iš duobės, tačiau netrūksta juos stumiančių atgal (delfi 2009 11 04). <...> šiuo metu užatlantėje, siekiant išlipti iš JAV būsto paskolų krizės duobės, palūkanų norma sumažinta iki 3% (VŽ 2008 02 25). Tačiau reikia pripažinti, kad giliausias euro zonos krizės taškas turbūt jau yra praityje <...> (delfi 2013 06 05). Tačiau transporto krizė gali gilėti nuo rugpjūčio 13 d., jei valstybinė geležinkelių kompanija nepakels atlyginimų (VŽ 2007 08). Tai lėmė gilėsnė nei tikėtasi recesija šioje šalyje, vėluojančios reformos, menki biudžeto rodikliai, taip pat pasikeitusi situacija rinkoje (delfi 2011 10 26). Tai reiškia, kad Lietuva kris į energetinę duobę, o elektra brangs dvigubai (delfi 2008 03 15). Taip pasiektume gilią ekonominę krizę, atsidūrėme prie bado ribos <...> (Irytas 1990 04 27). Esame gilioje ekonominėje duobėje (Irytas 1990 04 27).</u></p>	<p>machtvolle Reaktion der Politik provoziert. Ich habe erwartet, dass die geld und finanzpolitischen Maßnahmen helfen würden, einen Boden unter die Krise einzuziehen (welt 2009 12). Vielmehr fürchtet er eine „harte Landung“...Eine Bruchlandung, sprich Rezession, ist zwar nicht das wahrscheinlichste Szenario, kann aber nicht mehr ausgeschlossen werden“ (bild 2008 08 26). Die Krise hat tiefe Gräben innerhalb der EU aufgerissen <...> (BRZ 2012 01). Die Krise hat tiefe Löcher in den öffentlichen Haushalten hinterlassen, die Rekordverschuldung bringt den Staat an den Rand seiner Handlungsfähigkeit (BRZ 2011 01). Die Rezession hat die Löcher in den Gemeindefinanzkassen erheblich vertieft (NUN 1994 04). Die Rezession schlägt da und dort Breschen in das Budget, die Gebefreudigkeit des Kantons zur Bekämpfung der Arbeitslosigkeit ist nach wie vor gefordert, damit die Krise nicht einfach ausgesessen wird und damit keine Verlierer auf der Strecke bleiben (SGT 2010 03). <...> in den derzeit düsteren Zeiten kommt das einer Katastrophe gleich (HAZ 2008 11). Weil das so ist, wird schon die nächste Rezession wieder tiefe Löcher in den Etat reißen – und die könnte schneller kommen, als den Koalitionären lieb ist (MM 2011 11). Krise reißt Loch in Sozialkassen (RHZ 2009 05).</p>
--	--

Ties nauja ekonomikos duobe balansuoti padės vidaus vartojimas (Izlnios 2013 10 30). Tikimybė tiksliai nustatyti, kada akcijų rinkos pasiekia žemiausią tašką yra labai maža. <...> Panašu, kad didžiausio kritimo laikai jau praėjo. Ir šiuo metu, veikiausiai, vyksta taip vadinamas „dugno formavimas“. Rinka bando surasti tą žemiausią atspirties tašką, nuo kurio akcijos galėtų tapti pagrindu ilgalaikiam kilimui. Ar tas dugnas jau buvo pasiektas, ar jis dar laukia netolimoje ateityje, galima tik spėlioti, bet, bet kurio atveju, dugnas yra kažkur labai netoli (delfi 2009 04 20). Todėl galbūt į skolas įklimpęs ir priklausomybė nuo kreditų bumo įgijęs Vilnius iš krizės pakils paskutinis? (delfi 2010 10 05). Toks įvykis Europą bloksiu į gilesnę recesiją, nei 2009-ųjų krizė“ <...> (Irytas 2012 08 11). Trečiądienį biržą pažvelgė žemyn (delfi 2007 08 01). Tuo tarpu Europos problemos tęsiasi. Regionas, atrodo, sminga į recesiją, nes stringa augimas net sparčiausiai Vakarų Europoje pernai augusioje Švedijoje (15min 2012 01 17). Ūkiui dardant į pakalnę, analitikai nurodo klasikinę tiesą <...> (delfi 2008 10 23). Visu smarkumu siautėjant krizei ne vienas šalies gyventojas užduoda sau klausimą – ar gilioje ekonominėje duobėje mes esame? (alfa 2011 01 20). Krizė gramzdina sklypų kainas. Įsibėgėjantis sunkmetis gerokai apmažino žemės pirkėjų gretas (delfi 2009 09). Euro zonos skolų krizė smukdo naftos kainas (alfa 2012 06). Krizė smukdo verslą Kaliningrade (delfi 2009 07). Finansų analitikas Gritanas Nausėda mano, kad biudžete atsivėrusi kelių šimtų milijonų litų skylė – labai rimtas signalas valdžiai (delfi 2009 03 10).

KRIZĖ YRA KRYPTIS AUKŠTYN

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p><...> TSRS ekonominė krizė, manau, pasieks įtempimo viršūnę apie vidurvasarį (Irytas 1990 05 29). Ponas Putinas teigė, kad ekonominės krizės viršūnę jau įveikta (VŽ 2009 12 03). Pasak R. Ozolo, finansai - tai tik krizės viršūkalnė, po kuria slypi visos ūkio sistemos funkcionavimo bei kapitalizmo krizė (stauliaiplius 2015 07 10).</p>	<p>„Auf dem Höhepunkt der Krise haben viele gedacht, dass uns nun Welten trennen“ <...> (RHZ 2009 10). <...> Die Krise gipfelte bekanntlich 1991 im Zusammenbruch der Spar und Leihkasse Thun (SOZ 2007 11). Rettungsschirm: Adios, Krise - warum es für Spanien bergauf geht (handelsblatt 2014 01 26). BNP Paribas wähnt den Höhepunkt der Krise hinter sich (FAZ 2010 02). Dabei ist es doch gerade mal zwei Jahre her, als ihnen, auf dem Höhepunkt der Rezession, die ganze Welt für ihr effizientes Krisenmanagement auf die Schultern geklopft hatte (SOZ 2011 01). Eine Reihe von Firmen, so beobachten es die Arbeitsämter, stellen befristet Leute wieder ein, die sie am Scheitel der Rezession entließen (NUN 1994 12). Der Höhepunkt der Krise scheint mittlerweile überschrritten (RHZ 2009 07). Die ‚Krisis‘ erreichte jetzt ihren Höhepunkt (SGT 1998 10 22). 1973, zum Höhepunkt der Ölkrise, gab es zwangsweise autofreie Sonntage (RHZ 1999 04 09). Gerade in den letzten Wochen, als die Gaskrise ihren Höhepunkt hatte, konnten Heizölkunden besonders ruhig schlafen <...> (NON, 2009 02 17). Die Griechenland-Krise erreichte im Jahr 2010 ihren vorläufigen Höhepunkt (welt 2015 05 12); In einer Stagnationsphase wächst die Wirtschaft nicht mehr, sie kann die Vorstufe zur Rezession sein (NUZ 2008 12). Krim Krise schiekt Euro auf Berg und Talfahrt (nzz 2014 03 18). Die Krise gipfelte bekanntlich 1991 im Zusammenbruch der Spar- und Leihkasse Thun (SOZ 2007 11). Den Autofirmen verschafft sie kräftig Luft in den schwindelerregenden Höhen der Krise (RHZ 2009 03). Genau dies macht die aktuelle Situation um vieles gefährlicher, als es die früheren Krisenhöhepunkte waren (welt 2012 05). Wie sich die Euro Zone durch die Krise gipfelt (stern 2011 07 20). Zwar hat sie jüngst erneut Milliarden in den Wirtschaftskreislauf gepumpt – aber es waren schon deutlich weniger als in den Hochphasen der Krise (RHZ 2009 10).</p>

KRIZĖ YRA HORIZONTALI ERDVĖ

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Su gėrimų importuotojais Lietuvoje elgiamasi kaip su lėktuvo keleiviais, kuriems pranešama, kad jų bilietas galioja iki pusiaukelės, todėl liepiama šokti lauk parąšiuotu, paskui važiuoti traukiniu, autobusu, o kai tikslą pasiekiamo dviračiu, mums praduria padangas (Irytas 1995 11 13). „Krizė – tai kaip greitkelis, kai visi vairuoja per greitai“, – sugretino pranešėjas. Ką tokiu atveju daryti? Reikia eismą reguliuojančio pareigūno (15min 2013 12 14). „Tai yra krizė, kurios mes negalime ignoruoti. Jaučiuosi lyg stebėdamas, kaip mes lėtai skrendame susidūrimo su milžinišku kalnu kryptimi. Mes jau galime matyti artėjančią nelaimę, tačiau vis dar sėdime, užuot pakeitę kryptį“, – sakė buvęs izdo sekretoriu (Irytas 2014 06 30). <...> „Sunkiausias pasaulio krizės etapas galėjo dar neprasidėti“ (Irytas 2009 06 15). <...> pradedant aiškėti Europos finansų krizės dydžiui ir gyliui, į dabartinę EUR kainą įkalkuliojamos ir euro zonos bėdos (VŽ 2008 10 07).</p>	<p>„Sie waren imstande, uns in die Krise hineinzureiten, aber sie finden keinen Weg aus ihr heraus“ (RHZ 2009 11). <...> der Schlüssel des Wegs aus der Krise (bundespräsident 2009 04 19). „Diesmal liegt der einstige Chef der amerikanischen Zentralbank wohl richtig. Entweder ist Amerika bereits in einer Rezession oder betritt dieses Terrain in einigen Monaten“ <...> (tv 2007 04). „Wir können mit guten Gründen hoffen, dass Deutschland diese Krise meistern wird; dass unser Land stärker aus ihr hervorgehen wird, als es in sie hinein gegangen ist <...> (welt 2009 12 31). <...> nach der Lehman Pleite allein 5500 Jobs in London und mit der HBOS Fusion rund 40000 Arbeitsplätze landesweit – zweifelt niemand daran, dass Großbritannien unter Volldampf in die Rezession marschiert (NUZ 008 09). 16 Wege aus der Krise (FAZ 2011 12 06). Die Bundeskanzlerin steht international unter gewaltigem Druck, in der Euro Krise den Rubikon zu überschreiten (welt 2011 11). All dies <...> führt nun dazu, dass der Weg aus der Krise etwas steiniger sein wird (RHZ 2009 09). Auch Mario Theissen ist aber nicht entgangen, dass Renault aus der Krise herausgefunden hat <...> (SOZ 2007 07). Auf den Punkt: „Wir wollen Brücken bauen, über die Krise hinweg“ (RHZ 2009 02). Ähnlich sei die Situation im vierten Quartal des Jahres 2001 gewesen, als Deutschland zuletzt am Rand einer Rezession gestanden habe <...> (HAZ 2008 11). Beim ersten Treffen 1975 nahmen mit Deutschland, Frankreich, Großbritannien, den USA, Japan und Italien sechs Staaten teil und suchten nach Wegen aus der Ölkrise (TAZ 2004 06 09). An der Schwelle zu einer Rezession erweist sich der Tourismus als Stabilitätsfaktor (SN 1993 05). Bis zum Morgenrauen haben die EU Politiker in Brüssel an Wegen aus der Schulden- und Bankenkrise</p>
<p>Bet turbūt ir jis pats, ir Lietuvos ekonomistai geriau nei Ch. Almunia žino, kad Lietuva labai sparčiai žengia rimtos krizės link (ATG 2007 10 12). Tai gi – dar viena politinė ir ekonominė kryžkelė, kurią pastaruoju metu tikrai apstu (Irytas 2014 03 23). Graikijos finansinė aklavietė Lietuvos politikų ir verslo pernelyg netrikdo (ekonomika.lt 2015 06 29). ES lyderiai turi tris dienas, per kurias privalo surasti išėjimą iš krizės (valstietis 2011 10 24). Euro zona vėl pateko į ekonominės recesijos ruožą <...> (balsas 2012 09 25). Finansų krizei toliau plečiantis ir gilėjant <...> (Irytas 2008 10 07). Dabarties padėtį jis palygino su visuomenės kelione autobusu, kai politikai sprendžia, ar mokėti tik už kurą, ar ir už maistą keleiviams. Kuro trūksta, vadinasi, autobusas nevažiuos, bet, jei nebus maisto, galų gale iki finišo visi jau bus išmirę... „Kam tas autobusas su numirėliais“, – emociškai</p>	

<p>aiškino Darbo ir socialinių tyrimo instituto direktorius (delfi 2009 11 21). Išvedant realų darbo užmokestį iš nuosmukio teritorijos, pirmąjį 2013 m. prisdėjo mažesnė nei 2011 2012 m. infliacija (delfi 2013 05 24). Lietuva turi šansą išsikapstyti iš minuso zonos, iš recesijos zonos jau 2010 m. <...> (delfi 2009 12 22). Įsivaizduoja, kad jei į ekonominę krizę įvažiavome solidariai, tai ir išvažiavome iš jos solidariai (R 2014 12 18). Jau šiomet į recesiją įžengusioms Latvijai ir Estijai sudėtingiausi bus 2009-ieji, kai šalių ekonomika ne augs, o trauksis (delfi 2008 12 12). Jis buvo skirtas apsvaistyti praėjusį šeštadienį TSRS prezidento išdėstytą programą, kaip išvesti Tarybų Sąjungą iš ekonominės ir politinės krizės (Irytas 1990 11 24). Kad ir kokius darbus planuotų Europa, pirmiausia žvalgomasi į Vokietiją, pastaruosius trejus metus rodžiusią kelią iš krizės (VŽ 2013 09). Kai Lietuva smigo į krizę, dabartinio aukšto saugumo pareigūno 43 metų Romualdo Vaišnoro šeima emė klistėti (Irytas 2014 01 11). Krizės landsaftas netoks pastebimas kaip Lietuvoje, Latvijoje ar Vengrijoje (Irytas 2013 11 19). Nepaisant pastarųjų reformų, Slovėnija žengia link sunkios bankų krizės ir gilios recesijos, rodo naujausia šalyje atlikta Tarptautinės ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) apklausa, balsas (2013 04). Nudelbęs akis ir nervingai trindamas rankas A. Kubilius pakankamai sklandžiai anglų kalba paaiškino, kad kelias iš krizės bus ilgas, bet Lietuva jau pradėjo atsigauti ir yra nusiteikusi optimistiškai (Irytas 2009 11 30). Pagalbos organizacijos: Jemenas – ant maisto krizės slenkščio (Irytas 2012 05 23). Pasaulio bankas: „Krizė stumia į skurdą Rytų Europos šalis“ (Irytas 2009 12 03). Didžiausia klaida – bendrovės vadovų drąsos stoka stoti prieš kameras. „Bet tai, kad nuo pat pradžių jie nuslėpė, kad yra ir savininkai, jau gresia dar vienu krizės posūkiu (delfi 2013 11 26). Šiuo metu mes akivaizdžiai ritamės krizės link. Esama padėtis greičiausiai užtruks tol, kol mus pinigais maitins Briuselis, o kai juos panaudosime, taps</p>	<p>gefelischt (SGT 2011 10 28). Daimler Chef Dieter Zetsche und der Branchenverband VDA geben Entwarnung: Westeuropa, seit Jahren die Krisenregion für die Automobilindustrie, sei auf dem Weg der Besserung, endlich sind wieder steigende Verkaufszahlen zu erwarten (welt 2013 07). Das Unternehmen wird nun dafür belohnt, dass es schon im Vorfeld der Krise seine Hausaufgaben gemacht hat (RHZ 2009 08). Delta will allein aus der Krise fliegen (SOZ 2006 12). Denn anstatt dass sich Licht am Ende des Krisentunnels abzeichnet <...> (BRZ 2009 01). Der Volkswagen Konzern fährt langsam aus der Krise (SOZ 2005 11). <...> der Wirtschaft den Weg aus der Rezession zu ebnen <...> (NUN 1993 07). Deutsche Wirtschaft eilt aus der Krise (FAZ 2011 01). Die Experten mögen darüber streiten, ob der Standort Deutschland lediglich unter einer vorübergehenden Stagnation leidet, ob wir nur mit einem Fuß in der Rezession stehen oder bereits mit beiden Füßen mittendrin (MM 2001 11). Die Fasnacht ist wie eine Oase in der derzeitigen Krisenwüste (SOZ 2009 02). Die Krise reicht bis ins Paradies (FAZ 2009 10). Die Krisenampel zeigt, wo die Lichter gerade auf Grün stehen und wo Rot vor Gefahr warnt (handelsblatt 2013 12 20). Die nächste Stufe der Krise (FAZ 2011 08). Die Zwangsräumungen bilden die Kehrseite der Bankenkrise (NUN 2012 11 03). Doch während der Streit mit Amann in Berlin fast schon zur Tagesordnung gehört, sind die Vorwürfe in Sachen Air Berlin neues Krisen Terrain (welt 2013 07 04). Doch was die industrielle Krisenlandschaft eint, ist ihr zurückgehendes Engagement in Menschenrechtsfragen (diestandard 2013 06 27). Doch welcher Weg führt aus der Krise? (HAZ 2008 05). <...> einen Weg aus der Krise skizzieren (HAZ 2009 03). Er war derjenige, der Mexiko mit einem behutsamen – von linken Kreisen als viel zu kleinlich kritisierten – Konjunkturprogramm aus der schweren Rezession manövrierte <...> (SGT 2011 06). Thematisch begibt sich die Veranstaltungsreihe in</p>
--	--

<p>visiškai aišku, kad esame aklavietėje (VŽ 2007 10 29). Tačiau Maskva kol kas apie tai girdėti nenori, necivilizuotomis priemonėmis stumia Lietuvą į ekonominį krachą <...> (Irytas 1990 04 25). Tačiau tenka pažymėti, kad siekiant toliau gerinti eksportą, kuris mums šiuo metu yra pagrindinis kelias, vedantis iš krizės, teks ir toliau laukti atlyginimų ir kitų gamybos kaštų mažinimo“, – kalbėjo „Nordea Bank Lietuva“ Rinkos operacijų skyriaus vadovė Vylėnė Urbonienė (Irytas 2009 11 17). Trečiądienį Tarptautinio valiutos fondo ekspertams pasakė, kad <u>blogiausias pasaulinės ekonominės krizės etapas baigėsi</u> (Irytas 2009 12 03). <u>Šiuo metu mes aktyviai žiūrime link</u> (VŽ 2007 10 29). Krizė – postikio taškas. O kur ir kaip sėkime? (Irytas 2008 11 04). <u>Penki Vokietijos žingsniai iš krizės</u> (delfi 2009 11 13). EP siūlo išeitį iš krizės labirinto (ekonomika.lt 2012 06 14). <u>Indija rieda link finansinės krizės</u> (balsas 2013 08 20). <u>Į kokią krizę mus stumia valdžia?</u> (skrustas 2014 07 25).</p>	<p>dieser Saison <u>aufs weite Feld der Krisen</u> (HMP 2010 02). Euro Debatte: <u>Willkommen zurück in der Krise!</u> (spiegel 2012 04 11). Europa an der <u>Krisenkreuzung</u> (FAZ 2010 08 15). <u>Frankreich rückt ins Zentrum der Krise</u> (FAZ 2012 11). <u>Frauen am Rande der Krise</u> (FAZ 2012 10). Außerdem gebe es „nach zwei Dritteln der wirtschaftlichen Krise“ bereits zarte Anzeichen für eine Erholung (welt 2010 01). <u>Gute Fahrt in der Krise</u> (FAZ 2011 10). Ich kann nur hoffen, dass wir gerade in dieser Krise die Kurve noch enger kriegen zu offenem Handel, zu fairem Welthandel und nicht etwa in Protektionismus verfallen <...> (RHZ 2008 11). Ihr Tipp für eine Woche <u>Flucht aus der Krise?</u> (RHZ 2008 11). Ihre Kraft allein wird jedoch nicht ausreichen, um <u>den gefährlichen Weg am Tal der Rezession entlang endgültig verlassen zu können</u> (MM 2003 10). <u>Im Labyrinth der Krise</u> (weltwoche 2012/49). „Die Situation <u>grenzt an eine Krise</u>“, sagte Ecwero (SOZ 2007 09). „Wir <u>stehen an der Schwelle einer Rezession</u>“, sagte Strauss Kahn (HAZ 2008 10). Innovation und Qualität sind die Schlüssel für die notwendige nachhaltige Umstellung unseres Wirtschaftens. Das heißt, sie sind auch der Schlüssel des Wegs <u>aus der Krise</u>, (REI 2012). Jaguar Land Rover <u>will der Euro Krise davonfahren</u> (FAZ 2012 09). <u>Jenseits der Krise</u> (FAZ 2012 12). <u>Kriselnde US Konjunktur: Amerikas Tunnel ins Nirgendwo</u> (spiegel 2010 10 17). <u>Kuka arbeitet sich aus der Krise</u> (FAZ 2011 02 02). <u>Luffahrt sucht einen Weg aus der Krise</u> (FAZ 2009 06). Mehr Arbeit, ein Bildungswesen von Weltrang, das richtige Maß staatlichen Handelns und eine moderne föderale Ordnung: das sind vier große Schritte <u>aus der Krise</u> <...> (REI 2012). Mit Zypern macht sich das nächste <u>Euro-Krisenland auf harte Sparrunden gefasst</u> (welt 2012 12). Nachdem die Schweiz nun einige Monate von Krise zu Krise getorkelt ist, hat eine Dreiergruppe von CVP <u>Parlamentariern Anfang Juli das Ei des Columbus präsentiert</u> <...> (SOZ 2010 07). Nicht bloß das kleine Griechenland <u>steckt in</u></p>
---	--

der Krisen Dauerschleife <...> (NUN 2012 06). Opel fährt ohne Vorstandscheff durch die Krise (FAZ 2012 07). Opel Chef Karl Thomas Neumann sieht im ramponierten Image des Autobauers das größte Hindernis auf dem Weg aus der Krise (welt 2013 08). In der ganzen Krisenkaskade befinden wir uns aktuell in der Staatsschuldenkrise, welche, auf Europa bezogen, vor gut einem Jahr begann (SOZ 2011 08). Spedition fährt mehrspurig durch die Krise (RHZ 2009 10). Vielleicht, so ist zu hoffen, kommt dem einen oder anderen Ideologen jetzt, in der fasnächtlichen Krisenoase, die entsprechende Erleuchtung (SOZ 2009 02). Wie stark sich die Krise tatsächlich ausdehnt, ist derzeit noch völlig offen (RHZ 2009 01). Wir müssen verhindern, dass wir in die nächste Krise hineinlaufen (HAZ 2009 03). Zudem kann die Zweitwährung in Phasen von Rezession als Sicherheitsgurt dienen (SGT 2001 09).

KRIZĖ YRA DAIKTAS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p><...> būsimus jų parduotuvių klientus drabužiai turėtų sužavėti taip, kad šie negalėtų atsipirti pagundai juos įsigyti ir atvertų ekonominės krizės suspaustas pinigines (VŽ 2008 10 10). „Deja, per anksti sakyti, kad euro zonos skolių krizė yra suvaldyta“, konstatavo V. Klyviėnė (delfi 2013 02 14). „Skirtingai nei praėjusios šimtmečio dešimtojo dešimtmečio Meksikos ir Azijos regiono krizės, šįkart krizė buvo importuota, ne jų pačių sukurta“ (lytas 2009 10 15). <...> euro krizė toliau lengvės (delfi 2013 05 31). <...> išpūtė krizę iki neregėto masto <...> (balsas 2013 09 16). <...> pasaulinė finansų krizė iš tiesų susideda iš daugybės mažesnių krizelių (lytas 2013 09 17). 2008 m. rugpjūtį prasidėjo Rusijos ir Gruzijos karinis konfliktas, dar po kelių dienų per pasaulį ir Rusiją pradėjo risti finansų krizė (delfi 2012 02 26). Airijai pasaulį užgriuvusi krizė dar ilgai primins baisiausią košmarą (delfi 2013 11 28). Akivaizdu, kad pasaulinė maisto produktų krizė užkliudys ir Lietuvą (valstietis 2011 01 29). <...> Kinijos Komunistų partijos propagandos padaliniai laikračių redakcijoms ir televizijos išsiuntinėjo nurodymus liautis „pūtus vadinamą grynųjų pinigų krizę“ ir visuomenei paaiškinti, kad rinkoje yra pakankamai pinigų (delfi 2013 07 03). Atitinkamas tyrimas buvo atliekamas 2008 – 2011 metais gerokai prieš dabartinės euro krizės paaištinimą (delfi 2013 04 10). BBC eteryje – A. Kubilius pastangos pagražinti krizės prieštą Lietuvos realybę (lytas 2009 11 30). Dabar esu pakankamai optimistiškai nusiteikęs, kad euro krizė toliau lengvės (delfi 2013 05 31). Ekonomikos ir finansų krizė slovėnams tapo nepakeliamai sunki (delfi 2012 09 17). Priėmę TVF sąlygas ir reikalavimus latviai realiai sumažino valstybės išlaidas, o Lietuvoje visa krizės našta užgulė vėrsio pečius (VŽ 2013 01). Ekonomistas Povilas Gylys ragina Lietuvos</p>	<p>„Der Kaffeesektor ist in einer gravierenden Krise“, begründete die parlamentarische Staatssekretärin im Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung, Uschi Eid, den Vorstoß (MM 2004 09). „Bild“ pumpte die Krise zum „Absturz des Jahres“ auf <...> (SOZ 2009 09). „Geholfen hat es nicht. Die Krise geht weiter, weil ein Fass ohne Boden nicht gut zu füllen ist“ <...> (handelsblatt 2012 08). „Rezession? Stagnation? Depression? Im Herbst 2008 ist die Finanzwelt gerade noch einem Kollaps entkommen. <...> Zwar brachen die Börsen massiv ein und lösten die schwerste globale Wirtschaftskrise seit der Welt-Depression vor fast 80 Jahren aus. <...> Die Welt muss eine schwere Rezession verdauen (t-online 2008 11 26). „Viele Anleger ignorieren die guten Konjunkturindikatoren konsequent, weil die Euro-und Bankenkrise wie Scheuklappen wirkt“ <...> (NUZ 2011 09 07). Man wolle die Krise nicht auf dem Buckel der Mitarbeiter austragen, bevor nicht alle anderen Massnahmen ausgereizt seien <...> (SGT 2011 09). Arbeitnehmer tragen zur Abfederung der Krise bei (FAZ 2009 12 27). Auf den Finanzmärkten fällt vor allem die Krise in Spanien ins Gewicht (SOZ 2012 06). BDI Präsident Tyll Necker lehnte dagegen vor der Presse angesichts der scharfen Rezession in diesem Jahr Aussagen über das Jahr 1993 hinaus ab (NUN 1993 04). Das klappt natürlich nicht, garantiert aber die nächste Krisenblase (focus 2013 09 16). Das würde den Krisentopf an seine Grenzen bringen (RHZ 2012 06). Die anhaltende Krise in Europa lastet schwer auf der Bank (SGT 2012 08). Die beiden Fusionspartner sind Produkte der gigantischen Bankenkrise, die Skandinavien Anfang der neunziger Jahre heimgesucht hatte (presse 1997 10 14). Die Belastungen aus</p>

<p>valdžią rimčiau vertinti iš užsienio skilandančius nuosmukio signalus (delfi 2011 04 01). Europos krizė keičia kryptį. Pastaruoju metu Europa gaubia niūrus ekonomikos debesys ir nieko gero nežadančios prognozės. Tačiau kai kurie ekspertai įvelgia teigiamų aspektų (bal-sas 2012 09). Finansų suirutė Baltarusijoje įsiska vis smarkiau (delfi 2011 05 24). Galutinis atlyginimų svyravimo rezultatas Lietuvoje vis dėlto yra moterų naudai – Lietuvos vyrams atlyginimo požiūriu krizė kainavo beveik trigubai brangiau. Tačiau džiaugtis dar per anksti (delfi 2013 04 28). Giedrius Oliškevičius, bendrovės BSMS („Prekybos marketingo paslaugos“) generalinis direktorius, nuogaštamius dėl užgrūšiančios krizės vertina ramiai ir tikina, kad pastaruosius pora metų gyvenome per gerai (VŽ, 2008 07 02). Iki to laiko Senajame žemyne gali įsisiūbuoti nauja krizė (delfi 2010 05 05). Kai kurie rusiškos spaudos apžvalgininkai bando iš krizės išspausti bent dalelę humoro ir įvelgti teigiamų dalykų šiuo nestabiliu laikotarpiu (15min 2009 02). Kapitalizmas išgyvena aštriausią krizę per pastaruosius 80 metų? (Iry-tas 2008 10 06). Keistos užmačios ar toliau sunkėjanti krizė? (Irytas 2007 10 15). Klimato kaitos pavojus pučia naują krizės burbulą (delfi 2014 06 30). „Kokią kainą ir kas sumokės už krizę priklausys nuo to, kurio keliu pasuksime“ (delfi 2008 12 19). Konfliktas dėl aliejaus – skolų krizės veidrodys (VŽ 2013 05). Ispanijos futbolo klubų apetitui finansų krizės apynaršis (Irytas 2012 09 14). Kremliaus vanagai lesa iš pasaulinės krizės dubens (Irytas 2008 09 18). Krizė Palangos nesu-triuškino (Irytas 2009 08 17). Krizės prispausti vairuotojai spjauna į privalomąjį draudimą (Irytas 2009 08 13). Medienos pramonę kerta krizės kirvis (VŽ 2008 07). Nedarbas ir perkamosios galios mažė-jimas bus ekonominės krizės kaina visuomenei (delfi 2008 12 12). Nors krizės kaina skirtingų valstybių pilietėms skyrėsi, tendencijos tiek JAV, tiek ES išlieka panašios (delfi 2013 04 28). Nors vidutinė įmokų suma dėl nuožmios konkurencijos yra kritusi maždaug 8 proc.,</p>	<p>der krizė an den Finanzmärkten <u>wiegen schwer genug</u>, aber noch schlimmer ist der Umgang damit (HAZ 2008 02). Die Bürger wollen in einer so scharfen Krise keine Wirtshausschlägereien (HAZ 2009 04). Die Deutschen haben Angst um ihr Geld. Bürger fürchten, die Rechnung für die Euro Krise zahlen zu müssen (welt 2012 09). Die Deutschen lassen sich ihre Urlaubspläne bisher nicht von Finanzmarktkrise und Rezession vergällen (NUZ 2008 11). Die Euro Lage bleibt voller Risiken und Nebenwirkungen. Das Einzige aber, was noch schlimmer ist als das Taster von Krise zu Krise, wäre vermutlich die Abwicklung der Währungsunion (welt 2013 04). Die Finanzkrise als Weihnachtsgeschenk (wsj 2014 12 14). Die Flughafengesellschaft will Kurzarbeit bei knapp 100 Mitarbeitern in der Verwaltung durchsetzen, um die Krise im Luftfrachtgeschäft aufzufangen (RHZ 2009 12). Die größte deutsche Fluggesellschaft schafft sich mit einem Milliardengewinn in 2008 ein dickes Krisenpolster (FAZ 2009 02 03). Die importierte Krise (sueddeutsche 2012 09 11). Die Krise ist groß genug für zwei. Finanzminister Steinbrück und Wirtschaftsminister Guttenberg erklären jetzt gemeinsam den Niedergang (sueddeutsche 2010 05 17). Das würde den Krisentopf an seine Grenzen bringen. Madrid benötigt bis 2014 satte 350 Milliarden Euro, Italien sogar 670 Milliarden Euro (RHZ 2012 06). Obama fabriziere eine Krise, indem er behaupte Rentner, Studenten oder Soldaten müssten leer ausgehen (SOZ 2011 07). Die Welt könne von einer Rezession in den USA nicht abgekoppelt werden (SOZ 2008 01). Die Zeiten, in denen sich Deutschland von der Schuldenkrise in der Euro Zone wirtschaftlich abkoppeln konnte, sind vorbei (welt 2012 07). Ein guter Zocker kann aus jeder Krise Kapital schlagen (welt 2012 12). Eine China Krise wäre für die deutsche Industrie und die Börse Gift (welt 2013 06). Eine normale Rezession ohne begleitende schwere Finanzkrise führte in der Vergangenheit <...> (FAZ 2012 01 04). Er ist ein Lokalpolitiker.</p>
---	--

<p>ji vis dar yra palyginti nemaža <u>krizės prispaustiems gyventojams</u> (Irytas 2009 08 13). <...> finansų ministrai bando priimti bendrų veiksmų planą, kuriuo bus siekiama įveikti per pasaulį besiritančią ir akcijų rinkas žiauriai smukdančią finansų krizę, rašo BBC (15min 2008 10). Prekybininkai ir ekonomistai perspėjo, kad maisto krizė gali atsirasti iš Jungtinių Valstijų <...> (delfi 2012 07 20). Prisimenant „Lehman Brothers“ žlugimą: <u>krizės katilas iš vidaus</u> (ekonomika.lt 2013 09 16). Žodžiu, išskyrus litus, visa užstienio valiuta gali padėti daugelii lietuvių rasti naują identitetą – užbraukiant įgrisusias Marijos žemės <u>krizes</u>, nedarbą ir korupcijas (VŽ 2012 11). Tačiau Lietuvos vadovė Dalia Grybauskaitė perspėjo, kad gerą antikrizinį įrankį pirmiausiai reikia tinkamai panaudoti ir tikėtis, kad juo pasitikės rinkos (Irytas 2013 11 12). Tuo tarpu vienas turtingiausių pasaulio regionų, JAV Kalifornijos valstija, jau pažino <u>energetikos krizės skonį</u> (Irytas 2001). V. Putino nuomone, pasaulinė krizė įgauna vis pavojingesnių kontūrų, ir tai neišvengiamai atsiliepia ir Rusijai (delfi 2013 04 16). Visoje Europoje – atsiprašau, visame pasaulyje – pripažįstama, kad dabartinė <u>ekonominė krizė</u> aštrumu jau mažai atsilieka nuo didžiosios XX a. trisdešimtųjų metų krizės (delfi 2012 08 11). Vyriausybėje ir toliau kaupiasi kritinė krizės masė (t); <u>Krizė</u> apkartino prabangaus būsto skonį (delfi, 2011 01 05). Jūros šventės mugės aukso gyslą užčiuopę latviai: „Jūsų pajūryje <u>krizė nekvepia</u>“ (Irytas 2012 08 02).</p>	<p><u>Die Euro Krise ist eine Nummer zu groß für ihn</u> (welt 2012 09 07). Es handele sich um eine „allumfassende Krise von historischer Dimension“ (HAZ 2009 03). Wer als Zulieferer für die Großindustrie arbeitet, spürt nicht nur den Druck der Rezession (tv 1993 11). Griechenlands <u>Krise</u> ist nur einer von vielen Stolpersteinen für die EU (welt 2015 02 27). Hering verteidigte die staatliche Hilfe für den angeschlagenen Konzern mit der „massivsten Krise seit dem <u>Zweiten Weltkrieg</u>“ zumal Opel unverschuldet in Schieflage geraten sei und viele Zulieferer mit sich reißt (RHZ 2009 03). Ich bleibe dabei: <u>Die Dimension der Krise heute</u> verlangt ein Bretton Woods II, eine <u>Versammlung der Besten</u> <...> (REI 2012). IG Metall Protest: <u>Last der Krise falsch verteilt</u> (FAZ 2010 11). In Portugal nimmt die <u>Euro Krise groteske Formen an</u> (handelsblatt 2012 08 28). Island hat die <u>Krise noch lange nicht verdaut</u> (FAZ 2010 10). Ja, wo ist sie denn?! Eben war sie doch noch da, an allen Ecken und Enden, in allen Köpfen, Bilanzen und Prognosen. <...> <u>DIE KRISE</u>, die weltumspannende, die <u>beispiellose</u>, die <u>größte der Geschichte</u>, kann einpacken. Nicht einmal ein Jahr dauerte ihre Schreckensherrschaft <...> (profil 2009 08 17). Jamestown Chef Kahl sieht <u>Krise als weitgehend abgehackt</u> (FAZ 2013 07 04). Japans Regierung will mit umgerechnet 117 Milliarden Franken kurzfristig die drohende <u>Rezession abbremsen</u> (SGT 2008 08). <u>Karstadtkrise hausgemacht</u> (FAZ 2014 07 24). Koblenzer Agentur ist dennoch zufrieden <u>Region hat Krise gut verdaut</u> (RHZ 2009 12). Media Markt in der <u>schärfsten Krise seiner Geschichte</u> (FAZ 2011 08). Noch 30 Jahre werden wir an dieser <u>Krise kauen</u> (RHZ 2009 03). Noch immer hat der Haushalt ein strukturelles Defizit, noch immer <u>keinen Puffer für die Krise</u> <...> (RHZ 2008 07). <u>Puffer für die Krise</u>. Commerzbank stärkt Kernkapital (n24 2012 03 05). <u>Regierung zerbricht an Finanzkrise</u> (sueddeutsche 2010 05 17). <u>Schmid</u>: Wir sind ein Stück weit machtlos, es ist keine hausgemachte <u>Krise</u>, die uns jetzt beherrscht (SGT 2012 07). Seit mittlerweile vier</p>
---	---

Jahren läuft die Weltkonjunktur im Krisenmodus (welt 2012 12 26).
Sie wollten ihm die von Bush hinterlassene Krise als Mühlstein um
den Hals hängen (SGT 2012 09). Transferleistungen federn die Krise
ab (FAZ 2011 04). Um die erwartete Rezession etwas abzufedern,
senkte die SNB den Leitzins um weitere 0,5 Prozentpunkte (SOZ
2008 12). „Es müßte also schon eine dicke Rezession kommen, wenn
wir diesen nicht erfüllen können“ <...> (tv 1997 01). Und jetzt das:
Ausgerechnet dieses Versäumnis hat uns Schängeln eine relativ milde
Krise beschert (RHZ 2009 10). Ihm schieben sie die Krise in die
Schulhe (RHZ 2009 10). Verhaltener Start ins Jubiläumsjahr für Bayer:
Die Krise der Autobranche in Europa färbt auch auf den Pharma- und
Chemiekonzern ab (wel 2013 04). Angesichts der zermürbenden
Staatsschuldenkrise grassiert stattdessen das Misstrauen (welt 2012
12). Wie ein „Samurai“ die Krise ausbügeln soll (stern 2012 09). Wir
haben etwas viel Nachhaltigeres, die krisenfesteste Krise aller Krisen:
nämlich die der Berliner Opernhäuser (RHZ 2009 02). Wir müssen
den Knoten aus Finanzkrise, Euro Krise und Verschuldungskrise lösen
und die Euro Zone endlich in Nord und Süd unterteilen (welt 2011 09
08). Wir wussten aber auch, dass die Krise sich beschleunigt hätte,
wenn man alle Fakten und Namen genannt hätte (RHZ 2008 10).
Zaghaf erholt sich Europas Wirtschaft nach der massivsten Krise seit
Jahrzehnten (ORF 2014 03 07). Ältere Arbeitnehmer bleiben von den
Lasten der Krise in Europa verschont (FAZ 2013 07 16). Anschließend
wurden die Zinsen erhöht und der Geldumlauf gedrosselt. Ergebnis
war die Umwandlung einer ursprünglichen Finanzkrise zu einer
Rezession (FR 1998 10).

KRIZĖ YRA PASTATAS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Krizės pamatas ir priežastis – per daug ir per pigių pinigų, dėl kurių godūs žmonės bandė (nesėkmingai) išskirti aukščiau bambos (alfa 2009 02 17). Niujorko Ekonominių ciklų tyrimų instituto (ECRI) išvadomis, Jungtinių Amerikos Valstijų ekonomika stovi ant naujos recesijos slenksčio (delfi 2003 03 17).</p>	<p>Zentrum <i>öffnet Türen aus Krise</i> (kurier 2013 09 04). Geld ist das Fundament der Krise (derstandard 2011 11 12). Wir steigen der Krise aufs Dach <...> (RHZ 2009 05). Ein wichtiger Baustein der Krise waren offenbar die sogenannten Derivatgeschäfte auf dem Kreditmarkt (RHZ 2009 04). Die Krise von innen gesehen <...> (NZZ 2013 09 12). Seit der Finanzkrise wird der Parthenon immer dann als Symbolbild verwendet, wenn in Zeitungen, Magazinen oder im TV über die Staatsschuldenkrise berichtet wird. <...> Die pittoreske Ruine ist nun ein Bildnis der Krise (salzburg 2015 03 13). Vor dem Hintergrund der internationalen Vernetzung und der Interdependenz der globalen Märkte ist die Herausforderung, auf den Trümmern der Krise eine neue internationale Finanzarchitektur zu zimmern, besonders anspruchsvoll (SOZ 2009 09).</p>

KRIZĖ YRA MECHANIZMAS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Amerikoje užvestas krizės mechanizmas buvo toks pat (technologijos 2009 01 22). <...> krizės valdymo instrumentai nedelsiant aktyvuoti (delfi 2011 10 26). <...> pasaulinė finansų krizė iš tiesų susideda iš daugybės mažesnių krizelių (lrytas 2013 09 17). Globalios krizės smagratės tebesisuka nenumaldomu ir negailestingu ritmu (geopolitika 2009 07 22). „Kredito reitingų agentūros tik dar labiau įsuko krizės spiralę“ <...> (lrytas 2013 01 07). „Baltijos šalių ekonomikos varikliukas užsikirto“ <...> (delfi 2009 07 14). Jei sistema užtenka perkrauti ir ji vėl veikia, dar pusė bėdos – taip jau daryta ir šį kartą,</p>	<p>„2010 wird nicht einfacher als 2009. Die Krise ist noch im Stand by Modus“ (welt 2009 12). „Die Bankenkrise ist der Motor der allgemeinen Krise“ (tv 1992 10 14). Für die Binnenwirtschaft sind sie aber Gift. Die Rezession ist programmiert (ZT 1999 02). Alle Räder stehen still. Die Finanzkrise ist in Deutschlands Vorzeigewirtschaft angekommen (FAZ 2008 10 11). Einen so hohen Wert hat es seit der Jahrtausendwende nicht mehr gegeben. „Das Signal ist ganz eindeutig auf Rezession gestellt“, sagte IWF Direktor Michael Hüther (HAZ 2008 11). „Bislang sind die Versicherer ein stabilisierendes Element</p>

<p>tačiau pastaroji krizė gali būti tas atvejis, kai reikia instaliuoti kažką visai naujo (delfi 2012 07 09). Tarptautinis valiutos fondas (TVF) naujausioje savo ataskaitoje pažymėjo, kad Graikija tebėra „linkusi į avarijas“, ir jai gali prireikti papildomos finansinės paramos <...> (Irytas 2012 03 19). Tačiau dar keli tarpsniai – ir ekonomikos laikrodžiai gali sulėtėti (LR 1995 12 28). „Tai, kad krizei buvo leista įsipielti, rodo, jog kažkas iš tiesų yra sulūžę pasaulio finansų sistemoje“, sakė finansininkas (LR 1999 02 02). 2008-ieji – lūžio metai: perkaitinome variklį ar ne? (delfi 2007 12 11). Ir viskas buvo ramu, kol pavieniiai finansų analitikų perspėjimai apie kažkokį perkaitimą peraugo į nerimą keliantį kauksmą apie galimą šalies ūkio nuopuolį ir realią grėsmę bankrutuoti ištisoms šeimoms (delfi 2007 12 11). „Ekonominės krizės signalus jau jaučiame: daugiau nei vienas klientas pageidavo peržiūrėti jo žiniasklaidos biudžetą“, – teigia Laurynas Sadauskas <...> (VŽ 2008 08 04). <...> pastarieji ekonominio lėtėjimo signalai nerodo stipraus pasaulio ekonomikos silpnėjimo (delfi 2011 06 20). Beje, atvirškias procesas – įsisukusi gigantiška infliacinė spirālė – vyko kelerius pastaruosius metus, tačiau tuomet visi buvome patenkinti augančia turto verte, sparčia ekonomikos plėtra ir didėjančiomis pajamomis. Taigi, dabar paprasčiausiai turime atvirškini procesą, tačiau, kadangi jis labai nemalonus, vadiname jį krize (Irytas 2009 07 08). Kūrybinės agentūros tokiomis sumomis už savo produktus nelaviruoja, todėl ir daug nepritaupysi, vis dėlto tam tikri krizės signalai jaučiami ir čia (VŽ 2008 08 04). Įsibėgėjanti krizė trauško senas Kauno įmones. Prisiūkimo bažnyčią rėmusi kepykla „Kauno duona“, Aleksoto stiklo studija, Vilijampolės turgavietė ir kitos praityje miestą garsinusios įmonės šiandien dunkso be gyvybės požymių, rašo „Lietuvos ryto“ priedas „Laikinoji sostinė“ (VŽ 2008 07). Įsibėgėjanti krizės mėsmalė trauško senas Kauno įmones (alfa 2008 07). Krizės giljotina nurideno ir bankininkystės banginio galvą (VŽ 2007 11 06).</p>	<p>in der Krise“ <...> (HAZ 2009 08). „Eine Währungsunion ohne Budgetbegrenzung ist eine Krisenmaschine“ (handelsblatt 2011 04 08). Finanzdirektor Köbi Frei hatte betont, er erachte das Steuerpaket für das bessere Kriseninstrument als jedes andere staatliche Interventionsprogramm (SGT 2008 10). Weiter gelte es, die Krisenmechanismen zu verbessern und die Pläne für eine gemeinsame Energieaussenpolitik umzusetzen (SOZ 2007 01). Bundesbank in der Krisenklemme (NUZ 2012 03). Clariant balanciert Krise in den Märkten aus (SGT 2012 07). Dabei wird die Grunddynamik der Krise tabuisiert: dass aufgrund des durch die Konkurrenz erzwungenen Produktivitätsfortschritts mit weniger Menschen immer mehr produziert wird <...> (RHZ 2009 10). Dadurch, dass keine Bank ihre Karten offenlegt, wird die Krise unkontrollierbar <...> (RHZ 2008 12). Das Handwerk ist ein Stabilisator in der Krise (HAZ 2009 04). Die Menschen konnten sich im Oktober 1929 keinen Begriff von der Tragweite der Krise machen (HAZ 2009 10). Der europäische Finanzgipfel <...> wird von neuen Krisensignalen überschattet: <...> (HAZ 2009 01). Die derzeitigen Bemühungen seien jedoch eher ein Zeichen, dass die Politik die Tragweite der Krise noch nicht erkannt habe (wirtschaftswoche 2008 11 13). Die Krise hat zwei Elemente: die Makroökonomie und den Finanzsektor (HAZ 2009 03). Die Krise ist nicht nur vorprogrammiert, sie ist bereits da (REI2012). Die seit Sommer 2007 tobende Krise an den internationalen Finanzmärkten wirkt – wie von Experten erwartet – als Katalysator <...> (BRZ 2008 09). „Er hat die Krise als Katalysator benutzt, um den Konzern wachzurütteln und nach seinen Wünschen zu gestalten“ <...> (wirtschaftswoche 2013 06 10). <...> der Internationale Währungsfonds, die EU-Kommission und zahlreiche Mitgliedstaaten der Union fordern mehr Geld für den neuen Europäischen Krisenmechanismus (ESM) <...> (MM 2012 03). Doch unter dem großen, alles überwölbenden Schirm der Euro-Krise</p>
---	--

<p><...> <u>krizės suvaldymo mechanizmas</u> turėtų suveikti, tačiau kitas klausimas – ar tas poveikis bus pakankamas (delfi 2011 10 27). Kūrybinės agentūros tokiomis sumomis už savo produktus nelavuoja, todėl ir daug nepritaupysi, vis dėlto tam tikri <u>krizės signalai</u> jaučiami ir čia (VŽ 2008 08 04). M. Draghi, kuris kitą savaitę perima iš Jeano Claude Trichet ECB vairą, pareiškė, kad finansų valdymo sistema euro zonoje turi būti stiprinama, o <u>krizės valdymo instrumentai</u> – <u>ne-<u>delisiant aktyvuoti</u></u> (delfi 2011 10 26). <u>Nepatekti tarp krizės gėrnapiusių šalių žemės ūkiui padėjo ir solidi finansinė injekcija</u> <...> (VŽ 2010 08 25). <u>Pramonė – krizės signalų negirdėti</u> (VŽ 2008 05 23). <u>Prezidentė</u> taip pat pažymėjo, kad ES priėmė gerus, bet galbūt pavėluotus sprendimus, ir būtent dėl tokiu lėto veikimo <u>krizės Europoje</u> vis dar <u>nepavyksta suvaldyti</u> (delfi 2011 10 27). <u>Reklamos rinkoje – pirmieji ekonominės krizės signalai</u> (delfi 2008 08 04). <u>Rusai skaičiuoja, kas pateko į „Snoro“ krizės spąstus</u> (VŽ 2011 12). 1992 metų pasaulinė ekonomika – <u>nuosmukio varžuose</u> (Irytas 1992 12 30). <u>Užprogramuota finansinė krizė</u> (delfi 2008 09 13). <u>Latvija – silpniausia krizės grandis</u> (delfi 2009 02 24). <u>Nekilnojamojo turto krizę sudarė kelios detalės</u> (delfi 2010 12 20). <...> <u>būtent krizė ir gali būti tas svarbus katalizatorius</u> taip reikalingoms reformoms ir permainoms (bernardinai 2009 02 25).</p>	<p>verbergen sich alle möglichen nationalen Krisen (welt 2012 12). <u>EU-Krisenmechanismus soll die Märkte beruhigen</u>. Finanzminister Wolfgang Schäuble setzt auf den neuen Stabilisierungsmechanismus (welt 2010 11 29). <u>Euro-Krise. Hebel für Euro Rettungsschirm klemmt</u> (FR 2011 11 30). <u>Florian Heukäufer, 30, ist von der Krise nicht überrollt</u> worden. Er hat sie kommen sehen, jeden Tag ein bisschen näher, jeden Tag etwas bedrohlicher (RHZ 2009 04). <u>Im Versuchslabor der Krise: Ein Besuch bei dem isländischen Autor Arnaldur Indridason</u> (HAZ 2009 08). <u>Eine konstruierte Krise?</u> (SOZ 2007 02). <u>Damit sei die nächste Krise programmiert</u> (RHZ 2009 09). <u>Jedoch hinterließ die Krise an den internationalen Finanzmärkten deutliche Bremsspuren in der Bilanz</u> <...> (RHZ 2008 02). <u>Klassenprimus in der Krisenklemme</u> <...> <u>Die Niederlande sind das nächste Opfer</u> <...> (TAZ 2013 12 08). <u>Krise ist noch im Standby-Modus</u> <...> (TAZ 2010 01 01). <u>Parameter einer deutsch-französischen Krise</u> (FAZ 2013 05). <u>Präsident Jens Weidmann kämpft weiter für Stabilität</u>. <u>Bundesbank in der Krisenklemme</u> (NUZ 2012 03). <u>Rund um den Globus sacken Aktienmärkte ab</u> <u>Schwerpunkt der Krise verlagert sich nach Europa</u> <...> (welt 2009 03). <u>Sehr viel hängt nun von den zwei verbliebenen unabhängigen Investmentbanken Goldman Sachs und Morgan Stanley ab</u>. <u>Sie meisterten die Krise bisher vergleichsweise gut</u> <...> (SOZ 2008 09). <u>Stadtwerke und Sparkassen seien Stabilitätsfaktoren in der Krise</u> <...> (HAZ 2009 05). <u>Die Krisenspirale dreht sich munter weiter</u> (SOZ 2011 07). <u>Zum Glück haben wir Thebaner einen krisengestählten Manager an der Spitze</u> (BRZ 2008 02). <u>Hat man keine Krisensignale wahrgenommen?</u> (welt 2010 11).</p>
---	---

KRIZĖ YRA TRANSPORTO PRIEMONĖ

PRIEDAI

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Banko žlugimas laikomas didžiausios amžiaus finansų krizės flagmanu (balsas 2013 09 16). Joje dabartinė krizė buvo metaforiškai apibūdinta: vieninga valiuta be vieningos valdžios kaip „keli lokomotyvai, sujungti į vieną traukinį, bet važiuojantys skirtingu greičiu (balsas 2010 05 11). <u>Nuo bėgčių nuvažiuosį Turkijos tkį <...> norima pakelti per dvejus su puse metų (LR 1994 05 10). Krizės pabaiga reikalauja verslą perkelti ant kitų bėgčių, o tuomet išaiškėja, kad senasis mašinistas nemoka valdyti naujais bėgiais riedančio verslo</u>”, – vaizdžiai aiškina Jonas Kvedaravičius <...> (delfi 2011 01 21). <...> daug kur ekonomika stovi kaip garvežys, kuriam pritrūko kuro ar baigėsi bėgiai, kelio toliau nėra, bet nei badas, nei revoliuciniai sprogimai dar negresia (delfi 2012 08 11). Ir dabar, toliau tebekalbant apie krizės sustabdymą, iš Lietuvos buvo išvežama čia oficialiai funkcionavusi valiuta (t 2007). Bandydama sustabdyti kilusią ekonominę krizę, vyriausybė paskelbė daugybę griežtų suvaržymų (t 2001). Pagrindinis teiginys toks: <u>ūkio krizės stabdymas prasidėjo (t 2007). Rezervinis fondas turėtų užkirsti kelią krizėms (delfi 2001 09 20). Lietuvos Vyriausybė imasi prevencinių priemonių galimai krizei šalyje sustabdyti (delfi 2001 09 20). Prisiminę, kaip Gedimino Vagnoriaus vyriausybė nesiruošė Rusijos krizei, dabar ėmėmės dairytis į Vyriausybę – gal padės, užkirs kelią, amortizuos (bernardinai 2005 09 13).</u></p>	<p>Das ist der „<u>EU-EUR-Finanz-Krisenzug</u>“, der droht, uns zu überrollen (spiegel 2013 05 30). Florian Heukäufer, 30, ist von der Krise nicht überrollt worden (RHZ 2009 04). <...> in der Frage, wohin sie das Euro-Krisenschiff eigentlich steuern wollen. (yahoo 2012 11 21). Jedoch hinterließ die Krise <...> deutliche Bremsspuren in der Bilanz: <...> (RHZ 2008 02). <u>Papiergeld ist der Treibsatz für Krisen (focus 2013 09 16). Wenn heute ganze Währungen oder Volkswirtschaften zusammenbrechen (und das werden sie, die nächste Stufe der Krisenrakete hat längst gezündet), was sind dann Immobilien noch wert? (spiegel 2010 10 26). Dann startet aber eine neue Krisenrakete, die das bisherige in den Schatten stellen wird (wallstreet online 2009 01 06). Du sprichst die dritte Stufe der Krisenrakete an: Die erste war die Bankenkrise (die Nachwehen erleben wir jetzt), die zweite <...> (ariva 2008 07 24). Um das zu verhindern, versuchen Politiker jetzt, diese Krise zu stoppen (RHZ 2008 12). Falls nicht doch noch die Krise dazwischenfährt <...> (HAZ 2009 04).</u></p>

KRIZĖ YRA METEOROLOGINIS REIŠKINYS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>„Aktivaizdu, kad <u>krizės</u> ledai pajudėjo – pavasaris ne tik gamtoje, bet ir ekonomikoje (delfi 2013 04 18). „Goldman Sachs“ vadovas <u>krizę</u> pavadino tobula audra ir pridūrė, kad <u>neįmanoma</u> nieko padaryti, kad išvengtum tobulo audros. Tai ydinga metafora. Žmonių visuomenė nėra gamtos stichija. <u>Finansų</u> krizė buvo katastrofiškas įvykis, bet ji sukūrė žmogaus rankos (lyrtas 2009 09 15). „Reikia nelaukti, kol žmogus pakliūs į krizės sūkurį. Jei atsiranda pirmieji požymiai, reikia pradėti rodyti dėmesingumą artimajam“ (alfa 2011 09). „<u>Vaizdžiai tariant</u>, Lietuvos gyventojai pradėjo ruoštis finansinei žiemaui“ (<...> (lyrtas 2008 12 30); <...> juk iki pastarojo meto arabų perlu vadintas Dubajus atrodė tarsi palaiminga ramybės ir turto sala <u>recesijos</u> <u>košiamame pasulyje</u> (delfi 2009 12 01). <...> Kinijos valdžia buvo priversta atsakyti kalbų apie <u>ramią užuovėją</u> nuo pasaulinės finansų krizės ir priimti ekonomikos gavavimo planą <...> (balsas 2009 01 15). <u>Krizės</u> debesys virš Lotynų Amerikos naftos kaimą kelia į dangų (lyrtas 2008 03 06). <...> <u>krizės</u> uraganas išsikvėps ir šį kartą aptenks Lietuvą (iq 2011 10 28). <...> Vyriausybė irgi turėtų užtikrinti, kad suveržtų diržų akcijos aukos duotų lauktą efektą ir Lietuva bent per žingsnį atitrauktų nuo <u>pavojingų krizės verpeto sūkurį</u> (VŽ 2008 11 18). A. Merkel tebėra populiariausia Vokietijos politikė – už tai, kad jos vadovaujama šalis sėkmingai <u>išlaviravo</u> per euro zonos skolų <u>krizę</u> (lyrtas 2013 09 17). Amerikoje išaušo <u>ekonomikos pavasaris</u> (VŽ 2012 04 04). <u>Antradienis</u> Lietuvos kapitalo rinkoje buvo niūrus, visos aktyviausiai prekiautos pozicijos neteko dalies savo vertės. Šį nuosmukį inicijavo vakarų rinkų kryptis, bei vietos veiksniai (delfi 2009 06 16). Ar bus antra krizės banga ir jei taip, tai kiek laiko mes dar išgyvensime tą <u>užgriuvusių krizių laviną?</u> (delfi 2012 08 23). Atrodytu,</p>	<p>„Die Krise ist keine Naturgewalt“. Banken und Politik sind schuldig <...> (FR 2010 04 12). Aktuell ziehen dunkle Wolken am Horizont auf. Kommt es zur grossen Krise? (SOZ 2011 09). „Die Finanzkrise ist wie eine Sturmflut über uns hereingebrochen“ (handelsblatt 2012 07). „Die Länder müssen glaubhafte Ausstiegsszenarien aus den umfangreichen staatlichen Hilfsprogrammen entwickeln, sobald die <u>Krise abklingt</u>“ <...> (HAZ 2009 04). „Wir haben draußen eine <u>Weltkrise</u>“ (MM 2009 03). „Zwei Metaphern kursieren, wenn offiziell von der Krise gesprochen wird: Die vom Tsunami oder des „perfekten Sturms“, der über uns gekommen ist, und, häufiger, die vom Giftmüll, jener „toxischen Papiere“ in den „Kellern“. Der große Vorteil solcher <u>Bilder ist ihr naturwissenschaftlicher Ursprung</u>“ (FAZ 2009 02 07). <...> die seit Monaten andauernde <u>Krise</u> an den Finanzmärkten <u>ist</u> kein rasch vorbeiziehendes Tief, sondern eine <u>Sturmfront</u> (HAZ 2008 03). <...> „Wirtschaftskrise als Wetterbericht. Als gäbe es <u>keine handelnden Personen</u>, sondern nur <u>Naturkatastrophen</u>“ (spiegel 2008 11 26). „Im letzten Oktober traf uns die Krise wie ein <u>Blitz</u>“ (SOZ 2009 06). „Eine Rezession sehe ich im Moment nicht aufziehen“, sagte Torsten Schmidt <...> (NUZ 2005 09). „Das Jahrbuch für Literatur 17 öffnet sich einem angesichts der <u>Krisenturbulenzen</u> der Gegenwart aktuellen Thema. Ist die Welt im Wanken?“ (RHZ 2012 01). Als vor acht Jahren die <u>Rezession</u> mit voller Wucht einsetzte <...> (SGT 2000 02). Asiens drittgrößte Volkswirtschaft <u>laviert</u> sich durch <u>Krise</u> (FAZ 2013 03). Auch den bayerischen Pferdezüchtern weht der <u>Wind der wirtschaftlichen Rezession</u> ins Gesicht (NUN 1993 03). Auch in den anderen <u>Krisen</u> Ländern <u>gärt</u> es weiter (bild 2012 12 20). Auch wenn für Blair <u>die Zeiten</u> nach 17 Monaten an der Regierung <u>stürmischer</u></p>

<p>šią dieną debesyje jau sklaidosi <...> (balsas 2012 12 11). audito firma „Ernst&Young“ prognozuoja, kad ši žiema euro zonoje bus niūri <...> (delfi 2011 12 15). Bankrotų lavina nušluos silpniausius. Verslininkų ir ekonomikos ekspertų nuomone, pernai lyg iš gausybės rago pasipylė bankrotai yra tik šio proceso pradžia (delfi 2009 02 06). Buvome taip apakinti vartojimo blizgesio, jog atrodė, kad krizė trenkė it žaibas iš giedro dangaus (bernardinai 2010 02 16). Debesyje kol kas pakibę virš Mažeikių ir Jonavos regionų <...> Dar niūresnis dangus virš kelių periferinių regionų – Tauragės ir Ignalinos (delfi 2010 10 05). <...> šiandien eksporto ir pramonės padangė sparčiai niūkiasi, dėl to blogėja žmonių lūkesčiai <...> (delfi 2011 12 20). <...> grasina regionui rimtesnėmis bėdomis, jeigu ekonominė krizė įsisitūbuotų visu smarkumu (delfi 2008 10 28). Didžiausias Danijos bankas „Danske Bank“ paskelbė išparduodantis 10 metų trukmės Švedijos ir Norvegijos vyriausybės obligacijas, o vietoje jų perkantis tokių valstybių kaip Vokietija vertybinius popierius. Tai – ženklas, kad euro zonos skolų krizė išsikvepia ir instituciniams investuotojams nebereikia saugumo užuovėjos ieškoti perkant savas valiutas turinčių Skandinavijos šalių obligacijas, rašo naujienų agentūra „Bloomberg“ (VŽ 2013 09). Ekonomikos barometrai rodo: oras – permainingas, galima audra (delfi 2012 01 07). Ekonomikos krizės viesulas iššlavė Lietuvos komandų biudžetus (Irytas 2008 10). Ekonomikos padangė vėl niūkiasi? (bal-sas 2011 08 22). Tačiau jau rudenį gali kilti stipri ekonominė audra (Izinois 2009 08 06). Ekonominės krizės įkarščių smukusios kainos kai kuriais atvejais vėl šoktelėjo į viršų (delfi 2013 05 06). Ekonominis spėjimas, kad 2007 m. išismarkavo finansinės krizės uraganas, tačiau dabar pasaulis yra uragano centre, kur atrodo ramu, tačiau greitai pradės žemė su dangumi maišytis (delfi 2012 09). Europos krizė siūbuoja Azijos biržas (VŽ 2012 01). <...> kur reiktų kreipti savo investicijas, kad jos išliktų saugios, jei vis dėlto finansinė audra įsisiautėtų (VŽ</p>	<p>gavę sind sind und mancher gar die Rezession am Horizont wäht <...> (P 1998 10). Berlin: Die deutschen Anzeigenblätter blieben im Jahr 2008 von der aufziehenden Krise offenbar verschont (HAZ 2009 04). Börse boomt. Frühling da. Wirtschafts Krise weg! Berlin – Frühlingserwachen in der deutschen Wirtschaft! (bild 2012 03 16). Chemiebranche: Krisendampf verzieht sich leicht <...> (daf. fm 2010 02 26). Da mag mancher in Deutschland die Krise nur als ein heftiges Gewitter sehen, das ebenso schnell wieder abzieht, wie es über das Land hereingebrochen ist (HAZ 2009 07). Da wird sich auch in diesem Jahr der Gabentisch wieder biegen, trotz der dunklen Wolken der Rezession am Horizont (NUZ 2008 11). Dabei hatte der Manager wie zuvor schon US-Konkurrent Dow Chemical vor einer heraufziehenden Rezession gewarnt (HAZ 2008 11). <...> 2010 war es nach einer verheerenden Bankenkrise als erstes EU-Land unter den Rettungsschirm von Union und Internationalem Währungsfonds geschlüpft (BRZ 2013 01 02). Dass die Krise in diesen Wochen an der Moskwa besonders ungnädig wütet, ist nicht zuletzt diesen Defiziten geschuldet (HAZ 2009 04). Dass die USA die Ostschweiz in den Abwärtsstrudel einer Rezession reisst <...> (SGT 2008 02). Dass sich die Krise an den Finanzmärkten auch auf den Jahresabschluss der städtischen Pensionskasse niederschlägt, war bereits bekannt (SGT 2009 06). <...> Die Auswirkungen der Krise auf den Finanzmärkten könnten sich früher oder später mit ganzer Macht auf die reale Wirtschaft ausbreiten (HAZ 2008 03). Der Firma <...> bläst die Bankenkrise voll ins Gesicht (RHZ 2008 11 18). <...> Ford Chef Alan Mullay, der den Konzern seit 2006 mit fester Hand aus der Krise steuert (SOZ 2010 01). Die auf Spezialschiffe, Marine-Bauten und Luxus-Yachten ausgerichteten Werften Fassmer sowie Abeking und Rasmussen in der Nachbarschaft blieben von der Krise bislang offenbar unbehelligt (HAZ 2009 04). Die deutsche</p>
---	---

<p>2011 09 05). <u>Finansų krizė</u>, regisi, jau praėjo, arba, tiksliau sakant, <u>praūžė</u> it vėtra, kuri po savęs palieka išvartytus medžius, nuplėštus stogus, išlaužtas duris. Jungtinėse Valstijose daug kas neteko namų, patyrė paskolų kilpą (VŽ 2010 10); <u>Finansų suirutė</u> Baltarusijoje įsikūva vis smarkiau (delfi 2011 05 24). <...> tik laiko klausimas, kada <u>krizė</u> išalinta šalis atsisakys euro <...> (delfi 2013 06 04). Ilgalaikės bendradarbiavimo sutartys buvo ypač rimta pasipirtis baldininkams užėjus pasaulinei krizei – IKEA gamybos apimtis tuomet ne tik kad nemažėjo, bet net augo, o kartu padėjo atlaikyti sunkmetį savo tiekejams (VŽ 2013 08). JAV ir Europos rinkose pragiedrulių ir toliau nematyti (delfi 2008 09 09). Jeigu prieš pusę metų ekspertai vieningu choru pranašavo „giedrą“ Amerikoje ir „darganą“ Europoje, tai dabar Naujojo žemyno ekonominiame horizonte pastebimi pirmieji debesys, o Senojo – <u>pragiedruliai</u> (Irytas 1994 05 03). Jų palikimai susitraukė kaip ir jų tėvelių įmonių turtai, pajutę Rusijos finansų krizės šalį (Irytas 2009 09 01). Kad vertės net ir krizės stikuryje nepraranda nesenstantys, netrumpalaikiai, patikrinti dalykai <...> (Irytas 2009 12 11). Kaip A. Kubilius vėją sėjo, o audrą tauta gavo. Lietuviškos krizės anatomija (delfi 2012 08 21). Ekonomikos krizės viesulas iššlavė Lietuvos komandų biudžetus (Irytas 2008 10). Kaip krizės vėjai perstumdys politines figūras pasaulinėje šachmatų lentoje (Irytas 2009 07 28). Kaip tik buvo 2011 m. vidury, pas mus krizė kuo toliau tuo labiau <u>isismarkavo</u>, o nedarbas iki šiol augo (delfi 2013 06 04). Kaip toje pasaulyje apie tris paršiuokus – Litnių, Latnių ir Estnių, kiekvienas Baltijos paršiuokas pasirinko skirtingą kovos su ekonomine krize būdą. <...> Mažiausias paršiuokas, vardu Estniufas, buvo išvalgiausias ir sumaniausias. „Juk ekonominė vasara negali tęstis amžinai“, – pagalvojo jis ir dar 2002 m. pradėjo statyti tvirtą mūrinį namą, kad galėtų <u>pasislėpti</u> nuo ateisiančios žiemos <u>speigy</u>. <...> Kadangi turėjo tvirtą namą, Estniufas nusprendė <u>ekonominę žiemą</u> įveikti savo jėgomis.</p>	<p>Nutzfahrzeugindustrie <u>bekommt</u> Gegenwind durch die Euro Krise (welt 2012 06 23). <u>Die dunklen Wolken der grossen Krise</u> scheinen sich über dem Glarnerland etwas zu <u>verziehen</u> (SOZ 2010 04). <u>Die Euro Krise lässt die deutsche Wirtschaft nicht länger kalt</u> (welt 2012 06 23). <u>Die Euro Krise verdrüstet die Konjunkturaussichten</u> zusehends (welt 2011 11 21). Nach fünf Jahren eines nahezu ungebremsten Absturzes <u>fasten sich erste Sonnenstrahlen einer vielleicht doch anspringenden Tourismus Konjunktur</u> durch die dichten Wolken der Rezession (tv 1998 07). <u>Die Krise an den Finanzmärkten reißt auch in die Bilanz der Landesbank Baden-Württemberg (LBBW) ein tiefes Loch</u> (MM 2007 11). <u>Die Krise der UBS reißt nun Löcher in die Steuerkassen</u> (SOZ 2008 07). <u>Die Krise hat in Osteuropa eine Schneise der Verwüstung geschlagen</u> (PSP 2010 01 28). Griechenland am Wendepunkt. <u>Auf den Trümmern der Finanzkrise</u> (nzz 2014 11 30). <u>Die Krise in Osteuropa hat inzwischen ein dramatisches Ausmaß erreicht</u> (RHZ 2009 03). <u>Die Krise in Südeuropa und die ungelösten Probleme im Großhandel verhageln Metro die Quartalszahlen</u> (welt 2012 10). <u>Die Krise ist da, die Rezession hat Deutschland voll erwischt</u> <...> (HMP 2008 11). Die Marke Bundesliga boomt, <u>mag auch drumherum die Krise toben</u> (RHZ 2009 08). <u>Die Rezession ließ tiefschwarze Wolken auch am Himmel des Gastgewerbes aufziehen</u> (SGT 1999 03). Die schweizerischen Rheinhäfen registrieren eine <u>Krisenflaute</u> (SOZ 2010 05). Die von den konventionellen Finanzmärkten verursachte Krise gab <u>alternativen Anlageformen starken Aufwind</u> (SGT 2009 09). Doch Ackermann und seine Vorstandskollegen <u>lieben sich davon nicht beirren</u> und haben es aus eigener Kraft geschafft, <u>das größte deutsche Geldhaus durch die Krise zu steuern</u> (HAZ 2009 10). <u>Draussen ist Krise</u>. Die Regierungen der EU stützen 50 Banken mit 400 Milliarden Euro und spannen <u>Garantieschirme</u> von 2300 Milliarden (SOZ 2009 06). <u>Entscheidend sind die versicherungspflichtigen Einkommen und</u></p>
---	--

<p>Litnifas ir Latnifas – priešingai, nesuko per daug sau galvos dėl atsilksiančios žiemos ir gyveno šia diena, džiaugėsi klestinčios ekonomikos teikiamomis gėrybėmis (delfi 2012 12 27). Ką daryti šelšančios pasaulio finansų krizės akivaizdoje? (keli patarimai turistams pinigų) (Irytas 2008 10 15). Po jos eina Latvija, kurioje rinka pradeda vėsti, tačiau kol kas procesas vyksta lėtai (delfi 2007 08 10). Krizė išsausino ir sulčių rinką. Lietuvos sulčių, nektarų ir sulčių gėrimų rinka šiemet per šešis mėnesius nuseko 23% <...> (VŽ 2009 08). Krizė praėjo pro Lenkiją, teigia lenkų spauda (balsas 2009 05 31). Krizė tūpdo garsiausių JAV universitetų turtą (Irytas 2008 12 18). Krizė tūpdo Lietuvos turtuolių milijonus (delfi 2009 05 02). Krizė viesulu ritasi per pasaulį: šių ašarų pakalnę paliеka ketvirtasis pagal dydį JAV investicinis bankas „Lehman Brothers“ (Irytas 2008 09 22). Krizei nusiautaus Lietuvą, NT sektoriuje atsigavimą pirmieji pajuto prestižinių būstų pardavėjai (delfi 2013 11 25). Krizės aplenkti Nidos verslininkai poilsiautojams šiuurksčiai diktavo savo sąlygas (Irytas 2009 08 19). Krizės įkarštyje 2009 2010 metais dauguma bankų suformavo tinkamus atidėjimus ir reikiamai stiprino kapitalą (delfi 2013 05 29). Krizės įkarštyje suformuota vadinamoji technokratų vyriausybė, kuri dirbs iki parlamento rinkimų (delfi 2013 04 21). Krizės įšaląs staiga neištūps (Irytas 2010 12 31). krizės ledkalnis (delfi 2009 03 02). Krizės pūga automobilių turguose (Irytas 2008 12 01). Krizės skersvėjai iš statybų aikštelės nupūtė 20 kinų (Irytas 2008 11 20). Krizės sūkurėje NBA vadovas D. Sternas išlieka ramus ir ryžtingas (Irytas 2009 03 18). Krizės šaltis kausto ir Rusijos auksinio jaunimo pinigines (Irytas 2009 09 01). Krizės šūorai nepalietė futbolo žvaigždžių išsipūtusių kišenių (Irytas 2010 04 30). Nepaisant prastų eurozonos prognozių, krovinių pokyčiai priešingi nei krizės įkarštyje (delfi 2012 03 23). Ar bus antra krizės banga ir jei taip, tai kiek laiko mes dar išgyvensime tą užgriuvusių krizių laviną? (delfi 2012 08 23).</p>	<p>die Zahl der Erwerbstätigen. Daher sind wir in der Krise weitgehend auf der sicheren Seite (RHZ 2008 11). Es bleibt nur die Gewissheit, dass „Made in Germany“ erneut gefragt sein wird, sobald die Krise abebbt (RHZ 2008 12). Was die Krise noch anrichten werde, sei nicht absehbar (SOZ 2008 09). Euro-Krise heizt Ferienimmobilien Markt an (manager-magazin 2012 06 25). Euro-Krise lässt den Immobilien Handel schnell einfrieren (welt 2011 12 29). Euro-Krise schmilzt Altersvorsorge (bild 2012 07 23). Euro-Krise. Portugal im Aufwind, Frankreich herabgestuft (tagesspiegel 2012 11 20). Europas Finanzkrise hat die Kreditmärkte durcheinandergewirbelt. Banken schränken die Kreditvergabe ein (welt 2011 12). Finanzkrise Bundesbank-Gewinn schmilzt zusammen (sueddeutsche 2010 03 09). Ihm dankt man es, dass die hiesige Landeskirche nicht auch in den Strudel der Finanz und Bankenkrise hineingerissen wurde (BRZ 2010 05 03). Für viele gibt es keinen besseren Beweis für die Wucht der drohenden Rezession – 2009 war das Jahr mit dem Kriseneinbruch in der Welt (tv 2012 02 29). Statt des kräftigen Aufschwungs wehte der Hauch einer Rezession (SOZ 2005 07). Im Windschatten der Bankenkrise konnte die Versicherungsbranche so unbehellig weiterwursteln (SGT 2010 03 01). In der deutschen Wirtschaft macht sich Herbststimmung breit <...> (FR 2011 09 28). In der sicheren Festung Europa – in EG, Nato und WEU kann man das ziemlich unbesorgt tun, bis die Stürme der Rezession wieder abgezogen sind (presse 1993 03). In einem bundesweiten Klima der Rezession <...> (RHZ 2002 12). Inmitten einer horrenden ökonomischen Krise ist die Stadt ihrem olympischen Auftrag treu geblieben (welt 2012 07). Ist das ein vorübergehendes Tief oder schon eine kleine Krise? (RHZ 2008 04). Jetzt aber bedrohen Sturm böen der Rezession, die aus den beiden großen Nachbarländern herüber wehen, die wirtschaftspolitische Idylle (FR 1999 11). Konjunkturbarometer. Rezession schwächt sich</p>
---	--

<p>Beje, didelė dalis „Rimo“ autovežių buvo įregistruota dar ir pernai bei šiomet, kas rodytu, jog ne visi paskendo krizės rūke (delfi 2010 08). Lietuvoje visu smarkumu staučiantis ekonomikos krizė <...> (lrytas 2009 08 08). Lietuvos bankų sistema – lediniame „blogijų“ paskolų šešelyje (lrytas 2009 04 24). Lietuvos eksperto padangė kol kas nėra labai debesuota (delfi 2008 05 31). Lietuvos krizės tornadaš dar neniokoja (skraostas 2008 05 14). Lietuvos ūkis: vienu švinta, kitur – dar debesuota (delfi 2010 10 05). Makleriai pabrėžia, kad JAV būstų paskolų krizės vėjai atsiliko iki VVPB, o staučiantis investuotojų panika smogė visoms bankų akcijoms (VŽ 2008 04 10). Matyt, ekonominės krizės lietutis aplijo tik teisėjus, prokurorus, seimūnus <...> Galima net pagalvoti, kad Lietuvoje ekonominė krizė veikė kažkaip selektyviai. Kaip lietutis iš debesėlio. Vienu smarkiai nulijo, o kitur švietė saulė. Aplijo teisėjus, prokurorus, Seimo narius bei ministrus, o likusių šalies gyventojų pagailėjo. Per krizę paliko sausus. Nė kiek nesušlapusius (R 2014 12 18). Nepaisant prastų Eurozonos prognozių, krovinių pokyčiai priešingi nei krizės įkarštyje (delfi 2012 03 23). Nors daugelį verslo rūšių sunkmetis sukauštes jau maždaug trejus metus <...> (delfi 2011 04 01). Po Italijos rinkimų – drebulys euro zonoje (VŽ 2013 02 27). Nors didžiųjų šalies miestų ekonominė aplinka buvo labiausiai įkaitusi <...> (delfi 2010 10 05). Per patį pasaulinės finansų krizės įkarštį <...> (delfi 2013 09 13). Nors ekonominė krizė neaplenkė ir šios vietos, neigiami padariniai buvo kur kas silpnesni <...> (delfi 2012 07 08). Nors Lietuvos ūkis per pastaruosius ketverius metus neužsiaugino (ir vargu ar galėjo užsiauginti) bent kiek storesnių „lašinukų“, kurie leistų nesunkiai atlaikyti spėjamus naujus žvartibus krizės vėjus <...> (bernardinai 2013 01). Nors statybų sektorius dar tik pamažu bunda iš sunkmečio įšalo, Darbo biržoje darbo ieško 463 statybos inžinieriai <...> (delfi 2011 05 09). Nors šalies pramonė gana vienodai pasiskirsčiusi po didžiuosius šalies miestus, ekonomikos pa</p>	<p>ab (focus 2009 07 10). Krizė <u>trifft</u> <u>Kommunen mit voller Wucht</u> (bild 2010 07 29). <u>Krise verhagelt die Strandferien</u>. Der Ferienmonat August ist da, doch der übliche Exodus an Italiens Ferienorten bleibt aus (SGT 2012 08). <u>Krisen und Kriege fallen nicht einfach vom Himmel</u>, sondern werden i. d. R. bewusst von Menschen aus ziemlich nachvollziehbaren Gründen angezettelt bzw. ohne Gegenwehr zugelassen (spiegel 2015 02 05). <u>Krisenturbulenzen helfen Börse</u>. <...> Dank hoher Handelsumsätze baut der Konzern Umsatz und Gewinn im dritten Quartal deutlich aus (n tv 2011 10 27). <...> man hofft, dass man durch gezielte Unterstützung des Landes die „Gewitterwolken einer Rezession aufhellen“ kann (NON 2008 11). <...> Da sind regionale Produzenten und regionale Konsumenten, die sich von <u>globalen Krisenstürmen</u> nicht entmutigen lassen, sondern jetzt erst recht zusammenhalten (SOZ 2008 10). Nachdem in den vergangenen Jahren das Gewerbe die gesamtwirtschaftliche Konjunkturverschlechterung noch weitgehend abfangen konnte, komme es nun selbst immer stärker in den Sog der <u>Rezession</u> (presse 1993 03). <u>Ökonomen fürchten deutsche Krise durch Überhitzung</u> (welt 2014 11 26). Opel in der Krise. <u>Wie vom Blitz getroffen</u> (FAZ 2008 11 22). Schuldenkrise trocknet den Geldmarkt aus (handelsblatt 2011 11 22). Seit Jahresbeginn vermeidet die Bundeskanzlerin aus Angst um den Wahlsieg jeden Richtungstreit zur Zukunft der Währungsunion. Die Euro-Krise hat sie auf Eis gelegt, zum Auftauen erst nach dem 22. September geeignet (welt 2013 07). Seitdem haben viele internationale Konzerne den eisigen Wind der <u>Rezession</u> verspürt (tv 1993 11). So meinte der Vorstandsvorsitzender Sigurdur Einarsson noch im Frühjahr, als die Krise schon in vollem Gange war (SOZ 2008 10). Sprechen wir über die Realwirtschaft. Wie heftig wird sie von der Krise in Mitleidenschaft gezogen? (SOZ 2008 09). Teufel erhofft sich <u>Rückenwind aus Gaskrise</u> (NON 2009 01 27). Wenn dort</p>
---	---

<p>vasaris atėjo dar ne į visas įmones (įq 2010 10 27). Nors visame pasaulyje siaučia ekonomikos krizė, Mendrisio mieste verslas klesti (Irytas 2009 11 17). Nuo karštos krizės pusrų apsaugo šaltas protas (Irytas 2009 01 20). Pagal antrąjį variantą, išgašdinti pirmųjų žaibų finansų rinkoje, bankai sugriežintų paskolų politiką (delfi 2007 12 29). Pasaulio finansuose vėl atsinaujinus uraganui, „Ekonomika.lt“ teiravosi ekspertų, ar nauja krizė jau pakeliui ir kokie galimi jos padariniai Lietuvoje ekonomikai (balsas 2011 08 22). Pasaulio galingieji pripažino: krizė iš kiemo neišvartyta (delfi 2013 07 20). Pasaulio tūkį kaustanti krizė neatsaldė lietuvių pasiryžimo pradėti naują verslą (Irytas 2009 01). Pastaraisiais dešimtmečiais šalis bandė tapti finansinių paslaugų centru, bet pražūsi krizė sugriovė bankų sistemą ir valstybes bei verslo puoselėtus planus (ekonomika.lt 2014 07 09). Per Pietryčių Aziją nusiritto finansų krizės banga. Jos įkandin nužė įmonių, bankų ir korporacijų bankrotų taifūnas (Irytas 1997 12 08). Perkaitę gyvenimojai kondicionierii pardavėjams krizė nupūtė tolyn (Irytas 2010 07 27). Praėjo 7 m., pasaulio rinkose pražūė 2 krizės (VŽ 2007 04 23). Pražūsi ekonomikos krizė pakeitė Lietuvos vartotojus – jie tapo racionalesni, taupesni, konservatyvesni (VŽ 2013 04). Prezidentė Dalia Grybauskaitė ne itin šiltai reaguoja į vis garsiau skambančius politikų pareiškimus, kad pasaulinė finansų rinką kaustantis sąstingis privers Lietuvą skolintis iš Tarptautinio valiutos fondo (TVF) (delfi 2011 10 27). Prieš krizę papūsti negali ir pasaulio galingieji (balsas 2008 12 30). Profesorė J. Tutkuviienė: „Ekonominė krizė tarpins nereikalings riebalius“ (Irytas 2008 11 28). Rinkų apžvalga: pro krizės debesis veržiasi saulės spinduliai (Irytas 2012 09 07). Rusija: ar krizės šalčio tikrai išsvengta? (balsas 2008 12 25). Rusijos turtuolių gretas retina krizės audros (Irytas 2009 05 02). Rusų bendrovės džioviną paskolų krizė (VŽ 2008 03 27). SEB banko prezidento patarėjo Gitano Naušėdos teigimu, bobų vasara ekonomikoje baigėsi (delfi 2011 12 20).</p>	<p>der <u>überhitzte Immobilienmarkt zusammenbrechen, könnte das mit einer Kettenreaktion in die Rezession führen (HMP 2005 12). Trotzdem: Der kühle Wind der Rezession bläst den Souvenierherstellern noch nicht so eisig um die Nase wie anderen Branchen (NUN 1993 10). <...> in den sich in einer zerstörerischen Abwärtsspirale aus Schuldenlast, Rezession und Rückgang des Steuerstrats befindlichen Ländern der politische Wille zur Bedienung ihrer Verpflichtungen abnehmen wird (SGT 2011 01). Von einer aufdräuenden Rezession kann zwar zum Glück noch keine Rede sein (SN 2000 12). Vor nicht einmal zwei Jahren, die Krise entfaltete gerade ihre ganze Wucht (welt 2011 01 11). Dass auch im kälteren Wind der gegenwärtigen Rezession der Kunst- und Gemeinschaftssinn hierzulande nicht verschwindet, belegt eine Ausstellung (ZT 1997 01). <...> Steuern wir auf eine Energiekrise zu? Horx: Nein, das wäre eine politisch und ökonomisch gemachte Krise (NON 2010 05). Wir beobachten eine Verlangsamung der globalen Wirtschaft, aber wir sehen keine Rezession heraufziehen“, sagte Trichet gestern in Basel (MM 2011 09). Wir hatten in letzter Zeit mehrere solcher Fälle, wo versucht wurde, die Krise auszusitzen (SGT 2008 10). Zwei Männer bauen sich ein Haus, einer auf Sand, einer auf Fels: „Der Regen fiel hemieder, und die Ströme kamen, und die Winde wehten“, deklamierte Obama wie ein Priester von der Kanzel (spiegel 2009 04 15).</u></p>
---	--

Šie užrašai sufleruoja ir apie vidinę būseną, kuri buvo apėmusi vienos didžiausios finansų kompanijos vadovą, jam patekusį XXI a. Vols-trio krizės verpetą (VŽ 2008 02 15). Stiek tiek vilčių teikė iki 2008-ųjų labai lėtai, bet didėjęs ir sugrįžtančiųjų skaičius. Tačiau krizė ir ši menką upeliuką išdžiūvino (delfi 2010 11 10). Šis regionas – vienas iš labiausiai nukentėjusių dėl pasaulinės finansų krizės, dėl kurios daugelio šalių ekonomikas apėmė recesija (Irytas 2009 12 03). Tačiau dėl nelauktai, kaip perkūnas iš giedro dangaus, driokstelėjusios ekonominės krizės sukniūžo mūsų ekonominės sėkmės namelis (apzvalga 2011 06 12). <...> jo požūtris laipsniškai įsigali krizės alinamoje 17 šalių euro zonoje (delfi 2013 06 04). Tačiau tai nepadėjo, o gal net įtakėjo, kad ši šalis stipriai nukentėjo nuo finansinės krizės (delfi 2013 06 13). Tačiau užslinkusi pieno krizė spaudė supirkimo kainas žemyn ir visus mus stūmė bankroto link (Irytas 2015 04 11). Tai buvo tikras dūris į paširdžius tikėjusiems stabiliu aukso brangimu – investavimas į auksą pastaraisiais metais buvo itin populiarus, daugelis šį brangųjį metalą laikė saugia užuovėja krizės ir sparčiai spausdinamų pinigų akivaizdoje (VŽ 2013 04). Taigi ten, anapus Atlanto, ten, Volstrito žemėje, finansų krizės viesulas įsisiautėjo ir aprimo (VŽ 2010 10). Taigi užslinkus krizei Kinija galėjo imtis makroekonomikos vadovėliuose išvardintų ūkio skatinimo priemonių <...> (Irytas 2009 10 21). Temstantis Lietuvos ekonomikos dangus dar tik pranašauja atslenkančias didžiausias negandas. Kodėl sukilo krizės vėjai ir kokie uraganai siaubs mūsų šalyje? (Irytas 2008 12 17). Tiesa, tai atsitiktų tuo atveju, jei euro zonos skolų krizė dar labiau įsismarkautų (Irytas 2012 06 15). Trečiasis variantas labiausiai priminė amerikietiškaį – šalies ekonomikos atšalimą lemtų NT rinkos nuosmukis, kuris pirmiausia smogtų statybos sektoriui ir netrukus persismelktų per visą šalies ūkį (delfi 2007 12 29). Tuo tarpu Finansų ministerijai vietoje šalies ekonomika per krizę saugiai išlaviravusio J. Rostowskio vadovaus <...> (Irytas

2013 11 21). Tuo tarpu krizei isismarkaujiant išskilo nauja nuomonė dėl Europos monetarinės sąjungos (VŽ 2012 12). Tuo tarpu Lietuvos ekonomistai ir politikai demonstruoja olimpinę ramybę – „krizė mus aplenks arba turės tik nedidelės įtakos“ (delfi 2008 09 28). Valstybių skolų krizė vėl grasina virsti uraganu. Nuniokojęs Airiją, jis nenumaldomai artėja prie Ispanijos ir Portugalijos (15min 2010 11). Visus socialinius sluoksnius palietusi ir turtingiausias rinkas – JAV, Europą, Japoniją – nusiaubusi krizė paliko nedaug saugių užuovėjų (Irytas 2009 08 13). Vokietijos pramonė atlaikė skolų krizės audrą (Irytas 2012 09 07). Žiema ateina ne tik į kiemą, bet ir į ekonomiką (delfi 2008 12 12).

KRIZĖ YRA ŽEMĖS DREBĖJIMAS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Euro krizės epicentras iš Madrido persikelia į Romą (ekonomika.lt 2012 06 14). <...> <u>krizė</u> kaip žemės drebėjimas supurtė visą pasaulį (Irytas 2009 09 15). Anot jo, <u>krizė</u> sukretė Latviją iki pamatų (Irytas 2009 03 28). Ar Žemaitijos žmonės, kurie nepolitikuoja, o užsiima kasdieniu verslu, jau pajuto pasaulinės <u>krizės</u> seisminius virpesius? (delfi 2008 09 28). <...> per artimiausius mėnesius Europos paskolų rinkas gali sudrebinti antra paskolų <u>krizė</u> <...> (delfi 2011 01 03). Ekonomistai įsitikinę, kad kuo ilgiau rinkas drebins skolų <u>krizė</u>, tuo didesnė tikimybė, kad Europa vėl nugrims į recesiją (delfi 2011 12 30). Vietoje jų investuotojai perka obligacijas šalių, kurios dar visai neseniai buvo euro zonos <u>krizės</u> epicentre (VŽ 2013 09 02). Graikijos <u>sostinė</u> drebbina ne tik ekonominė <u>krizė</u>, bet ir ŽIV/AIDS epidemija (alfa 2012 05). <u>Kapitalizmo</u> <u>krizė</u> sudrebino komunistinės Kubos <u>ci-garų pramonę</u> (Irytas 2009 10 09). Kitą dieną po investicijų banko</p>	<p>„Die Krise hat sich bei uns als Kontinentaldrift gezeigt, die unser ganzes Unternehmensgefüge verändert hat“ <...> (ingenieur.de 2011 05 13). Wer bisher noch geglaubt hatte, dass sich die neuerlichen Eruptionen der Euro Krise <...> (welt 2012 05 29). Die Zinsen für europäische Staatstitel <...> sind eine Art Seismograph der Krise geworden (welt 2012 08 09). Bin Laden zitierte dabei Bundesfinanzminister Peer Steinbrück (SPD), der gesagt hatte, die Bankenkrise sei ein Erdbeben, durch das die USA ihren Status als „Supermacht des Weltfinanzsystems“ verliere (RHZ 2009 01 15). 30000 Arbeitslose mehr! Die Rezession erschüttert den Jobmarkt. 60 Prozent mehr! (HMP 2008 12). Die Ölkrise erschütterte Europa, und der Käfer war in die Jahre gekommen (SGT 1999 08 06). Gemäss Avenir Suisse reicht diese Zeit aus, um «eine schockartige Krise» zu vermeiden <...> (SOZ 2006 11). Seine Kostas Charitos Krimis</p>

<p>„Lehman Brothers“ bankroto JAV nekilnojamojo turto krizė kaip žemės drebinimas supurtė visą pasaulį (Irytas 2009 09 15). Krymas: sovietinių laikų dovana – Ukrainos krizės epicentre (alfa 2014 03 16). Londone viešėjęs premjeras buvo pakviestas į BBC laidą „HARDtalk“, kurioje išgirdo sunkių klausimų apie dabartinę krizę, sukrėtusią Lietuvą skaudžiau nei bet kurią kitą Europos ekonomiką (Irytas 2009 11 30). Ministras: finansų suirutė purto ir Rusiją (VŽ 2008 09 11). Naujienų agentūros „Bloomberg“ teigimu, visą Europą išjudino JAV krizė <...> (delfi 2008 08 07). Pasaulį drebinančios ekonominės krizės pūslai sudrumstė ir Anglijos futbolo užkuliusius (Irytas 2008 10 08). Požeminiai krizės smūgiai (delfi 2008 09 28). Recesija krizės drebinamoje euro zonoje tęsis likusius 2013 uosius metus (delfi 2013 05 03). Rudenį šalį ir atskirus jos regionus gali papurtyti ne tik isisenėjusi ekonominė krizė, bet ir nelemtas „kiaulių“ gripas (delfi 2009 08 23). Sklaidantis JAV būstų paskolų krizės smūgio bangoms, kyla abejonių dėl Europos gebėjimo susitvarkyti su finansų krize (VŽ 2008 04 21). Valiutų krizė Baltarusijoje purto ir lietuvius (delfi 2011 04 23).</p>	<p>werfen einen Blick ins Innere des von Krisen geschüttelten Landes (SGT 2011 08). Uns Menschen in einer von Krisen geschüttelten und vielfältig bedrohten Welt gilt das weihnachtliche „Fürchtet euch nicht! (BRZ 2008 12). Wenn's so einfach ist, hätten wir einen Vorschlag für krisengeschüttelte Firmen: Bitte setzt zum Sparen nicht mehr den Rotstift an! (SGT 2009 01). Am Montag pumpte die Europäische Zentralbank (EZB) weitere 47,66 Milliarden Euro in die krisengeschüttelten Märkte (NUN 2007 08). Schockwellen der Krise erfassen Deutschland (welt 2008 11 11). Wir sind das Epizentrum dieser Krise (FAZ 2011 09 24). „Die Krise ist wie ein Erdbeben“ <...> (n-tv 2015 01 24).</p>
--	--

KRIZĖ YRA VANDUO

<p>Lietuvių kalbos diskursas</p> <p>1999 metų gruodį, bandant lopyti biudžeto akivarus, atsivėrusius po Rusijos krizės <...> (t 2001). „Baltijos šalims iš balos išplaukti trukdo Švedijos bankai (delfi 2009 07 08). <...> „Krizė Latvijoje slūgsta, bet susirūpinimas išlieka“ (Irytas 2009 06 05). Finansų krizė daužo ir NBA laivą (Irytas 2009 03 18). <...> Argentina įbrido į giliai depresiją, kurią pagilino devalvacija Brazilijoje, jos didžiausioje eksporto</p>	<p>Vokiečių kalbos diskursas</p> <p>Seit wir 1990 in die Rezession eingetaucht sind <...> (ZT 1998 09). Immer mehr Anleger haben Eigentumswohnungen und Mehrfamilienhäuser als sicheren Hafen für ihr Geld entdeckt, seit die Euro Krise die Kapitalmärkte durcheinanderwirbelt (welt 2012 06 29). „In der Bankenkrise sind gerade 1,5 Billionen Dollar versenkt worden“, schimpfte der 78 Jährige“ (RHZ 2008 11 21). „Die deutsche</p>
---	--

<p>rinkoje (delfi 2011 07 07). Kai pripažįstama, kad ekonomika lėtėja, dažniausiai akcijų rinkos dugnas jau būna netoli ar net praityje“, – tvirtino investavimo specialistas (delfi 2008 04 24). „Vilniaus prekybos“ verslo grupę talžo galingos krizės bangos – iš „Akropolių“, parduotuvių „Maxima“ ir „Eurovaistinių“ jau atleista nemažai darbuotojų, o vadovų algos pastebimai sumenko (Irytas 2009 02 06). <...> besivyvstančiąsias Azijos akcijų rinkas gali užklupti dar viena nuosmukio banga (VŽ 2013 12 12). Gana neblogai stabilizuoti šalies finansai, padidėjęs per krizės verpetus sėkmingai išplaukusių įmonių darbo našumas ir konkurencingumas, neiši užtikrinamas, išgyvenus pirmosios krizės bangos šalies gyventojų užsigrūdinimas, išgyvenus pirmosios krizės bangos šoką – visa tai leidžia manyti, kad įėjau atsitristų antroji banga, jos žala šalies ekonomikai būtų nepalyginamai menkesnė negu pirmosios (bernardinai 2013 01). <...> kaip ramus užutekis isisiūbavusiam krizės vandenynne (verslosavaite 2008 09 24). <...> Lietuvos ekonomikos laivelis plaukioja neramioje jūroje“, – sakė R. Bancevičius (Irytas 2012 06 14). <...> Naglis Nasvytis kelionėje aplink pasaulį įgytą patirtį gali pritaikyti verslo kasdienybei. Jachta – tai įmonė, igula – kolektyvas, kapitonas – vadovas, jūra – verslo erdvė, o audra – krizė (VE 2010 11 05). <...> nekilnojamo turto ir finansų krizė Amerikoje, kuri nuvilnijo per pasaulį (delfi 2013 04 27). <...> pasauli užliejo finansų krizės banga <...> (KD 2011 12 31). <...> sunkmečiu bando iš paskutinių jėgų išsilaikyti vandens paviršiuje (delfi 2009 09 20). <...> Vokietijos ekonomika klimpstą į krizės liūną, praneša AP (delfi 2011 11 24). <...> „Baltijos šalys – lyg maži laiveliai jūroje. Per audrą juose nemalonu plaukti, tačiau pučiant palankesniai vėjai, laiveliai yra gerokai manevringesni nei didelės baržos“, – teigė A. Galubickas (ekonomika.lt 2011 04 19). Amerikos krizės ratilai artėja prie Lietuvos (delfi 2007 08 20). Pasaulį krečia druzgys dėl gresiančios naujos finansų krizės, o Lietuva – tarsi ramus atostogų užutekis (R 2011 08</p>	<p>Wirtschaft dürfte in den kommenden Monaten in schwierigeres konjunkturelles Fahrwasser geraten“, warnt die Bundesbank in ihrem neuesten Monatsbericht (welt 2011 11). Die angeschlagene US Investmentbank Merrill Lynch kommt nicht aus dem Krisensumpf (HAZ 2008 07). „Dennoch spricht bisher wenig dafür, daß – wie verschiedentlich befürchtet – die Weltwirtschaft insgesamt in eine Rezession abdriften könnte“ <...> (NUN 1999 02). Bis jetzt schwappte die Krise nicht über den Atlantik (FAZ 2008 03 27). „Schiffsbeteiligungen segeln aus der Krise“, hieß es beispielsweise Anfang dieses Jahres (welt 2010 11 20). „Der Stiftungssektor ist in der Krise der Fels in der Brandung“ <...> (HAZ 2010 02). <...> durch die stürmische Krisensee zu lotsen (wallstreet online 2009 08 05). „Die Bankenkrise ist Wasser auf die Mühlen der Missionare der sozialen Gerechtigkeit“ <...> (SOZ 2008 11 07). „Denn so kann er sich weiter ohne klaren Kurs durch die Krise wurschteln“ (welt 2011 12 10). Der stahlharte Firmenkaptän auf der rauhen See der freien Marktwirtschaft, der uns durch die Stürme der Rezession in die Häfen der Hochkonjunktur steuert (SOZ 2007 04). Investoren suchen in der Euro Krise nach sicheren Häfen (welt 2012 09 27). Italiens Banken haben Grund, stolz zu sein. Im Vergleich mit ihrer deutschen, britischen oder spanischen Konkurrenz steuerten sie gekonnt durch die Krise (welt 2013 02). Kurs halten in der Krise (FAZ 2012 09). Nicht gerade eine Empfehlung für unsichere Zeiten, in denen die Amerikaner nach einem steten Steuermann suchen, der die Nation mit kühlem Kopf durch die Krise navigiert (SOZ 2008 09). Sie wollen von uns wissen, wie wir Deutschland sicher durch die Krise bringen (HAZ 2009 08). Die Krisenjahre 2008 und 2011 noch bestens umschiff, schwächelte der vermögensverwaltende Fonds M&W Privat, der flexibel in alle Anlageklassen investieren kann, zuletzt erheblich (welt 2013 04). Um in der Krise gegenzusteuern, soll die Verschlinkung von Vertrieb und</p>
--	---

<p>16). Analitikų teigimu, skaičiai patvirtina, kad regiono ūkis išbrenda iš nuosmukio, sukkelto finansų krizės ir padidėjusio nedarbo (delfi 2013 08 22). Ant Lietuvos ritasi juoda krizės banga, bet Briuselis jos nemato (Irytas 2012 11 08). Ar JAV būsto krizės ištakas būtų galima lyginti su Lietuvos? – Iš dalies taip, šaknys panašios (delfi 2010 12). Ar JAV būsto krizės ištakas būtų galima lyginti su Lietuvos? (delfi 2010 12 20). Ar nuslūgus krizei euro zonoje TVF galiausiai pasimokė <...> (VŽ 2013 09). Ar sutinkate su prezidentė Dalia Grybauskaitė, kuri tvirtina, kad Lietuvos kryptimi juda antroji sunkmečio banga? (Irytas 2012 08 17). Arba dar ilgakai minkysime politinę ir ekonominę piliurzę, arba ieškosime tvirtesnio grunto ir sausesnio kelio (Irytas 1993 02 10). Baltijos uostai: krovinių atoslūgis (delfi 2009 09 20). Degalų kainos neleidžia išbristi iš itin klampios krizės pelkės (delfi 2011 04 04). Didžiąją Britaniją drebinanti kredito krizė pasiglemžė dar vieną auką – vienas iš didžiausių šalies skolintojų pranešė nebeduosiantis turto paskolų naujiems klientams, kol nesuitvarkys su esamų skolininkų problemomis (delfi 2008 04). Didžiosios Britanijos ekonomikai išvengė trečiosios recesijos bangos (balsas 2013 04 26). Ekonomikai ruošiamas kiauras gelbėjimosi ratas (ekonomika.lt 2010 09 20). Ekonomikos krizė skandina Islandiją (Irytas 2008 12 16). Ekonominės krizės banga, užkliudžiusi ir bankus, sukėlė nemažą žmonių sumaištį (delfi 2008 11 22). Ekonomistas Povilas Gyllys ragina Lietuvos valdžią rimčiau vertinti iš užsienio sklindančius nuosmukio signalus. Susiklosčius liūdniausiam scenarijui, mūsų kraštą vėl siaubtų sunkmečio banga, rašo „Lietuvos žinios“ (delfi 2011 09 26). Ekonomistas Raimondas Kuodis nesutinka su optimistinėmis politikų kalbomis apie tai, kad Lietuva yra geriau pasirengusi naujai krizės bangai nei prieš 4 metus (delfi 2012 08 23). Iš pradžių niekas į ją nekreipė dėmesio, tačiau amerikiečiams savo kieme tvarkytis nesisekė, todėl krizės banga labai greitai pasiekė ir Europos krantus (delfi 2007</p>	<p>Verwaltung vorangetrieben werden (RHZ 2009 04). Wirtschaftsvertreter müssen sich, besonders bei der Führung von Exportunternehmen, demnach mit einer ungewissen Zukunft abfinden und trotzdem ihr Unternehmen sicher durch die Krise lotsen (SOZ 2009 09). Die Europäische Zentralbank ist das Rettungsboot der Euro Krise. Unzählige Banken wären bereits im Sumpf der Schuldenkrise ertrunken, wenn die EZB sie nicht ständig über Wasser halten würde und ihre Heimatländer gleich mit (welt 2012 07). Die Krise an den Finanzmärkten hat die Europäische Zentralbank vom Kurs abgebracht (SOZ 2007 09). Der Automobilzulieferer steuert profitabel durch die Krise und stellt für das nächste Jahr wieder deutliches Wachstum in Aussicht (RHZ 2009 11). Ackermann: Griechenland retten oder mit untergehen (focus 2010 03 17). Angesichts der hochkochenden Finanzkrise und der trüben Aussichten für die Weltwirtschaft hält die SNB an ihrer Geld politik fest (SOZ 2008 09). BayernLB steuert wie die Titanic auf Krise mit der Hypo zu (focus 2014 07 14). Bis jetzt schwappte die Krise nicht über den Atlantik (FAZ 2008 03). Armeegegener nutzen die Stunde, um selbst Bagatellen zu einer Krise aufzukochen, welche das Ende der Armee einläuten soll (SOZ 2008 07). Dass der EU-Neuling seit zwei Monaten nur mit einer geschäftsführenden Minderheitsregierung durch die Krise schlingert <...> (HAZ 2009 12). Daß die VW Partner sich am eigenen Schopf aus dem Sumpf der Rezession ziehen wollen <...> (NUN 1993 11). Dem Vorzeige Unternehmen, das die kalte Dusche der Rezession unbewegt an sich abtropfen ließ <...> (NUN 1995 01). Der Blick auf den Ursprungsort der Krise aber verheißt nichts Gutes: In Athen läuft noch immer vieles falsch (welt 2011 11). Der Euro im Dauersturm auf hoher See <...> Die Euro Krise ist zurück (welt 2015 01 21). Der Konzern ist in den Sog der Krise geraten, Umsatz und Ergebnis brachen ein, die Berater liefern davon (HAZ 2012 08). Der Kurssturz</p>
--	--

<p>12 29). <u>Finansų krizė visame pasaulyje nuviliujo po to, kai JAV ekonomiką sustingdė ir emė atgal stumti nekinojamojo turto rinkos grūtis</u> (lrytas 2008 03 31). <u>Finansų krizės pranašas N. Roubini: „JAV jau skendi krizėje“</u> (lrytas 2011 09 28). <...> <u>gelbėjimo ratas kainuotų nei daug, nei mažai – 1 mlrd. eurų</u> (technologijos.lt 2009 02 09). <u>Ilgą laiką pasirovui plaukusi, pernai pradėjusi skęsti kooperatinė bendrovė „Vaisių sultys“ dabar skubiai topo veiklos spragas</u> <...> (VŽ 2010 01 19). <u>Infliacinių pajamų „čiaupas“ bus prisuktas</u> (delfi 2008 05 31). <u>Ir naujoji finansų ministrė I. Šimonytė pripažino, kad mūsų šalis šiuo metu plaukia ta pačia kryptimi kaip ir krizė, tačiau tai irgi yra vienas iš būdų įveikti krizę. Tiesa, kur mus nuneš srovė, kol kas niekas negali pasakyti</u> (delfi 2009 07 19). <u>Islandijos krizė pasiglemžė kauniečio gyvybę. Iš tiesų tokio rezultato ir reikėjo tikėtis, nes beveik visas pasaulis vis labiau grimzia į recesiją, ir paklausos mažėjimas tapo ne vienos ar keleto valstybių, o būtent viso pasaulio fenomenu</u> (delfi 2009 02 27). <u>JAV ekonomika išbrido iš recesijos, bet atsigavimas užsitęs</u> (delfi 2009 10 29). <u>Jeigu pasaulio ekonomikos sulėtėjimas tešis, Suomija kitamet gali ir vėl nugrimzti į recesiją</u> (balsas 2012 08 06). <u>Jeigu tikėtume premjero žodžiais, rojus žemėje egzistuoja ir jis yra Lietuvoje, o už tai, kad išgelbėjo mus visus nuo pasaulinio krizės tvano, mes turėtume būti dėkingi šio rojaus kūrėjui – A. Kubiliui</u> (balsas 2010 04 17). <u>Jis pripažino, kad šis antikrizinis planas, tai tarsi gelbėjimosi ratas ir ateinantį valdžią, kurdama ši planą, mažo net apie ekonominę grūtį (alfa 2008 11 16). Kelininkų viltis skandina sunkmečio akivarai.</u> <...> „Politikų kalbos, kad finansavimas liko toks pat kaip iki krizės, tėra paistalai (lrytas 2012 11 28). Kiti miškininkai, girdėdami nemalonius pranešimus apie antrąją krizės bangą, gal ir neskuba užversti rinkos raštine mediena (delfi 2012 11 10). Kokios Jūsų, kaip moklininko, prognozės – bus krizė ar nebus, o gal dar iš pirmosios neišbridome? (bernardinai 2013 01). Kol kitos Europos Sąjungos šalys ilgam</p>	<p>in den USA zum Wochenschluss gilt vielen als Hinweis, dass dort eine Blase geplatzt sei, die in eine Rezession münden und Asiens Wiederaufschwung gefährden könnte (SGT 2000 04). Der Stiftungssektor ist in der Krise der Fels in der Brandung“ <...> (HAZ 2010 02 04). <u>Deutschland schrammt knapp an einer Rezession, also dem Rückgang des Bruttoinlandsprodukts, vorbei</u> (RHZ 2001 10). <u>Deutschland wöhnt sich in der Euro Krise als Insel der Seligen</u> (welt 2011 11 22). <u>Die Bankenkrise in Lettland wird als eine Reinigung des Bankenapparates bzw. der gesamten Wirtschaft angesehen, meint Wimpissinger</u> (presse 1995 10 09). <u>Die japanische Wirtschaft lahm immer noch, die Bankenkrise ist noch nicht bereinigt</u> (SN 1996 01 12). <u>Die jetzige Krisenwelle wird so als Erstes diejenigen treffen, die ganz vorne im Boot sitzen: die Beschäftigten</u> (PSP 2012 06 28). <u>Die Krise hat die Machtelite einer ganzen Generation weggespült</u> (SGT 2010 06 26). <u>Die Region hat also gute Voraussetzungen, um die ersten Wellen der Krise zu brechen</u> (RHZ 2008 12). <u>Die Rettungsaktion soll die notleidende Finanzbranche von hochriskanten Kreditlasten befreien und ein noch schlimmeres Ausufern der Krise verhindern</u> (SOZ 2008 09). <u>Die seit Monaten köchelnde Krise spitzt sich damit dramatisch zu</u> (welt 2012 11). <u>Die Welt um uns herum versinkt in der Rezession, nur die deutsche Wirtschaft steht wie ein Fels in der Brandung</u> (NUN 2008 04). <u>Die Wirtschaft legt einen kräftigen Zwischenspur hin – angeschoben auch durch eine kräftige Geldspritze der US Notenbank, die damit die Wogen des Börsenkrachs und der Rezession glätten wollte</u> (NUN 2004 06). <u>Die Krise hat alle Sünden der Vergangenheit an die Oberfläche gespült: die fehlende Einsicht der Nationalstaaten in die Notwendigkeit dieser Union</u> (MM 2010 12). <u>Doch die Krise siewert immer tiefer in den Alltag. Als das Land Ende 2008 mit einem 60 Millionen Euro Kredit beispringen musste, um den Betrieb aufrechtzuerhalten, war die Krise an der Küste angekommen</u> (welt</p>
---	--

<p>įklimpo nuosmukyje, Lietuvoje jis truko apie pusanturį metų (delfi 2012 10 23). JAV kilusi finansų krizė nuvilnijo per pasaulį (Irytas 2008 09 22). Krizėje besimurkdanti Lietuva <...> įklimptų dar giliau, o gal jau ir <u>įsikibtu į skęstančios sesės Lavijos rąką</u>. Ekonomikoje prasidėtų grandininė žlugimo reakcija (delfi 2009 11 04). Krizės bangos <u>užliejo Baltijos šalį</u> (balsas 2009 04 02). Krizės potvynis grasina ir kaimo turizmo sodybai „Nojaus laivas“ (Irytas 2009 05 12). Lenkijos ūkis atlaikė likusią Rytų Europą skandinaviškos krizės smūgių (Irytas 2009 08 24). Lietuva buvo lyg laiminga sala krizės vandenyne (knyga.kvb.lt). Lietuva buvo <u>menkas, aplūžęs, kiauras laivelis</u>, patekęs į vandenyną. „Po ketverių metų aš galiu pasakyti labai drąsiai. Nors mūsų laivelis ir nedidelis, bet sutvarkytas, komanda tvirta, kryptis aiški, šturvalas rankose ir mes plaukiame labai aiškiai žinodami, kur turime pataikyti (15min 2012 07 14). Lietuvą antroji krizės banga pasieks 2014 ujų rudenį (15min 2013 07 26). Lietuvą labiausiai paveikė Rusijos finansinė krizė, cunamio banga užliejusi visas su jos ūkiu susijusias Europos ekonomikas (t). Lietuviškų viešbučių banga ritasi į Rygą (delfi 2005 12 20). Lietuvos ekonomika sėkmingai bendra iš krizės, kuri ją ištiko 1998 ujų pabaigoje <...> (delfi 2001 02 14). Lietuvos ekonomika sėkmingai iriasi prieš Europos recesijos srovę <...> (alfa 2012 09 04). Lietuvos kino rinka neketina paskesti ekonominės krizės pelkėje (veidas 2010 07). LRT iš krizės bris keletą metų. Netgi kalbėta, jog LRT gramzdinama specialiai, kad kažkam būtų lengviau ją privatizuoti. <...> Nemažai televizijos darbuotojų jau tiki, kad visuomeninis transliuotojas pamažu bendra iš krizės (delfi 2002 04 08). Mikrofinansavimas – gelbėjimo ratas vargšams už didelės palūkanas (alfa 2009 09 19). Neprireikė nė trejų metų, ir išsivysčiusios šalys emė ropštis iš niūrios recesijos liūno (balsas 2013 09 18). Netikėtai Lietuvą ištiks ir krizė, kurią pranašauja dauguma ekspertų, nesutariančių tik dėl</p>	<p>2009 03). Ein Kick nach hier, und wir wachsen wieder ordentlich, ein Ruck nach da, und wir segeln wieder in die Rezession (SOZ 2005 09). <u>Eine zweite Welle der Krise rollt auf sie zu</u> – da müssen sie vorsorgen und ihren Verdienst steigern (RHZ 2009 08). Erst nachdem dieser <u>Tiefpunkt durchwatet ist</u> <...> (presse 1997 03 22). Kein Politiker, der wiedergewählt werden möchte, kann einfach zusehen, wie große Unternehmen mit Tausenden von Beschäftigten im <u>Strudel der Krise untergehen</u> (HAZ 2009 05). Renault und PSA Frankreichs Autobauer im <u>Krisensumpf</u> (n24 2013 04 24). Letzter Reittungsanker in der <u>rauen Krisensee</u> ist de facto die Europäische Zentralbank (dw 2012 01 22). Man könne meinen, dass Lenze „auf der Welle der <u>Krise reitet</u>“, um lediglich Kosten zu senken (HAZ 2009 04 04). Mit niedrigeren Zinsen und mehr Zeit zum Schuldenabbau soll verhindert werden, dass Portugal in eine Rezession zu versinken droht (SOZ 2011 05). Schließlich ist die Inflation, die bisher solche Ambitionen zunichte machte, im <u>Sog der Krise</u> in allen baltischen Staaten stark zurückgegangen (HAZ 2009 03). <u>Schuldenkrise zieht Banken mit in den Abwärtsstrudel</u> (welt 2011 08). <u>Swiss Life kämpft im Strudel der Finanzkrise</u> (SOZ 2008 11). Und bei jeder Gelegenheit musste er dort erklären, dass die Optionen seien, „gemeinsam zu schwimmen oder allein unterzugehen“ <...> (derstandard 2011 12 11). Vielmehr schein es, „als will Bosch mit den Ausläufern der <u>Krise seine Strukturen verändern</u>“ (HAZ 2009 10). <u>Von der Krise weggespült</u>. Der mächtigste Kunstmensch vom vergangenen Jahr, der britische Künstler Damien Hirst, fiel auf Rang 48 (SOZ 2009 10). Vor allem die geplanten direkten Hilfen des Rettungsfonds ESM für angeschlagene Institute sehen viele Experten als scharfe Waffe im Kampf gegen die <u>ausufernde Euro Krise</u> an (welt 2012 06). Vor dem Hochkochen der <u>Krise</u> hatten indes 64 000 Ingenieure gefehlt (HAZ 2009 04). Während die <u>USA in Richtung Rezession driftete</u>, verschlingt der Irak Krieg</p>
--	---

<p>vieno dalyko – kiek mažesnių krizių susilies į didžiąją (balsas 2008 07 08). Nuo karštos krizės pusrū apsaugo šaltas protas (Irytas 2009 01 20). Kai kurias Europos valstybes gali užklupti antra ekonomikos nuosmukio banga, jeigu jos nesugebes suvaldyti krizės (15min 2010 06 10). Pagausėje išpėjimai apie artėjančią antrąją krizės bangą pykdo Lietuvos verslininkus <...> (Irytas 2012 07 24). Tuomet, rašo straipsnio autorius, prieš jo akis iš vandenyno iškilo Atlantida, o dabar ją vėl negailėtingai daužo visuotinio tvano bangos (delfi 2009 07 10). Pasak jos, ši banga yra neišvengiama, ir atsilinks dėl aplinkinėse šalyse bręstančio sunkmečio (Irytas 2012 07 24). Pirmiausia su sunkumais susidūrė finansų sektorius ir statybų bendrovės, kuriuose dominuoja vyrai, o tik vėliau – paslaugų ir viešasis sektorius, kuriuose daugiausia dirba moterys, taigi nuosmukio banga jos pajuto kiek vėliau (delfi 2013 04 28). Pasauliui tebesikapstiant iš ekonominio ir finansinio sunkmečio, Europos Sąjunga (ES) smuko į tokią krizę, kokios dar niekada nebuvo patyrusi. „Titanikas“ plaukia, ledkalnis artėja ir klaušimas, ar spės pasukti į šoną, ar susidurs, ar nuskes. Mes plaukiame kitu laivu. Jei „Titanikas“ nespės išsisukti, ar nutemps mus iš paskos? Pavairuoti jo negalime“, – taip padėti, kurioje atsidūrė euro zona ir Lietuva, birželj apibūdino vienas diplomatas (15min 2012 12 31). Per visas ankstesnes recesijas visuomet buvo „saugus užutekis“, kuriame investuotojai pralaukdavo, kol baigsis audra. Tačiau per šią finansų audrą visi užutekiai buvo užtvindyti <...>. Pernai kai Ispanijos bankai susidūrė su sunkumais buvo prognozuojama antroji krizės banga, kuri paveiks ir Lietuvą. Ar dabar matote artėjančias didesnes krizes bangas? (delfi 2013 05 31). Pirmasis, didžiausias – neleista Lietuvai paskęsti finansinėje suirutėje, <i>į kokią paskendo Graikija</i> (aidas 2012 06 05). Praeitą mėnesį LPK analitikai paskelbė imonių vadovų apklausą, pagal kurią darė išvadą, jog kitos krizės bangos nebus (Irytas 2012 08 07). Priežastys, kodėl euro zonos krizė nulsūgo per pastarąjį pusmetį</p>	<p>Jahr für Jahr auch horrende Geldsummen (SOZ 2008 03). Wirtschaftsvertreter müssen sich <...> mit einer ungewissen Zukunft abfinden und trotzdem ihr Unternehmen sicher durch die Krise lotsen (SOZ 2009 09). Würden dafür Steuern und Abgaben erhöht, drohe aber eine „Abwärtsspirale, die in einer weltweiten Rezession münden kann“, warnt Horn (NUZ 2008 10). „Dennoch spricht bisher wenig dafür, daß – wie verschiedentlich befürchtet – die Weltwirtschaft insgesamt in eine Rezession abdriften könnte“ (welt 1999 02 19). Wenn die nächste Krisenwelle kommt, werden auch sie emigrieren (focus 2014 08 04). Die nun rollende vierte Krisenwelle trifft die Banken nicht weniger hart (FAZ 2008 07 09).</p>
---	--

yra labai mažai susijusios su Europoje priimtais sprendimais (delfi 2013 05 31). Privatizavimo banga užtvindė Čekijos kapitalo rinką (Irytas 1995 11 03). Protinga politika padėjo Norvegijai išlipti iš krizės balos sausiai (Irytas 2010 04 25). Rytai, vis labiau grįždami į ekonominio chaoso liūną, su ilgesiu žvelgia į Vakarus: gal padės? (Irytas 1990 10 19). Rusija piktdžiugiškai stebi nesutarimus ES viduje ir teigia, kad nėra apie ką kalbėtis su Briuseliu, nes pati ES nesuskalba, iš vienos krizės brenđa į kitą (VŽ 2007 10 22). Rusijos ekonomika, atrodo, palietė dugną <...> (VŽ 2009 06 03). <...> seniai bankrutavęs Panevėžio “Ekranas”, prieš porą metų pardavimo euforiją išgyvenęs, o dabar finansinėje krizėje besimurdantis “Vilniaus Vingis”, iš krizės neišlipanti tekstilės bendrovė “Alytaus tekstilė” (veidas 2006 09 21). Skolų cunamis skandina Japoniją (KD 2013 01 08). Pasaulis labai lėtai, bet vis dėlto ims kapstyti iš krizės liūno (delfi 2010 01 04). Strin-gantys Europos finansai ir baimė dėl JAV ateties daužo visuomenės viltis, kad pagaliau išlipsime iš sunkmečio pelkės (balsas 2011 10 19). Lietuvos nelaukia tokia sunki krizės banga kaip prieš dvejus metus <...> (delfi 2011 10 21). Suomija iš recesijos išbrido antrąjį 2010 ują ketvirtį (balsas 2012 08 06). Šalių fiskalinė politika buvo krizės požymis, o ne krizės šaltinis (delfi 2012 02 22). Tačiau pramonės gigantu virtusi šalis neišbrenđa iš ekonominės krizės liūno, o jos gyventojų veidus vis giliau vagoja liūdesio raukšlės (Irytas 2013 09 07). Lietuvos analitikai mano, kad kaimyninę valstybę plaunanti krizės banga Lietuvos tikrai neužlies (delfi 2001 07 13). Šimonytė: antroji recesijos banga nebus tokia tragiška (alfa 2011 10 03). <...> (ar daug kas šian-dien atsistema, kad antrąją krizės bangą atvesiančią į vadinamąjį...W formos dugną“, N. Roubini pranašavo nutiksiant jau prieš pusantrų metų?) (bernardinai 2013 01). Taip žmonės reaguoja į valdžios veiksmus šaltai panirus i didelę krizę (15min 2010 02 24). Tekstilės pramonė brenđa iš krizės (delfi 2010 04 19). Todėl Lietuvos Vyriausybei

būtina kuo greičiau įgyvendinti verslo gelbėjimo priemones, kurios leistų šalies ūkio flagmanui išsilaikyti vandens paviršiuje iki pasaulio ekonomikos recesijos pabaigos. nes jam paskendus Lietuva praras turimas eksporto rinkas <...> (delfi 2009 02 27). Trečioji krizės banga rimas eksperto rinkas <...> (delfi 2009 02 27). Trečioji krizės banga pasiekė ir skurdžiausias pasaulio šalis (rytas 2009 03 04). Tarptautinis valiutos fondas (TVF) perspėja apie nuosmukio „trečiąją bangą“ <...> ypač pažeidžiamos yra daugiau nei 20 šalių, tarp kurių yra Moldova, Kirgistanas, Mongolija <...> (KD 2009 03 04). Trečioji pagal E. Lucasą Baltijos šalis gniuždanti banga yra geopolitinio pobūdžio. Ir pirmiausia tai – Rusijos revanšizmas (delfi 2009 07 10). Trumpai suklestėjusi Vengrija grįžta į krizės liūną (15min 2009 03). Trumpiau nei parai į Lietuvą užsukęs amerikietis Jimmy Morrisonas įsitikinęs, kad nekilojamo turto ir finansų krizė Amerikoje, kuri nuvilnijo per pasaulį, sukėlė ne neatsakingai skolinę bankai <...> (delfi 2013 04 27). Tuomet, rašo straipsnio autorius, prieš jo akis iš vandenyno iškilo Atlantida, o dabar ją vėl negailestingai daužo visuotinio tvano bangos (delfi 2009 07 10). V. Dombrovskio sprendimą užimti premjero postą tokiu metu, kai šalis nugrimzdusi į gilią recesijos liūną (rytas 2013 11 28). Valiutų valdyba – povandeninis rifas Lietuvos ekonomikai (rytas 1994 01 13). Valtelė į euro uostą paruošta (VŽ 2014 05 02). <...> verslas baiminasi antrųjų ar trečiųjų krizės bangų (rytas 2012 09 10). Volstryto finansų krizės pelkėje FTB pradėjo ieškoti sukčių (rytas 2008 09 24). Vos prieš metus vadinta didžiausia pasaulio ekonomika šiomet tirštame recesijos purve (balsas 2009 02 23). Žinoma, kad pasaulio finansų krizė prasidėjo JAV ir jos bangos nusirito per visą pasaulį (delfi 2009 07 19). „Titanikas II“ – skęstanti NT rinka atsitrenkė į krizės ledkalnį (delfi 2009 03 02). Ar prie krizės ledkalnio manevruojantieji Europos Sąjungai pavyks išvengti „Titaniko“ likimo <...> Titaniko pražūties šimtmetį galėsime pažymėti labai simboliškai – stebėdami skęstantį euro zonos, o greičiausiai ir visos Europos

<p><u>Sąjungos laivą</u> (15min 2011 11 13). „Dėl to buvimas visuose tuose mechanizmuose mums yra kaip tam tikras inkaras, kuris ta valtelę leidžia stabilizuoti vandenynę, kuris patiria audrą.“ (delfi 2014 01 24). Europos finansinė krizė murkdo euro kursą (VŽ 2011 05 31).</p>	
<p>Lietuvių kalbos diskursas</p> <p>Bandyamas gauti ekonomiką dar krizės aušroje ar priešaušryje daugelyje valstybių buvo siejamas su dar didesniu pinigų masės didinimu (balsas 2010 09 27). Brekštant krizei ilgės ekonomikos „šešėlis“ (15min 2009 04 07). Ponas Dubnikovas pažymi, kad investuotų pinigų atitraukimo mastai negali lygintis su fiksuotaisiais krizės aušroje (VŽ 2011 08). <...> krizė – jau net ne dūmų, o nuodingo smogo uždanga (delfi 2012 11 07). <...> šiandien eksporto ir pramonės padangė sparčiai niukiasi, dėl to blogėja žmonių lūkesčiai, žmonės priversti veržtis ir taip neatplaiduotus diržus“, – aiškino G. Nausėda (delfi 2011 12 20). 2009 m. pirmoji pusė. Juodžiausia krizė. Rezervų augant ūktui nesukaupia. Biudžetas nerenkamas. Eksportas traukiasi (delfi 2012 02 22). Amerika krizės tamsoje jau mato šviesos spindulius, o mes – vis naujas tamsos duobes (lrytas 2009 04 22). Ar sklaidosi krizės smogas virš Slovėnijos? (apzvalga 2013 07 04). Beje, didelė dalis „Rimo“ autovežių buvo registruota dar ir pernai bei šiemet, kas rodytu, jog ne visi paskendo krizės rūke (delfi 2010 07 08). D. Grybauskaitė euro krizę mato toli nuo Baltijos ir Šiaurės šalių (Izinius 2011 12 02). Dar, ant pasaulio užslinkus ekonominės krizės šešėliui <...> (lrytas 2009 10 09). Europos Komisijos komisarė Dalia Grybauskaitė konferencijoje teigė horizonte reginti labai aiškų krizės šešėlį (VŽ 2007 10 15). G8 susitikimas: skurdas lieka krizės šešėlyje (ekonomika.lt 2012 05 19). Ir suprantama kodėl: dar nenusimko krizės šešėlis, neatlėgo</p>	<p>Vokiečių kalbos diskursas</p> <p>Aber wenn Sie schreiben, dass die nächste Krise alles Dagewesene in den Schatten stellen wird <...> (SOZ 2011 08). Auch Jeff Rubin, Chefökonom bei CIBC Wood Gundy, sieht keine Rezession am Horizont <...> (ZT 1998 08). Bankentürme im Krisennebel (FAZ 2002 10 09). Der Stadtrat soll sich „am Vorabend der Rezession“ dagegen wehren, dass noch weitere Steuersenkungen erfolgen (SOZ 2008 12). Die Deutschen in der Krise. „Ein schwarzes Loch, das alles verschlingt“ (FAZ 2008 12 08). Die Gaskrise wirft ein Schlaglicht auf die gesamte Außenpolitik Putins (TAZ 2006 02 10). Die Krise an den Finanzmärkten hat die ohnehin schon gedämpften Zukunftsaussichten der Firmen in der Region Hannover weiter eingetrübt (HAZ 2008 10). Die Krise der Europäischen Union und des Euro scheint derzeit alles zu überstrahlen (welt 2012 12 10). Die Krise hat ihre Schatten im Juli auch auf den rhein Hessischen Arbeitsmarkt geworfen (RHZ 2009 08). Die Wirtschaftskrise wirft nach Einschätzung von Experten erste Schatten auf den bislang robusten deutschen Arbeitsmarkt (welt 2008 12 31). Euro Krise überschattet deutsche Konjunktur (FAZ 2012 07). Fast unbemerkt wurde Moskau im Schatten der globalen Bankenkrise zurück in das internationale G8 Netzwerk geholt (HMP 2008 10 17). Finanzkrise verdunkelt Aussichten für die Solarbranche (welt 2008 11 15). Furcht vor dem Schatten der Euro Krise (FAZ 2011 12).</p>

KRIZĖ YRA TAMSA / ŠVIESA

<p>diskusijos dėl euro zonos problemų, o į ją jau veržiasi naujos narės (delfi 2014 02 17). Ispanijoje organizuojama kalėdinė loterija „El Gordo“ aptemdė krizę (lrytas 2009 12 23). Kipro krizės šešėlyje – Turkija. Kipro išsigelbėjimas nuo bankroto ar pražūtis priklauso nuo tikinčiųjų minučių (VŽ 2013 03). Krizė jau matoma ir iš kosmoso (bal-sas 2011 12 13). Krizė Amerikoje prigesino aukštojo mokslo šviesa (lrytas 2008 12 04). Krizės šešėliai – vis tamsesni (delfi 2008 09 28). Lietuvai klius tik pasaulio finansų krizės šešėlis (VŽ 2008 12 26). Lietuvų palietė tik <u>krizės šešėliai</u> (lrytas 1999 03 25). Virš euro zonos apskritai tvyrojo nuosmukio šešėlis (delfi 2013 02 08). Nusikalstamas <u>krizės atspindys</u> – versle plintantis „Fenikso sindromas“ (lrytas 2010 03 04). Pakalbėkime apie <u>šviesiąją krizės pusę</u>. <...> Liūdna žiema Atenuose. BTV finansinis tamsymetis užtruks <...> (delfi 2011 02 19). Pasaulio perlai spindi ir krizių sūtemose (lrytas 2011 11 07). Pirmąjį ketvirtį užstoja recesijos šešėlis (VŽ 2010 04 20). Seimo pirmi-ninkė Irena Degutienė tiki, kad juodžiausia krizė liko už nugaros, tad 2011-aisiais pamažu sulauksime vis daugiau šviesių akimirky (alfa 2010 12 28). Ant Rusijos slenka stagnacijos šešėlis (geopolitika 2013 11 28). Atsibudęs naktį ir aš matau, kad <u>už lango tamsu</u>, bet nepuolu į paniką, kad nuo šiol teks gyventi tamsoje. Žinau, kad rytas išauš. Su finansinėmis krizėmis taip pat. Jos ateina ir <u>praeina</u> (balsas 2008 10 22). Juodąja <u>skyle</u> vadinčiau dabar mus ištikusią <u>krizę</u>, panašią į astronomijoje žinomą <u>fenomenalų visatos reiškini</u>. kai kažkokie kos-miniai objektai viską sutraukia aplink save, net ir šviesą, o patys lieka nematomi. Štai ir Lietuvoje atsiradusi tokia <u>skylė netikėtai pradėjo ryti pinigų, santaupas, nervus</u> <...> (bernardinai 2009 01 13).</p>	<p><u>Handelskonzern in der Krise. Schwarz, schwärzer, Arcandor</u> (sueddeutsche 2010 05 17). <u>Italien: Vertrauensbeweis im Schatten der Rezession</u> (zeit 2011 12 16). <u>Krise wirft weiterhin ihren Schatten (SOZ 2010 09). Krisendämmerung: Schlechte Zeiten für Thanksgiving (HAM 2007 10 11). Null Inflation als schöne Seite der Krise (welt 2009 06 10). <...> Die Krise ist mit bloßem Auge zu sehen (FAZ 2011 05 23).</u></p>
---	--

KRIZĖ YRA UGNIS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>„Domm“ įsteigtas labai nepalankiu momentu, kaip tik <u>isiplieskus krizei</u> (Irytas 2009 12 11). „Kreditai su didžiulėmis palūkanomis yra reikalingi tik trumpalaikiam verslui plėtoti, t. y. nedideliam gaisrui užgesinti, kad dėl jo nekiltų dar didesnis gaisras“ <...> (Irytas 1996 01 23). <...> „Swedbank“, kaip ir bet kuris kitas bankas, šiuo atveju turėtų menkas galimybes savo jėgomis užgesinti krizę, jam teiktų laukti, kada ji pati natūraliai pasibaigtų, jeigu tai apskritai įvyktų. (delfi 2013 06 27). Aukšas ir krizės pelenuose žiba – taurusis metalas vėl valdo pasaulį (Irytas 2009 11 17). Dabartinė Vyriausybė ryžtingais veiksmais praėjusią žiemą tą gaisrą sugebėjo užgesinti. Tačiau ji yra kritikuojama, kodėl gelbėdama gyventojus laiptinėje pritaškė vandens (delfi 2009 10 03). Energetika – tai sritis, kurioje nuolat rūsena krizių židiniai <...> (delfi 2006 06 10). Isiplieskus bankų krizei ir politinėms aištoms, kurį laiką atrodė, jog reikėtų palūkėti <...> (Irytas 1996 01 22). Įsisiūbavus pasaulinei kreditų krizei bankinis sektorius kaip krizės židinys nukentėjo pirmasis <...> (delfi 2009 03 23). JAV Atstovų rūmai <u>šliižstelėjo ahyvos į finansinės krizės ugnį</u>, kuri gali sukelti dar vieną milžinišką gaisrą rinkose (Irytas 2008 09 30). Kai įsiliepsnoja ekonomikos gaisras, vieni slepiasi ir bando vaizduoti, kad nieko neatsitiko, o kiti mėgina gelbėtis (Irytas 1993 04 06). Kiek dar milijardų vyriausybės teks išlieti ant degančių ekonomikų? (Irytas 2009 09 15). Krizė plis degančios žolės principu. Jau po mėnesio ar dviejų gali sutrikti atsiskaitymai, vežėjai neturės iš ko mokėti bankams (KD 2002). Mario Monti, Italijos premjeras, vos prieš dvi savaites sakė, kad krizės liepsnos vargu ar <u>atsinaujins</u> (VŽ 2012 04). Nors krizės židinys yra Amerikoje, jos poveikį netruko pajusti daugybė finansinių institucijų visame pasaulyje (balsas 2008 10 23). <u>Pateiksiu alegoriją:</u></p>	<p><...> Europäische Finanzstabilisierungsfazilität (EFSE). Sie ist eine Art Finanzfeuerwehr, die mit Notkrediten an hochverschuldete Euro Länder <u>Krisenfeuer löschen</u> soll (NUN 2011 09). <...> Rainer Brüderle, sagte, mit Durchhalteparolen allein werde Deutschland nicht aus der Krise kommen. „Es kommt jetzt darauf an, <u>Sauerstoff an die schwache Konjunkturflamme zu lassen</u>, bevor der Ofen ausgeht (FAZ 2008 01 23). Dass Obama am Freitag noch Bill Richardson, UN Botschafter, „<u>Krisenfeuerwehrmann</u>“ unter Bill Clinton und heute Gouverneur von New Mexico, zum Vorstellungsgespräch für das Außenministerium empfing <...> (welt 2008 11 16). Deshalb muss die <u>akute Krisenabwehr</u> ebenfalls auf der Agenda bleiben: Europa könnte sehr schnell höhere <u>Brandschutzmauern</u> brauchen (RHZ 2012 03). Die <u>bisher schwerste Krise</u> in der modernen Geschichte des internationalen Finanzsystems <u>entzündete sich</u> im Sommer 2007 (bundesbank.de 2015 03 11). Die <u>Brennpunkte der Euro Krise</u>: Brüssel (welt 2010 04). Die Europäische Zentralbank (EZB) wird den Job als <u>Krisenfeuerwehr</u> einfach nicht los (welt 2012 04 13). Die Krisenfeuer könnten jederzeit <u>wieder aufblodern</u> (Salzburger Nachrichten 1999 02). Die neu <u>aufgefammte Krise</u> könnte die bereits begonnene Konsolidierungswelle im europäischen Bankensystem weiter anheizen (RHZ 2008 09). Ein <u>lokaler Brandherd</u>, heißt es zunächst, ausgebrochen im Markt für schlechte US Hypotheken. <u>Doch schnell breitet sich das Feuer aus</u>, erfasst die Wirtschaft in den USA, überquert den Atlantik und <u>legt</u> einst <u>renommierte Banken</u> in Schutt und <u>Asche</u> (focus.de 2008 12 23). Ein weiterer <u>Brennpunkt der Krise</u> ist der Skioort Linguaglossa – auf Deutsch heißt das Lavazunge. <u>Tatsächlich züngeln die rot glühenden Gesteinsmassen immer bedrohlicher</u>, immer näher heran (NUN 2002</p>

<p><...> Atsainiai numesta pypkė ir kartu kirtęs didžiulis pasaulio kreditų krizės žaibas sukėlė didžiulį gaisrą (15min 2009 10 03). Sentaupos ant krizės aukuro (Irytas 2009 01 20). Tad ir augančioms Vidurio bei Rytų Europos rinkoms išlieka rizika, kad investuotojai pasitrauks, ypač keičiantis FED monetarinei politikai. Netikrumą lemia ir grėsmė, kad euro zonoje gali įsipleksti nauja krizė (VŽ 2013 08). Užuot suvaldžiusi krizę, šalies valdžia krizę kaitina (delfi 2014 01 29). Vols-trite ir kituose pasaulio finansų centruose dar nespėjus ataušti ką tik praūžusios krizės gaisrams ir vėl skatinama prekytauti vis greičiau <...> (Irytas 2013 09 17).</p>	<p>10). Er warnt vor einem neuen <u>chronischen Krisenherd im Mittleren Osten</u> (spiegel 2014 06 15). <u>Flächenbrand, die Krise frisst sich wie ein Feuer ihren Weg durch Europa</u> (tv 2011 11 16). Für Merkel bleibt die <u>Krise Dauerbrenner</u> (welt 2010 01 21). Gerade weil die Verteilung des <u>Friedensnobelpreises</u> zusammenfällt mit dem <u>Wiederaufflammen der Euro Krise</u> durch die Rückkehr Silvio Berlusconi in die <u>italienische Politik</u> (welt 2012 12). In den Finanzzentren London und New York werden jetzt <u>Boni</u> ausgeschüttet, die größer sind als vor der <u>Krise</u>. Die <u>Zünder</u> von damals haben die <u>Streichhölzer</u> schon wieder in der Hand (BZ 2010 01 23). Nachdem sich der <u>Rauch der Haushaltskrise</u> verzogen hat, bleibt die <u>Bewertung</u> (FAZ 2013 10 18). Denn <u>Zinssenkungen</u> sind zumindest auf Dauer kein probates Mittel um das <u>Rezessionsfeuer</u> zu <u>löschen</u> (n-tv 2007 12 03). Sobald sich nämlich die Lage in Europa etwas beruhigt, fühlt sich prompt ein <u>US Experte</u> berufen, wieder etwas <u>Öl ins Krisenfeuer</u> zu <u>gießen</u> (ots.at 2011 09 11).</p>
--	---

KRIZĖ YRA GARSAS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokičių kalbos diskursas
<p>Lietuvos bankų krizė aidu nusirito ir per Australiją (Irytas 1996 01 17). Latvijoje su trenksmu žlugus dar vienam bankui <...> (delfi 2012 06 20). Ekonominės krizės aidai sporte: Anglijos futbolo klubai skęsta skolose (Irytas 2008 10 08). Ar daugelyje vidutines pajamas gaunančių šalių, smarkiai lėtėjant ūkiui ir krintant aktyvų kaimoms, neišvengiamai grįžta aidu atsimušusios krizės atgarsiai? (VŽ 2013 09). Žiniasklaida jau skambina naujos krizės varpais <...> (balsas 2011 10 19). „Krizės aidus girdime, bet pati banga atsiris vėliau“, – įsitikinęs Tauragės UAB „Altausta“ direktorius A. Macijauskas (delfi 2008 09</p>	<p>Diese Krise hat ihr eigenes Geräusch: Es klingt wie das Rascheln trockenen Laubes, wenn ein amerikanischer Farmer einen Maiskolben bricht. Jetzt, kurz vor der Ernte, sollten die Kolben groß, gelb und saftig sein. Doch sie zerbröseln zu Staub. Eine Missernte droht durch die schlimmste Dürre seit 50 Jahren. Auch Russland und Indien stöhnen unter Trockenheit (express.de 2012 08 15). Was wir jetzt sehen, ist eine stille Krise in der griechischen Gesellschaft (heute 2014 12 08).</p>

28). JAV didesnės rizikos būsto paskolų krizės aidai verčia suklusti ir Lietuvą (delfi 2007 08 20). Po Rusijos krizės, kuri aidu nusirito per Lietuvą, daug pogrindinių fabričių žlugo (t 2001). Finansų krizės atgarsiai girdėsis dešimtmetį (lrytas 2008 04 15). Be to, tą laikotarpį užbaigė bankų krizė – su trenksmu. Tuomet prarastą gyvenimo lygį mes vėl pastekėme tik 2002 metais (delfi 2009 12 09). Euro zonos skolų krizė: tyla prieš audrą (iq 2012 04 10). <...> krizė – lyg tolimas aidas (KD 2009 11 12). Dar net nenuaidėjus elektros krizei, bet prisimindami, kad artėja rinkimai <...> (delfi 2013 04 21). Pramonė – krizės signalų negirdėjų (VŽ 2008 05 23).

2. AUGALAI

KRIZĖ YRA AUGALAS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>„Kai piktžolės išauga, tai kartais tenka ir su „trimeriu“ pasidarbuoti, nes neužtenka tik pirštinaičių, išraudinėjant tas žoleles“, – apie Ūkio ir „Snoro“ bankų krizes kalbėjo V. Vasiliauskas (alfa 2013 02 20). „Nuosmukis įgauna didesnę pagreitį nei tikėtasi. Aukštos naftos kainos, infliacijos poveikis vartojimui bei baimė dėl blogėjančios tarptautinės ekonomikos padėties duoda savo nuodingus vaisius“, – teigė analitikas Chirs Williamson (alfa 2008 07 24). „Snoro“ analitikas G. Kancerevyčius: „ES sprendimas sustabdė krizės plitimą, bet neišsprendė struktūrinių problemų“ (lrytas 2011 10 27). „Taigi manau, kad krizių šaknys yra tai, kad centriniai bankai iškreipia patūkanų normas <...> (delfi 2013 04 27). Daug kam gyvenimą apkartinusi 2008 metų finansų krizė smarkiai pristabdė užsienio kapitalo tekme (balsas 2013 11 08). Ekonomistai įvardija grėsmes, kurios gali</p>	<p><...> „Ersten Anzeichen einer aufkeimenden Rezession“ <...> (tv 1995 07). „Politische Fehler bilden die Wurzel der Krise“, sagte der Ex-Politiker und ehemalige Finanzminister (SGT 2009 09 11). „Wenn die US Regierung jetzt darangeht, mithilfe privater Investoren illiquide Wertpapiere aufzukaufen, dringt sie endlich zum Kern der Krise vor“ (HAZ 2009 03 24). „Wir sind nur einen Schritt von einer voll ausgewachsenen Krise entfernt“, sagte er (SOZ 2011 04). Also weisen wir zu. Unsere zählebigige Unart, Schuld zuzuweisen, findet in der Krise einen optimalen Nährboden. Bekämpfen können wir diese Unart nur, wenn wir sie kennen (SOZ 2009 06). Auf der Suche nach den Wurzeln der chronischen Krise (NZZ 2003 11 22). Blüten einer Krise (FAZ 2011 11). Das Treibhaus der Finanzkrise steht am Polarkreis. Der rasante Aufstieg und tiefe Fall seiner drei Großbanken</p>

<p><u>peraugti į krizę</u> (VŽ 2011 08 11). Euro zonos <u>krizės šaknys</u> slypi <u>kažkur anapus</u> (balsas 2013 08 19). <u>Finansų krizė gali peraugti į valiutos krizę</u> (delfi 2000 05 11). Girdi, jos agresyvi eksperto politika ir reikalavimai, kad kiti taupyti bei veržtųsi diržus, buvo grynai savanaudiški ir <u>pasėjo krizės sėklas</u> (lrt 2015 02 18). Italijos krizės šaknys. Mažas gimstamumas, šešėlinio verslo toleravimas, mokėsičių slėpimas yra tik kelios priežastčių <...> (15min 2011 11). Kai prieš keletą metų Vakaruose išsikerojo ilgai brandusi ekonominė krizė, visų viltingi žvilgsniai krypo į Rytus <...> (balsas 2012 09). <u>Karėius krizės vaisius pajuto dar vienas garsus Lietuvos aktorius Ramūnas Rudokas</u> (lrytas 2009 11 26). Kol nedarbas, tikroji <u>destruktyvioji šios krizės šaknis</u>, nepradės mažėti, kol jis nesusitrauks bent iki septynių procentų, tol negalima bus sakyti, kad <u>sunkmetis baigiasi</u> (delfi 2009 11 21). <u>Krizės šaknys – tarpbankinių paskolų likvidumo krizė</u>, kurią sukėlė bankų nenoras skolintis ir nepasitikėjimas vienas kitu (VŽ 2008 02 15). Kur prasidėjo krizė? Kas kaltas, kad Europoj ji iškerėjo <u>lyg piktžolė?</u> (Izinius 2012 06 20). <u>Nauji grybai dygsta iš krizės dirvos</u> <...> Politikai raminausi, kad naujos, prieš rinkimus išdygstančios partijos – atgyvena ir beprasmiš dalykas (lrytas 2008 04 28). Santūriai vertinami ir praėję metai, nors po <u>nederlingo sunkmečio 2011 aisiais augo ir sandorių skaičius</u>, ir bendra jų vertė (VŽ 2012 02 15). Skamba pavojaus varpai: <u>krizė įleido savo šaknis visur</u> (delfi 2013 10 14). Tačiau, kaip paaiškėjo, visa JAV finansų sistema yra antrinė ir joje slypi pasaulyje toliau plintančios <u>krizės šaknys</u> (lrytas 2008 09 09). Taip finansų nuosmukis <u>peraugo į politinę krizę</u> (iskauskas 2009 02 26). Teisininkas Dainius Žalimas: tarptautinė žmogaus teisių krizė <u>veši ir Lietuvoje</u> (15min 2010 10). Tikėtina, kad jau 2009 metais pasimatyti pirmieji <u>baisios krizės daigai</u> (delfi 2007 12 11). Turtingos valstybės nerimauja dėl finansinės krizės, kuri jau pradeda <u>peraugti į ekonominę recesiją</u> <...> (delfi 2009 01 05). Vadinasi, krizių <u>profilaktikai nepakaks bendro</u></p>	<p><u>Kaupthing, Landsbanki und Glitnir</u> hat Island <...> (FAZ 2009 09 14). Der Kern der russischen <u>Krise</u> hat einen Namen: <u>Boris Jelzin</u> (presse 1998 08). Der Mangel an politischer Integration in Europa mache es dort hingegen unmöglich, die <u>Krise an der Wurzel zu packen</u> (FR 2011 08 20). Die <u>aktuelle Krise</u> auf den weltweiten Finanzmärkten <u>treibt merkwürdige Blüten</u> im Kreis Neuwied <...> (RHZ 2009 07 08). Die <u>Krise</u> beschränkt sich nicht auf Immobilien, sondern wächst über sich hinaus (SOZ 2008 09). Die <u>Krise</u> scheint ein idealer Nährboden für die <u>Verbreitung</u> solcher Formate zu sein (welt 2009 05 05). Die <u>schönen Früchte der Krise</u> (NZZ 2009 06 07). Die <u>Sorge</u> wächst, dass die <u>Krise</u>, die vor wenigen Wochen mit geplatzten Krediten für Bauherren mit geringer Kreditwürdigkeit begann, sich auswehrt und andere Bereiche der Volkswirtschaft in Mitleidenschaft zieht (SOZ 2007 08). Die <u>US-Notenbank (Fed)</u> hat zum dritten Mal seit Jahresbeginn die <u>Leitzinsen</u> gesenkt. Sie will damit eine mögliche <u>Rezession</u> in den USA im Keim <u>ersticken</u> (SGT 2001 03). Doch wie <u>tief reichen die Wurzeln der Krise</u> und welchen Kurs schlägt die größte Volkswirtschaft der Welt jetzt ein? (RHZ 2009 11). Eine <u>ultralockere Geldpolitik</u> ist der beste Nährboden für <u>Finanzkrisen</u> (handelsblatt 2013 10 31). <u>Euro-Kritiker Hinkel: Krise hat tiefe Wurzeln</u> (RHZ 2009 05). <u>Finanzkrise, Rezession, Kernschmelze</u> bei den Banken – wie <u>Unkraut</u> haben sich die Schlagworte des Grauens in unsere Köpfe <u>eingenistet</u> (welt 2008 12 27). Gegen die Euro Krise scheint kein <u>Kraut</u> gewachsen (welt 2012 11 07). Hochverschuldete Unternehmen säen die <u>nächste Krise</u> (wirtschaftswoche 2014 07 24). Kennst du das <u>Land</u>, in dem die <u>Krise blüht?</u> (welt 2013 07 24). Schäuble betonte, der Kern der <u>Krise</u> sei Griechenland und nicht Italien (SOZ 2011 07). Nichts von dem, was Europas Regierungen bislang beschlossen haben, ist geeignet, diese <u>Krise</u> in ihrem Keim zu <u>ersticken</u> (welt 2011 07). Schüler sollten nicht darauf trainiert werden, nur für <u>Geld gute</u></p>
---	--

<p>sutarimo, jog <u>krizės šaknys</u> – sumenkusios ar blogai vykdomos valstybės funkcijos (bernardinai 2008 10 23). Vaikai mokslo vaisių vis dar stekia, o <u>krizės vaisius</u> jau kremta (Irytas 1992 12 16). Šįkart pavojus kyla iš Jungtinių Arabų Emyratų (JAE). Apžvalgininkai spėlioja, ar tai tik menki nesklaidumai turtoolių lizdelyje, ar pirma naujo krachio <u>krėždė</u> (bernardinai 2009 12 01).</p>	<p>Leistungen zu erbringen: „Eine solche Einstellung war der <u>Dünger der Finanzkrise</u>“ (20min 2009 03 24). <u>Sollte sich die derzeitige Krise in der Finanzwelt zu einer Wirtschaftskrise auswachsen</u> <...> (welt 2011 09 14). <u>Wächst aus der Krise noch ein großer Europäer?</u> (FAZ 2012 08 08).</p>
--	---

3. GYVŪNAI

KRIZĖ YRA GYVŪNAS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Lietuvos ekonomikos <u>krizė</u> pirmąjį šių metų pusmetį <u>vystėsi</u>, „po vandeniu“ pernelyg nesireikšdama visuomenės socialiniame gyvenime (Irytas 1992 12 17). „Northern Rock“ akcininkai nuogaštuoja, kad vyriausybei paskelbus apie nacionalizaciją už paskolų <u>krizės pakasto banko</u> akcijas jie greičiausiai negaus jokios kompensacijos arba gaus tik labai nedidelę (VŽ 2008 02 20). <...> rusų oligarchų <u>spjūvis</u> į ekonomikos <u>krizės nasrus</u> (Irytas 2008 10 28). <...> ši <u>krizė</u> tarsis užsnūdęs <u>žvėris</u>. Bet jis bet kurią akimirką gali nubusti (delfi 2013 08 13). <u>Keturios krizės iltys</u>: kurios atšips pirmiausia? (Irytas 1992 12 09). 51 proc. norėtų tai padaryti artimiausiu metu – 2015 m., 45 proc. linkę luktelėti palankiausio momento, kai bus <u>pažabota euro zonos skolų krizė</u>, 4 proc. euro norėtų (delfi 2013 05 06). Ant JAV <u>krizės</u> keteros <...> (delfi 2013 10 03). Tačiau nors nuo <u>krizės</u> ir <u>begama dideliais žingsniais</u>, šalies gyventojai vis dar <u>jaučia ją alsuojant li nugarą</u> (15min 2011 07). <u>Ar krizė</u> išties vėl <u>parodys savo nagus?</u> (Irytas 2013 11 18). Ar mūsų žymiųjų režisierių <u>paslaugos</u> <u>namie</u> tapo nebeįperkamos, <u>ar krizės letena</u> pakuteno ir kitų šalių <u>teatrus?</u></p>	<p>„Die Rezession hat bei uns überhaupt <u>schwere Spuren hinterlassen</u>“, bemerkt Marro. Zwar habe die Unfallzahl abgenommen, doch <u>kosite jetzt der einzelne Fall</u> mehr (ZT 1997 09). Aber die <u>Krise lauert im Hintergrund</u> (welt 2012 03 01). Analyse: <u>Krise zerreißt Volk und Politik</u> (zeit 2012 02). Da gleichzeitig <u>das Geld</u> in der <u>Krise</u> „weggefressen“ werde <...> (HAZ 2009 08). Manchmal <u>schleicht sich die Krise</u> auch ein (MM 2004 08). Derweil <u>zieht die Krise an den Finanzmärkten ihre Kreise</u> (HAZ 2008 01). Die <u>Abspaltung der Republiken</u> und die <u>Invasion Russlands</u>, das sie <u>unterstützte</u>, <u>entfesselten 2008 eine internationale Krise</u> (welt 2010 07 23). <u>Die Bankenkrise</u>, die zur <u>Weltkrise</u> mutiert ist, <u>erwischt den Freistaat voll</u> (NUN 2008 11). Die <u>Börse</u> will die <u>Krise abschütteln</u> (FAZ 2009 07 18). Die <u>erneut in die Höhe</u> <u>schnellenden Risikoaufschläge</u> für <u>Spanien</u> und <u>Italien</u> signalisieren: <u>Die Krise frisst sich weiter in die Währungsunion hinein</u> (welt 2012 05). Die <u>Euro-Krise kratzt nicht nur am Selbstverständnis der Europäischen Union</u> (welt 2011 04). Die <u>europäische Schuldenkrise frisst sich</u> in das <u>Herz der Währungsunion</u></p>

<p>(veidas 2013 02). Didesnė nei ekonomikos krizė pakando lietuvių širdį ir protą (Irytas 2008 12 30). Didžiausius krizės ragus pamatysime vidurvasarį (Irytas 2010 04 18). ES pajuto krizės nagus (VŽ 2009 02 02). Sunkmečio nagus pajuto tik šiomet (VŽ 2010 06 09). Finansų krizė surijo pramonės pelną (Irytas 1999 01 28). <...> jei kažkur kažkas numuš kainą, išlįs kokia krizė ar kažkas suspekuliuos netinkama kryptimi (delfi 2013 11 09). Naftos krizės čiuptuvai palietė ir Kalabarą <...> (t 2008). Į krizės nagus patekusiems latviams broliška lietuvių poilsiautojų pagalba (Irytas 2009 08 28). <...> vieniems krizė šiepia dantis, kiti dar gali kentėti (Irytas 2009 03 05). Į Lietuvos dvarus įsisuko krizės kandy. <...> Nedaugelis jų restauruoti ir išsaugoti (ekonomika.lt 2011 06 07). Jungtinės Valstijose perlaužė nugarkaulį didžiausiai per kelias pastarąsias kartas recesijai <...> (delfi 2011 01 26). Keturiuos krizės iltys: kurios atšips pirmiausia? (Irytas 1992 12 09). Krizė drasko ir „Alytaus“ krepšinio klubą (Irytas 2008 11 21). Krizė graužia ir „Maxima“ (Irytas 2009 02). Krizė graužia laisvosios rinkos pamatus (VŽ 2012 10 01). Krizė į Vidurio ir Rytų Europą sėlina palengvą <...> (delfi 2009 02 27). Krizė sėlina į kaimo turizmo sodybas (delfi 2008 12 09). Krizė suleido dantis į vieną pagrindinių Ispanijos darbdavių – parduotuvių tinklą „El Corte Ingles“ (15min 2012 08 28). Krizei į nasrus pirmiausia kiša vargšus (Irytas 2008 12 15). Krizės čiuptuvai siekia vis toliau (Izmiuos 2008 12 31). Krizės dantys Vidurio ir Rytų Europoje: skylės biudžete, žlungančios vyriausybės ir auganti ksenofobija (Irytas 2009 08 08). Krizės randai Lietuvos krepšinio žemėlapyje (15min 2013 04 03). Lietuviška krizės pažabojimo strategija Švedijos gerovės valstybės kontekste (bernardinai 2010 02 08). <...> kodėl Lietuva ilgiau negu Latvija ir Estija laižėsi Rusijos krizės žaizdas ir turėjo ilgiau laukti savo ekonomikos atsigavimo (delfi 2002 04 05). <...> pasaulinė finansų krizė skaudžiai gelia ekonomiskai</p>	<p>vor (welt 2011 11 24). Die Finanzkrise ist völlig unbewältigt, sie frisst sich immer weiter in Wirtschaft und Staatshaushalte hinein (TAZ 2010 06 29). Die hässliche Fratze der Rezession wird uns im nächsten Jahr nicht angrinsen (MM 2003 12). Die Krise frass damit drei Jahre Wachstum auf (SOZ 2009 07). Die Krise frisst die Euro Retter. Acht Euro Regierungschefs kostete die Krise bereits den Job (KZ 2012 04 24). Die Krise frisst sich aber nicht nur in den Mittelstand (HAZ 2009 06). Die Krise frisst sich in die Kinderzimmer. Der schwedische Holzspielzeug Hersteller Brio schlägt Alarm (welt 2009 02). Die Krise hat tiefe Narben hinterlassen, die Angebot und Nachfrage für viele Jahre beeinflussen (HAZ 2009 08). Die Krise hat tiefe Spuren im Schweizer Aussenhandel hinterlassen (SGT 2009 07). Die Krise kratzt auch an den Nobelpreisen <...> (NUN 2012 10). Die Krise kratzt vor allem an Vollzeiteinstellen (HAM 2009 11). Die Krise lauert unter der Oberfläche (HAZ 2009 01). Die Krise nagt am Mitgliederstamm (welt 2010 01). Die Krise schleicht, ihr Ende ist noch längst nicht in Sicht (RHZ 2007 09). Denn die Finanzkrise frisst sich Stück für Stück durch sämtliche Anlagen (welt 2010 05). Da gleichzeitig das Geld in der Krise „weggefressen“ werde, könne man nicht zusätzlich Steuersenkungen versprechen (HAZ 2009 08). Die Wirtschaftskrise frisst ihre Kinder. Mit steigender Arbeitslosigkeit sinkt die Geburtenrate in Europa (stern 2013 07 10). Diese Krise hat sich zu einer vielarmigen Krake entwickelt, die alles überschattet und alles zu verschlingen droht <...> (NUN 2012 07). Es gibt sie noch, die guten Nachrichten aus dem Nürnberger Sport, in Zeiten, in denen hinter jeder Ecke die Krise lauert (NUN 2009 04). Es ist wieder Sommer. Aber – auch ins den Kinder- und Jugendfilm schleicht sich die Krise <...> (welt 2010 01). Finanzkrise hat auch Mainfranken in ihren Krallen (mainpost 2008 10 23). Für die von Kanzlerin Merkel favorisierte Politik der kleinen Schritte ist es zu spät. Die Krise hat sich schon zu tief ins Fundament</p>
---	--

<p>turingoms šalims <...> (alfa 2008 12 18). Nors pasaulio ekonomiką kaustanti krizė jau įsiskū ir į mūsų šalį, „Lietuvos geležinkeliai“ kol kas jos nepajuto (Irytas 2008 12 23). Didžiausius krizės ragus pamatysime vidurvasarį“ (Irytas 2010 04 18). Oligarchų grupės išdraskė krizę (delfi 2011 05 14). Panevėžyje krizė įsiskū ir į kalėjimą (Irytas 2009 02 20). <...> ką galėtų patarti žmogui, kuris baiminasi artėjančios krizės naujų (15min 2011 10 01). Per pasaulį nuvilnijus ekonomikos krizei, jos europiniam sparnui skaudžiai palietus Islandiją, Airiją <...> (apzvalga 2013 07 04). <...> tačiau Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas atkakliai neigia, jog bendrovėje įsiskū krizė, ir akiai palaiko valdybos pirmininką Aleksejų Millerį (delfi 2013 06 11). Pernai spalio pradžioje, kuomet pasaulinė krizė labiau baugino, o ne graužė Lietuvos ūkį, SEB banko analitikai įspėjo, kad Baltijos šalių ekonomikos sastingis truks bent iki 2010 m. (delfi 2009 12 28). „Todėl ir gavome trijų periodų arba trijų šuolių krizę vietoj to, kad galėjome susitarkyti dar su 2008 m. krizė“, – europiečių lėtumui priekaištus berė D. Grybauskaitė (delfi 2011 10 27). Recesijos (jos egzistavimo Vakarų šalyse negalima neigti) „vilkiškumas“ priklausė nuo jos gylio ir poveikio ekonomikai (balsas 2008 10 22). Recesijos baimę galima palyginti su senovės močiučių gąsdinimais mišku ir vilku. Močiūtė net nežino, ar tas vilkas tame miške gyvena, ir jei gyvena – ar dantys jam dar neiškritę (balsas 2008 10 22). Sunkmetis žmonėse pažadina žvėrį (valstietis 2010 10 04). <...> Zenonas Akramavičius pajautė krizės naujus, tačiau netrukus surado gynybos būdą (delfi 2009 05 27). Šiąnakt Vilniuje sulaukta dar vieno įrodymo, kad krizė įsikverbė į daugelio lietuvių smegenis, bet ne į kišenes ar pinigines (15min 2009 03 21). Tikrų vertybių krizė neįkanda (Irytas 2009 12 11). Vis dar akivaizdūs ekonomines ir finansines krizes pėsakai (delfi 2014 05 23). Vokietijai gali būti sunku išlaikyti status quo ne tik todėl, kad ekonominė krizė pakando pasitikėjimą ES ekonomika ir susvyravo euro stabilumas</p>	<p>des Euro gefressen, steht – jetzt auch in Deutschland – an der Schwelle zur realen Wirtschaft, wie bereits einmal 2009 (NUN 2011 12). <u>Krise frisst sich zum Euro Kern</u> (FR 2012 05). <u>Krise fuhr ihre Krallen aus</u> (KZ 2010 03). <u>Krise kratzt auch die staatliche LfA Bank</u> (NUZ 2009 03). <u>Krise kratzt kaum an Image von Commerzbank</u> <u>Chef Blessing</u> (welt 2009 02). <u>Krise kratzt nicht an der Kauflaune der Deutschen</u> (welt 2009 03 26). <u>Krise zieht weitere Kreise</u>. <u>So hatte etwa am Donnerstag die französische Grossbank BNP Paribas als Folge der US Hypothekenkrise drei Fonds über 1,6 Milliarden Euro nach massiven Wertverlusten eingefroren</u> (SOZ 2007 08). <u>Erstaunlich, wenn man weiss, dass die Krise lauert</u> (SGT 2012 01). <u>Nach Auffassung führender US Wirtschaftswissenschaftler könnte die Finanzkrise bald erneut ausbrechen</u>. <u>Sie sei womöglich nur „in den Winterschlaf gefallen“</u> <...> (preussische 2009 09 23). <u>Was aber soll werden, wenn Kaspers Sponsoren ausbleiben, weil das Krokodil „Rezession“ ihr Scheckbuch gefressen hat?</u> (RHZ 2004 02). <u>So frisst sich die Schuldenkrise durch Europa</u> (focus 2013 05). <u>Soziologen befürchten ein Überspringen der Krise von der Wirtschaft auf die Gesellschaft</u> (HAZ 2009 04). <u>Wildtiere in den Krallen der Krise</u> (BAZ 2009 05 06). <u>Zerreißt uns die Euro Krise oder bändigen wir sie?</u> (bild 2013 03 24). <u>Sie haben Macht – und stehen vor riesigen Aufgaben: Die Euro Krise bändigen, traditionsreiche Unternehmen retten oder gefeierte Internet Firmen endlich auch profitabel machen</u> (welt 2013 01). <u>Richard Holbrooke, Präsident Obamas Sondergesandter für Afghanistan und Pakistan ist einer der erfahrensten diplomatischen Krisenbändiger, den die USA zu bieten haben</u> (BRZ 2009 02). „Oberösterreich war gemeinsam mit Vorarlberg – das erste Bundesland, das die Rezession abschütteln konnte“, so der Wifo Forscher (tv 1997 11).</p>
---	--

(bernardinai 2010 03 13). Vokietijos kanclerė A. Merkel žada pagalba krizės graužiamoms ES šalims (Irytas 2009 03 19). 2008-uosius lietuviai prisimins kaip metus, per kuriuos į šalį atsitūkinio baisioji krizė (veidas 2008 12 29).

4. ŽMONĖS

KRIZĖ YRA FIZINĖ BŪTYBĖ

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>„Jis įsitikinęs, kad krizė dažniausiai gimsta žmonių galvose, ji nesibaigia taip lengvai. (balsas 2011 10 19). „Nors krizės ir atrodo skirtingos, galima rasti bendrą jų visų anatomijos vardiklį“ <...> (delfi 2015 04 19). <...> būtent Jungtinėse Valstijose užgimė pasaulio ekonominė krizė (Irytas 2011 12 22). Atrodytų, krizės anatomija jau turėtų būti iki gyvo kaulo pažįstama (delfi 2013 06 04). Euro krizei neseniai sukako dveji metukai (veidas 2012 08 24). Europos finansų ministrai teigia, kad Dubajaus skolų rūpesčiai neturės didelės įtakos Europos regionui, kuris bunda iš recesijos (balsas 2009 12 02). Mano depresija pagimdė visuotinę ekonominę-finansinę krizę <...> (delfi 2014 11 12). Be to, dabartinė krizė pagimdė reikškinį, kuris, kaip atrodo, jau visiems laikams nugrimzdė praeitinį, - emigraciją <...> (Irytas 2010 04 13). Sakyt, mielas ministre, tiek vyriausybę ir premjerų regejęs, kas Lietuvoje atsirado anksčiau: ekonominė krizė, kuri paskui pagimdė moralinę krizę, ar moralinė krizė, kuri pagimdė ekonominę? (R 2009 11 19). Krizė pagimdė nusikaltimus maisto rinkoje (balsas 2009 09 05). Euro krizė pagimdė naują kartą populistinių judėjimų, tokių kaip „Tikrųjų suomių“ partija (Liznios 2011 11 26). Iš gamtos ir biržos atėjo mūsų gerovės augimas, dabar finansų krizė ir aplinkosaugos krizė maitina viena kitą, teigia G. Monbiot (Irytas 2008 10 29). Kauno „Žalgirį“</p>	<p>Am Ende der Wall Street: Die Krise hat Geburtstag. Fünf Jahre Lehman Pleite (politik-im-spiegel 2013 09 17). An der Börse scheint der Krise endgültig die Luft auszugehen (RHZ 2009 10). Aus der Krise geboren. Die US Notenbank Fed wird 100 (tagesspiegel 2013 12 23). Das Gesicht der Krise. Der japanische Regierungssprecher Yukio Edano (welt 2011 03). Das Mutterland der Krise und seine Schwester (FAZ 2013 03). Eurokrise – das wahre Gesicht der Krise in Griechenland (bildungsblick 2014 11 17). Der Leiter Kapitalmarktanalyse bei der Baader Bank gilt mittlerweile als das „Gesicht der Krise“ (welt 2011 08 20). Die bereits eingetretene Rezession in Japan speist sich somit von selbst (presse 1998 08). Die Fratze der Euro Krise (FAZ 2013 01 28). Die IT Branche hat inzwischen einige zu bieten, Herren mit Falten, die wissen, was Krise ist. Es gibt sie in der knochigen Version wie Barrett, als runderlichen Verkäufer wie Microsofts Schnäuzerträger Kevin Turner oder intellektuell wie Leo Apotheker, Co Chef bei SAP (HAZ 2009 03 03). Die Krise gebiert ein schwarz-gelbes „Projekt“ (welt 2010 01 19). Die Krise hat auch einen neuen politischen Star in Chile geboren (MM 2010 10). Die Krise schläft nicht! (diekrise.com). Die Unsicherheit nährt die Krise (FAZ 2012 07). Die Krise gebiert Instabilität (FAZ 2013 12 31). Dirk Fräger: „Das Auto ist ein</p>

<p>kreičiančios krizės pirštas rodo į patį klubo šeimininką (Irytas 2011 11 27). Ketvirtus gyvenimo metus skaičiuojanti krizė <...> (Irytas 2012 05 23). Kreditų krizė gali suvalgyti investicinių bankų pelnus (Irytas 2007 09 17). Krizė greitojo maisto nevalgo (delfi 2009 01 22). Krizė minta makaronais ir kruopomis (VŽ 2009 09 14). Krizės alsavimas koreguoja ir studentų Karjeros dienas (Irytas 2009 03 18). Krizės alsavimas skatina verslą pakeisti senus įpročius (VŽ 2008 05 26). „Jei mes eisime Latvijos pėdomis, realu, kad lūžis darbo rinkoje įvyks rudeni. Ten apie krizės alsavimą į nugarą buvo kalbama nuo praėjusio rudens, o padariniai pasijuto pavasarį (VŽ 2008 05 30). Krizė alsuoja ir į džiazą žvaigždžių veidus (Irytas 2009 10 24). Sąmokšto teorija: slaptas raštelis iš pačios pasaulinės finansų krizės širdies (balsas 2013 08 25). Krizės veidas – su makiažu (balsas 2009 05 06). Pasaulinė finansų krizė pagimdys naują žmonių rūšį <...> „Mes pamažu tampa pame kita žmonių rūšimi. Iš Homo sapiens judame Homo evolutis link“ <...> (Irytas 2009 05 20). Tačiau krizė nesnaudžia (delfi 2008 12 31). Tikrasis krizės veidas. Verslas ir etika po finansų krizės (VŽ 2010 10 11). Netikėtos krizės grimasos: „Vičiūnų“ įmonių grupė turėjo darbo per šventes, bet profsąjungos sutrukdė dirbti (Irytas 2009 04 15). Krizės glėbyje garsusis Hanzos miestas Ryga virsta kišenvagiu rojumi (Irytas 2009 03 28). <...> jiems patiems reiktų nepamiršti, kas krizei jau žengiant į kiemą padidino pensijas <...> (Irytas 2013 09 17). Briuselis – krizės nepaliesita oazė (Irytas 2009 06 05). Auksas. Krizė nupūtė dulkes (Irytas 2009 07 05). „Jaučiame, kad recesija yra, bet tai dar tik pradžia – krizė stiprės. Mes, prekybininkai, visą jos jėgą pajusime rudenį <...> (delfi 2008 08 07). Kaip gimsta krizės: išvirtos varlės problema (balsas 2013 05). Ekonominės krizės pulsą puikiai jaučia ir paramos dalintojai (Irytas 2008 12 01). <...> kai krizė jau veržėsi per duris, o pensijas vis vien teko mažinti po kelių mėnesių (delfi 2013 11 07). Adomaitis: krizė atėjo, pabus ir išeis (alfa 2009 01 16). Butkevičius: „Krizė nebeatėis, nes ji jau atėjo“ (Irytas 2012 07 04). Euro zonos krizė žengia į naują etapą <...> (delfi 2013 01 22). Į</p>	<p>Kind der Krise (HAZ 2009 10). Europa wurde aus der Krise geboren – es kann auch in der Krise wachsen (handelsblatt 2011 07 21). Gebiert diese Endlos-Krise ein politisches Monster? (voxeurop 2011 12 01). Geboren aus der Krise. 55 Jahre Mini (welt 2014 08 18). Im Herzen der Krise. Die EU-Länder geben Milliarden aus, um den Niedergang ihrer Wirtschaft abzufedern (welt 2009 03). Jede Krise gebiert jedoch Gutes. (HAM 2008 10 13). Kind der Rezession (ZT 1999 03). Krise gebiert Hoffnung. (BAZ 2009 09 18). Krise zehrt an Rente (FAZ 2010 01). Ruth Metzler bezeichnet sich gerne als Kind der Rezession. Obwohl ihre Karriere recht flott verlief, gibt ihr der Genfer Wirtschaftsprofessor Yves Flückiger Recht (ZT 1999 03). Und so erklärt Lewis auch das Verhalten der Deutschen in der Finanzkrise: „Die Deutschen sehnen sich nach Scheiße – aber sie wollen nicht drin sitzen“ (welt 2011 11 13). Das Gesicht der Krise nimmt Konturen an. Als Exportweltmeister ist Deutschland besonders betroffen (tv 2009 03 25). Wirtschaftskrise zehrt Steigerung der Tariflöhne auf (welt 2010 01). „Die Rezession steht vor der Tür“ <...> (HAZ 2008 10). „Die Wirtschaft startt einer Rezession ins Gesicht“ <...> (SOZ 2008 01). <...> jetzt aber klopft die Krise unüberhörbar an die Tür (NKZ 1998 08). Trotzdem klopft die Rezession immer lauter an die Tür (SGT 2008 12). Die Krise klopft in Graubünden an (SOZ 2009 03). Die Krise sollte draußen vor der Tür bleiben (welt 2012 03). Die Luft für Angela Merkel wird dünner. Die Krisen kommen Schlag auf Schlag. Roland Koch ist weg, jetzt Horst Köhler (HMP 2010 06). Die nächste Krise kommt bestimmt (welt 2008 10 18). Die nächste Wirtschaftskrise kommt mit großen Schritten auf uns zu (ORF 2011 05 14). Eine Krise kommt selten allein <...> (wirtschaftswoche 2008 04 21). Die soziale Krise steht nicht vor der Tür, sie ist Realität (SOZ 2010 01). Es sollten schwierige Zeiten werden: Die Ölkrise stand vor der Tür und ihr Mann mußte beruflich in die USA (BMP 1999 05 23). „Ich bin für den Kapitalismus. Blöd, dass er wegen der Scheiß-Krise abgekackt ist. Aber wir brauchen den Kapitalismus“ (arte 2012 01 18).</p>
---	---

<p>Rusijos duris beldžia krizė (delfi 2012 07 03). Finansų krizė beldžiasi į Indijos vartus (balsas 2013 08). Į duris beldžiasi antra krizė (delfi 2012 07 09). Krizė beldžiasi į Ispanijos vidurinio sluoksnio duris (alfa 2012 04). Į duris beldžiasi antra krizės banga? (balsas 2012 07).</p>	<p>Aber, meine Damen und Herren, es gibt noch andere Aufgaben, wenn wir die Kraft nutzen wollen, die in dieser Krise steckt (REI 2012).</p>
---	---

KRIZĖ YRA LIGA

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Kas išgydys ligotą šalies radioelektronikos ir elektrotechnikos pramonę? (LR 1994 04 09). Be valitinių injekcijų, dolerį šiek tiek pakelti padėjo <...> pareigūnų komentarai <...> (LR 1994 05 17). Seimas įstatymais bando gydyti bankų sistemos ligas (LR 1995 12 30). Lietuvos bankininkai dar nesiryžia gaivinti šalies tarpbankinės rinkos (LR 1997 03 24). Įstatymų kūryba bus panaikinta. Po skandalo valdžia ministrams taikys finansų dietą (LR 1998 02 02). Žiemos sezonas tradiciškai palankus vaistų gamintojams, o SANI dar perkamas ir dėl to, kad bendrovė jau atsigavo po Rusijos krizės ir kitais metais taip pat turėtų didinti pardavimus (delfi 2000 12 21). „Be abejo, spekuliacijų šia tema gali padaugėti – esant ekonominiam nestabilumui Argentinoje, Azijos regione, Lenkijoje, tikimybė krizės užkratui prasiskverbti į Lietuvą lyg ir tampa didesne“ (delfi 2001 07 13). Premjeras Algirdas Brazauskas stengiasi sukurti įspūdį, kad jo vadovaujama Vyriausybė pradeda dirbti Lietuvos ūkiui esant vos ne komos būsenos (delfi 2001 07 25). „Manėme, jog tai sunkus gripas, tačiau pasirodė, jog vėžys“, sakė V. Vasiliauskas (delfi 2012 06 20); <...> kaip ši šalis kovoja su krizės pasekmėmis ir šalina priežastis, dėl kurių prasidėjo ekonominė recesija, gresianti perraugti į dar didesnę ligą – depresiją (balsas 2009 01 28). „Ukrainos krizė“ yra vienas iš sprogusių pūlinių ant neoliberalizmo sužaloto pasaulio kūno (satenai 2014 09 09). „Visą Europą</p>	<p>Zum Glück haben die wieder höheren Energiepreise und das Abkommen mit dem Internationalen Währungsfonds über weitere Kreditspritzen die chronische russische Liquiditätskrise leicht entspannt (presse 1999 07 19). Die Wirtschaftskrise ist wie Krebs (n-tv 2011 09 27). „Das Bild sieht aus wie das Kardiogramm eines Toten, nichts bewegt sich“ <...> (handelsblatt 2011 09 19). „Die Rezession wird schmerzhafter sein als jene nach 2001 und die Erholung wird schleppender verlaufen“ <...> (MM 2008 11). <...> „die vom Krisenschock betäubten Abwehrkräfte der Wirtschaftslobby werden sich erholen“ (HAZ 2009 01). „Eine solche Rezession, in die Deutschland jetzt hereinschliddert, frisst sich durch das System durch“ <...> Es sei wie bei einer Grippe: wer eine stecke den anderen an (NUN 2008 11). <...> die Märkte mit Sauerstoff, sprich Geld, versorgen und so die globale Wirtschaft bei Laune halten (welt 2007 09 07). <...> die VW Mitarbeiter seine bittere Medizin gegen die Wirtschaftskrise schlucken müssen: alle müssen mehr arbeiten (BRZ 2005 09). <...> bei den ersten Wehen einer Rezession (KZ 2000 11). <...> Die Regierung in London wolle die Kolonie finanziell ausbluten lassen (NUN 1994 11 05). 2010 hat sich die Weltwirtschaft weiter erholt und damit jene Skeptiker eines Besseren belehrt, die einen Rückfall in die Rezession befürchtet hatten (SGT 2011 01). Aber der</p>

<p>krečia kiaušiminkystės krizė, ir išėities kol kas nerandama (delfi 2008 05 03). <...> artimiausiu metu teks nukraujuoti lietuvių namų biudžetams (R 2011 03 12). <...> ateina kokia nors krizė ir tarsi pirštu duria į pačią skaudžiausią vietą (delfi 2012 11 28). <...> bet, deja, pasirodė blogiau, nei padarė tyrimus diagnozavo daktarai“, sprendimus dėl „Snoro“ prisimena Lietuvos banko valdybos pirmininkas Vitas Vasiliauskas (delfi 2012 11 16). <...> buvo nustatyta neteisinga šalies ūkio ir ekonomikos diagnozė – esą Lietuvoje nėra nei krizės, nei recesijos (balsas 2009 01 30). <...> imuniteto nuo krizių neturi niekas (t 2001). <...> marinti ar gaivinti Lietuvos ūkį? (Irytas 2009 04 22). <...> Mes manome, kad toks kardinalus, ryžtingas chirurginis pjūvis padės visai sistemai ir leis ją stabilizuoti“, – kalbėjo V. Vasiliauskas (delfi 2011 11 24). <...> nepritaria politikai, kurios laikosi Vokietija ir jos kanclerė Angela Merkel – kad taupymas yra panacėja nuo skolų krizės (Izintios 2012 02 22). <...> nesiryžta gaivinti šalies tarpbankinės rinkos (Irytas 1997 03 24). <...> pasaulio ekonomika dar nėra pilnai išsigydyusi praūžusios krizės žaizdų ir tebeguli ligos patale: kvėpuoti jau padeda žemos paltūkanų normos, o reikalingus vitaminus suteikia viešojo sektoriaus išlaidų injekcijos. Ilgai gulėti ligos patale pavojinga, nes atsiranda pragulos: žemos paltūkanų normos ilgainiai pripučia žaliavų, maisto ir finansinio bei nekilnojamojo turto kainų burbulus, o vitaminų injekcijos augina valstybės skolos kuprą. <...> pasaulio ekonomika turi pati atsikelti iš ligos patalo ir savo jėgomis stoti į kovą su laukiančiais iššūkiais (alfa 2011 05 18). <...> socdemai žino vaistus, kaip Lietuvai padėti krizės metu. Anot G. Kirkilo, visų pirma, buvo nustatyta neteisinga šalies ūkio ir ekonomikos diagnozė – esą Lietuvoje nėra nei krizės, nei recesijos (balsas 2009 01 30). <...> „kai ranka gangrenuoja, reikia galvoti apie jos nukirtimą, nes kitaip grėsmė kyla visam kūnij“ (15min 2012 02 07). <...> atsigauantis eksportas pamažu daro įtaką iki tol buvusiai letargo būsenos vidaus prekybai <...> (delfi 2011 12</p>	<p>Staat hat sicher nicht genug Mittel, um allen jetzt angeblich wegen der Krise kränklichen Industrien per Geldinfusion das Überleben zu garantieren (derstandard 2008 11 18). Air France KLM erholt sich von der Krise (FAZ 2010 11). Aktien-und Investmentfonds sind nicht immun gegen Krisen (HMP 2010 05). Bei Kreditzinsen freilich stellen sich die krisengeplagten Institute stur (MM 2009 01). Nachdem alle bisher angewandten Rezepte gegen die Krise sich als wenig wirksam erwiesen, greift der US Notenbankchef nun zu den stärksten Medikamenten, die ihm bleiben (HAZ 2009 03). Berlin teile den Glauben nicht, „dass Euro Bonds jetzt ein Allheilmittel für die Krise wären“ (welt 2011 11 22). Bludau verglich die Euro Krise mit dem Auftreten von Asthma (GÖT 2013 01 04). Eine Nebenwirkung der Krise: Man sucht verschärft nach alternativen Energien – wie der umstrittenen Atomkraft (HAZ 2009 05). Cremes lindern die Krise für Beiersdorf (FAZ 2010 01). Daimler in der Krise. Benz im Blut (sueddeutsche 2013 04 23). Damals habe man die Nachwehen der Rezession noch deutlich gespürt (SGT 2000 08). Die Liquiditätskrise ist chronisch geworden (SOZ 2008 29 20). Das Fieberbarometer der Krise sind dabei die Kurse an den Aktienmärkten (SOZ 2008 10). Denn je größer die Schmerzen der Krise, desto geringer wird die Wiederholungsgefahr (welt 2010 04 10). Der Dax leckt seine Wunden (ARD 2014 09 26). Die Schweiz trage im Rahmen der Entwicklungs und Ostzusammenarbeit sowie der humanitären Hilfe zur Krisenlinderung bei (SOZ 2009 02). Der frühere Besitzer und Chef der Ems Chemie, Christoph Blocher, rechnet ab nächstem Jahr mit einer schweren Rezession mit krisenähnlichen Symptomen (SOZ 2008 12). Der Internationale Währungsfonds (IWF) hat die Eurozone vor einer „chronischen“ Finanzkrise gewarnt (FAZ 2013 04 17). Der Kapitalismus hat die Krise von 1857 ebenso überlebt wie alle folgenden (SGT 2012 08). Der künftige VDMA Präsident Thomas</p>
--	--

<p>20). 1996 metų horoskopas: Lietuvos ekonomikos kraujo spaudimas gerokai sumažės (lrytas 1996 01 15). Amerika purto elektros ūkio krizės karštinę (t 2001). Amerikos finansų institucijos, siekdamas pasiskiepyti prieš krizę, ypač atsargiai išdavinėja paskolas <...> (15min 2011 09). Aplausa: žmonių reakcija į krizę – kaip į didelį stresą (lrytas 2009 10 19). Ar šios pamokos padės apsisaugoti nuo krizių ateityje? (delfi 2013 05 09). Ar turite vaistų, saugančių nuo krizės? (lrytas 2009 01 20). Aš TVF lyginčiau ne su policininku, o su gydytoju. Mes patariame pacientui, kaip išsaugoti sveikatą. Jei jis suserga, skiriame vaistų. Pacientai – šalys – nemėgsta jiems skirtų vaistų. Dažnai skundžiasi, kad jie per kartūs (lrytas 2009 09 15). Atrodo, toji krizė plinta kaip vėžys po viso pasaulio kūną (KD 2008 11 20). Dabar taikoma švelni kapitalistinė bankrotų terapija <...> (lrytas 2009 08 13). <...> esant ekonominiam nestabilumui Argentinoje, Azijos regione, Lenkijoje, tikimybė krizės užkratui prasiskverbtį į Lietuvą lyg ir tampa didesnė (lrytas 2001). Brandžios ekonomikos tebesigydo randus nuo 2008 – 2009 metų krizės (delfi 2012 11 14). Dabar, norint suvaldyti krizę, reikia imtis greitų priemonių, nes neprižiūrima žaizda gali lemti kraujo užkretimą (delfi 2013 11 26). Dar iki 2008 m. krizės daug kalbėjote apie neatsakingą kreditavimą ir apsvaigus nuo skolintų pinigų neišvengiamai ateinančias pagrias, su kuriomis susidurs ekonomikos pablogėjus makroekonomei situacijai pasaulyje (VŽ 2012 10 26). Dar visai neseniai trys Baltijos šalys – Latvija, Lietuva ir Estija kaip ekonominiai „tigrai“ sparčiai ėjo pirmyn, rašo naujienu agentūra AFP. O dabar „Baltijos tigrai prabudo košmare“ (delfi 2009 02 18). Vyriausiasis Rusijos banko finansininkas diagnozuoja tokią pačią ilgą „ligą, priešinfarktinę ekonomikos būsena“ ir plačiojoje Rusijoje (mintis info 2012 04 01). Mes rizikuojame – nesėpime aisigauti nuo krizės ir vėl pateksime ant maisto produktų brangimo bangos“ (valstietis 2011 01 29). Dėl pasauli kreičiančios kredity krizės prasteja ekonomikos</p>	<p>Lindner <u>siekt</u> <u>Nachwehen</u> <u>der</u> <u>Krise</u> <u>und</u> <u>fordert</u> <u>bessere</u> <u>Rahmenbedingungen</u> <u>für</u> <u>den</u> <u>Maschinenbau</u> <u>(welt</u> <u>2010</u> <u>10)</u>. <u>Die</u> <u>akute</u> <u>Krise</u> <u>der</u> <u>WestLB</u> <u>ist</u> <u>abgewendet</u> <u>(HAZ</u> <u>2008</u> <u>02)</u>. <u>Die</u> <u>BayernLB</u> <u>hatte</u> <u>schon</u> <u>vergangenen</u> <u>Sommer</u> <u>ein</u> <u>Ende</u> <u>der</u> <u>akuten</u> <u>Krise</u> <u>ausgerufen</u>, <u>wurde</u> <u>dann</u> <u>aber</u> <u>doch</u> <u>zum</u> <u>Sanierungsfall</u> <u>(HAZ</u> <u>2009</u> <u>03)</u>. <u>Die</u> <u>Bundesanleihe</u> <u>als</u> <u>Eieberkurve</u> <u>der</u> <u>Krise</u> <u>(FAZ</u> <u>2009</u> <u>09)</u>. <u>Die</u> <u>Chefs</u> <u>der</u> <u>drei</u> <u>großen</u> <u>US-Autobauer</u> <u>General</u> <u>Motors</u>, <u>Ford</u> <u>und</u> <u>Chrysler</u> <u>hatten</u> <u>zuvor</u> <u>bei</u> <u>Anhörungen</u> <u>im</u> <u>Kongress</u> <u>auf</u> <u>dramatische</u> <u>Weise</u> <u>vor</u> <u>einem</u> <u>Kollaps</u> <u>der</u> <u>Branche</u> <u>gewarnt</u>. <u>Ohne</u> <u>das</u> <u>25</u> <u>Milliarden</u> <u>Darlehen</u> <u>könne</u> <u>die</u> <u>Industrie</u> <u>die</u> <u>gegenwärtige</u> <u>Liquiditätskrise</u> <u>nicht</u> <u>überleben</u> <u>(MM</u> <u>2008</u> <u>11</u> <u>21)</u>. <u>Neue</u> <u>Vorschriften</u> <u>sollen</u> <u>die</u> <u>Geldhäuser</u> <u>weniger</u> <u>anfällig</u> <u>für</u> <u>Krisen</u> <u>machen</u> <u>(HMP</u> <u>2012</u> <u>05)</u>. <u>Die</u> <u>Euro</u> <u>Krise</u> <u>an</u> <u>den</u> <u>Märkten</u>: <u>Sie</u> <u>ruht</u>, <u>aber</u> <u>sie</u> <u>ist</u> <u>nicht</u> <u>tot</u> <u>(FAZ</u> <u>2013</u> <u>06)</u>. <u>Die</u> <u>Euro</u> <u>Krise</u> <u>ist</u> <u>wie</u> <u>ein</u> <u>Virus</u> <u>ohne</u> <u>Gegenmittel</u> <u>(welt</u> <u>2010</u> <u>12</u> <u>26)</u>. <u>Die</u> <u>Finanzkrise</u> <u>–</u> <u>eine</u> <u>hochansteckende</u> <u>Krankheit</u> <u>(FAZ</u> <u>2007</u> <u>11</u> <u>20)</u>. <u>„Die</u> <u>Rezession</u> <u>ritzt</u> <u>den</u> <u>Lebensnerv</u> <u>unserer</u> <u>Anstalt“</u> <u>(SGT</u> <u>2000</u> <u>01)</u>. <u>Die</u> <u>Höchstwerte</u> <u>im</u> <u>dritten</u> <u>Quartal</u> <u>2007</u> <u>mussten</u> <u>für</u> <u>das</u> <u>letzte</u> <u>Quartal</u> <u>als</u> <u>Folge</u> <u>der</u> <u>schwelenden</u> <u>Krise</u> <u>auf</u> <u>den</u> <u>Finanzmärkten</u> <u>und</u> <u>dem</u> <u>massiven</u> <u>Heizöl</u> <u>Preisanstieg</u> <u>nach</u> <u>unten</u> <u>korrigiert</u> <u>werden</u> <u>(SGT</u> <u>2008</u> <u>05)</u>. <u><...></u> <u>hat</u> <u>sich</u> <u>in</u> <u>diesen</u> <u>schwierigen</u> <u>Zeiten</u> <u>als</u> <u>krisenresistent</u> <u>und</u> <u>wenig</u> <u>fehleranfällig</u> <u>erwiesen</u> <u>(SGT</u> <u>2009</u> <u>01)</u>. <u>Die</u> <u>Kreditpolitik</u> <u>der</u> <u>Banken</u> <u>ist</u> <u>ein</u> <u>klassischer</u> <u>Kanal</u>, <u>über</u> <u>den</u> <u>eine</u> <u>Bankenkrise</u> <u>die</u> <u>breite</u> <u>Volkswirtschaft</u> <u>anstecken</u> <u>könnte</u>. <u>Im</u> <u>Euro</u> <u>Raum</u> <u>und</u> <u>in</u> <u>den</u> <u>USA</u> <u>gibt</u> <u>es</u> <u>Anzeichen</u> <u>für</u> <u>eine</u> <u>solche</u> <u>Ansteckung</u>, <u>doch</u> <u>in</u> <u>der</u> <u>Schweiz</u> <u>scheint</u> <u>die</u> <u>Lage</u> <u>in</u> <u>dieser</u> <u>Hinsicht</u> <u>zurzeit</u> <u>wenig</u> <u>bedrohlich</u> <u>(SOZ,</u> <u>2008</u> <u>06</u> <u>20)</u>. <u>Die</u> <u>Krise</u> <u>an</u> <u>den</u> <u>Finanzmärkten</u> <u>vereitelt</u> <u>den</u> <u>weltgrößten</u> <u>Börsengang</u> <u>des</u> <u>Jahres</u> <u>(SGT</u> <u>2007</u> <u>09)</u>. <u>Die</u> <u>Krise</u> <u>der</u> <u>Swissair</u> <u>tritt</u> <u>in</u> <u>die</u> <u>akute</u> <u>Phase</u> <u>(SGT</u> <u>2011</u> <u>09)</u>. <u>Die</u> <u>Krise</u> <u>frisst</u> <u>sich</u> <u>wie</u> <u>ein</u> <u>Wundbrand</u> <u>von</u> <u>Markt</u> <u>zu</u> <u>Markt</u> <u>(RHZ</u> <u>2008</u> <u>03)</u>. <u>Die</u> <u>Krise</u> <u>in</u> <u>Pakistan</u> <u>beschwört</u> <u>in</u> <u>Washington</u> <u>den</u> <u>Alptraum</u> <u>herauf</u>, <u>dass</u></p>
---	--

<p>augimo prognozės (VŽ 2008 11 10). Didžiausias gelbėjimo ratas finansų rinkoms metė tos šalys, kurios ir paskleidė krizės užkratą (VŽ 2008 10 27). Didžiosios Britanijos ekonomikos gelbėjimo planas – skiepai nuo krizės viruso (Irytas 2008 12 01). Vėl sakysite, kad koją pakiojo pasaulinė krizė, „Snoro“ grūtis ir vis didėjanti ES ekonominė sloga? (R 2011 12 12). Ekonominė sloga ar net plaučių uždegimas gali trukti bent keletą metų (ekonomika.lt 2011 12 20). Ekonominis sunkmetis gyventojams ilgam palieka randus <i>ju finansinei elgsenai (delfi 2014 03 20)</i>. Ekspertai teigia, kad finansų krizė tarsi virusas pasklido po visą pasaulį ne tik dėl to, kad šiandien (delfi 2009 05 14). Ekspertai: Lietuvos ekonominė krizė tarsi pagirios (bernardinai 2009 11 07). Euro zonos krizė nuodija ir Vokietiją (15min 2010 11 28). Europa atideda recepto krizei spręsti išrašymą (VŽ 2011 10 21). Europos pensijų krizė savaime nepraeis (balsas 2013 12 05). Į NATO stojančios Lietuvos krašto apsaugos sistema visavertę narystę Alijanse gali pasitikti išvarginta finansinės „dietetos“ (Irytas 2004 01 16). Foreign Policy“: Europa nenori pripažinti, kad jos ekonomika negaluoja (delfi 2011 01 10). G. Nausėda: „Paskiepytų nuo krizės valstybių nėra“ (Irytas 1997 12 08). Gal turite antikrizinį receptą? (15min 2009 08 28). Graikija skęsta, Ispaniją purto karštingė, Kipras prašosi Europos Sąjungos skėčio, o Vokietija iki šiol buvo laikoma viena svarbiausių šalių gelbėjant Europą nuo žlugimo (Irytas 2012 07 02). Į Amerikoje prasidėjusią ir visame pasaulyje išplitusią finansų krizę Dubajus iš pradžių reagavo netrikdomai pasitikėdamas savimi (delfi 2009 12 01). Infekcijos pavojus iš Latvijos <...> Oficiali statistika liudija, kad kaimyninės šalies pramonės svoris katastrofiškai sumažėjo ir, atrodo, kad Latvijos ekonomika yra vos per žingsnį nuo žlugimo ribos (delfi 2007 05 31). Jis tiki, kad verslas, kuriam vadovauja, yra atsparus net ir pačiai baisiausiai ekonominei krizei, nes auksas visada domina investuotojus (Irytas 2009 11 17). Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV) –</p>	<p>Atomvaffen religiozios Fanatikern in die Hände fallen (SOZ 2009 05). Die Regierung muß den unter einer schweren Liquiditätskrise stöhnenden argentinischen Banken unter die Arme (presse 1995 04 19). Die Rezepte gegen die aktuelle Krise sind ja ähnlich wie bei der letzten Krise <...> (SOZ 2009 06). Die Rezession hat die verwöhnten Australier aus dem Schlaf gerissen (presse 1994 04). Die Banken sind nicht immun gegenüber der Rezession (SN 1993 12). Die Symptome einer Rezession mehren sich <...> (RHZ 2008 10). Die Stichworte dazu sind Rekordarbeitslosigkeit, schrumpfendes Sozialprodukt und eine alles lähmende Liquiditätskrise als Folge der Ringverschuldung der Unternehmen untereinander (ZT 1999 12 29). Die UBS ist jetzt vom Klumpfuss der problematischen Wertpapiere befreit. Damit ist die Sache vorbei: Die blutende Wunde ist operiert und vernäht (tagesanzeiger 2008 10 17). Die vor rund zwei Jahren ausgebrochene Krise auf den Finanzmärkten hat inzwischen voll auf die Realwirtschaft durchgeschlagen (SGT 2009 08). Die Weltwirtschaft erholt sich von der Krise offenbar weiter zu langsam, um Arbeitssuchende flächendeckend Perspektiven bieten zu können (FAZ 2013 06). Die Wunden der Rezession sind noch nicht ausgeheilt (SGT 2000 05). Diese Krise tut mir in der Seele weh (zeit 2014 08 14). Liegt es an den stagnierenden Einkommen, immens gestiegenen Energiepreisen oder an dem Schock durch die weltweit grassierende Bankenkrise? (RHZ 2008 12 09). Nicht nur die energieverende Euro Krise und die unbewältigte Energiewende lassen sie sorgenvoller in die Zukunft blicken als noch vor einem Jahr (welt 2012 12). Ein Jahr nach dem Lehman Infarkt: Krise – welche Krise? (rp-online 2009 09 13). Eine China-Krise wäre für die deutsche Industrie und die Börse Gift (welt 2013 06 22). Einige Volkswirte warnen, das Programm sei kein Allheilmittel für die US-Konjunktur, die sich 2002 nur schleppend von der Rezession des Vorjahres erholt hatte (MM 2003 01).</p>
--	---

<p>užsitęsios pokrizinės „pagūrios“ (delfi 2013 01). Kai kuriuos krizę prablaivino (delfi 2010 12 23). Kauno automobilių turguje jaučiami krizės požymiai (delfi 2006 09 14). Kipras skolų krizę gali užkrėsti visą euro zoną (balsas 2013 02). Kita vertus, kad ir kiek skaudžios krizės būtų, turime iš jų mokytis (bernardinai 2008 04 24). Krizė ligoniams dar labiau nuleis kraują (delfi 2010 02 04). Krizė žmones bloškia į psichiatrų rankas (delfi 2008 11 25). Krizės „daktarai“, jau pirmąjį šimtadienį su žiniasklaidos palaiminimais nacionalizavo bankus, kitas finansines institucijas ir net gamybos įmones (bernardinai 2009 04 10). Reitingų agentūros: krizės bacila valstybėms ar vaistas? (15min 2011 07 12). Krečia krizės drugys ir statybininkus. „Didžiosios statybų bendrovės kapstosi ir išsikaptys, bet mažosios jau gavo peiliu į paširdžius“ (delfi 2008 07 09). Kai pasaulį krečia finansų krizės epidemija, naujų automobilių pardavėjai neriasi iš kailio <...> (Izinius 2008 10 29). Vieni balsu jie tvirtina, jog 2009 m. šalį krėtusi krizės karštinė traukiasi (VŽ 2009 12 31). Krizės liga ekonomikoje diagnozuojama, kai mažėja perkamoji galia <...> (delfi 2008 12 11). Krizės metu kaip reikiant nukraujavusi nekilnojamo turto (NT) rinka baigia atsitiesti (delfi 2013 09 02). Krizės prislopintai Italijai – R. Benigni juokų vitaminai (Iryta 2012 08 05). Visas pasaulis, o su juo ir Lietuva, kasdien vis optimistiškiau žvelgia į ateitį: krizės skaudulius bei nuostolius palikdami užnugarį (veidas 2010 06 14). JAV: krizės sukėlėjas pats recesijos greičiausiai išvengs (delfi 2008 03 22). <...> Europos skolų krizė kelia didelę grėsmę viso pasaulio ekonomikai, ir ženklus, kad krizės užkratas pradeda skliti į didesnes Europos valstybes (delfi 2011 11 17). Europos pietuose – krizės virusas. Portugalijos vyriausybė iš visų jėgų bando įtikinti rinkas <...> (VŽ 2010 04 29). Laisvosios rinkos ekonomika, kitaip – kapitalizmas, serga. Sukūrė daug gero, o dabar iš krizės eina į krizę. Reikalinga operacija. Tik ją turi atlikti patis ligonis (delfi 2014 12 27). Langų gamintojai išsilaižė krizės žaizdas</p>	<p>Entweder, so das Fazit Címolis, ändere sich rasch etwas bei Alitalia, oder sie werde die Krise nicht überleben (SOZ 2006 10). Es ist wie im Krankenhaus: Da liegt der Patient im Koma auf der Intensivstation (stern 2009 03 08). Euro. Bericht vom Krankenbett. Bei der Euro Krise häufen sich die Rückfall Symptome. Der Patient riskiert einen Muskelschwund wie Japan in den 1990ern. Die Ärzte sind in einem Dilemma: Beine heilen und Arme amputieren – oder umgekehrt? (weltwoche 2014/43). Eurokrise: Operation gelungen. Patient außer Lebensgefahr? (finanzjournalisten 2013 01 30). Finanzkrise erreicht Deutschland. Hypo Real Estate auf Intensivstation (news.de 2008 09 29). Finanzkrise und Konjunktur – schmerzhaft Nachwehen (sueddeutsche 2010 05 17). Finanzkrise. Vorbeugen statt heilen (tagesspiegel 2009 03 27). Finanzkrisen. Erhöhte Ansteckungsgefahr für die Schwellenländer. <...> Auch andere Schwellenländer zeigen erste Symptome der Ansteckung. <...> „Die ganzen Emerging Markets werden angesteckt. Selbst Mexiko und Russland haben den Virus.“ <...> es ist offensichtlich, dass sie die Region ansteckt“ (FAZ 2002 06 24). Folgen der Finanzkrise. Neuer Stress für US-Banken (wirtschaftswoche 2011 01 10). Fünf Patienten, eine Krankheit. Doch zurück auf die Intensivstation der Eurozone: Die fünf Patienten Irland, Portugal, Griechenland, Zypern und Slowenien laborieren zwar an derselben Krankheit – einer im Zuge der internationalen Finanzkrise aufgetretenen akuten Paralyse der staatlichen Geldbeschaffung – allerdings in unterschiedlichen Stadien. Auf dem Weg zur Genesung am weitesten fortgeschritten ist Irland, das demnächst gesundgeschrieben werden soll. <...> Bleibt zu guter Letzt der griechische Patient, der bereits zwei Transfusionen von insgesamt 240 Mrd. Euro erhalten hat (presse 2013 09 13). Mögliche Folge: eine neue Bankenkrise und Ansteckungseffekte auf andere Wackelkandidaten wie Italien, Spanien und Portugal. RHZ 2011 09 13). Griechenland Krise. „Es ist ein</p>
---	--

<p>ir planuoja plėtrą (VŽ 2013 08 17). Lehman Brothers neturėjo būti palaidotas (traders.lt 2014 10 26). Lietuvai gresia ekonominė „sloga“ (delfi 2007 03 21). Lietuvoje tuo bemat pasinaudota ir kai kas itin gerai užsidirbo vien iš to, kad po šalį paskleista krizės infekcija (R 2008 01 02). Lietuvos Prezidentės kelionė pas švedų bankininkus išmaldos – kaip narkomanės šauksmas, kad už Europos pinigų susileistų dar vieną dozę (Irytas 2009 08 13). Lietuvos turto liai ekonomikos krizę maišina pirkdami katerius (alfa 2008 07 10). Lietuvos ūkiai rašoma skirtinga diagnozė (delfi 2007 05 31). Linksminė, siautėmė o dabar atėjo išblaivėjimas, ir skauda galvelę, sako R. Vainienė (delfi 2009 11 21). Maisto krizė verčia reanimuoti smulkiuosius ūkininkus (delfi 2011 02 23). Milžiniškus išteklius gynybai skyrusias JAV galutinai išsekino krizė (VŽ 2011 09 12). Nors krizės epidemija apima visą pasaulį, kai kurie gyventojai – ir ne tik Lietuvoje – įsivaizduoja turį imunitetą (VŽ 2008 12 09). Panašią informaciją pateikia ir Lietuva vertinantys įvairių šalių bei tarptautinių finansinių institucijų ekspertai – jie tartum gydytojai specialistai apžiūri atskiras paciento kūno dalis, tačiau tai, kad kai kurios kūno dalys gerai funkcionuoja, dar nereiškia, jog žmogus yra sveikas ir gyvens ilgai bei laimingai (delfi 2009 07 19). Pasak finansininko, mes, Lietuva, neturime savo valiutų politikos, tiesą sakant, nei mes linksminėmės vakare, nei pagiriojamės ryte, tačiau esame vienoje valtyje su tais, kurie gerė vakare ir ryte toliau „gaivinas“ (delfi 2009 11 21). <...> pasaulio ekonomika dar nėra pilnai išsigydžiusi praužusios krizės žaizdų (nordea 2011 05 18). Per krizę apmirusios statybų aikštelės atgyja <...> (Irytas 2013 04). <...> imuniteto nuo krizių neturi niekas (KD 2001). Per tą laikotarpį krizė iš ūmios tapo lėtinė, ir, atrodo, taip gyvensime visada (delfi 2013 01 06). Pinigų dieta pagal A. Kubilių skirta visiems Lietuvoje, išskyrus būsimojo Seimo ir Vyriausybės ponus (Irytas 2008 11 18). Pirmieji 2007 m. krizės simptomai pasireiškė sprogu JAV, o vėliau ir kitų</p>	<p>Wahnsinn“ (zeit 2011 07 04). Hans Rohrer: Die Reden von damals nützten mir nicht mehr viel, weil sich seither die Rezession ausgebreitet hat (SGT 1997 06). In einer Zeit, in der die Industrieländer auf der anderen Seite der Erdkugel noch unter den Nachwehen der Rezession jammerten (ZT 1996 01). In Europa, den USA, den Schwellenländern: Überall kränkt die Wirtschaft (zeit 2014 01 23). In jedem Fall hat die Krise der weltgrößten Volkswirtschaft Europa angesteckt <...> (RHZ 2008 02). Inzwischen habe die Krise von den Industrierohstoffen auf Konsumgüter und Futtermittel übergreifen, sagt Schwaben (HAZ 2009 04). Irrer Krisen Wahnsinn! Otto Rehhagel wird neuer Präsident von Griechenland (tagesspiegel 2013 03 27). Karstadt in der Krise. Überleben oder sterben (sueddeutsche 2013 07 13). Kein Krisen Anzeichen bei Von Roll: Der Isolationshersteller hat in den ersten neun Monaten den Umsatz um zwölf Prozent auf 516 Millionen Franken gesteigert (SOZ 2008 10). Klare Worte von der OECD: Weltweit stottert der Wachstumsmotor, die Vertrauenskrise im Euroraum grassiert, es droht eine chronische Rezession. (NUN 2011 11). Konkrete Anzeichen dafür, dass die Krise auf die reale Wirtschaft übergreifen könnte, gibt es noch nicht (HAZ 2008 01). Konsum und EU Geld impfen Polen gegen Krise (bpb 2009 09 04). Krise in Prag lähmt EU Reform (HAZ 2009 03). Spanien Krisen Ansteckung ist möglich (welt 2012 03 27). Steigende Arbeitslosigkeit ist Virus Nr. 1 in einer „Krisenepidemie“ <...> (BZ 2008 10 18). Moody's warnt vor Kriseninfektion Nordeuropas (welt 2012 12 06). Mit der spektakulären Pleite von Lehman Brothers nahm die Krisenseuche erst richtig Fahrt auf und infizierte über die Aktien- und Finanzmärkte eine Branche nach der anderen (Kurs 2009 01 02). Nur sehr große, industrialisierte Volkswirtschaften sind so wichtig für einzelne ihrer Anlageländer, dass eine Krisenübertragung durch die Repatriierung von Kapital erfolgen kann (bpb 2008 02 06). Krisenvirus schwächt</p>
--	---

<p>šalių nekiliojamojo turto kainų burlbului (bernardinai 2013 01 03). <...> JAV ir Europos lyderiai skelbia apie priešuodį, padėsiantį išjudinti stringančias abiejų pusių ekonomikas (15min 2013 07 07). Premjeras Andrius Kubilius šalies ekonomikoje teigia išveļgiaš atsigavimo ženklų, o juodžiausias krizės košmaras jau praiteyje (Irytas 2009 12 03). Prezidentė paskelbė diagnozę visai Lietuvai <...> (Irytas 2009 08 13). Priešuodis krizei – ryškiaspalvė šilkinė paletė (Irytas 2009 11 13). Psichologinis nekiliojamojo turto krizės virusas (delfi 2007 08 16). S. Girdzijauskas. Ekonominė krizė – perdozavimas ar perprodukcija? <...> Norint sveikai gyventi dozių reikia atsisakyti visai (delfi 2013 11 02). Stipri pramonė – vaistas nuo krizės (VŽ 2013 03 08). Su didesniais muitais betgi krizės neveiks, greičiau jie patys yra vieni iš krizės sukėlėjų (bernardinai 2008 04 24). Sunku patikėti, tačiau tokių krizės krečiamų šalių, kaip Kipras ar Ispanija, gyventojai yra gerokai turtingesnei nei, pavyzdžiui, Vokietijos ar Austrijos piliečiai (delfi 2013 04 10). Šadžius: ES ieško krizės prevencijos receptų (VŽ 2013 09 21). Šiaulių oro uostui dar bus mėginama įpūsti gyvybę (delfi 2001 12 06). Šiaulių trikotažo bendrovė „Verpstas“ atsigavo po giliausios per 15 veiktos metų į užklupusios krizės, tačiau gamybos apimtys vis dar yra beveik perpus mažesnės nei pernai (delfi 2006 12 11). Šie metai parodė, kad Lietuva sunkiai įveikia Rusijos krizę, šali dar ir dabar krečia pokrizinis karštis, nors kaimyninės Latvija ir Estija, švytėdamos rausvėjančiais ekonomikos žandais <...> (Irytas 2000). Šis bumtas tolygus beviltiškam prarastoj avangardo šauksmui, progresuojant ekonominei krizei (Irytas 1991 01 09). Tie, kurie pirko brangius gerimus, ir toliau juos pirs, nes krizė šioms žmonėms nebus tokia skausminga“, – tikisi A. Čibury (delfi 2008 08 07). Jie, pagal KT sprendimą, skirti krizės išsekintiems valdžios žmonių ir teisejų organizmams pastiprinti (Irytas 2013 11 13). TVF: per šešis mėnesius svarbu numalšinti krizę (delfi 2012 10 14). Už ekonomines krizes</p>	<p>Mobilfunkrienes Vodafone (reuters 2012 07 12). Lieber Stresstest als Finanzkrise. Die Europäische Zentralbank zwingt Banken beim anstehenden Stresstest zum schnellen Handeln (wirtschaftswoche 2014 07 17). Mit welchen Behandlungsmethoden ist diese Krise therapierbar? (SGT 2009 11). Nachfragefragt – Finanzkrise. <...> Analysten sprechen von Elektroschocks – und spielen auf die schlimme Lage des Patienten an (focus 2009 03 25). Nefiodov: „Die Rezession ist noch am Ende jedes solchen Langzeitzyklus gestanden – je früher wir uns für den folgenden Zyklus wappnen, je mehr wir ihn gestalten, anstatt über uns hereinbrechen zu lassen, desto weniger Schrammen wird die Rezession rund ums Finale des Informationstechnik Zyklus hinterlassen“ (tv 1999 11). Nein, nicht von Griechenland ist die Rede, sondern von Portugal. Das Land wird von der Krise in Athen angesteckt (SOZ 2010 04). Nicht nur viele Arbeitnehmer, auch die Rentner leiden unter der Krise <...> (RHZ 2009 11). <...> keine vier Monate später musste Irland wegen seiner chronischen Bankenkrise 85 Milliarden Euro Notfallhilfe von der EU und vom Internationalen Währungsfonds IWF beantragen (RHZ 2010 12 24). Osteuropa: Der Kater nach der Party <...> Doch nun hat die Wirtschaftskrise die einst sozialistischen Staaten erreicht – in Polen und Tschechien bricht die Produktion ein, Lettland, Rumänien und Ungarn brauchen Milliardenhilfe (spiegel 2009/13). Schmerzen im „Rückgrat der deutschen Wirtschaft“. Maschinenbauer steuern in die Krise (n-tv 2014 02 04). Schuldnerländer müssen den maximalen Druck spüren. Denn je größer die Schmerzen der Krise, desto geringer wird die Wiederholungsgefahr (welt 2010 04 10). Krisensymptome wie Kurzarbeit, Wegfall der Nachtschicht und reduzierte Wochenarbeitszeiten habe er da schon oft erlebt (HAZ 2009 01). Seither schwelte die Krise (SOZ 2005 10). Selbst vor der Finanzkrise von 2007/2008 waren die Beine der Euro Zone</p>
--	--

<p><u>mokame gyvybėmis</u> (valstietis 2014 10 05). <u>valiutinės injekcijos</u> (15min 2009 05 28). <u>Vilniaus birža – be gyvybės ženkly</u> (VŽ 2009 11 18). <u>Krizė tiesiog apnuogino visas žaizdas, kurios buvo iki šiol prislopintos</u>“, – teigia prezidentė Dalia Grybauskaitė (lrt 2009 08 12).</p>	<p><u>ziemlich schwach</u>. Bei diesem Unfall gab's <u>Beinbrüche</u>. Und die darauffolgende <u>Euro Krise zerschmetterte die Knochen</u> (weltwoche 2014/43). Seine Produkte sind weniger <u>krisenanfällig</u> als die der Maschinenindustrie (SGT 2009 01). „Sollten nun etwa die Zinsen gesenkt werden, <u>um einer Rezession vorzubeugen</u>, würde sich das Inflationsproblem verschärfen“ (BRZ 2011 08). <u>Sparprogramm des Krisen Staats Zypern – Regierung lässt Rentner für die Krise bluten</u> (focus 2013 04 02). <u>Eine Krise könne ansteckend sein</u>: Aus einer Finanzkrise könne eine globale Wirtschaftskrise entstehen (SGT 2009 07). <...> wo solche Schritte nötig und auf Dauer <u>krisenmildernd</u> sind – doch nur darauf sollte es jetzt ankommen (SOZ 2009 02). Beim Streit geht es auch darum, wer sich mit den <u>besten Rezepten gegen die Rezession profilieren kann</u> (SGT 2008 12). VW befürchtet <u>langwierige Krise</u> (FAZ 2010 01 25). Was, wenn die <u>Krise auf meine Region übergreift?</u> (SGT 2012 07). Schlimmer noch: <u>Der Krisen-Virus könnte auf die Unternehmensanleihen und die großen Finanzheuschrecken übergreifen</u> (HMP 2007 07). <...> mit einer <u>Krise die ganze Welt anstecken</u> (RHZ 2009 07). Wie ein <u>Virus hat die Finanzkrise die Welt erfasst</u> (FAZ 2013 02 28). Wie Trichet warnt Heise im Fall Griechenlands vor einem Schuldenschnitt, der die Krise weiter ausbreiten und die deutschen Steuerzahler treffen würde (SGT 2011 06). <u>Wirtschaftskrise: Das langsame Sterben einer Textilfirma</u> (spiegel 2009 03 30). <u>Wirtschaftskrise: der Albundeskanzler analysiert die Symptome, stellt die Diagnose und skizziert die richtige Therapie</u> (Hamburger HAM 2008 12 08). <u>Zwei zusammen gut 400 Mrd. Euro schwere Geldspritzen</u> <...> Die erste <u>Injektion</u> ist Mitte September geplant (TTZ 2014 08 25).</p>
--	--

KRIZĖ YRA PSICHINĖ BŪTYBĖ

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Alkoholis – krizės brolis. Visokio plauko krizės ir įvairiausios gamybos alkoholis – draugas nuo seno (15min 2008 12 05). Nors ji taip pat iš dalies jau išspręsta, tačiau JAV didmiesčiuose ir jų prietigose vis dar apstu šios krizės palikimo ženklų – namų vaiduoklių (lrytas 2013 09 17). Kai kuriuos krizė prablaivino (delfi 2010 12 23). Kalėdų mados pagal ponią Krizę (KD 2009 11 13). Krizė pakeitė statybos kainas, bet ne darbininkų įpročius (lrytas 2009 10 27). Graikijos krizė kutena padus turizmo įmonėms (lrytas 2011 11 11). Kitose šeimose netgi sakoma, kad „laukėm krizės, o ji ėmė ir praėjo pro šalį, net arbatos išgerti neužsuko“ (lrytas 2012 02 03). Krizė – kaip uošvė: ir gero – maža ir išvartyt negali (balsas 2009 06 01). Krizė ateina, kad pasakyti – labas, atsisbuk (lrytas 2010 10 16). Krizė pakeitė daugumos Lietuvos gyventojų įpročius, prarėtinio mėgstamų prekių ženklus, tačiau optimizmo nesumažino (delfi 2013 04 06). Liūdna žiema Atėnuose. Žvilgsnis pro Graikijos krizės akinius (lrytas 2010 02 20). Mat šita tetulė kerta iš esmės (15min 2008 12 05). Pasaulinė krizė Lietuvoje: priežastys, padariniai ir pamokos (lrytas 2011 02 09). Pasirodo, „tvarkiečiai“ reikalauja iš policijos vado surasti, kur prapuolė Kriziukas – „dar neemigravęs lietuvis“ (lrytas 2011 12 22). Reinoldijus Šarkinas, Lietuvos banko valdybos pirmininkas: Krizės lopšys buvo JAV <...> (KD 2008 11 20). Tačiau tai tik juokai palyginus su globalia ekonomikos krize. Visų krizių motina – tulpių krizė (alfa 2009 08 15). Tad lenkiame galvas Panelei Krizei (delfi 2008 12 11). Vyriausybė ilisiti: krizė išėjo atostogų <...> Andrius Kubilius – leidžia sau paskelbti krizės atostogas ir su visa komanda laigyti po Lietuvą dviaračiais? (delfi</p>	<p>Der Optimismus stützt sich vor allem darauf, dass der Konjunkturabschwung in den USA, dem Mutterland der Krise, sich verlangsamt (HAZ 2009 04). Deutsche Bank befürchtet zweiten Schub der Krise (FAZ 2010 04). Die aktuelle Krise schärft unser Bewusstsein <...> (REI 2012). Die Bankenkrise fegt in Frankfurt die Bürotürme leer (NUZ 2002 10 15). Die Euro Krise spaltet Europa (FAZ 2013 05). Die EZB hatte griechische Anleihen gekauft, um die Krise zu beruhigen (welt 2012 11). Die Krise entfaltet aber auch schon ihr Gutes: Was zum Beispiel Barack Obama für die Wirtschaft und Gesellschaft der Vereinigten Staaten anstrebt, das ähnelt in Grundzügen unserem Modell der Sozialen Marktwirtschaft (REI 2012). Die Krise in Europa ist noch nicht überstanden <...> Doch sie macht Ferien, denn es ist nicht nur Sommer, in Deutschland wird im September gewährt (WZ 2013 07). Die Krise lehrt uns, dass wir qualifizierte Leute brauchen (RHZ 2009 01). Die Krise macht Urlaub. Boom trotz schlechter Wirtschaftslage (KZ 2009 05). Die Krise meldet sich zurück (FAZ 2012 04). Die Krise nimmt keinen Urlaub (MM 2002 07). Die Krise schmeißt Taiwan und China zusammen (FAZ 2009 10). Die Krise verdirbt den Appetit auf Eierschwämme und Konsorten keineswegs, sagt Raphael Lentherr <...> (SOZ 2009 09) Die Rückkehr der Euro Krise (FAZ 2013 03). Die tausend Sockel herzustellen, dabei hätte ihn bis zum tausendsten Stück dann wirklich die Krise gepackt (SOZ 2006 11). Die Krise klopft auch an unsere Tür (FR 2012 05 24). Doch nach jahrelangem Immobilienboom liegen alle prestigeträchtigen Bauprojekte auf Eis, da die Krise die Finanzierungsquellen versiegen ließ (HAZ 2009 11). <...> Die Krise hat der internationalen Zusammenarbeit einen Schub gegeben (HAZ 2009</p>

<p>2009 08 04). <...> „kitaip negu Europos Sąjungos šalyse, kur šian-dien <u>viešpatauja krizė ir nedarbas</u>“, pareiškė vienas iš internato gyventojų (delfi 2013 01 10). Kinija <u>krizę pasitiko visiškai kitaip</u> (lrytas 2009 10 21). Galima teigti, kad <u>krizė savotiškai apvalė lei-dėjų gretas</u> nuo silpnųjų, gal net sunkiai sirgusių leidyklų (delfi 2013 01 16). <u>Krizės palydovas</u> – nedarbas (delfi 2008 11 12). <u>Krizė kuro aistrą myliėtis</u> (lrytas 2009 03 07). Jungtinės Tautos: „Eko-nominė krizė kuro ksenofobiją“ (lrytas 2009 02 23). Darbą pra-radė ir išsikapstę Zurchorštai: „Krizė ateina, kad pasakytų – labas, atsisbuk“ (lrytas 2010 10 16). „Metų vadovu 2011“: „išrinktas pane-vėžietis“. <u>Krizė padėjo rasti naujų idėjų</u>“ (lrytas 2012 03 20). <u>Krizė – permainų pranašas</u> (lrytas 2008 05 26). Vienas pirmųjų <u>krizės šauklių</u> Lietuvoje buvo didelės Šiaulių baldų gamintojos «Ventas» bankrotas (delfi 2008 12 31). <u>Krizės šaukliai tyli</u> (balsas 2011 09 09). 2008 ujų finansų krizė žadina skaudžius prisiminimus ir sėja baimę (lrytas 2008 10 10). <u>Krizė išvijo britus iš barų ir susargdino depresiją</u> (15min 2012 03). <u>Krizė britus ir rusus suvarė prie aviži-nės košės lėkštės</u> (15min 2009 03). CBA lygą paguldė krizė (lrytas 2009 02 09). Dabar norą „perspjauti“ vieniems kitus truputį tram-do krizė (lrytas 2009 12 11). <u>Krizė planus pakoregavo</u> (delfi 2013 05 04). <u>Krizė uodegos neprispaudė tik dviem iš 100 miestiečiams</u> (lrytas 2009 11 02). <u>Krizė verčia atmerkti akis</u> (delfi 2008 12 11). Didžiosios Britanijos žiniasklaida trimituoja, kad <u>krizė išvijo britus iš alaus barų</u> – šie vis daugiau laiko praleidžia namuose su šeima ir savo antrąsias puses vis dažniau verčia į meilės guolį (delfi 2008 12 11). <u>Krizės dažnai pakurto kraštutinius nacionalistinius jausmus ir agresiją</u> (lrytas 2009 08 08). Tas žmogus, kurį iš tiesų palietė krizė – darbo netektis, sumažintas atlyginimas – dabar kitur lei-džia pinigų ir į restoraną nebeina (lrytas 2009 12 11). Vaiduokliai .JAV gaivina krizės nustekentas fermas (lrytas 2010 11 07). Iki šiol</p>	<p>09). <u>Einige schienen die Lektionen der Krise sehr schnell wieder vergessen zu haben</u> (RHZ 2009 08). <u>Es zeige sich erneut, dass sich die Krise durch alle Sektoren zieht, so der Experte</u> (RHZ 2009 01). <u>Fest steht nur eines: Sollte in den nächsten beiden Jahren Europa nicht von einer Rezession heimgesucht werden</u> <...> (KZ 1996 12). <u>Im Gegenteil: „Die Krise hilft. Denn sie zeigt, dass hier dringender Handlungsbedarf besteht“</u>, sagt Nájera (RHZ 2009 12). <u>IWF: Europas Krise brems Peking</u> (FAZ 2012 07). <u>Jetzt führt uns die Krise vor Augen: Wir haben alle über unsere Verhältnisse gelebt</u> (REI 2012). <u>Kann der Staat antizyklisch handeln, indem er investiert und neues Personal anstellt, oder muss auch er sich der Rezession beugen</u> <...> (SGT 1997 05). <u>Keine Frage: Die Krise ist angekommen. Aber wie lange gedenkt sie zu bleiben?</u> (sueddeutsche 2008 12 27). <u>Krise berührt die Region bislang wenig</u> (RHZ 2009 10). <u>1974 schlug ihnen die Ölkrise so sehr auf das Gemüt, dass jeder Dritte angab, unglücklich zu sein</u> (KZ 1999 08 01). <u>Oder anders gesagt: Wir mussten Personal einstellen, um der Krise Herr zu werden</u> (RHZ 2009 07). <u>Philipp Arnold von der Raiffeisen Centrobank und Gerd Gwiss (FTC) präsentierten Möglichkeiten wie man der aktuellen Krise auf den Finanzmärkten ein Schnippchen schlagen <...> kann</u> (NON 2009 05). <u>Rezession hat Japan im Griff. Aber die globale Krise, gepaart mit schwacher Binnenwirtschaft und hohem Yen Kurs, lässt auch der BoJ keine andere Wahl</u> (SGT 2008 12). <u>Und eine Rezession warte auch nicht gleich um die Ecke, sagten Ökonomen der Credit Suisse (CS) gestern in Zürich</u> (SOZ 2005 08). <u>Vor allem aber dürfen wir nicht zulassen, dass eine Krise uns entzweit und die europäische Integration gefährdet</u> (REI 2012). <u>Was noch schlimmer ist: Die Zeche für die Krise zahlen letztlich alle, auch die, die nichts dafür können</u> (RHZ 2008 10). <u>So manches Mal ist die Krise der beste Lehrmeister</u> (focus 2009 08 19). <u>„Die Krise wird ihren Preis fordern“</u>, sagte er (RHZ 2009 12). <u>Schon jetzt habe die Krise an den Finanzmärkten das Vertrauen in die wirtschaftliche</u></p>
---	---

<p>o lando priimami sprendimai lieti kitų žmonių pinigų. Tačiau <u>krizė viską apvertė aukštyn kojomis</u> – ir jis savo kailiu pajuto, ką reiškia prasta investicija (VŽ 2013 04). Rusai skaičiuoja, kas pateko į „Snoro“ krizės spąstus (VŽ 2011 12 07). Į krizės spąstus įkliuvęs ir Panevėžio rajono kiauilių augintojas, žemės ūkio kooperatyvo „Ramygalos aruodai“ direktorius Ričardas Ožalas (delfi 2008 05 03). Kitamet Lietuvos ekonomika trauksis, tačiau turėtų išlaikyti 2 proc. augimą ir nepakliūti į recesijos spąstus (delfi 2011 12 15). Sėkme sudygsniauo krizė. Lietuvos aprangos ir tekstilės pramonė, šiomis dienomis demonstruojanti savo laimėjimus tarptautinėje parodoje Vilniuje, galėtų pretenduoti į krizės įveikimo lyderius (VŽ 2010 10 15). Globaliame pasaulyje krizės daug greičiau kerta sienas (Irytas 2009 09 15). Naujausių laikų istorijoje Lietuva aplankė 2 krizės – skirtingų priežasčių sukeltos <...> (VŽ 2008 04 28). Svarbiausias praėjusių metų pasiekimas – šalis gebėjo nepasiduoti kaimyninėse rinkose siautusios krizės spaudimui (VŽ 2008 04 28).</p>	<p>Führungsstärke der USA und den Glauben an freie Märkte untergraben, sagte der Chefkoordinator der 16 US-Geheimdienste (NUN 2009 02). Zwar ist er Angehöriger des Parlaments, und das tagt schon seit mehreren Wochen, um <u>der Wirtschaftskrise Herr zu werden</u> (welt 2012 09 05).</p>
---	---

KRIZĖ YRA NUSIKALTĖLIS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>„Krizė Lietuvos bankininkystę sužalojo“ <...> (t 2007). „Rusijos ekonomika 2009 metais, išskart po skaudžių pasaulinės finansinės krizės smūgių, susitraukė beveik 10 proc.“ (delfi 2013 04 16). „VB sugebėjo sėkmingai išlaviruoti sudėtingiausiose situacijose ir išvengti kitus bankus paklupdydavusių krizių (KD 2001). „Snoro“ krizės įkaitai užsienyje: banko išduotomis kortelėmis negalima nei atsiskaityti, nei paimti grynujų (Irytas 2011 11 24). Ir viskas staiga sugriuvo, dar krizė užpuolė (delfi 2013 08 03). <...> smarkius ekonominės krizės smūgius patyrė Indonezija, Turkija,</p>	<p>„Jetzt, wo die Krise zurückschlägt auf die öffentlichen Haushalte <...> (HAZ 2009 07). „Sie suchen nach Möglichkeiten, der Krise zu entkommen (HAZ 2009 03). „Wann und wie die Krise durchschlägt, lässt sich nur schwer sagen“ (BRZ 2009 01). „Die Krise tötet 700.000 Babies“ (SGT 2009 08). Aber ich erwarte von einer neuen Regierung nicht viel, weil die Krise jetzt erst richtig durchschlägt (BRZ 2009 09). Aber inwieweit die Krise bis in sein Autohaus durchschlägt, müsse das kommende Jahr zeigen (RHZ 2008 12). Aktientitel von Gesellschaften, welche bescheidener der Krise unterlagen, werden verkauft <...> (SOZ 2008 10). Angela Merkel</p>

<p>Rusija, kitos šalys (KD 2001). 17 bendros valiutos zonos šalių lyderiai susitiks trečiadienio vakarą pamėginti susitarti dėl visapusiško ir visa apimančio kovos su regiono skolų krize priemonių rinkinio (delfi 2011 10 26). Anksčiau buvo manyta, kad jos lengviau atsilaikys prieš krizę nei tradicinės (Irytas 2009 12 21). <u>Ant kulinų lipanti pasaulinė finansų krizė kelia pagristą baimę ir verčia prasimanyti galimus išgyvenimo būdus (balsas 2008 11 19). Antra – krizė skaudžiai nubaudė nepasirengusiuosius <...> (VŽ 2013 10 16). <...> statybų sektoriaus krizė stabybininkų mieste paliko gilius sunkmečio randus (VŽ 2012 10 30). Artėjanti krizė vagia darbuotojų Kalėdų vakarėlius (delfi 2011 11 30). B. Obama įvardijo tris kovos su JAV ekonomikos krize kryptis (Irytas 2009 02). Dar viena nauda, kurios galima tikėtis – galimybė gauti lengvatines paskolas iš Europos stabilumo mechanizmo (ESM) tuo atveju, jei Lietuvą vėl užkluptų krizė (delfi 2013 05 06). Deja, krizė pirmiausia vožė per pirklėjų pinigines <...> (delfi 2010 08). Dviejų bankų krizė stabdo gamyklas ir guldė ant menčių vežėjus (Irytas 1996 02 12). Dvigubą bankų krizės smūgį pajuto ir antstoliai (delfi 2013 03 04). Euro zonos krizė kėsinasi ir į buvusią euro zonos pirmūnę – Slovėniją (delfi 2013 04 10). Europarlamentarai: Lietuvą talžo dviejų krizių kirčiai (delfi 2008 12 19). Gera žinia: krizė kirto per CO2 emisijas (balsas 2009 09 24). Gilėjanti finansų rinkų krizė talžo pensijų fondus (VŽ 2008 09 29). Graikijos krepšinio akibrokštai: šali smaugianti krizė atlapojo duris vietos talentams (Irytas 2011 11 01). Ispanijos finansinė krizė iš lietuvio Nerijaus ir jo partnerių pasiglemžė ne tik milijoną eurų, bet ir ilgai kurtą iki tol klestėjusį statybų verslą (delfi 2013 11 15). Jis sakė turintis vilčių, kad atsilaisvinus krizės gniaužtams neatvės euro zonos entuziazmas siekti didesnės politinės ir finansinės integracijos (VŽ 2013 09 25). Kapitalizmo krizė parklupdė žinomąsias</u></p>	<p>besuči Indonezijos. Doch selbst dort entkommt sie der Krise nicht. Überraschend trifft sie IWF Chefn Lagarde (welt 2012 07). Dann erst zeichnet sich ab, wie stark die Krise auf die reale Wirtschaft durchschlägt, vor allem in den USA (MM 2007 12). Das erste Opfer der Krise ist immer unser Vertrauen in die Zukunft – besonders hart trifft es die Jugend (FAZ 2013 05). Das Schicksalsjahr, so befürchten alle, wird aber 2010, wenn die Krise voll durchschlägt, (NUN 2009 03). Der griechische Schriftsteller Petros Markaris betrachtet die Krise wie einen Kriminalfall (welt 2011 06 27). Derzeit weiß keiner so genau, welche Bank wie schwer von der Krise erfasst wird – deshalb misstraut jetzt jeder jedem (RHZ 2007 08). In einem Interview im Berliner „Tagesspiegel“ unter dem Titel „Die Krise tötet Menschen“ geisselt er die „neoliberalen Wahnde“ <...> (SGT 2009 02). Die Belagerten dieser Tage sind die Finanzmärkte, Investoren, Sparer, aber auch die Wirtschaft insgesamt, die von der Euro Krise langsam aber sicher stranguliert werden (welt 2012 06). Die Euro Krise ist nicht tot, sie ist nur betäubt (welt 2014 02 18). Die Finanzkrise fordert noch immer ihre Opfer <...> (welt 2010 11). Die Finanzkrise in Europa tötet Menschen. <...> Vor allem in Griechenland, Spanien und Portugal geht es den Menschen der Studie zufolge schlecht: Kranke müssen pro Arztbesuch plötzlich mehr zahlen, sie bekommen weniger finanzielle Unterstützung für Medikamente, Krankenhäuser schließen und immer mehr Menschen leiden unter Depressionen (spiegel 2013 03 27). Die Krise an den Finanzmärkten hat viele der elf deutschen Landesbanken kräftig gebeutelt und die gesamte Branche in Verruf gebracht (NUZ 2008 04). Die Krise an den Finanzmärkten wird nach Schätzungen der Internationalen Arbeitsorganisation (ILO) bis Ende kommenden Jahres weltweit 20 Millionen Arbeitsplätze vernichten (NUN 2008 10). Die Krise greift um sich, doch in Ternitz denkt man nicht daran, sich durch die wirtschaftlichen Umstände unterkriegen zu lassen (NON 2009 03). Die Krise greift um sich, täglich wird man mit schlechten Nachrichten</p>
--	--

komunistinės Kubos eksporto produktą ir privertė saloje mažinti tabako gamybos apimtis (Irytas 2009 10 09). Kazachijos krizė pakirs Marijampolę (VZ 2007 10 31). Keturių žingsnių „Business-Europe“ strategijoje skelbiama, kad suduoti smūgi krizei padėtų kuo greičiau atkurta galimybė įmonėms gauti finansavimą prieinamomis sąlygomis <...> (Irytas 2009 05 10). Kiaulių ūkis – krizės ir maro gniaužuose (delfi 2011 07 20). Krizė griauia visuomeninę Latvijos televiziją (Irytas, 2009 04 16). Krizė ir emigracija smaugia boulingo centrus (delfi 2011 04 16). Krizė išplėtė prekybos žmoniems tinklą (Irytas 2009 12 09). Krizė kapojo vadovų galvas (delfi 2011 01 21). Krizė nesirenka aukų ir laiko (delfi 2008 12 31). Krizė puola ir „naujuosius rusus“ (15min 2008 10). Krizė smogė ir mirusiesiems <...> Sovietų represinių struktūrų aštuoniolikai aukų palaidoti valstybės biudžete pinigų nesurandama jau keletą metų (delfi 2010 09 25). Krizė smogė ir nelegaliems samdiniams (KD 2009 08 06). Krizė taikosi į pinigines (delfi 2008 10 25). Krizė žudo padangų gamintojus (VE 2009 05 10). Krizės auka: bankas iš aktorius R. Rudoko atėmė namą (Irytas 2009 11 26). Krizės dusinamas Kremlius paskolų ieško Pekine (Irytas 2008 10 29). Krizės gniaužiai: viena ispanų šeima pernai išleido tūkstančių eurų mažiau nei prieš dvejus metus (15min 2013 07 07). Krizės plėšomą lietuvišką „Playboy“ gelbsti „MG Baltic“ (Irytas 2009 04 08). Krizės prismaugti turistai jau atkuto (Irytas 2012 05 10). Krizės ryškštė pasiekė kiaulių augintojus (delfi 2010 12 09). Krizės smaugiama Latvija šaukiasi savo eurokomisaro pagalbos (Irytas 2009 02 25). Krizės smūgiai klaipėdiečio gyvenimui atnešė tik naudos (Irytas 2013 05 02). <...> krizė bandoma laidoti statybų duobėse (Irytas 2013 04 27). Lenkams nepavyko pabėgti nuo krizės (delfi 2013 08 13). Lietuvos degalines užklupusi „Mažeikių naftos“ krizė kirto dujinių automobilių vairuotojams per kišenę

bombardiert, wie stufen Kunst- und Kulturschaffende die Situation ein? (NON 2009 01). Die Krise hat den Erdball fest im Griff (NON 2010 02). Die Krise hat den erfolgsverwöhnten Konzern voll erwischt (HAZ 2009 03). Die Krise hat die Märkte weiterhin im Griff (HAZ 2009 03). Die Krise tötet 700 000 Babies (SGT 2009 08). Die Krise würgt den Tourismus zunehmend ab (SGT 2012 08). Die sonst übliche Frühjahrsbelebung fiel komplett der Krise zum Opfer (HAZ 2009 04). „Diese Krise“, sagt Wladimir Bojko zur Eröffnung unseres Gesprächs und zieht nachdenklich an seiner Zigarette, „diese Krise kann den Kapitalismus umbringen“ (welt 2009 03). Doch die Krise hatte auch Sizilien eingeholt (SGT 2012 08). Die Krise greift weltweit um sich (SOZ 2009 01). Düsseldorf ergibt sich in die Krise (FAZ 2013 05). Eberspächer befreit sich aus der Krise (FAZ 2011 05). <...> dann schiebt er die Schwäche nur der USA zu, um schließlich von der heimischen Bankenkrise atemberaubend schnell überholt zu werden <...> (RHZ 2008 10 06). Seither tönt es im krisengebeutelten Land von den Galerien und Aktionshäusern mehr „Oje“ als dereinst „Ole“ (welt 2013 01 05). Jeder weitere Fehler der LDP schadet ab jetzt nicht mehr nur den japanischen Verbrauchern oder den kapitalhungrigen und von der Bankenkrise in Tokio strangulierten Volkswirtschaften Asiens, sondern auch der Partei selbst (FR 1998 07 14). Krise hatte die weltweite Wirtschaft im Würgegriff (RHZ 2010 01). Krise schröpft Milliarden (HAZ 2009). Krise würgt Autobranche ab (n tv 2011 12 11). Krise würgt Ostmitteleuropa ab (NZZ 2009 11 07). „Es herrscht tatsächlich eine Krise, die einem aufs Gemüt schlägt“ (SOZ 2009 11). Opelernem sticht die Krise direkt ins Herz (RHZ 2009 04). Seit der Lehman Pleite im Herbst 2008 jagt eine Krise die nächste, nur das Präfix hat sich im Laufe der Jahre geändert <...> (bild 2012 07). Spanische Krise lässt Europa zittern (FAZ 2012 04). Subprime Krise beutelt Gewinne amerikanischer Unternehmen (FAZ 2008 01).

(delfi 2006 10 19). Lietuvos ir Latvijos privačiam sektoriui krizė smogė smarkiau nei prognozuota (Irytas 2009 12 21). Ne vienas Amerikos fermeris bijojo, kad bankrutuos, kai ekonomikos krizė smogė ūkiams (Irytas 2010 11 07). Neretai tie „receptai“ negelbėdavo – smarkius ekonominės krizės smūgius patyrė Indonezija, Turkija, Rusija, kitos šalys. Prieš ką tokiu atveju būna nusiteikusių tų šalių visuomenės? (KD 2001). <...> net du dešimtmečius iki užklupant finansų krizei <...> (VŽ 2012 09 21). Nors atrodytų, kad tokia rimta ekonomikos krizė Lietuvą užklupo pirmą kartą, pasirodo, būta ir didesnių (delfi 2009 11 28). Panašu, kad viso pasaulio diamonio fosfato gamintojus kankinusi krizė artėja prie pabaigos (delfi 2001 06 28). Pasaulinė finansų krizė pribaiigs „vyriška“ vyra (Irytas 2009 07 15). Pasaulį ištikus ekonominė krizė išreikšta ne vien statistinėse nuosmukio lentelėse. Visų pirma ji skaudžiai smogia žmonėms (delfi 2008 12 31). Pavyzdinė Nyderlandų ekonomika – parklupdyta krizės. <...> Nyderlandų ekonomika <...> tapo naująja Europos ekonominės krizės auka (VŽ 2013 04). Pavyzdžiu paminėtas 2008 m. pensijų didinimas, kai krizė jau veržėsi per duris, o pensijas vis vien teko mažinti po kelių mėnesių (delfi 2013 11 07). Rusijai šiemet stipriai smogė tiek finansinė krizė, tiek vartojimo prekių kainų nuosmukis (Irytas 2009 11 17). Seniausias pasaulyje bankas tapo skolų krizės auka (delfi, 2011 10 26). Stipry reži palikusi finansų krizė neleidžia pamiršti ne tik savo, bet ir kaimynų problemų (balsas 2013 11 21). Šaliai pavyko išvengti skaudžių finansinės krizės smūgių ir ji buvo vienintelė iš didžiausių išsivysčiusių valstybių, išvengusi pasaulinės recesijos 2009 metais (delfi 2013 05 28). Truputis erotikos šaltuose krizės gniaužtuose (Irytas 2009 03 20). Vakarų žiniasklaida jau praminė „MF Global“ pirmąją naujosios krizės auka <...> (delfi 2011 11 02). Visi tikėjosi, kad krizė pakirs pasaulinę prekybą. Tačiau ką

regime? Viskas dar blogiau, nei laukta (delfi 2009 08 17). Visi žinome, kad Latvijos padėtis šiuo metu yra labai prasta, ekonomiką smaugia krizė (delfi 2009 02 28). WSI: FTB tirs pirmosios euro zonos krizės aukos bankrotą (delfi 2011 11 02). Žiniasklaidą smaugė ir krizė, ir valdžia (delfi 2010 12 09). Šiuo metu Europa yra sukaustyta krizės (delfi 2009 05 14). Ekonominė krizė kerta austrų kompaniją „Swarovski“ (lrytas 2009 02 09). Krizė veja milijonierių V. Uspaskichą į bendrąbūtį (lrytas 2008 12 18). Finansų krizė JAV finansininką privedė prie šeimos išžudymo (lrytas 2008 10 07). „Kitu atveju tave ne tik krizė užsmaugs, bet ir pats susinainkinsi“, – tikina Rimantas Baumilas <...> (VŽ 2010 10). Ekonominė krizė stipriausiai kirta į Airiją atvykusiems imigrantams <...> (15min 2012 06). Migrantus kankina finansų krizė (alfa 2008 12 18). Gilėjanti finansų rinkų krizė talžo pensijų fondus (VŽ 2008 09). Krizė rajono kaimus įkalino tamsoje (delfi 2009 04). Pasaulinė finansų krizė atkrito ir įkalino daugybę žmonių toli nuo namų (lrytas 2009 03 26). Tai, kad pagalbos šauksmą išgirdo Rusija – šalis, kuri pati blaškosi siaučiančios finansų krizės tinkluose <...> (bernardinai 2008 10 23). Krizės išspirti Volstryto finansininkai tampa namų šeimininkėmis (lrytas 2009 08 17). <...> dirbo Islandijos centriniame banke ir savo akimis stebėjo, kaip iš pelenų kyla krizės pakirsta jo tėvynė (delfi 2013 09 13).

KRIZĖ YRA PRIEŠAS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Vokietijos rytinės žemės geriau galvėjasi su krize nei vakarinės (bal- sas 2009 06 17). <...> „tapliautinis vertinimas yra puikus, tad, manau, su krize, galima pasakyti, buvo susidorota laiku ir vietoje.“ (delfi 2012 11 16). <...> „visos kitos vyriausybės nuo krizės tik gynėsi, stengėsi apsaugoti savo silpnąsias vietas. Kinija, ja pasinaudojo, kad agresyviai žengtų į priekį“ (lrytas 2009 10 21). Tai štai – puikiai su ekonomine krize susidorojusioje Lietuvoje MMA yra 3,2 karto mažesnė nei krizės kamuojamoje Graikijoje (delfi 2012 08 11). Nors Europa dar neišsiva- davo iš skolų krizės (lrytas 2012 08 14). Iš krizės neišsivaduojančiai Pietų Europai vis priimtinesnės anarchistų idėjos (lrytas 2013 03 30). Europos centrinis bankas, vaduodamas regioną iš skolų krizės <...> (VŽ 2013 04). Išorinis A. Merkel priešas yra pasaulinė ekonominė krizė (geopolitika 2009 09 29). Krizė pagal V. Ušacką ar karas pagal Lietuvą? (delfi 2015 01 27). M. Montis pristatys Briuseliui kovos su krize planą (ekonomika.lt 2011 11 18). <...> kai buvo sudaryta antikri- zinė koalicija (delfi 2006 07 18). Lenkijos pasienyje krizė išsprogdino lietuvų armiją (lrytas 2009 02 18). Euro krizės frontė nieko naujo (lzinios 2012 09 27). Odontologai krizei paskelbė karą (balsas 2010 04 26). <...> pamažu krizės taikiklyje atsidūrė Portugalija, Ispanija bei Italija (nordea 2011). <...> <...> finansininkai rengiasi skubiai atakuoti krizę (lrytas 2011 08 07). „Čilt“ atlaikė pirmąsias krizės atakas (balsas 2008 11 10). „Visa šita „Snoro“ situacija man primena 1941 metų birželio mėnesį, kai visus staiga suvarė į traukinį ir išvežė į Sibirą. Galbūt banke ir vyko kažkokie nešvarūs dalykai, bet kur tada valstybė žiūrėjo anksčiau? <...> Dabar taip daro valstybė. Staibas“, – sakė J. Statkevičius (15min 2011 12 26). <...> slaptas ginklas prieš krizę (15min 2009 10 28). Trojos arklys, arba Nauji ginklai prieš krizę <...></p>	<p>„Dank uneres regional Wirtschaftsprinzip sind wir ein Gewinner der Krise“, so Bernhard Kaiser (RHZ 2009 01). Jeder Krieg, jede Krise kennt auch Gewinner (RHZ 2009 01). „Unser Feind ist die Krise“, sagte er (welt 2012 10 09). Obamas Schlachtplan für Kampf gegen die Krise (welt 2009 03 24). <...> der Krise den Kampf ansagen (glarus24 2009 04 27). <...> einen Kriegsrat gegen die Euro Krise zusammentrommeln (welt 2012 06 19). <...> es sei Zeit für den entscheidenden Schlag gegen die Euro Krise (welt 2012 06 19). <...> Mit den jetzt diskutierten und zum Teil schon beschlossenen Maßnahmen zündeln wir längst wieder an der Lunte der nächsten Krise (NUN 2008 12). <...> scharfe Waffe im Kampf gegen die ausufernde Euro Krise an (welt 2012 06). <...> zu diesem Zeitpunkt erwarten die Schwarzseher unter den Konjunkturforschern jedoch bereits, dass sich eine Rezession auf breiter Front zeigt (NUN 2000 12). „Jede Rezession hinterlässt Opfer und damit einen Sockel von Sozialfällen“ (SGT 2001 08). Auch Deutschland wird der Rezession nicht entkommen (tv 1993 04). <...> stellten die Experten gleich zu Beginn einhellig fest, daß Controlling sicher keine Wunderwaffe gegen die Rezession sei (presse 1993 11). <...> die Geldpolitik zu lockern, um so die Wirtschaft zu reflationieren und eine globale Rezession abzuwehren (ZT 1998 09). BMW baut sich flexible Krisenfestung (manager magazin 2012 11 06). Brasilianer könnte die Krise beim VfL Wolfsburg entschärfen <...> (welt 2011 08 02). Dadurch sind sie besser für eine Rezession gewappnet – und somit auch weniger insolvenzgefährdet (HAZ 2008 10). Der Krise besser entziehen kann sich auch ein Ort wie Interlaken <...> (SOZ 2010 12). Deutsche Wirtschaft stemmt sich gegen die Krise (FAZ 2012 08).</p>

<p>Galbūt kultūra ir menas iš tiesų galėtų tapti Trojos arkliu žlungančių verslų ir ekonomikos karo lauke (VE 2009 10 13). Graikų skydas nuo krizės – „Metaxa“ (VŽ 2012 05 25). Skydas nuo krizės ir ligų — Sai Babos ašramas (Irytas 2009 08 17). Europos ugniasienė, skydas nuo krizių <...> (Irytas 2013 11 12). Kovai su krize – darbo psichologijos apkasai (VŽ 2008 07 24). Krizės vėždas stipriai mostelėjo ir vežėjams (valstietis 2008 12 09). Finansų krizė – ir vėždas, ir vaistas (Irytas 2008 10 06). Finansinė krizė Jungtinėse Valstijose yra lyginama su didžiuoju sąstingiu šioje šalyje praėjusio amžiaus 3 ojo dešimtmečio pradžioje; ji bumerangu grįauna Azijos ir net Rusijos rinkas (delfi 2008 09 28). Vyriausybės krizė peilis deryboms dėl „Mažeikių naftos“ (VŽ 2006 05 31). <i>Isibėgėjanti</i> krizės mėsmalė traiško senas Kau-no įmones (alfa 2008 07 25). Krizės giljotina nurideno ir bankinin-kystės banginio galvą (VŽ 2007 11 06). Mastrichto sutartyje fiksuoti ekonomikos stabilumo reikalavimai taip pat slepia nemažą parako dozę, kadangi jie yra vienusiai (tik monetarinės kilmės) (LR 1996 01 22). <...> už keliolikos tūkstančių kilometrų, Singapūre, tiksi galinga finansinė bomba – banko vardu nupirktos tų pačių vertybinių popie-rių prekybinės pozicijos <...> Dar po dvejų metų <i>ši bomba. padėta brokerio Nicko Leeson. susprogdino</i> seniausią privačią Anglijoje fi-nansinę instituciją (LR 1997 12 15). „Krizės perspektyvą galima būtų pavaizduoti metafora, tereikia įsivaizduoti, kad šedime ant bombos su laikrodiniu mechanizmu, kuris jau yra paleistas. Kaip gerame trilery-je krizės įveikimo planu mes bandome rasti tą laidelį, kurį nukirpus mechanizmas išsijungtų (delfi 2009 01 08). Daugelyje šalių susidarė didžiuliai skolos burbulai, kurie šiuo metu sprogsia beveik sinchroniš-kai – kaip minų lauke. <i>Šio sproginimo bangos vos nesugriovė pasaulio finansų sistemas ir visos ekonomikos</i> (Irytas 2009 07 08). Jau metų gale šią instituciją ištiksiantis finansinis kolapsas sprogs galingiausia socialine bomba (delfi 2009 08 29). Vartojimui plakamas Molotovo</p>	<p>Deutschland begegnet der Krise mit schwerem Geschütz (SOZ, 2008 10). <...> EU-Kommissar Andris Piebalgs will am morgigen Donnerstag vorschlagen, sich effektiver für die nächste Gaskrise zu wappnen (BRZ 2009 07 15). Die gute Nachricht von der Krisenfront: Geldsorgen und Zukunftsängste sollen sich überaus förderlich auf das Liebesleben auswirken (SGT 2009 01). Die jetzige Krise hat mehr Sprengkraft <...> (NUN 2010 03). Die Krise trifft den harten Kern Europas. Verkauf deutscher Anleihen gerät zum Desaster (welt 2011 11). Die Thurgauer Detailisten haben der Rezession den Kampf angesagt (SGT 1997 04). Die Krise fordert ihren Tribut. 30 Leute mussten die Wandts gehen lassen, solche mit ausgelassenen Zeitverträgen, aber auch Nachwuchsfahrer nach ihrer Lehre (HAZ 2009 06). Düsseldorf ergibt sich in die Krise (FAZ 2013 05). Er empfiehlt neues Schuldenmachen als Kampfmittel gegen die Rezession: „Eine kurzfristige Zunahme bestehender Budgetdefizite und der Staatsverschuldung kann akzeptiert werden“ <...> (presse 1933 04). Er lief der Rezession und dem schrumpfenden Markt ins Messer (SGT 2001 03). Euro Krise. Italien im Visier (FAZ 2011 07 10). Europa für Gaskrise gerüstet. Russen drohen wieder einmal der Ukraine – Speicher im Westen sind voll <...> BRZ (2008 11 14). Falls es einen Gewinner gibt in diesem Blutbad, das ursprünglich Subprime Krise hieß, dann sind es die USA (weltwoche 2008/44). Für ihn sind die Betriebsräte mit ihrem Einsatz für die Interessen der Kollegen die wahren Helden der Krise (RHZ 2009 07). <...> Die boomenden 80er Jahre waren von der Rezession eingeholt worden (ZT 1997 02). Goldman Sachs und Morgan Stanley hoffen durch die Umwandlung zu Geschäftsbanken, der Liquiditätskrise zu entkommen, die sie im Kern bedroht (SOZ 2008 09 23). Einige Bürgermeister aber schauen nicht länger nur zu, sondern sagen der Krise den Kampf an (welt 2012 07). Griechische Krise sprengt Umfang der Rettungspakete (welt</p>
---	--

<p><u>kokteilis</u>. Brangstantį maistą, augančias išlaidas transportui ir pranozuojamą šildymo kainų didėjimą ekspertai vadina <u>prognozamuju mišiniu vartojimui</u> – kai kurios vidaus rinkoje smulkias paslaugas teikiančios įmonės gali ir neišgyventi (VŽ 2011 06 27). Kol kas tikrai nėra, bet man asmeniškai liko toks kartėlis, ar nebuvo įmanoma tos tikslinės bombos neutralizuoti anksčiau. <...> Lietuvos banko struktūroje, matyt, liko tie patys žmonės, kurie sąmoningai arba nesąmoningai „pražitūrėjo“, „Snoro“ bedas (delfi 2011 11 19). <u>Krizė: bomba, meteoras ar nereikalinga panika?</u> (15min 2008 12 14). Prieš ketvertius metus, kuomet <u>krizė susprogdino didžiausius Islandijos bankus</u>, šalis atsidūrė ant bankroto stenkščio (VŽ 2012 08 06). D. Dolce ir S. Gabbana <u>krizę tikisi susprogdinti</u> Holivudo žvaigždėmis (Irytas 2008 12 16). Kinija – pasaulinės <u>krizės nugalėtoja</u> (Irytas 2009 10 21). Lietuvoje veikiančių Vokietijos įmonių investiciniai planai byloja, kad <u>krizę įveikta</u> (15min 2013 04 11). Dar vienas versliminkas pralaimėjo <u>krizei</u> <...> Policija įtaria <u>savižudybę</u> (KD 2009 04 22). Pieno sektoriui rengiamas <u>Pilėnų scenarijus</u>? Vienoje (pieno gamintojų), kitoje (valdžios atstovų) kalno pusėje girdisi daug triukšmingų ovacijų, o pieno perdirbėjai ridena patrankas, nors šaudo tik gimtadieniui skirtomis signalinėmis raketomis. <u>Medinė Pilėnų pilis nuleidusi tiltą, kieme malkos lauzui sukrautos</u> (Irytas 2009 11 07). <u>Krizės pamušta „fly-LAL“</u> lenda po valstybes sparnu (Irytas 2008 12 19). <u>Britanija krizę užmėtys pinigais</u> (delfi 2013 08 07). <u>Lietuvą naikina pavėlavusi krizė ir aukštasis mokslas</u> (alfa 2010 08 18). <u>Buvusios valdžios kova su krize išsunkė lietuvius</u>. Buvusi Vyriausybė mėgo girtis, kad Lietuva vos ne geriausiai Europoje įveikė finansų krizę (Irytas 2013 02 22). <u>Krizę iš Ispanijos veja eksportas</u> (VŽ 2013 06 05). <u>Metų pertvarka: policija atrems krizės ataką?</u> (alfa 2009 01 03).</p>	<p>2012 02 24). Grundsätzlich betonte der Bundeskanzler, es sei für die SPÖ auch wichtig, der Bevölkerung zu signalisieren, daß man nicht vor der internationalen Rezession kapituliert (presse 1993 09). IWF: Die G20 begrüßen die Aufstockung der Mittel für den Internationalen Währungsfonds zur weltweiten Krisenabwehr um inzwischen fast 456 Milliarden US Dollar (RHZ 2012 06). „Die Krise hat uns überrascht und einen Dolchstoß in den Rücken versetzt“ <...> (abendblatt 2009 07 13). <u>HSH-Krise als unkalkulierbarer Zündstoff</u> <...> (welt 2010 11 09). Im Fall einer oder gleich mehrerer Staatspleiten, das räumen Finanzaufseher ein, <u>droht Europas Finanzsektor ein „Blutbad“</u> (zeit 2010 07 15). Im Kampf gegen eine <u>Kernschmelze des Finanzsektors</u> <...> (focus 2010 06 28). <u>Krise 2.0 in Europa. Alarmstufe: Rot</u> (handelsblatt 2014 10 20). <u>Krise an allen Fronten</u> (FAZ 2007 11). <u>Krisenbombe</u> (presse 2011 05 17). <u>Kurzarbeit wird nach wie vor in unserer Region als wichtigstes Instrument im Kampf gegen die Krise eingesetzt</u> (RHZ 2009 07). <u>Kurzbesuch an der Krisenfront: Merkels Auftritt bei Opel</u> (n-tv 2009 03 31). <u>Luxushersteller sehen sich als Bastion gegen Krise</u> (welt 2012 06 06). <u>Um die Rezession weiter bekämpfen zu können, wirft sie deshalb die Notenpresse an</u> (SGT 2008 12). <u>Münchner Sicherheitskonferenz: Die weltweiten Krisen im Visier</u> (dradio 2013 02 01). <u>Nach drei Jahren ist die Werkzeugmaschinenindustrie der Rezession entronnen</u> (SGT 2011 03). <...> betonte Merkel: „Die Krise ist nur beruhigt, nicht überwunden“ (welt 2012 03). <u>Nachdem die Konzernlenker seit fünf Jahren regelmäßig mit Krisen konfrontiert sind</u> (welt 2013 01). <u>Noch eine Krisenexplosion: Die Staatsschulden überschritten erstmals die 200 Milliarden Grenze</u> (derstandard 2013 09 28). <u>Obama schmiedet Anti Krisen Koalition</u> (TAZ 2009 01 07). <u>Österreich mit neuer Krise konfrontiert</u> (welt 1996 01 04). <u>Philips kämpft sich aus der Krise</u> (FAZ 2012 10). <u>RheinAhrEifel: Gewinner der Krise und positive Bilanz</u></p>
---	---

Umbau der Finanzwelt schürt Sorgen (RHZ 2009 01). Schuldentilgungspakt – So kann die Krise endgültig besiegt werden (sueddeutsche 2012 06 26). <...> mehr Geld gegen eine Krise zu mobilisieren, die von außen kommt (RHZ 2008 12). Soros bringt die Elite gegen Finanzkrise in Stellung (handelsblatt 2011 10 12). Steigende Selbstmordraten: Wenn die Krise tötet (spiegel 2012 04 15). Um das zu verhindern, versuchen Politiker jetzt, diese Krise zu stoppen (RHZ 2008 12). Um den Krisenbogen zu Ende zu spannen <...> (NUZ 2012 06). Und Fachleute rechnen damit, dass Alan Greenspan wohl noch einmal die Zinszügel lockern wird, um einen weiteren Pflock gegen die Rezession einzuschlagen – für die Aktien eine gute Nachricht (NUN 2001 09). Und so ist es nichts anderes als pure Verzweiflung, wenn die US-Notenbank jetzt zur letzten ihr noch zur Verfügung stehenden Waffe gegen die Krise greift: den Kauf von Staatspapieren – bezahlt mit frisch gedrucktem Geld aus der Notenpresse. Eine höchst riskante Waffe (NUN 2009 03). Unter dem Damoklesschwert der Euro Krise (FAZ 2012 06). Unvermeidlich überschreitet die Krise die Grenzen Griechenlands. Weitere Mitglieder der Euro Zone sind verwundbar (welt 2010 03). US Großbanken müssen sich besser gegen Krisen wappnen. US Großbanken müssen den Krisenschutz gegen Panik an den Finanzmärkten verstärken und brauchen künftig dickere Liquiditätspolster (zeit 2014 09 04). Verlierer der Krise versammeln sich zum Protest (RHZ 2009 09). Viele Bürger Italiens <...> fürchten und fühlen bereits das Damoklesschwert einer Rezession (MM 2011 09). Vorboten einer Wirtschaftskrise zeichnen sich in der Helmstedter Statistik noch nicht ab (BRZ 2008 10). Weil sich die Banken für die Krise wappnen, verstärken sie das Problem <...> (welt 2011 10 07). Weltwirtschaftskrise auf dem Vormarsch (wirtschaftswoche 2009 03 09). Wenn das Krisenmesser am Lebensfaden herumgeschneibbelt hat <...> (welt 2007 02 24). Wenn die EU der Ukraine nicht kräftig unter die Arme greift, dann könnte die Krise zum Krieg werden <...> (heute 2014 11 05). „Wer die Krise verdrängt oder betäubt, den wird

šie innerlich zerbrecnen. Nur wer die Krise an sich heranlässt und sich fragt, was sie ihm zu sagen hat, kann daraus lernen“ (RHZ 2009 12). Wirtschaftsjunioren wollen Turbo gegen die Krise zünden (RHZ 2009 03). Es handelt sich immerhin um krisensichere Jobs für die halbe Bevölkerung (SGT 2009 01). Zudem erzählt er von seinem harten Ringen gegen die Wirtschaftskrise <...> (welt 2012 09 05).

KRIZĖ YRA MENO KŪRINYS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p><...> paneigti galimos finansinės krizės užuomazgas (delfi 2008 01 21). <...> pastaroji krizė tebuvo įžanga prieš krizių vartinę (delfi 2011 05 17). Šios krizės kulminacija jau arti <...> (delfi 2014 03 19). Vyriausybės krizės atomazga eina į pabaigą (Irytas 2001). Ekonomistas N. Roubini: „Mano pranašautas krizės scenarijus jau pildosi“ (Irytas 2012 07 09). W. Buffetas: „Krizė JAV rutuliojasi beveik pagal juodžiausią scenarijų“ (Irytas 2009 03 10). Krisenszenarien (HAZ 2009 01). Valdžios krizės drama pamažu auga (delfi 2012 11 07). Finansinės krizės trilerio centre D. Britanijoje – 10 tūkst. galvų (Irytas 2008 0 31). Ukrainos krizės užkulisuose įsiplieskė kibernetinis karas (delfi 2014 03 18). Gyvenimas krizės ritmų (Irytas 2009 01 20). Krizės cirkas ir klounai (zurnalistika-kitaip 2009 10 01). Naftos kainoms diriguos euro zonos krizė (Irytas 2012 06 26). Akcijų pasiutpolkė Estijoje <...> Vieni specialistai tikina, kad tai susiję su pasaulio rinkų krize, kiti – jog tai tik sutapimas (VŽ 1997 10 29). <...> bankų krizę Lietuvoje suorganizavo viena iš kelių „finansinių pramoninių grupuočių“ <...> (Irytas 1996 01 23). Vairą perėmus Genadijui Miščiui prasiđėjo skolimimosi pasiutpolkė – 2011 metais miestą jau slėgė net 76,3 milijono litų skolų bankams kupra (Irytas 2013 04 25).</p>	<p><...> da es in dieser Krise kein Happy End geben wird (SGT 2012 09 01). Doch es gebe kein Drehbuch für die Krise, welche in dieser Form ziemlich neu sei (SOZ 2009 09). Im Klartext: Der Verlust wirtschaftlicher Dynamik, die Erstarrung der Gesellschaft, eine ungläubliche mentale Depression – das sind die <u>Stichworte der Krise</u> (REI 2012). Wir sollten „Jahr“ sagen zu 2008 und es als das in Erinnerung behalten, was es wirklich war: eine sympathische Krisenouvertüre, zwölf Monate, ohne die 2009 nicht denkbar wäre (HAZ 2009 01). US-Finanzkrisenausschuss: <u>Aufklärungs Zirkus mit Top-Managern</u> (spiegel 2010 01 11). <...> mit dem noch nicht zu Ende getanzten <u>langsamen Walzer der Euro Krise</u> lassen erhebliche Zweifel an einer von Rationalität, durchgreifendem Sachverstand und entschlossenem Vorgehen geprägten Politik aufkommen (welt 2011 08 10). <u>Auftakt der Krise</u> (RHZ 2008 09). <u>Die Krise – ein Schauspiel der Ohnmacht</u> (tagesspiegel 2010 03 07). <u>Im Rhythmus der Krisen</u> (welt 2011 12 28). <...> <u>Happy Ends der Euro Krise</u> <...> (merkur 2012 01 06). Einen sanften <u>Krisenausklang</u> kann es nämlich gar nicht mehr geben (eu-infothek 2012 07 31).</p>

KRIZĖ YRA MOKSLAS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Kol kas neišku, kaip ši krizė gali būti išspręsta, nes bulvių derlius buvo prastas ir visose kaimyninėse valstybėse (delfi 2002 01 21). Briuselio koridoriuose Latvija girinama kaip pavyzdinga mokinė, gerai išlaikiusi krizės egzaminą (delfi 2013 07 10). Žiūrint į krizės pamokas, jos priežastčių yra daug <...> (delfi 2013 05 09). Krizė išugdė nuolaidų medžiotojus (delfi 2013 04 06). G-20 susitikime Vašingtone sprendžiamas finansinės krizės galvosūkis (Irytas 2008 11 15). Krizės „išradimas“ – nemokamos atostogos (delfi 2009 10 16). Krizės matematika, arba kiek recesija kainavo moterims? (delfi 2013 04 28). <...> šalį ekonominė krizė išūko anksčiau, tad įmonės jau išmoko sunkmečio pamokas (VŽ 2008 10 24). „Kita vertus, krizė mane išmokė ir gerų dalykų“ (delfi 2008 12 31).</p>	<p>Finanzkrise – ein großes Rätsel! (focus 2014 09 27). Stresstest der EZB: Banken besser vorbereitet auf Krisenprüfung (manager-magazin 2013 10 10). Jetzt, inmitten der Finanz- und Wirtschaftskrise, geht die Gleichung auf: Düsseldorf ist deutschlandweit eine Hochburg der Kanzleien mit Insolvenzverwaltern, und die Anwälte dort bearbeiten republikweit immer mehr Fälle (rp-online 2009 06 06).</p>

KRIZĖ YRA SPORTAS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Jeigu Lietuvai paskelbtas politinis ir ekonominis šachą iškart dvi šalys, nuo spalio mėnesio Adutiškis ir jūros siena su Latvija gali pasirodyti tik gėlytės (LR 1996 01 15). Mes, kaip ir buvo iliustruota „The Economist“ žurnale, vaikščiojame per miegus ir galime įžengti į antra euro krizės raudą, jeigu galvosime, kad dabar viskas yra gerai, nes situacija aprimo <...> (delfi 2013 05 31). <...> po sunkmečio nokauto amą atgavę mėgėjai gyventi skolon <...> (delfi 2010 10 12). Euro zonos krizės maratonas atsinajuns rugsėjį (VŽ 2012 08 17). Euro žlugimas mažai tikėtinas, bet Europai ir toliau teks bėgti krizės maratoną (Irytas 2012 02 24).</p>	<p>Finanzkrise: „Guter Kapitalismus funktioniert wie im Fußball“ <...> funktioniert so, dass man in eine Mannschaft investiert und viel dafür tut, dass sie gewinnt (focus 2008 11 18). Northern Rock gilt als die Bank, die im Herbst 2007 den Startpunkt für die Bankenkrise in Europa markiert hatte (NUZ 2011 11 18). „Wir starten aus einer extrem starken Position in die Krise“ <...> (HAZ 2009 03). Das Griechen-Drama geht in die nächste Runde. (bild 2015 06 29). Dennoch glaubt Analyst Stuart Hoffman, dass „der Startschuss zur Rezession gefallen ist“ <...> (NUN 2001 11). Der Wettlauf gegen die Krise hat erst begonnen (FAZ 2008 11 20). Wir befinden uns in der zweiten Halbzeit der Krise (FAZ 2010 02 25). Angela Merkel. Kanzlerin im Krisenmarathon (news.de 2011 08 21).</p>

KRIZĖ YRA AZARTINIS ŽAIDIMAS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p><...> <u>kas labiau išlošė</u> – Lietuva, iš krizės lipusi be TVF pagalbos, ar Latvija, ja pasinaudojus (veidas 2013 07 22). Visada yra verslo šakų, kurios išlošia per ekonomikos krizes (delfi 2008 09 16). <u>Nuosmukio ruletėje išlošia taupieji</u> (delfi 2008 11 22). <u>Airijos koziriai</u> – ne kitų euro zonos „paršelių“ nosims (VŽ 2013 12 02).</p>	<p>Im satirischen Brettspiel „Finanzkrise“ schlüpfen die Spieler in die Rolle von Banken: Sie investieren, privatisieren und intervenieren (handelsblatt 2014 10 29). „Mischfonds sind einer der <u>Profiteure der Krise</u>“, begründet Oliver Lang <...> (welt 2013 04). <u>Trumpfkarte gegen die Krise</u> (oberpfalznet 2011 01 05). Madrid will sich aus der Krise zocken (FAZ 2012 09). Der heimliche <u>Krisengewinner</u> (zeit 2013 04 18). Deutschland – der <u>Krisengewinner</u> in Europa (merkur 2015 01 06).</p>

5. ANTGAMTINIS PASAULIS

KRIZĖ YRA DEMONIŠKASIS PASAULIS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Bet štai projektui, kaip nugalėti ekonominės krizės hidrą, pakanka <...> (lrytas 1990 09 11). „Krizės šmėkla paskatino Lietuvos valdžią imtis ryžtingų veiksmų“ (delfi 2003 06 18). „Krizė – labai taikliai sugalvotas apibrėžimas <...> Žodis primena burtiažodį „abra kadabra“, nes skirtas tarsi įbauginti, įtikinti, kad žmogus neturi kito pasirinkimo, tik džiaugtis tuo, ką turi dabar (nesvarbu, kad viskas brangsta, atlyginimai maži, o darbo nėra), nes jei bandys ką nors keisti, tai „krizė“ suvalgys jį gyvą“ (etapius.lt 2011 07 15). <...> įsijautęsi finansų krizė neša rekordinius pelnus <...> (delfi 2008 12 11). <...> kaip kaltininkus nurodytų nelemtąją ekonomikos giltinę – krizę ir žmogų, bebendantį tai giltinei įkrėsti į kailį – ministrų vadą Andrių Kubilių (lrytas 2009 01 18). <...> Permainų koalicija, per vargus</p>	<p>„Wir müssen alles in unserer Macht stehende tun, um den Teufelskreis der Rezession zu durchbrechen“ <...> (NUN 1998 11). „Auch wenn diese Krise alles übertrifft, was wir bisher kennen“ <...> (RHZ 2008 11). „Hahn versucht, in der Eurokrise den Teufel mit dem Beelzebub auszutreiben“ (spd-hessen 2012 08 28). „Turbulenzen an den Finanzmärkten und zunehmende Rezessionsängste lassen bei vielen die Angst vor dem <u>Krisenteufel</u> wieder wachsen“ (nzz 2011 08 24). Auch das trug dazu bei, dass Deutschland bislang nicht wie viele EU-Länder in der Krisen Hölle gelandet ist (HMP 2012 08). Das Gespenst der Rezession geht in Deutschland um (presse 1996 03). Das Gespenst einer neuen Krise geht wieder um <...> (SOZ 2010 07). Das hat den Märkten gerade noch gefehlt. Da hat die Euro Krise einen Teil ihres</p>

sulipdžiusi Vyniausybe ir prisiekinėjusi drauge kovoti su krizės hidra, parodė ragus (15min 2008 12 20). <...> tikrasis krizės monstras pasaulį sukūrė vėliau (siauliaiplus 2015 02 20). 2006 metais Niujorko universiteto profesorius įspėjo, kad krizė atrieda atidunda <...> (Irytas 2009 01 28). <...> egzistuoja dar vienas ingredientas, be kurio visos svajonės "čiupiti krizę už uodegos" taip ir liks tik svajonėmis (alfa 2011 08 11). Ar išeisime iš užburto krizės rato? Ekonomistų žvilgsniai į ateitį tampa vis niuresni, atrodo, kad didžiosios pasaulio ekonomikos negali išsiveržti iš užburto rato (VŽ 2011 09 20). Ar planuojama reforma vėl neatvers Pandoros skrynios, netaps naujos ilgos institucinės krizės pradžia? (veidas 2010 11 27). Būsto paskolų krizė šienauja fondus (VŽ 2008 03 13). Dar vienas demonas – besiantinanti pasaulinė finansų krizė (mintis.info). Ėmus sklisti kalboms, neva sunkmetis „varo žmones į kapus“, „Mano Džūkija“ pamėgino patyrinėti, kiek tokiose kalbose tiesios. Pataiškejo – krizė gal ir nepiauna žmonių kaip giltinė, tačiau laidojimo apeigų išlaidas jau gerokai apkarpė (delfi 2009 01). Eurovizijos finalas: akibrokštai, ekonominės krizės šmėkla ir Vokietijos triumfas (Irytas 2010 05 30). Finansinė krizė dalgiu mojuoja neįgalųjų bendrabutyje (ukzinius 2009 11 12). Finansų krizės dalgis nepalietė ir Seimo narių turto (Irytas 2010 10). Ir nors visi, sklandant krizės šmėklai, sunerimę dėl ekonominės ir politinės padėties (bernardinai 2009 02). Kaimos Rygoje tapo panašios ir angliskąsias, o krizės šmėkla miestą pavertė naujuoju Baltijos laukinių (Irytas 2009 03 28). Kinija apie euro krizę: ji plinta kaip juodoji mirtis (delfi 2011 08). Kol vieniems krizė vaidenasi tik iš žiniasklaidos, kiti su ja susiduria akis į akį (KD 2008 12 29). Krizė gali prikelti iš karsto senas kruvinąsias šmėklas, daugeji amžių sklandžiusias virš Europos iki ES sukūrimo (bernardinai 2009 03 19). Krizės baubas verčia mamas gilintis į rinkos naujoves (Irytas 2010 04 30). Krizės šmėkla kaimyninėse šalyse jau virto kūnu (VŽ 2008 05 30). Naujaisi antradienį paskelbti ūkio augimo duomenys rodo, kad euro zona grimzta į recesiją, teigia analitikai. To priežastis –

Schreckens verloren und Unsicherheit aus den Märkten genommen, da betritt eine neue Unbekannte die Bühne (welt 2012 10). Das Krisenmonster lebt noch (n-tv 2010 04 25). Der Dämon von 2008 kehrt zurück (tagesanzeiger 2011 10 05). Der Teufel ist an der Wand: Es droht eine Rezession, und sie wird vor allem die Schwächsten treffen (spiegel 2008 10 27). Der Vampir ist eine Figur der Krise, denn er verkörpert die Ängste der Menschen (spiegel 2010 01 18). Die Krise raubt uns den Schlaf. Studie: Jeder zweite Arbeitnehmer leidet unter Schlafstörungen (BRZ 2010 02). Die Krisengespenster bannen. Taumelnde Finanzmärkte sollen kurzfristig Hilfe erhalten (SGT 2008 01). Die nicht nur wirtschaftliche Krise hat die Gespenster der Vergangenheit auf die politische Bühne zurückgeholt (welt 2010 04 13). Die Union wiederum will die Steilvorlage der Regierung nutzen, die mit des Kanzlers ruhiger Hand kein Reformwerk mehr wagt und ohne Fortüne dem Gespenst einer Rezession gegenübersteht (RHZ 2001 11). Die Welt wird nicht wieder so werden wie vor der Krise (RHZ 2008 09). Statt der Kirchenzucht geht heuer das Gespenst der Rezession um. Darum kommt die heutige Mini-Fasnacht gerade recht (SGT 2008 11). Ein Gespenst geht um in Europa und in der Welt – das Gespenst einer Banken- und Finanzkrise ungeheuren Ausmaßes. Alle Mächte des alten Europa haben sich zu einer heiligen Hetzjagd auf dieses Gespenst verbündet – der Papst und die Zaren in Moskau, Merkel und Sarkozy, französische Radikale und deutsche Ordnungshüter, und auch die Herrscher in den asiatischen Ländern <...> (TAZ 2009 02 18). Ein Restaurant, das von den Unbildern der Rezession verschont blieb (SGT 1997 07). Fluch der Euro-Krise (FAZ 2012 05 15). Große Arbeitgeber <...> kommen im krisenellhörigen öffentlichen Bewusstsein wegen negativer Schlagzeilen oft nicht besonders gut weg (HAZ 2009 02). Die Rezession, sofern sie denn nicht nur ein herbeigeredetes Schreckgespenst ist, blieb vor der Türe (SGT 2001 12). In der Welt nach der Krise wird es auch um Antworten

<p>užburtas vyriausybės išlaidų karpymo ir kritusio namų ūkių vartojimo bei mažėjančio bankų skolinimo ratas, praneša naujienų agentūra AFP (delfi 2011 11 15). Nedarbo šmėkla kelia sparnus (delfi 2008 10 18). Nepanaikinamas krizės praeiksmas (Izinios 2011 10 06). Neprognozuojama valdžia su neprognozuojamais sprendimais jau baugina ne ką mažiau nei krizės šmėkla (VŽ 2008 12 16). Nėra tos krizės, kuri neišeitų į gerą (delfi 2010 04 20). Pasaulinės finansų krizės šmėkla – jau Lietuvos kaime? (Irytas 2008 10 29). Pirmasis krizės šmėklai pasirengęs smogti siūlomas finansų ministras – skaičių magas Algirdas Šemeta (VŽ 2008 11 05). Pramoninkai: gąsdinsite krizę – teks mažinti algas ir atleisti darbuotojus (Irytas 2012 07 24). Sodybų šeimininkus krizės giltinė štemet aplenkė (Irytas 2012 10 04). O štai krizių premjeras Andrius Kubilius rašys vadovėlį apie tai, kaip išgelbėjo Lietuvą nuo drakoniškos krizės (delfi 2012 01 12). Tačiau kreditų krizės šmėkla ir pigusios naftos bei metalų kainos kirtio Europos biržoms <...> (VŽ 2008 06 05). Taip staiga pasirodžiusi krizės šmėkla gražią pradžią pavertė dideliu nerimu (Irytas 2009 05 12). <...> yra ir tikrų stabilumo salų, kurių nepalietė ekonominės krizės dalgis (t 2001). Siantaupos – ant krizės aukuro (Irytas 2009 01 20).</p>	<p>auf diese Frage gehen (REI 2012). Ist jetzt der <u>Krisenspuk</u> also vorbei? (tagesanzeiger 2012 03 16). IWF warnt. Die Krise ist vorerst noch ein Phantom. Vor allem die mittelständischen Betriebe sind noch gut aufgestellt (nordbavem 2013 01 04). Jürgen Schwab arbeitet als Aushilfe bei der Arbeitsagentur: „Die Krise ist bei den Arbeitslosen schon in den Köpfen drin“, sagt der 49-Jährige (RHZ 2009 09). Besonders in den USA standen schlagartig die Schreckgespenster <u>Rezession und Inflation</u> im Raum (HMP 2008 01). Lebensläufe gegen die <u>Allmacht der Krise</u> (FAZ 2012 06 20). <u>Nichts macht den Deutschen momentan so viel Angst wie die Euro Schuldenkrise</u> (stern 2012 09). Nun stellt sich heraus, daß die <u>Bankenkrise als Gespenst</u> durch den Osten geht (presse 1996 12 02). Rückblick <u>Finanzkrise</u>: Wie das <u>Monster</u> entstand (stern 2008 11 28). Seitdem hat sich die <u>Krise potenziert</u> (RHZ 2008 10). <...> die US Wirtschaft so stark ankurbeln, dass das <u>Gespenst einer Rezession</u> verscheucht wird (HMP 2008 03). Viele fürchten dass mit der Rückkehr des 76-Jährigen an die Macht auch die Euro Krise wieder fröhliche Urständ feiert (welt 2013 02). <u>Der Gast, der auf der größten Konsumgütermesse der Welt sein Unwesen treibt, heißt Rezession</u> (presse 1993 08).</p>
--	--

KRIZĖ YRA DIEVIŠKASIS PASAULIS

Lietuvių kalbos diskursas	Vokiečių kalbos diskursas
<p>Ekonominė krizė Paryžiaus Notre Dame katedrai virsta dangiška <u>mana</u> (VŽ 2009 02 15). Geroji krizės naujiena (bernardinai 2009 03 27). <u>Krizė</u> – Dievo dovana fondui. <...> TVF yra viena iš nedauge-lio tarptautinių finansinių organizacijų, kuri pasipelnys iš krizės (R 2009 03 12). Europa pateko į <u>ekonominę</u> ir <u>politinę</u> skaitystklą, iš kurios greito išsigelbėjimo nebus (bernardinai 2011 12 19). <...> ga-lime teigti, kad krizė nebuvo Dievo pirštas <...> (ekonomika.lt 2013 09 13). <...> nemaža dalis ekonomikos ekspertų krizes laiko Dievo rykšte, antgamtiniu, nuo žmogaus valios nepriklausančiu reiškiniu (Naujoji Romuva Nr. 4, 2010). Euro zonos krizė: kas dar parkris po <u>skolų kryžiumi</u>? (Irytas 2011 09 22). Europos finansinis Armagedo-<u>nas</u> (ekonomika.lt 2011 12 08). <...> trečiojo prieš šešerius metus prasidėjusios pasaulinės finansų krizės etapo <u>pradžią</u> – arba trečiuo-ju <u>Apokalipsės raiteliu</u> (15min 2014 01 30). Išsipūtusi <u>Kimija</u> – prie <u>pragaro varty</u> (VŽ 2010 06 24). Akademiniai ginčai, kas ją (krizę – aut. past.) lėmė, nesiliauja iki šiol. Kartais šis istorinis epizodas net pavadinamas ekonomikos mokslo Šventuoju graliu – kas galiausiai sugebės rasti patią giliausią jos šaknį? (delfi 2009 01 19). Tikiuosi, kad <u>krizė</u> ir <u>mus išskaistins</u> (15min 2009 08 28).</p>	<p>Da ist die Bankenkrise geradezu ein Geschenk des Himmels (RHZ 2008 10 24). <u>Im Fegefeuer der Krise</u>. ThyssenKrupp macht gigantische Verluste (welt 2013 08 16). <u>Ist die dritte Rezession</u> innerhalb einer Dekade schon ein <u>Menetekel</u>, das auf eine globale Krise schlimmsten Ausmasses hindeutet? (SGT 2001 12).</p>

Nedas Jurgaitis

**KRIZĖS KONCEPTAS LIETUVIŲ IR
VOKIEČIŲ KALBOSE**

Daktaro disertacija
Humanitariniai mokslai, filologija (04H)

2015-11-20. 14,8 aut. l. Tiražas 15 vnt. Užsakymas 12.
Išleido Šiaulių universiteto bibliotekos Leidybos skyrius,
Vilniaus g. 88, 76285 Šiauliai. Tel. 8 (41) 393 048
Spausdino UAB „Biznio mašinų kompanijos kopijavimo centras“
A. Vienuolio g. 4, 01104 Vilnius. Tel. (8 5) 261 60 50.